KAHRAMANMARAŞ MÜZESİ'NDEKİ CAM ESERLER

Fevziye EKER

Doktora Tezi

Arkeoloji Anabilim Dalı

Prof. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU

2014

Her Hakkı Saklıdır

T.C.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

FEVZİYE EKER

KAHRAMANMARAŞ MÜZESİ'NDEKİ CAM ESERLER

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ

PROF. DR. MEHMET KARAOSMANOĞLU

ERZURUM-2014

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

25/12/2014

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Kahramanmaraş Müzesi'ndeki Cam Eserler " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐☐Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐☐Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

X Tezimin/Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[25.12.2014]

Fevziye EKER

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Mehmet Karaosmanoğlu danışmanlığında, Fevziye EKER tarafından hazırlanan bu çalışma 25 / 12/ 2014 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Arkeoloji Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU İmza: .....

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Cevat BAŞARAN İmza: .....

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ İmza: .....

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Üzlifat ÖZGÜMÜŞ İmza: .....

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU İmza: .....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.25/12/2014

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

F-84/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **VII**

ABSTRACT ..... **VIII**

ÇİZİMLER DİZİNİ ..... **IX**

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ ..... **X**

GRAFİKLER DİZİNİ ..... **XIII**

HARİTALAR DİZİNİ ..... **XIV**

TABLOLAR DİZİNİ ..... **XV**

ÖNSÖZ ..... **XVI**

KISALTMALAR ..... **XVIII**

GİRİŞ

I. AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEM **1**

II. ARAŞTIRMALAR **3**

III. KAHRAMANMARAŞ MÜZESİ **8**

III. I. Antik Fil Sergi Salonu **9**

III. II. Direkli Mağarası Kazı ve Canlandırma Salonu **9**

III. III. Domuztepe Höyük Canlandırma ve Kazı Sergi Salonu **10**

III. IV. Gurgum- Geç Hitit Eserleri Sergi Salonu **10**

III. V. Mozaik Sergi Salonu **10**

III. VI. Taş Eserler Sergi Salonu **11**

III. VII. Kronolojik Arkeolojik Eser Sergi Salonu **11**

III. VIII. Bahçe Düzenlemesi **11**

BİRİNCİ BÖLÜM

CAMIN TANIMI VE TARİHİ GELİŞİMİ

1. 1. CAMIN TANIMI VE YAPISI 19

1. 1. 1. Cam Üzerinde Bozulma ve İrrizasyon 22

1. 2. CAM ÜRETİMİNİN TARİHİ SÜRECİ 23

1. 2. 1. MÖ II. Binde Cam Üretimi 27

1. 2. 2. MÖ I. Binde Cam Üretimi 32

1. 2. 3. Klasik Dönem'de Cam Üretimi 34

1. 2. 4. Hellenistik Dönem'de Cam Üretimi 37

1. 2. 5. Roma Dönemi'nde Cam Üretimi 41

1. 2. 6. Bizans Dönemi'nden Günümüze Cam Üretimi 45

İKİNCİ BÖLÜM

CAM FIRINLARI VE TARİHİ GELİŞİM SÜRECİ

2. 1. CAM FIRINLARI 58

2. 1. 1. Potalı Fırınlar 58

2. 1. 2. Tanklı Fırınlar 59

2. 1. 3. Bacalı Fırınlar 59

2. 1. 4. Cam Üretiminde Kullanılan Aletler 60

2. 2. TARİHİ SÜREÇTE CAM FIRINLARI 61

2. 2. 1. Mezopotamya'daki Cam Fırınları 62

2. 2. 2. Mısır'daki Cam Fırınları 64

2. 2. 3. Roma ve Bizans'daki Cam Fırınları 65

2. 2. 4. Venedik'deki Cam Fırınları 71

2. 2. 5. Osmanlı'daki Cam Fırınları 72

2. 2. 6. Britanya ve Bohemya'daki Cam Fırınları 74

2. 2. 7. Hindistan'daki Cam Fırınları 74

2. 2. 8. Günümüz Türkiye'sindeki Geleneksel Cam Atölyeleri.....75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CAM YAPIM VE SÜSLEME TEKNİKLERİ

3. 1. CAM YAPIM TEKNİKLERİ.....84

3. 1. 1. İç-Kalıp Tekniği 84

3.1.1.1. Çubuk Teknik……...85

3. 1. 2. Mozaik Teknik 86

3.1.2.1. Binçiçek-Millefiori.....86

3.1.2.2. Recitelli 87

3.1.2.3. Şerit Mozaik 86

3. 1. 3. Kalıba Döküm Tekniği 88

3. 1. 3. 1. Kayıp Mum (Lost-wax) Tekniği 89

3. 1. 3. 2. İndirme-Çökertme- Sarkıtma Tekniği.....89

3. 1. 3. 3. Kalıba Basma Tekniği 90

3. 1. 4. Üfleme Tekniği 90

3. 1. 4. 1. Serbest Üfleme.....90

3. 1. 4. 2. Tüp-Üfleme.....91

3. 1. 4. 3. Kalıba Üfleme.....91

3. 1. 5. Pencere Camı Yapım Tekniği.....93

3. 2. CAM SÜSLEME TEKNİKLERİ 93

3. 2. 1. Cam Sıcakken Yapılan Süslemeler.....93

3. 2. 1. 1. Çimdikleme (Camın Aletle İşlenmesi).....94

3. 2. 1. 2. Cam İpliği 94

3. 2. 1. 3. Aplike-Yapıştırma.....94

3. 2. 1. 4. Altın Bantlı Cam 94

3. 2. 1. 5. Mermerkari 95

3. 2. 2. Cam Soğukken Yapılan Süslemeler 95

3. 2. 2. 1. Cam Kesme -Diatretum 95

3. 2. 2. 2. Mineleme 96

3. 2. 2. 3. Perdahlama-Lüster 96

3. 2. 2. 4. Yaldızlama 96

3. 2. 2. 5. Tıraşlama 96

3. 2. 2. 6. Kakma 97

3. 2. 2. 7. Cameo 98

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ MÜZESİ'NDE BULUNAN CAM ESERLER VE TİPOLOJİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

4. 1. AMPHORİSKOS 107

4. 2. ARYBALLOS 110

4. 3. SÜRME ŞİŞESİ 112

4. 4. ALABASTRON (Tip I-II) 114

4. 4. 1. Silindirik Gövdeli Alabastron (Tip I) 116

4. 3. 2. İğ Gövdeli Alabastron (Tip II) 116

4. 5. KASELER (Tip I-V) 119

4. 5. 1. Konik (Mastos) Kase (Tip I) 121

4. 5. 2. Kaburgalı Kaseler (Tip IIa, b)..... 123

4. 5. 3. Yarı Küresel Sığ Kase (Tip III) 126

4. 5. 4. Halka Kaideli Derin Kase (Tip IV) 128

4. 5. 5. Siğil -Yumru Bezemeli Kase (Tip V) 129

4. 5. 6. Bantlı Kase (Tip VI) 131

4. 5. 7. Yuvarlatılmış Ağızlı Kase (Tip VII) 132

4. 6. BARDAKLAR (Tip I-VI) 133

4. 6. 1. Yarı Küresel Bardak (Tip Ia, b) 134

4. 6. 2. Konik Bardak (Tip II) 136

4. 6. 3. Çökertme Bezemeli Bardak (Tip III) 137

4. 6. 4. Dik Kenarlı Bardak (Tip IVa-c) 140

4. 6. 5. Torba Gövdeli Bardak (Tip Va, b) 142

4. 6. 6. Kaburga Bezemeli Bardak (Tip VI) 144

4. 7. SÜRAHİ 145

4. 8. LAGYNOS 146

4. 9. ŞİŞELER (Tip I-XII) 148

4. 9. 1. Kaburgalı Şişe (Tip I) 149

4. 9. 2. Prizmal Gövdeli, Kulplu Şişe (Tip II) 150

4. 9. 3. Konik Gövdeli Şişe (Tip III) 152

4. 9. 4. Silindirik Şişe (Tip IV) 153

4. 9. 5. Kulplu, Dikine Oluklu Şişe (Tip V) 155

4. 9. 6. Prizmal Gövdeli Şişe (Tip VI) 156

4. 9. 7. Huni Ağızlı Şişe (Tip VIIa-c) 157

4. 9. 8. Küresel Gövdeli Şişe (Tip VIIIa,b) 159

4. 9. 9. Mercek Gövdeli Şişe (Tip IXa-c) 160

4. 9. 10. Armudi Gövdeli Şişe (Tip Xa, b) 162

4. 9. 11. Çökertme Bezemeli Şişe (Tip XIa-c) 164

4. 9. 12. Minyatür Şişeler (Tip XIIa-f) 166

4. 9. 12. 1. Küresel Gövdeli Minyatür Şişe (Tip XIIa) 167

4. 9. 12. 2. Oval Gövdeli Minyatür Şişe (Tip XIIb) 167

4. 9. 12. 3. Soğan Gövdeli Minyatür Şişe (Tip XIIc) 168

4. 9. 12. 4. Silindirik Gövdeli Minyatür Şişe (Tip XIId) 168

4. 9. 12. 5. Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe (Tip XIIe) 169

4. 9. 12. 6. Bezemeli Minyatür Şişe (Tip XIIf) 172

4. 10. UNGUENTARİUMLAR (Tip I-IX) 172

4. 10. 1. Tüp Biçimli Unguentarium (Tip I) 174

4. 10. 2. Küresel Gövdeli Unguentarium (Tip II) 178

4. 10. 3. İğ Gövdeli (Fusiform) Unguentarium (Tip III) 179

4. 10. 4. Oval Gövdeli Unguentarium (Tip IV) 181

4. 10. 5. Soğan Gövdeli Unguentarium (Tip V) 182

4. 10. 6. Konik Gövdeli Unguentarium (Tip VI) 184

4. 10. 7. Armudi Gövdeli Unguentarium (Tip VI) 187

4. 10. 8. Şamdan (Çan) Biçimli Unguentarium (Tip VIII) 190

4. 10. 9. Makara Biçimli Unguentarium (Tip IX) 194

4. 11. MERHEM KAPLARI (Tip I-IV) 196

4. 11. 1. Küresel Gövdeli Merhem Kabı (Tip I) 196

4. 11. 2. Sarkık Gövdeli Merhem Kabı (Tip II) 197

4. 11. 3. Konik Gövdeli Merhem Kabı (Tip III) 198

4. 12. KANDİLLER (Tip I-II) 199

4. 12. 1. Konik Gövdeli Kandil (Tip I) 200

4. 12. 2. Silindirik Gövdeli Kandil (Tip II) 201

SONUÇ 205

KAYNAKÇA 209

KATALOG, ÇİZİM VE FOTOĞRAFLAR 239

HARİTALAR 402

TABLOLAR 405

ÖZGEÇMİŞ 412

ÖZET

DOKTORA TEZİ

KAHRAMANMARAŞ MÜZESİ'NDEKİ CAM ESERLER

Fevziye EKER

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU

2014, Sayfa: XVII-412

Jüri : Prof. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU

Prof. Dr. Cevat BAŞARAN

Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ

Prof. Dr. Üzlifat ÖZGÜMÜŞ

Yrd. Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU

Kahramanmaraş Müzesi'ndeki cam eserlerin oluşturduğu çalışma kapsamında 323 adet cam eser üzerinde incelemeler ve değerlendirmeler yapılmıştır. Eserler iyi korunmuş ve sağlam durumdadır. Farklı ve zengin form özelliğine sahiptirler. 12 adet değişik formun incelendiği çalışmada eserler iç kalıp, kalıba döküm ve üfleme teknikleriyle yapılmış, aletle şekillendirilmiştir. Tüy, damla, kesme, çökertme, çimdikleme, siğil-yumru bezeme öğeleri kullanılmıştır. İncelenen kaplar form olarak Amphoriskos, aryballos, sürme şişesi, alabastron, kase, bardak, sürahi, lagynos, şişe, unguentarium, merhem kabı ve kandil altında toplanmıştır. Eserler genel olarak MÖ 6. yüzyıl ile MS 11. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir.

Çalışmamızda bütün eserler tek tek incelenmiş, bilgisayar ortamında çizimleri yapılmış ve gruplandırılmıştır. Formlarına göre gruplandırılan eserler yine kendi içerisinde tiplere ayrılmıştır. Yapılan araştırma ve incelemelerle bölgede cam üretim merkezinin olup olmadığı, üretim varsa hangi bölgelerden etkilendiği ya da kentin cam ticaretindeki yeri konusunda bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kahramanmaraş, Cam, Fırın, Unguentarium

ABSTRACT

Ph.D THESIS

GLASS VESSELS IN KAHRAMANMARAS MUSEUM

Fevziye EKER

Advisor: Prof. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU

2014, 412 pages

Jury: Prof Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU

Prof. Dr. Cevat BAŞARAN

Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ

Prof. Dr. Üzlifat ÖZGÜMÜŞ

Assist. Prof. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU

In this thesis, which includes the glass pieces in Kahramanmaraş Museum, 323 glass pieces have been examined and evaluated. Pieces are well preserved and in good condition. They have different and rich form features. In the study that examines 12 different forms, pieces were made with internal mould, die casting and blowing techniques and formed with tool. Feather, drop, cutting, upsetting, nipping and wart decoration elements were used. Examined pots have been grouped under Amphoriskos, aryballos, drive bottle, alabastron, bowl, glass, pitcher, lagynos, bottle, unguentarium, ointment bowl and oil lamp according to their forms. Pieces are generally dated between 6. century B.C. and 11. century A.D.

In this study, each piece has been examined, drawn on computer and grouped. Pieces grouped according to their forms have also been grouped according to their types. As a result of studies it is understood that there is no glass production center, however, there was still production in the region and pieces have been brought to Museum from there.

Key Words: Kahramanmaras, Glass, Furnace, Unguentarium

ÇİZİMLER DİZİNİ

Çizim 1: Potalı Cam Fırını Rekonstrüksiyonu…….76

Çizim 2: Potalı Cam Fırını Kesit Rekonstrüksiyonu……76

Çizim 3: Yanında Tavlama Bölümüyle Tanklı Cam Fırını Rekonstrüksiyonu……...77

Çizim 4: Tanklı Cam Fırını Üstten Kesit Rekonstrüksiyonu……..77

Çizim 5: Aphrodisias Doğu Nekropolü, Lahit üzerindeki cam fırını ve camcılar betimi Antoninler Dönemi (MS 96-180). (R. Roland Smith, Aphrodisias 1994, XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt II, Ankara 1995)……..80

Çizim 6: Venedik'deki cam fırını rekonstrüksiyonu (Suriye'deki el yazmasından faydalanılarak çizilmiştir)……81

Çizim 7: Venedik Tipi Cam Fırını Rekonstrüksiyonu (Vatikan Kütüphanesindeki MS 15. yüzyıla ait el çiziminden faydalanılmıştır.)…….81

Çizim 8: Osmanlı Cam Fırını Rekonstrüksiyonu (Surname-i Humayun'dan faydalanılarak çizilmiştir. ……82

Çizim 9: İç Kalıp Tekniği ……..98

Çizim 10: Mozaik Teknik……...98

Çizim 11: Kalıba Döküm Tekniği……..99

Çizim 12: Kayıp Mum (Lost-wax) Tekniği……99

Çizim 13: Serbest Üfleme Tekniği……...100

(Çizimler Arkeolog Kasım EKER tarafından yapılmıştır.)

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Foto. 1: Kahramanmaraş-Taş Medrese Binası…….12

Foto. 2: Kahramanmaraş Müzesi Genel Görünüm……..12

Foto. 3: Antik Fil Sergi Salonundan Konstrüksiyon Çalışması……..13

Foto. 4: Direkli Mağarası Kazı ve Canlandırma Salonu Girişi……....13

Foto. 5: Domuztepe Höyük Canlandırma ve Kazı Sergi Salonu……14

Foto. 6: Gurgum- Geç Hitit Eserleri Sergi Salonundan Ayrıntı…….14

Foto. 7: Mozaik Sergi Salonundan Ayrıntı…….15

Foto. 8: Taş Eserler Sergi Salonundan Ayrıntı……15

Foto. 9: Urartu Takıları Seksiyonu…….16

Foto. 10: Hellenistik Dönem Seramik Eserler Seksiyonu……16

Foto. 11: Roma Dönemi Bronz Figürin Eserler Seksiyonu…….17

Foto. 12: Roma Dönemi Cam Eserler Seksiyonu……17

Foto. 13: Müze Bahçe Düzenlemesinden Ayrıntı (Pişmiş Toprak Eserler)…….....18

Foto. 14: Müze Bahçe Düzenlemesinden Ayrıntı (Taş Eserler)…….18

Foto. 15: Obsidyen……..52

Foto. 16: Kaya Kristali-Kuvars-Necef…….52

Foto. 17: Camın Keşfinin Temsili Resmi……52

Foto. 18: Mezopotamya Çivi yazılı Tablet……..53

Foto. 19: Tell Atchana (Alalakh), MÖ 16. yüzyıl……53

Foto. 20: (Sol) Tell el Rimah'tan cam bardak parçası MÖ 1500; (Sağ) Tell al Rimah'tan bardak MÖ 1450……..54

Foto. 21: Kırıkkale-Büklükale, şişe parçası MÖ 1500' ler…….54

Foto. 22: Gordion P Tümülüsü, Gordion kasesi, MÖ 8. yüzyıl…….55

Foto. 23: Sargon Vazosu, MÖ 8. yüzyıl…….55

Foto. 24: MÖ 6.-1. yüzyıllar Arasında Görülen Kap Formları……..56

Foto. 25 : (Sol) Portland Vazosu ; (Sağ) Morgan Kasesi……..56

Foto. 26: Tell el Amarna 1993 yılı kazılarında ortaya çıkarılan cam fırını……..78

Foto. 27: Tell-Atchana (Alalakh) Höyüğü cam fırın kalıntısı……..78

Foto. 28: Tell el Amarna, Cam Fırınının Nicholson tarafından Yeniden Kurma Denemesi …….79

Foto. 29: İtalya-Ferrara Ulusal Müzesi'ndeki Pişmiş Toprak Kandil……79

Foto. 30: Hırvatistan-Asseria'daki Spatalo Müzesi'ndeki Pişmiş Toprak Kandil…….79

Foto. 31 : Tunus-Kartaca'dan Pişmiş Toprak Kandil üzerinde fırın betimi……..80

Foto. 32: Boncuk Ustası Mahmut Sür tarafından yapılan boncuk fırını……82

Foto. 33: Corning Museum, Millefiori Teknikte Kase, MÖ 2. Yüzyıl…….100

Foto. 34: Metropolitan Müzesi, Reticelli Teknikte Kase, MÖ 1. Yüzyıl…….101

Foto. 35: Toledo Museum, Şerit Mozaik Teknikte Kase, MÖ 1. yüzyıl sonu MS 1. yüzyıl başı……....101

Foto. 36: Metal kalıba camın üflenmesiyle üretilen bardak, MS 50-100…….102

Foto. 37: Altın bantlı cam kase, MÖ 270-200……..102

Foto. 38: Cam kesme teknikte bardak, MS 4. Yüzyıl……..103

Foto. 39: Paşabahçe, Beykoz mineleme tekniğiyle süslenmiş gülabdan……103

Foto. 40: Metropolitan Museum, lüster tekniğinde bezenmiş kase……..104

Foto. 41: J.Paul Getty Museum parfüm şişesi……..104

Foto. 42 : Euphronios, Kalyks Krater……...202

Foto. 43 : New York'tan mezar steli MÖ 5.-4. Yüzyıl……202

Foto. 44: Dobroca'da bir eczacının mezarından çıkan sandık ve içerisindeki prizmal şişeler…….203

Foto. 45: İsrail-Hammath Tiberias Sinegog'unu süsleyen mozaik üzerindeki konik kandiller…….203

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1: Camın Kimyasal Yapı Grafiği……19

Grafik 2: Kahramanmaraş Müzesi Cam Eserlerinin Formlara Göre Sayısal Değerleri.105

Grafik 3: Kahramanmaraş Müzesi Cam Eserlerinin Yapım Tekniklerine Göre Dağılımı…….106

Grafik 4: Alabastronların Tiplere Göre Dağılımı……114

Grafik 5: Kaselerin Tiplere Göre Dağılımı…….120

Grafik 6: Bardakları Tiplere Göre Dağılımı……133

Grafik 7: Şişelerin Tiplere Göre Dağılımı……..147

Grafik 8: Unguentariumların Tiplere Göre Dağılımı…….173

Grafik 9: Merhem Kaplarının Tiplere Göre Dağılımı……195

Grafik 10: Kandillerin Tiplere Göre Dağılımı……...198

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1: Kahramanmaraş Müzesi Cam Eserlerinin Satın Alındığı Merkezler…….402

Harita 2: Anadolu'daki Camların Buluntu Yerleri…….403

Harita 3: Antik Çağ Cam Üretim Merkezleri…….404

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Cam Fırınlarının Tarihsel Gelişimi……..57

Tablo 2: Kaselerin Kronolojik Gelişim Tablosu …….406

Tablo 3: Bardakların Kronolojik Gelişim Tablosu ……407

Tablo 4: Şişelerin Kronolojik Gelişim Tablosu……..408

Tablo 5: Unguentariumların Kronolojik Gelişim Tablosu…….410

Tablo 6: Merhem Kaplarının ve Kandillerin Kronolojik Gelişim Tablosu……411

ÖNSÖZ

Arkeoloji sayesinde geçmiş dönemden günümüze gelen maddi kalıntıların geçmişteki doğuş yerleri, kullanım alanları ve yayılım alanlarını saptamak mümkün olabilmektedir. Kazı veya değişik yollarla müzeye kazandırılan eserlerden camlar, bize hem üretim ve işletme, hem de cam sanatına ilişkin bilgiler sunmaktadır. Ben de tez çalışmamla Kahramanmaraş Müzesi'nde korunan cam eserleri inceleyerek, camın tarihi süreci ve bölgedeki cam üretimi hakkında Arkeoloji bilimine katkıda bulunmak istedim. Anadolu arkeolojisinde son dönemlerde araştırılmaya başlanan cam konusunda çalışmamın da bir katkısı olacağını umut ediyorum.

Erzurum'a ilk geldiğim yıllarda dört yıl nasıl geçecek diye düşünürken zorluklarla devirdiğim 15 yıl içerisinde doktora tez çalışması ne kadar uzak gelirdi bana ama zaman çok hızlı akıyormuş meğer. Bu ana kadar zorlu yollardan geçsem de en zoru yaşadığım anmış aslında, ama bu zor günlerimin en güzel ve beni başarılı kılan tarafı yardım için uzanan ellerin çokluğuymuş anladım…

Öncelikle çalışmalarım esnasında her zaman hoşgörüsüyle yanımda olan Urartu alanında kendini ispatlamış olmasına karşın tezimde bana daha çok yardımcı olabilmek için camlar konusunda da kendini geliştiren, güzel fikirleriyle beni yönlendiren sayın danışman hocam Prof. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU'na teşekkürü bir borç biliyorum. Tez izleme Komitemde yer alan ve her 6 ayda bir tezimi değerlendiren diğer hocalarım Prof. Dr. Cevat BAŞARAN ve Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ'a teşekkür ederim. Kahramanmaraş Müzesi'ndeki cam eserleri çalışmam konusunda izin veren ve müzedeki çalışmalarımda hiçbir zorluk çıkarmayan dönemin Müze Müdiresi Sayın Ayşe ERSOY ve çalışanlarına, samimiyetine sığınarak tez konum hakkındaki bütün sorularıma sabırla cevap veren Prof. Dr. Üzlifat ÖZGÜMÜŞ'e, her türlü kaynak konusunda yol gösteren Prof. Dr. Binnur GÜRLER'e, Prof. Dr. Önder KÜÇÜKERMAN'a, Prof. Dr. Ayşe Emel ERTEN'e, Metropolitan Müzesi Yunan ve Roma Sanatı Bölümü Sorumlusu Dr. Chris LIGHTFOOT'a, Cardiff Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Paul NICHOLSON'a, Köln Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Constanze HÖPKEN'e, Başkent Üniversitesi, Öğr. Gör. Dr. Çiğdem GENÇLER GÜRAY'a, yine kaynaklarını ve fikirlerini benimle paylaşan arkadaşlarım Yrd. Doç. Dr. H. Ertuğ ERGÜRER, Yrd. Doç. Dr. Gül GEYİK,

Arş. Gör. Hasan KASAPOĞLU, Arş. Gör. M. Ali YILMAZ, Arş. Gör. Berna KAVAZ, Arş Gör. Büşra Elif KASAPOĞLU ve arkeolog Gülçin KARAKAŞ'a, bana verdikleri fikir ve görüşleriyle yardımlarını esirgemeyen hocalarım Yrd. Doç. Dr. Zerrin AYDIN TAVUKÇU ve Yrd. Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU'ya, harita çizimlerimi yapan arkeoloji öğrencisi Buket BEŞİKÇİ'ye, verdikleri bursla maddi yönden bana destek olan Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü (BAP) ve Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi (AKMED)'ne, tez yazımı ve izlenecek yol konusunda yoğunlukları arasında sorularımı bıkmadan cevaplayan Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sekreteri Mehmet ULUĞ ve enstitü çalışanlarına teşekkür ederim.

Doğduğum andan itibaren hayatımın her anında maddi ve manevi benden desteklerini esirgemeyen aileme teşekkür ederim. Bu zor zamanlarda en fazla kahrımı çeken, tezimin tüm aşamalarında her konuda yardımını esirgemeyen ve özellikle çalışmam içerisindeki bütün çizimleri yapan ve teknik konularda yardımcı olan eşim Arkeolog Kasım EKER'e ve en ihtiyacı olduğu anlarda çalışmak zorunda kaldığım için bana minik yüreğiyle anlayış gösteren canım kızlarım Asya Naz'ım ve Zeyneb Sude'me gönülden teşekkür ediyorum.

Saygılarımla;

Erzurum/2014 **Fevziye EKER**

KISALTMALAR

AJA	: American Journal of Archaeology
AKMED	: Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü
AST	: Araştırma Sonuçları Toplantısı
A. Ş.	: Anonim Şirketi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
Ed.	: Editör
Foto.	: Fotoğraf
Haz.	: Hazırlayan
İstMitt.,	: İstanbuler Mitteilungen
JGS	: Journal of Glass Studiens
KJ	: Kölner Jahrbuch für Vor und Frühgeschicthte
KST	: Kazı Sonuçları Toplantısı
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
S.	: Sayı
s.	: Sayfa

TŞCFAŞ	: Türkiye Şişe Cam Fabrikaları Anonim Şirketi
Yay. Haz.,	: Yayına Hazırlayan
Vol.	: Volume
YKY	: Yapı Kredi Yayınları

GİRİŞ

Günümüz dünyasında yaşamın her alanında karşımıza çıkan cam tıpkı seramik ve metal gibi ateşin sanatlarından birisidir.

Bu çalışmada yaşam içerisinde pek çok alanda kullandığımız camın tanımı, yapısı, yapım ve süsleme teknikleri, tarihsel gelişimi, cam fırınları ve tarihsel gelişimi ile asıl konuyu oluşturan Kahramanmaraş Müzesi cam eserlerinin tanıplanıp değerlendirildiği bölümler ele alınmıştır. Çoğunluğu satın alınarak, hibe ve müsadere, bir kısmı da ihbar sonucunda Müze'nin yaptığı araştırmayla Öksürük Mağarası'nda bulunan eserlerin büyük bir kısmı Roma Dönemi'ne aittir. 323 adet eser incelenerek 12 farklı gruba ayrılmış, tiplemeleri yapılıp benzer cam eserlerle karşılaştırılarak tarihlendirilmiştir.

Son dönemlerde yapılan kazı çalışmaları ve yayınlar dikkate alınarak bölgedeki cam üretimi ve ticareti konusunda bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

I. AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEM

Amaç: Üretildiği ilk dönemlerden günümüze uzanan zaman içerisinde cam sanatı gelişen bir endüstri olarak varlığını sürdürmektedir. Bu da camcılık alanında yeni üretim ve süsleme tekniklerini beraberinde getirmiştir. Bu çalışmada Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinin birleştiği stratejik bir bölgedeki Kahramanmaraş'ın antik çağ cam ticaretindeki yerinin, Kahramanmaraş Müzesi'nde yer alan cam eserlerin incelenerek, yakın merkezlerdeki benzerleriyle karşılaştırmasıyla ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca benzer seramik formlar incelenerek aynı dönemde benzer formlarda cam kapların üretimi olup olmadığı; varsa benzerliklerinin neler olduğu ele alınmıştır. Cam fırınları konusu ayrıntılı bir şekilde incelenip günümüzde eski tekniklerin kullanıldığı atölyelerin olup olmadığı ve Kahramanmaraş ve çevresinde bir cam üretim merkezinin varlığı konusu ele alınmıştır.

Kapsam: Kahramanmaraş Müzesi'nde bulunan 323 adet cam eser satın alma, hibe ve müsadere gibi değişik yollarla müzeye kazandırılmıştır. Bu cam eserler tipolojik olarak incelendikten sonra tiplemelere ayrılmıştır. Klasik Dönem'den İslami

Dönem'e kadar değişik tarihlere verilen cam eserler bu dönemlerin camcılık özelliklerini yansıtmaktadır. Bu koleksiyondaki eserlerin çıkış yerleri belli olmadığından konunun önemi daha da artmaktadır. Eserlerin satın alındığı yerler Kahramanmaraş- Merkez, Öksürük Mağarası, Afşin, Göksün, Pazarcık, Andırın, Türkoğlu, Elbistan, Adana-Düziçi, Kadirli, Adıyaman-Besni'dir **(Hatita 1).** Bu yerlerde antik dönem yerleşimlerinin olması cam eserlerin üretim yerlerini ortaya koymamız konusunda bize yardımcı olmaktadır. İç-kalıp, kalıba basma, kalıba döküm ve üfleme tekniklerinde yapılan eserlerde çimdikleme, çökertme, yumru, tüy vb. değişik süsleme şekilleri kullanılmıştır.

Yöntem: Çalışma konusunu kapsayan eserlerimiz kazı malzemesi olmadığından ve Müzeye değişik yollarla farklı yerlerden geldiği için kent tarihi konusuna değinilmeden kent müzesi hakkında bilgi verilmiştir. Tezin Birinci Bölümü'nde, camın yapısı ve üretim tarihi konusuna değinildikten sonra ikinci bölümde, cam fırınları ve fırınların tarihi süreci konuları ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise cam yapım ve süsleme teknikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde Kahramanmaraş Müzesi cam eserlerinin fotoğraflanması, envanter bilgilerinin alınması, bilgisayar ortamında çizimlerinin yapılmasıyla birlikte tiplere ayrılmıştır. Bu bölümde eserler, kap formları ve tiplerine göre sıralanarak, ayrıntılı incelenmiştir.

Arkeolojinin diğer alanlarında olduğu gibi cam konusunda da en değerli bilgileri kazılar sonucunda ortaya çıkarılan eserlerden öğrenebilmekteyiz. Fakat çalıştığımız Kahramanmaraş Müzesi Cam Eserleri müzeye kazı yoluyla gelmediğinden bu konuda daha çok araştırma yapmamızı ve özellikle mezar buluntularıyla karşılaştırmamızı sağlamış ve daha fazla irdeleyerek tarihlememiz gerektiğini düşündürmüştür. Bu bağlamda son araştırmalar ışığında yapılan araştırmalar ve incelenen eserler hem seramik hem de cam benzerleriyle karşılaştırılarak Kahramanmaraş ve çevresinin cam tarihindeki yeri ve gelişimi konusunda bilgiler verilmiş ve sonunda değerlendirme yapılarak sonuç kısmına geçilmiştir.

II. ARAŞTIRMALAR

Antik Çağ cam sanatı konusunda, gruplandırma yapılan yayınlar ve kataloglar önemli yer tutmaktadır. Bunların dışında kazılardan çıkan cam malzemelerin incelendiği yayınlar da cam eserlerin tarihlenmesi için önemli bir kaynak olmuştur. Bu konuda çok fazla yayın olmasından tümü ele alınamamıştır. Özellikle cam konusuna yön veren eserler irdelenmiş, sadece katalog türünde yazılan yayınlar ise, ele alınmamıştır.

Cam eserlerin gruplandırılması konusunda yapılan en erken araştırmalardan biri; Morin-Jean'in 1922-23 tarihli yayınıdır[1]. Yazar yayınında özellikle Roma dönemi cam eserlerini, formlarına göre ayırmış ve ayrıntılı bir şekilde tanımlayarak tarihlendirmiştir. Erken tarihli bir yayın olmasından sadece el çizimlerinden faydalanılmıştır. 1940 yılında Fossing[2]in ve 1941'de Lamm[3]ın cam üfleme tekniğinden önceki cam sanatı ve tekniklerinin ayrıntılı olarak ele alındığı yayınları, 1946'da ise Honey[4]in cam çalışmaları için hazırladığı ve camın tanımı ve üretimi konusunda yararlı bilgilerin yer aldığı el kitabı önemli kaynaklar arasındadır. 1957 yılında yayımladığı eseriyle Isings[5] cam kapları formlarına göre ayırmış ve bu formların erkenden geçe doğru dönem özelliklerini ele alarak, cam konusundaki çalışmalara yol göstermiştir. Isings ile aynı teknikte çalışan Lancel[6] de 1967 yılındaki "Verrerie Antique de Tipasa" adlı eserinde cam formlarının sınıflandırmasını yaparak Tipasa camlarını ayrıntılı olarak ele almıştır. Isings eserini üç bölüm altında toplamış, birinci bölümde Roma camları konusunda bilgiler vermiş, ikinci bölümde MS 1. yüzyıl, üçüncü bölümde ise MS 2. yüzyıl kap formlarını çizimlerle destekleyerek gruplandırmıştır. Gruplandırdığı formları benzerleriyle karşılaştırarak verdiği tarihleri desteklemiştir. Lancel ise; sadece Tipasa buluntularından yola çıkarak bir gruplandırma yapmış, bunları çizim ve fotoğraflarla desteklemiştir. 1970'li yıllardan

---

[1] Morin-Jean, La Verrerie en Gaule Sous L'empire Romain, Paris, 1922-23.
[2] Fossing, P., Glass Vessels before Glass-blowing, Copenhagen, 1940.
[3] Lamm, C.J., *Oriental Glass of Medieval Date Found in Sweden and Early History of Lustre Painting*, Stockholm, 1941.
[4] Honey, W. B., Glass: A Handbook and a Guide to the Museum Collection, London, 1946.
[5] Isings, C., *Roman Glass From Dates Finds*, Groningen ;Djakarta : Wolters, 1957.
[6] Lancel, S., Verrerie Antique de Tipasa, Paris 1967.

itibaren Barag[7], yapmış olduğu katalog çalışmaları ve cam üretimi konusundaki yayınlarıyla cam sanatına katkıda bulunmuştur.

Katalog çalışmalarına baktığımızda ise; Hayes[8]in 1975 yılında yayımladığı, Royal Ontario Müzesi Roma Dönemi Cam Eserleri Kataloğu, Goldstein[9]in, Corning Museum Roma Öncesi ve Erken Roma Dönemi eserlerinin ayrıntılı olarak incelendiği ve cam yapım tekniklerinin anlatıldığı 1979 yılı baskılı yayını, Harden[10] 1981 yılı baskılı British Museum katalog çalışması ile Whitehouse[11]un, Erken Roma Dönemi'nden başlayıp, İslami Dönem camlarını içine alan Corning Museum katalog çalışmaları tez kapsamındaki eserlerin tarihlendirilmesinde önemli bir yer tutmuştur. Katalog çalışmalarını incelediğimizde genellikle cam üretiminin tarihi ve teknikleri konusunun eksik ya da hiç ele alınmadığı görülmüştür.

1980'li yıllarda Anadolu'daki çalışmalarıyla Stern[12]; Roma Dönemi cam üretimi ve yerel formları vermesiyle önem teşkil etmektedir. Yine aynı yıllardan itibaren Özgümüş[13], Özet[14], Atik[15], Gürler[16] ve Lightfoot[17] özellikle Roma dönemi cam

---

[7] Barag, D., *Glass Vessels of the Roman and Byzantine Periods in Palestine, Ph.D. Disseration,* The Hebrew Universty, Jaruselam 1970; "Rod-Formed Kohl-Tubes of the Mid-First Millennium BC", *JGS* 17, Corning Museum of Glass, (1975); *Catalogue of Western Asiatic Glass in the British Museum, Volume I,* London 1985; "Recent İmportant Epigraphic Discoveries Related to the History of Glassmaking in the Roman Period" *ANNALES du Congresss* X (1987).

[8] Hayes, J. W., Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum, Toronto 1975.

[9] Goldstein, S. M., Pre-Roman and Early Roman Glass in the Corning Museum of Glass Corning, NewYork 1979.

[10] Harden, D.B., *Catalogue of Greek and Roman Glass in the British Museum Vol.1: Core and Rod-Formed Vessels and Pendants nad Mycenaean Glass Objects*, London 1981.

[11] Whitehouse, D., *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol. 1, New York 1997; *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol. 2, New York 2001; *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol. 3, New York 2003; *Islamic Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol. 1, New York 2010.

[12] Stern, E. M., "Ancient and Medieval Glass from the Necropolis Church at Anemurium" *ANNALES du 9e Congresss,* France 1985; "Glass Vessels Exhibited in the Bölge Museum Adana" *Belleten* 53, (Çev. E.Yağcı) 1989a;"The Production of Glass Vessels in Roman Cilicia" *Kölner jahrbuch für Vor-und Früngeschicthte 22*, 1989b.

[13] Canav, Ü., Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. Cam Eserler Koleksiyonu. Ancient Glass Collection. İstanbul 1985; "Art Nouveau Camlar" *Sanat Tarihi Araştırmaları*

eserleri, Bayraktar[18], Bayramoğlu[19] ve Küçükerman[20] ise Beykoz camları konusundaki yayınlarıyla cam sanatına önemli katkılarda bulunmuşlardır. 1990'lı yıllarda ise Anadolu'da özellikle Kilikya bölgesi araştırmalarıyla Erten[21], Stern'in bilgilerini destekleyerek antik dönem cam üretimi ve teknikleri ile bölgesel form özellikleri konusunda cam sanatına katkılarda bulunmuştur.

Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, İstanbul 1987; *Anadolu Camcılığı,* Pera Yayıncılık, İstanbul 2000; *Çağlar Boyu Cam Tasarımı* (Ed. Nezih Başgelen), İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları 2013

[14] Özet, A., "Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki Cam Örnekleri İle Antik Çağda Cam Yapımı" *Belleten* Cilt: LI Sayı:200 (1987a); "Arkaik ve Hellenistik Dönemlerin Cam Alabastron ve Amphoriskosları", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1986 Yıllığı*, Ankara (1987b); *Dipten Gelen Parıltı. Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Cam Eserleri*, Ankara 1998.

[15] Atik, Ş., "İç-Kalıp Tekniğiyle Yapılmış Anadolu Kaynaklı Camlar" *I. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu 26-27 Nisan 1988*, İstanbul (1990); *MÖ I. Binde Anadolu'da Cam Üretimi ve Tasarımı* Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2004.

[16] Gürler, B., "An Inscribed Bowl Decorated With Wheel Abrasion-Technique in Western Anatolia" *Anatolian Studies,* Vol. 48 (1998); *Tire Müzesi Cam Eserleri*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 2000.

[17] Lightfoot, Cr. S., "A Group of Early Roman Mold-Blown Flask from the West" *JGS* 29, 1987; "Three cast vessels from Anatolia" *ANNALES du 11 Congress,* 1988; *A Catalogue of Glass Vessels in Afyon Museum*. Ankara 1989; *Ancient Glass in National Museum Scotland*, Scoland 2007.

[18] Bayraktar, N., *İstanbul Cam ve Porselenleri*, YKY, İstanbul, 1982.

[19] Bayramoğlu, F., Beykoz İşi Cam Eşya, *Türkiyemiz,* S.13, 1982; "1640 Tarihli Es'ar Defteri Cam Eşyanın Adları ve Fiyatları*" İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. 43 Prof.Dr. S.F.Ülgener'e Armağan, İstanbul, (1987); *Türk Cam Sanatı ve Beykoz İşleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1996.

[20] Küçükerman, Ö., *Cam Sanatı,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985; *3000 Yıllık Akdeniz Camcılığının Anadolu'daki Son İzleri Göz Boncuğu,* Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1987; *Türk Cam Sanayi ve Şişecam*, Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. İstanbul, 1998.

[21] Erten Yağcı, E., "Hatay Müzesindeki Bir Grup Cam Eser" *I. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu* 1990; Erten, E., "Kilikia'da Cam" *OLBA II* Özel Sayı C. 1, 1999; "İçel Müzesi Koleksiyonundan Cam Bardaklar", *Günışığında Anadolu: Cevdet Bayburtluoğlu İçin Yazılar: Anatolia in Daylight: Essays in Honour of Cevdet Bayburtluoğlu,* 2001a; "Glass Finds Olba Survey-2001" *OLBA*, VII, 2003; "Fenike Camları ve Akdeniz Dünyası" *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2007-2008 Yıllığı*, S. XXI, Ankara 2009a.

Kazılarda ortaya çıkarılan cam eserlerin incelendiği yayınlara baktığımızda; Suriye-Filistin ve Karanis buluntularını ayrıntılı olarak inceleyen Harden[22], özellikle Akdeniz bölgesi cam eserlerini ayrıntılı olarak ele alması ve eserlerin fotoğraflarını kullanmasıyla aynı bölge cam çalışmalarına faydalı olmuştur. Son dönemlerde İstanbul-Sirkeci, Marmaray[23], Parion[24], Kyzikos[25], Tralles[26], Tarsus[27], Smintheion[28] ve Sardes[29] gibi kazılarda cam üretimi ve tekniklerini anlayabileceğimiz önemli buluntular ortaya çıkarılmıştır. Kazılarda ortaya çıkarılan cam eserler daha yüzeysel anlatılmasına rağmen, genellikle mezar kontekstlerinden çıkması benzer eserlerimize daha net bir tarih vermemizde faydalı olmuştur. Genellikle cam kaynaklarındaki sorunlardan birisi olan, eserlerin tarih aralığının çok fazla olduğu düşünüldüğünden mezar buluntularından yararlanılarak biraz daha aza indirgenmeye çalışılmıştır.

---

[22] Harden, D. B., "Romano-Syrian Glasses with Mould Blown İnscriptions" *Journal of Roman Studies* Vol.25, 1935; *Roman Glass from Karanis, University of Michigan Studies*, Humanistic Series 41, An Arbor 1936; "Tomb-Groups of Glass of Roman Date From Syria and Palestine" *IRAQ* XI, 1949.

[23] Canav Özgümüş, Ü., Late Roman And Early Byzantine Glass Finds From Marmaray Excavations At Sirkeci, İstanbul", *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean,* İzmir 2010, 17, 24.

[24] Aydın Tavukçu, Z., "*Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*" (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006; "Parion Güney Nekropolünden Bir Grup Cam Eser" *Sanat, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Dergisi,* S.12, 2007, 145-161; Kasapoğlu, H. – Özdemir, S., "Cam Eserler" *Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion* (Ed. Başaran), Ege Yayınları, İstanbul 2013, 151-163.

[25] Koçhan, N. – Meral, K. - Güneş, F., "Kyzikos 2007 Yılı Kazıları" *30. KST,* C.1, Ankara 2008, 163-176; Meral, K., "Kyzikos'tan Lahit Mezar Buluntuları" *HÖYÜK*, 2012, s. 26-50.

[26] Yaylalı, "2007 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı Çalışmaları" *30. KST,* C. 3, Ankara, 2008, ss. 17-40.

[27] Yurtseven, F., "Tarsus Köylü Garajı Mezarı Buluntuları" *Anadolu /Anatolia 31*, 2006, 91-121.

[28] Gençler Güray, Ç., *"Smintheion Roma Dönemi Cam Buluntuları"* SMINTHEION: Apollon Smintheus'un İzinde (Ed. Özgünel), İstanbul, Ege Yayınları, 2013, s.129-134.

[29] Saldern, A. V., "Glass from Sardis" *AJA* 66, 1962, 5-12.

Cam üretimi ve fırınlar konusunda ise; 1970'li yıllarda Charleston[30], 1990'lı yıllardan itibaren Nicholson[31] yaptığı kazılar ve cam fırını denemeleriyle faydalı bilgiler vermişlerdir.

Çalışmamızda kullanılan eserler de bahsedilen kaynaklardan faydalanılarak formlara ayrılmış ve kendi içerisinde gösterdikleri gelişime göre tiplemeleri yapılmıştır. Ayrıca tüm cam kaynaklarından farklı olarak eserler seramik benzerleriyle hem form hem de bezeme yönünden karşılaştırılarak cam üretiminin seramik formlardan etkilenip etkilenmediği ve seramiklerdeki bezeme tekniklerinin camda da uygulanıp uygulanmadığı konusu irdelenmiştir. Ayrıca, camın tanımı ve tarihçesi, cam yapım ve süsleme teknikleri ile cam fırınlarının tarihi gelişimi konusuna yer verilerek, konuyla alakalı çizimler yenilenmiştir.

[30] Charleston, R. J., "Glass Furnaces Through The Ages", *Journal of Glass Studies*, V. 20, New York, 1978, s.13.

[31] Nicholson, P. T., "Glassmaking and Glassworking at Amarna: Some New Work", *JGS*, V.37, 1995, s. 11-19; "Fieldwork, 1998-9: Sais, Memphis, Gebel el-Haridi, Tell el-Amarna, Tell el-Amarna Glass Project" *JEA*, V. 85, 1999, s.1-20; *Brilliant Things for Akhenaten, The Production of Glass, Vitreous Materials and Pottery at Amarna Site O45.1*, Egypt Exploration Society 2007; "Glass Working, Use and Discard" *UCLA Encyclopedia of Egyptology*, 2011, s.1-10.

III. KAHRAMANMARAŞ MÜZESİ

Kahramanmaraş, Türkiye'nin Akdeniz Bölgesinde yer alan, tarihi 16 bin yıl öncesine uzanan ve bugüne kadar birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış bir ilimizdir. İlkçağlardan beri Suriye, Mezopotamya ve İç Anadolu'yu birbirine bağlayan ticaret yollarının kavşak noktasında bulunduğundan jeopolitik açıdan önemi de büyüktür. Yapılan araştırmalarda tarih öncesi devirlere ait kültür izlerine sahip pek çok mağara ve höyüğe rastlanmıştır[32]. Müzecilik açısından da ayrı bir önemi olan kentte ilk Müze kurma izlerine 13. yüzyılda Selçuklular Döneminde rastlanmaktadır. Bu anlamda Dulkadiroğlu Beyliğinin bölgede hüküm sürdüğü yıllarda Kahramanmaraş Kalesi içinde Geç Hitit eserlerinin korunarak biriktirilmiş olması bu bilgileri doğrulamaktadır[33].

Kahramanmaraş'ta ilk müze 1947 yılında il merkezinde Ekmekçi Mahallesi, Belediye Caddesi üzerinde yer alan 16. yüzyıldan kalma Taş Medrese binasında kurulmuştur **(Foto.1)**. Müzenin kurulma fikrini ilk kez ortaya atan ve gerçekleşmesinde önemli rol oynayan Albay H. Nuri YURDAKUL[34] olmuştur. Müzede, önceleri Atatürk ve 12 Şubat kurtuluş kahramanlarına ait resimler sergilenirken 1957 yılından sonra arkeolojik ve etnografik eserler de sergilenmeye başlanmıştır. 1961 yılına kadar Taş Medrese'de hizmet veren müze ihtiyaca cevap veremediğinden 1961 yılında Kahramanmaraş'ın merkezindeki Kalede bulunan binaya taşınmıştır[35]. 29 Kasım 1975 yılında ise Merkez İlçe Yenişehir Mahallesi Azerbaycan Bulvarı üzerindeki modern binasına geçmiş, hala aynı yerde hizmet vermektedir[36] **(Foto. 2)**. 2008-2012 yılları arasında yapılan restorasyon çalışmalarıyla daha modern bir görüntü kazanan müzede, geçmişte yaşamış uygarlıklara ait arkeolojik eserler modern bir müzecilik anlayışıyla kazı yapılan alanlar ve uygarlıkların birebir

---

[32] Konyar, E., "Kahramanmaraş Yüzey Araştırması 2007*" Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri*, (2008) s. 130-138.

[33] Kahramanmaraş Müze Arşivi, Kahramanmaraş Turizm Envanteri 1990; http://kahramanmaras.gov.tr/Muze.aspx

[34] 1940'lı yıllarda Maraş Alay Kumandanlığına atanmıştır.

[35] Önder, M. *Türkiye Müzeleri,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1992, s. 172; T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü *Türkiye Müzeleri* (Proje Danışmanı M. A. Özet) 2002, s. 118.

[36]Kahramanmaraş Müze Arşivi; Kahramanmaraş Müzesi İnşaat Yapım Projeleri; http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43855/kahramanmaras-muzesi-mudurlugu.html (Mart 2014)

canlandırılması yapılmıştır. Böylece müzeye gelen ziyaretçilere insanların zaman tünelinde geziyormuş hissi verilmeye çalışılmıştır.

Müze'de Paleolitik, Neolitik, Kalkolitik, Tunç, Demir, Klasik, Roma ve Bizans Dönemlerine ait eserler, Antik Fil Sergi Salonu, Direkli Mağarası Kazı ve Canlandırma Salonu, Domuztepe Höyük Canlandırma ve Kazı Sergi Salonu, Geç Hitit Eserleri Sergi Salonu, Mozaik Sergi Salonu, Taş Eserler Sergi Salonu ve Kronolojik Arkeolojik Eser Sergi Salonu olmak üzere toplam 7 teşhir salonu ile bahçe ve revak bölümleri yer almaktadır.

III. I. Antik Fil Sergi Salonu (Foto. 3)

Müze teşhir salonları arasında en dikkati çekenlerden biri, Antik Fil Sergi Salonudur. Salonda Kahramanmaraş İli, Türkoğlu İlçesi, Gâvur Gölü Bataklığından çıkartılan ve tarihi MÖ 1400'lü yıllara kadar uzanan 2 fil iskeleti sergilenmektedir. Fillerden küçük olanı kazıda bulunduğu şekliyle vitrin içerisinde sergilenirken, büyük fil uzman restoratörler tarafından ayağa kaldırılarak sergilenmiştir. Latince adıyla "*Elephas Maximus Asurus*" olarak bilinen Büyük Asya Fili'nin ayağa kaldırma çalışmaları sırasında Türkiye'de ilk kez, İtalyan Paleontoloji Enstitüsü ve MTA Enstitüsü'nün Bilim Adamları'nın danışmanlığında, Antropolog, Restoratör ve Arkeologlardan oluşan 15 kişilik uzman ekibin 10 aylık çalışması sonucunda bir filin olmayan kemikleri tamamlanmış, diğer kemiklerinin de restorasyonu yapılarak, Antik Fil kemiklerine hiç zarar vermeden özel bir konstrüksiyon sistemiyle ayağa kaldırılmıştır. Ayrıca salonda, görsel ve ses efektleri ile filin doğal yaşantısı canlandırılarak ziyaretçilerin MÖ 1400'lü yıllarda Antik Fille gezinti yapması sağlanmıştır.

III. II. Direkli Mağarası Kazı ve Canlandırma Salonu (Foto. 4)

Kahramanmaraş-Merkez, Tekir Kasabası, Yukarı Döngel Köyü'nde yer alan ve 2007 yılından itibaren kazısı devam eden Direkli Mağarası ve Kazı alanının birebir canlandırması yapılmıştır[37]. Paleolitik Döneme (MÖ 11000) tarihlendirilen Direkli Mağarası kazılarında ele geçirilen eserlerden en önemlisi, Epipaleolitik Döneme ait

[37] Erek, C. M., "2007 Yılı Direkli Mağarası Kazıları" *30. KST* Cilt.1 26-30 Mayıs 2008 Ankara, s. 323-345.

(Yontma Taş Çağı), MÖ 10730'a tarihlendirilen ve 2,6 cm boyundaki pişmiş toprak kadın figürinidir. Mağara içerisinde uygulanan simülasyon gösterileri eşliğinde bu önemli eser ile birlikte kazıda ortaya çıkarılan ve döneme ışık tutan diğer eserler sergilenmektedir. Bu şekilde dönemin mağara insanının yaşayışı hakkında ziyaretçilere fikir verilmesi amaçlanmıştır.

III. III. Domuztepe Höyük Canlandırma ve Kazı Sergi Salonu (Foto. 5)

Kahramanmaraş İli, Pazarcık İlçesi, Emirler Köyünde bulunan ve Tell Halaf yerleşimi olan, tarihi MÖ 7000 yıllarına uzanan ve MÖ 5500'lü yıllarda en geniş sınırlarına ulaşan Domuztepe Höyüğü ve Kazı alanının, alanda elde edilen bulgular ışığında teşhir salonunda birebir canlandırması yapılmıştır[38]. Bu salonda, Domuztepe Höyük'ten ele geçen arkeolojik buluntuların sergilenmesinin yanı sıra, o döneme ışık tutan avlu-ev rekonstrüksiyonu, ölüm çukuru, dönem insanının canlandırması gibi detaylara da yer verilmiştir.

III. IV. Gurgum- Geç Hitit Eserleri Sergi Salonu (Foto. 6)

Salonda, Maraş Aslanı heykeli, Hitit tanrı ve tanrıçalarının heykelleri, Merkez Mağralı ve Yörükselim Mahallelerinde bulunan ziyafet sahnelerini anlatan steller, Türkoğlu- Minehöyük, Pazarcık-Doğanlıkarahasan Köyü, Afşin-Yazıbelen (Hurman) Köyü ve Arıtaş Höyüğü'nde bulunan, Gurgum Krallığını yansıtan stel ve heykeller sergilenmektedir. Gurgum Krallarından III. Halparuntias (MÖ 810-873) Dönemine ait Maraş kalesinde bulunmuş ve bir süre İstanbul Arkeoloji Müzeleri-Eski Şark Eserleri Müzesinde korunan ve 2013 yılında Kahramanmaraş Müzesine getirtilen "Yazıtlı Kapı Aslanı" Gurgum Krallarının soy ağacını vermesi bakımından oldukça önemlidir.

III. V. Mozaik Sergi Salonu (Foto. 7)

Mozaik sergi salonunda Germanicia Antik Kenti'ne ait olan ve 2001 yılında Dulkadiroğlu Mahallesinde yapılan kurtarma kazısı sonucunda Müzeye taşınan, bir villanın koridoruna ait Geç Roma Dönemi (MS 4.-6. yüzyıl) taban mozaiği ve yine

[38] Çambel, H., DOMUZTEPE Son Araştırmalar Işığında Yeni Bir Değerlendirme, Anadolu Araştırmaları S.10 (1988), s. 31-50; Campbell, S., "Rhythms of the Past: Time and Memory at Late Neolithic Domuztepe" *Broadening Horizons 3. Conference of Young Researchers Working in the Ancient Near East,* Bellaterra, 2012, s. 305-323.

Kahramanmaraş'ın Çağlayancerit İlçesi, Küçükcerit Köyü'nden 2001 yılında yapılan kurtarma kazısı sonucu Müzeye getirilen Geç Roma Dönemi taban mozaiği (MS 4-6 yüzyıl) sergilenmektedir[39].

III. VI. Taş Eserler Sergi Salonu (Foto. 8)

Salonun büyük bir bölümünde, Kahramanmaraş Merkez ve İlçelerinden Müzeye getirilmiş Roma dönemi ölü gömme geleneklerini yansıtan mezar stelleri, lahit ve pişmiş toprak mezarlar sergilenmektedir. Ayrıca yine Kahramanmaraş'ın Afşin İlçesinden getirilen, Roma Dönemine ait, iki adet mermer heykel de bu salonda teşhir edilmektedir.

III. VII. Kronolojik Arkeolojik Eser Sergi Salonu (Foto. 9, 10, 11, 12)

Bu Salonda, Paleolitik dönemden başlayarak Neolitik, Kalkolitik, Tunç, Demir, Klasik Ege ile Roma ve Bizans Dönemine kadar devam eden kronoloji takip edilerek her dönem için hazırlanan vitrinlerde günlük hayatta kullanılan araç-gereçler, el aletleri, süs eşyaları, dini ritüellerde kullanılan kült eşyaları ve çanak çömlekler ile savaş aletleri teşhir edilmektedir. Aynı salonda yer alan sikke bölümünde vitrinlerde Yunan, Roma, Bizans, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Dönemine ait sikkeler sergilenmektedir.

III. VIII. Bahçe Düzenlemesi (Foto. 13, 14)

Müze ön ve arka bahçesi modern ahşap kamelyalar kullanılarak yeniden düzenlenmiş ve eserlerin yağmur, güneş gibi dış etkenlerden etkilenmesi önlenerek teşhir edilmesi sağlanmıştır. Ziyaretçileri ilk olarak ön bahçede Hitit Dönemi'ne ait Kapı Aslanı, Kahramanmaraş Kalesine ait Osmanlı Dönemi ahşap Kale Kapısı karşılamaktadır. Bahçenin diğer teşhir alanlarında ise, Kahramanmaraş Merkez ve İlçelerinden Müzeye getirilen, Yunan, Roma ve Bizans Dönemlerine tarihlendirilen pişmiş toprak pithos, sütun başlıkları, dibek, mezar stelleri, lahit vb. taş eserler sergilenmektedir.

[39] Ersoy, A., "Kahramanmaraş, Merkez, "Germanicia Antik Kenti Mozaikli Alan 2009-2010 Yılı Kurtarma Kazısı" *20. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu* (25-29 Nisan 2011) Bodrum, s. 97-117.

KAHRAMANMARAŞ MÜZESİ FOTOĞRAFLARI

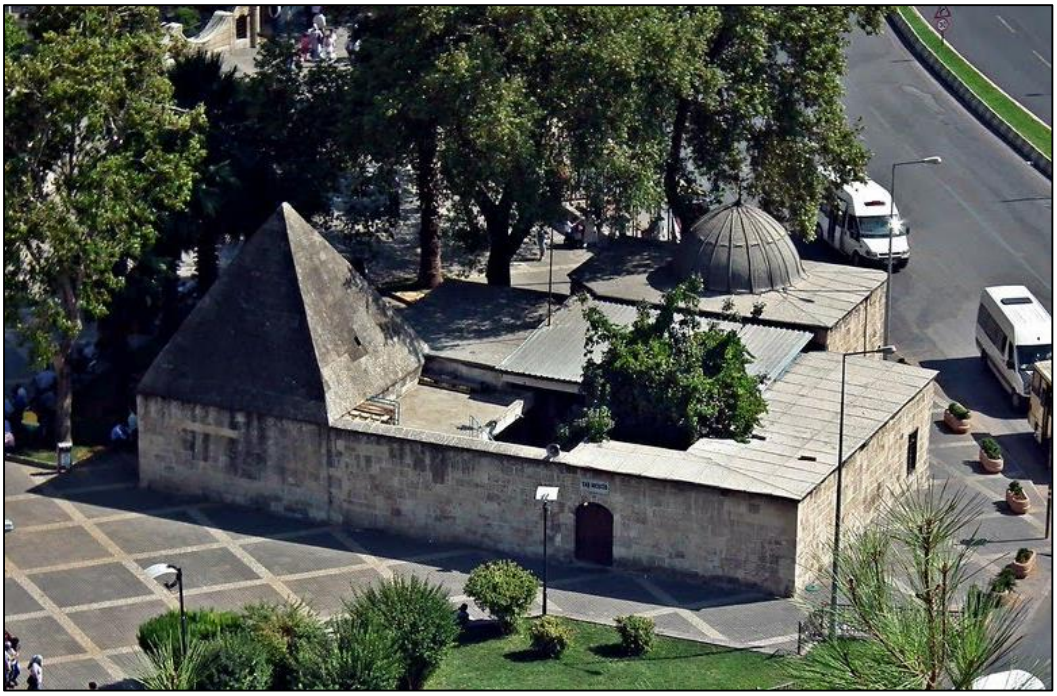

Foto. 1: Kahramanmaraş-Taş Medrese Binası

Foto. 2: Kahramanmaraş Müzesi

Foto. 3: Antik Fil Sergi Salonundan Konstrüksiyon Çalışması.

Foto. 4: Direkli Mağarası Kazı ve Canlandırma Salonu Girişi.

Foto. 5: Domuztepe Höyük Canlandırma ve Kazı Sergi Salonu

Foto. 6: Gurgum- Geç Hitit Eserleri Sergi Salonundan Ayrıntı.

Foto. 7: Mozaik Sergi Salonundan Ayrıntı (Germanicia Mozaiği'nde bir parça).

Foto. 8: Taş Eserler Sergi Salonundan Ayrıntı.

Foto. 9: Urartu Takıları Seksiyonu

Foto. 10: Hellenistik Dönem Pişmiş Toprak Eserler Seksiyonu

Foto. 11: Roma Dönemi Bronz Eserler Seksiyonu.

Foto. 12: Roma Dönemi Cam Eserler Seksiyonu.

Foto. 13: Müze Bahçe Düzenlemesinden Ayrıntı (Pişmiş Toprak Eserler).

Foto. 14: Müze Bahçe Düzenlemesinden Ayrıntı (Taş Eserler).

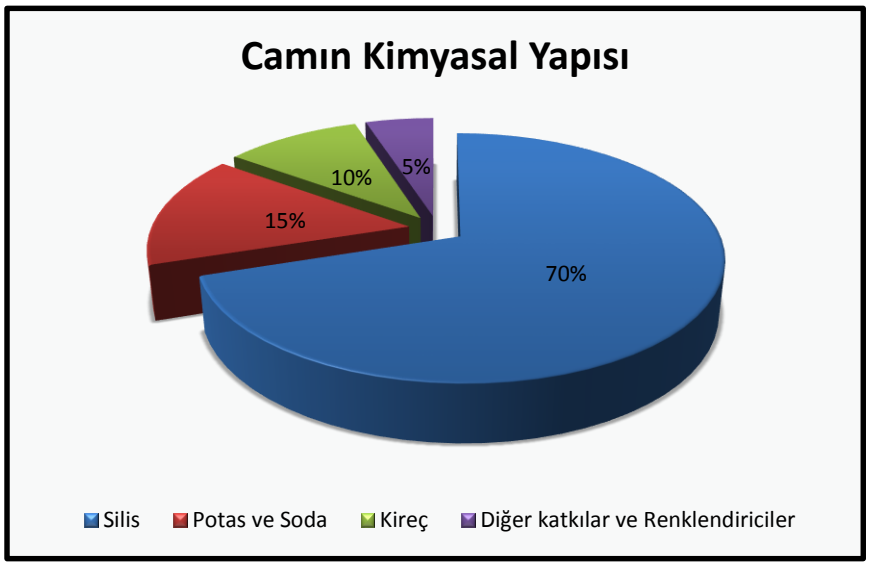
BİRİNCİ BÖLÜM

CAMIN TANIMI VE TARİHİ GELİŞİMİ

1. 1. Camın Tanımı ve Yapısı

Cam; ısıtıldığında akıcılık, soğutulduğunda ise katılık özelliği olan saydam ya da yarı saydam, sert bir maddedir[40].

Camı oluşturan maddeler ve miktarları; %70 silis (Silisyumdioksit-SiO_2), %15 potas (Potasyum karbonat-K_2CO_3) ve soda (Sodyum karbonat-Na_2CO_3), %10 kireç (Kalsiyum karbonat-$CaCO_3$), %5 diğer katkı maddeleri ile renklendiricilerdir. Bu maddelerin karıştırılarak yüksek sıcaklıkta ($1500C^0$) ergitilmesiyle cam oluşur[41] **(Grafik 1)**.

Grafik 1: Camın Kimyasal Yapısının Yüzdesel Dağılımı.

---

[40] Büyük Lugat ve Ansiklopedi, 2. Cilt, Meydan Yayınevi, İstanbul 1981 s. 741;Türkiye Diyanet Vakfi İslam Ansiklopedisi C. 7, İstanbul 1993, s. 38; Türk Ansiklopedisi C.IX, Maarif Basımevi, İstanbul, 1958, s. 218.

[41] Marson, P., *Glass and Glass Manufacture*, London 1919, s. 4; Canav, Ü., *Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. Cam Eserler Koleksiyonu.* İstanbul 1985, s. 19; Weinberg, G. D.- McClellan M. C., *Glass Vessels in Ancient Greece,* Archaeological Receipts Fund, Athens ,1992, s. 15; Erten Yağcı, E., *Başlangıcından Geç Antik Dönem Sonuna Kadar Anadolu'da Cam* (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1993, s. 13; Kanyak, S., "Late Roman/Early Byzantine Window Glass from the Marmaray Rescue Excavations at Sirkeci, İstanbul" *Late Roman/Early Byzantine in the Eastern Mediterranean,* İzmir, (2009), s. 1, dn. 1; Eker, F., "Camın Tarihi Serüveni" *CAMGERAN Uluslararası Katılımlı Uygulamalı Cam Sempozyumu* (2010), s. 148; Archaeological Evidencefor Glassworking, Guidelines for Best Practice, Englısh Heritage, 2011, s. 5; Canav Özgümüş, Ü., *Çağlar Boyu Cam Tasarımı* (Ed. Başgelen), İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları 2013, s. 1.

Silisin ergime noktası yüksek olduğundan (1725 C^0), ergime derecesini düşürüp kolay işlenmesini sağlayan soda ve sertleşmesini sağlayan kireç eklenir. Camın oluşumu sırasında Sodyumoksit (NaO_2) katıldığında suya ve neme karşı duyarlı, kalsiyum oksit (CaO) eklendiğinde mekanik gücü yüksek, potasyum eklendiğinde ise oldukça sert camlar elde edilir[42]. Değişik renklerde karşımıza çıkan camın bu renkleri alabilmesi için cam hamuruna çeşitli metaller ekleniyordu. Bu metalleri ve camda oluşturdukları renkleri şöyle sıralayabiliriz;

"Demir → Yeşil, Sarı ve Kahverengi tonlarını oluşturur.

Kobalt → Koyu Mavi, Açık Mavi ve Mor tonlarını oluşturur. En erken dönemlerden beri kullanılmıştır.

Bakır → Yeşil, Turkuaz ve Kırmızı tonlarını oluşturur. Bu renk tonlarının hepsi Mısır'ın cam ustaları tarafından kullanılmıştır

Gümüş → Sarı rengi oluşturur. Sülfür ile kullanılırsa koyu sarı elde edilir ve bu renk Ortaçağ boyunca pencere camlarında uygulanmıştır.

Mangan → Mor ve Pembe tonlarını oluşturur. Mısır ve Roma cam ustaları tarafından uygulanmıştır. Ayrıca gül pembesi tonunu ortaya çıkarmak için Ortaçağ boyunca kullanılmıştır.

Kurşun → Saydam ve Parlak camı oluşturur.

Altın → Pembe ve Kırmızı renkleri oluşturur. 17. yüzyıldan itibaren kullanılmıştır.

Çinko, Fosfat, Kalay→ Beyaz ve Opak renkleri oluşturur.

Antimon → Opak ve Sarı tonlarını oluşturur. Antik Mısır'ın cam ustaları tarafından bilinmektedir. Cama saydamlığı vermek için MS 2.-4. yüzyıllar arasında uygulanmıştır.

Krom → Sarımsı yeşil tonunu oluşturur.

---

[42] Mehlman, F., *Phaidon Guide to Glass,* Oxford 1982, s. 5; Küçükerman, Ö., *Cam Sanatı,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985, s. 24-25.

Titanyum → Sarımsı kahve tonunu oluşturur.

Selenyum → Pembe ve Amber renklerini oluşturur.

Uranyum → Açık yeşil sarı tonunu oluşturur.

Nikel → Pembe ve Mor tonlarını oluşturur. Krom, Titanyum, Selenyum, Uranyum ve Nikel 19. yüzyıldan sonra kullanılmıştır"[43].

En erken camların renkli üretildiği ve günümüze ulaşan Mısır camlarında yukarıda bahsettiğimiz mat renkler cam ustaları tarafından yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Mısır cam ustalarının en çok kullandıkları renkler mavi ve tonları, sarı, mor, kırmızı, yeşil, beyaz ile siyahtır. Renksiz camın ise Akamenid Döneminde üretildiği bilinmektedir[44]. Mehlman[45] renksiz camı Romalıların keşfettiğini belirtse de yapılan araştırmalar[46] Akhamenid Dönemi'nde özellikle lüks sofra kaplarının renksiz camdan üretildiğini göstermektedir. Anadolu'daki en güzel örneği Efes-Artemis Tapınağı'nda ortaya çıkarılmış 2 sıra yatay yivli ve 24 adet mızrak ucu şeklinde yaprak bezemeli Klasik Dönem renksiz cam phialedir[47]. Roma Dönemi'nde üfleme tekniğinin gelmesiyle saydam (geçirgen) camlar üretilmeye başlanmıştır. Sonraki dönemlerde yeni renk tonları keşfedilmiş ve bu zamana kadar camın üretiminde renkler çok az değişikliklere uğrayarak kullanılmıştır.

Yukarıda bahsettiğimiz maddelerden yapay olarak üretilen cam doğada iki farklı şekilde daha karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri parlak ve siyah cam olan

---

[43] Mehlman, F., 1982, s. 15,16; Özgümüş, Ü., *Anadolu Camcılığı* İstanbul 2000, s. 4; Kanyak, S., *Cam Fırınlarının Tarihsel Gelişimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009, s. 6; Canav Özgümüş Ü., 2013 s. 2,3; Atik, Ş., *MÖ I. Binde Anadolu'da Cam Üretimi ve Tasarımı* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İstanbul 2004, s. 61; Küçükerman, Ö., *3000 Yıllık Akdeniz Camcılığının Anadolu'daki Son İzleri Göz Boncuğu,* Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1987, s.75; Carboni, S., "Ars Vitraria:Glass in the Metropolitan Museum of Art (Introduction), *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, New Series, Vol. 59, No. 1 (2011), s. 5; Frank, S. *Glass and Archaeology*, Norwich 1982, s. 22.

[44] Ignatiadou D., "Achaemenid and Greek Colourless Glass" Achaemenid and Greek colourless glass, The World of Achaemenid Persia (J. Curtis, St J. Simpson, eds) British Museum (29.9-1.10.2005), London ,2010, s. 419-426.

[45] Mehlman, F., 1982, s. 13.

[46] Triantafyllidis, P.,"Achaemenian Glass Production" *ANNALES du 15. Congress,* 2001, s. 13

[47] Ignatiadou D., 2010, s. 420, fig. 39. 1.

obsidyen[48] veya *volkan camı*, diğeri ise *necef v*eya *kuvars* da denilen *kaya kristali*'dir[49]. Hititlerde *"Parashila"* olarak geçen kaya kristalinden MÖ 14.-13. yüzyıla tarihlenen Hitit heykelciği çok erken dönemlerden itibaren kullanıldığını göstermesi bakımından önemli bir eserdir[50] **(Foto. 15, 16)**.

1. 1. 1. Cam Üzerinde Bozulma ve İrrizasyon

Bozulma, camın içyapısı veya yüzeyinde dış etkilerden veya içteki bozukluktan dolayı oluşan olumsuz değişikliklerdir. Bu bozulmalar camın tarihi ve üretim yerinin saptanması bakımından önem taşımaktadır[51]. Cam yüzeyinde, çalışma yöntemi ve cam yığınının eritilmesi esnasında malzemenin saflığını kontrol etmenin güçlüğünden kaynaklanan hava kabarcıkları ve kirlenmeler meydana gelebilmektedir. Fırınlarda ısının yüksek olması hava kabarcıklarının azalmasına yardımcı olur. Bir başka kirlilik sebebi ise potadan gelen kil parçacıklarıdır ki bu cam üfleme tekniğinde yapılıyorsa camın döndürülmesi esnasında hava kabarcıkları ve tozlardan oluşan kirlilik camın döndürülmesi doğrultusundaki spiraller boyunca göze çarpar. **Kat. No. 286**'da bu tip bozulmayı görmek mümkündür.

Bozulma yüzeyde gerginlik çatlamaları, parıltılı renklerin oluştuğu irrizasyon[52], süt beyazı, kahverengi veya siyah parçalar halinde oluşan minelenme ve rengin solması olarak karşımıza çıkmaktadır[53].

Bu bozulmaların sebepleri arasında su, güneş ışığı, topraktaki bazı maddeler ve atıklar, depolandıkları ve sergilendikleri vitrinler gibi dış etkenler, kimyasal bozuklulardan oluşan iç etkenler ile üretim hatalarıdır. Bunlar arasında en önemli etken sudur ki; su cam hamurunda bulunan alkali iyonlarla reaksiyona girdiğinde

---

[48] Volkanik lavların soğumasıyla oluşur. Yüzeyi parlak ve siyah renklidir. Erken dönemlerde ok, mızrak ucu ve ayna yapımında kullanılmıştır.
[49] Doğada kuvars olarak bildiğimiz maddedir. Renksiz ve yarı saydamdır.
[50] Canav Ü., 1985, s. 19; Darga, M., *Hitit Sanatı,* İstanbul, 1992, s. 111, resim 112.
[51] Harden, D. B., *Roman Glass from Karanis, University of Michigan Studies*, Humanistic Series 41, An Arbor, 1936, s. 11; Gürler, B., *Tire Müzesi Cam Eserleri*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 2000, s. 11.
[52] Camlarda en çok rastlanan hastalıklardan biri olan irrizasyon sodyum ve potasyumun dereceli olarak yüzeyden ayrılması sonucunda meydana gelen altın sarısı ya da morumsu tonlarda gökkuşağı parıltılı ince janjanlı tabakadır.
[53] Başaran, S., *Pişmiş Toprak ve Cam Eserlerin Konservasyon/Restorasyonu,* Graphis Yayınları, İstanbul 2000, s. 78,79.

hidroksitler meydana gelir ve alkali iyonlar yerini hidrojen iyonlara bırakır. Böylece yüzeyde pullanıp kalkmalar ve renkte değişimler olur.

Kimyasal bozulmaların yanında insan eliyle yapılan fiziksel bozulmalar da camın deforme olmasında önemli bir etkendir. Toprak altından çıkarılan eserlerin uygun şartlarda temizlenmemeleri ve sergileme esnasında yapılan yanlışlıklar cam eserlerin, kırılmasına, bozulmasına ve dağılmasına sebep olabilmektedir.

1. 2. Cam Üretiminin Tarihi Süreci

Hayatımızda önemli bir yeri olan cam, günlük hayatta çokça kullandığımız fakat tarihini ve ne aşamalardan geçip de kullanıma sunulduğunu fazla irdelemediğimiz bir nesnedir.

Günümüzden binlerce yıl önce insanoğlunun süslenme hevesiyle üretilen cam boncukların yanısıra yiyecek, içecek, ilaç, parfüm, krem gibi malzemenin konduğu ve saklandığı bir eşya olarak kullanılmaya başlandığı arkeolojik araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Cam artık hem günlük yaşantımızı kolaylaştıran kaplar, pencere ve balkon camı vb. sıkça kullanılan bir eşya, modern yaşamın vazgeçilmez bir süs eşyası, hem de sanayide kullanımı her geçen gün artan, geçmişten günümüze vazgeçilmez bir ürün olmuştur.

Ne zaman ve nasıl üretildiğini bilemediğimiz cam yapımı hakkındaki ilk yazılı bilgileri çivi yazılı tabletlerden ve antik kaynaklardan öğrenebilmekteyiz.

MÖ II. binyıla tarihlenen Mezopotamya çivi yazılı tabletlerde Mezopotamya'da iyi bilinen *lapis-lazuli*[54] *taşı* için *"yapay olan"* (fırından) ve *"doğal olan"* (dağlardan) için iki ayrı kelime kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından yapay lapis-lazuli'nin *"cam"* anlamında kullanıldığı belirtilmektedir[55]. Diğer yandan bu konuda araştırma yapan bir kısım bilim insanlarına göre III. Ur Hanedanı (MÖ 2100-MÖ 2000) dönemine ait bir evin eşyalarının sıralandığı liste içerisinde Sümerce "*an-*

[54] Laciverttaşı olarak ta bilinen koyu mavi ya da lacivert renkli, takı ve süs eşyası yapımında ve boyacılıkta kullanılan yarı değerli bir taştır. Eskiden Doğu'da bu taş yıldızlı gökyüzüne benzetildiği için, büyülü bir anlam içerdiğine ve kutsal olduğuna inanılırdı. (Bkz. Freeman, C., *Mısır, Yunan ve Roma Antik Akdeniz Uygarlıkları*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2010, s. 38, dn. 4).
[55] Oppenheim, (1973), s. 262; Erten Yağcı, E., 1993, s. 33; Alpözen, 2006 s. 47-104.

zah kase*"*[56] kelimesi geçtiği, bu sözcüğün MÖ 14.-12. yüzyıllara tarihlenen Akadca metinlerde geçen, *anzahhu*[57]= "cam" kelimesiyle aynı anlamda kullanıldığını ortaya koymuşlardır[58]. MÖ II. binde Mısır'da cam için *"ehlipakku* ve *mekku"*[59], Hititçede ise "*zapzagaia* veya *zapzaki"*[60] kelimeleri kullanılmıştır.

Babil kralı Gul-kishar (MÖ 1696-1690) dönemine tarihlenen ve Bağdat yakınlarında bulunan çivi yazılı bir tablette[61] ise camın içeriği ve üretimiyle ilgili ilk bilgiler verilir:

"... 1 "mina", "zuku camını"[62] *10 shekel (1 shekel=4,5 gram) kurşun, 15 shekel bakır, ½ shekel güherçile*[63]*, ½ shekel kireci karıştır. Fırında erit, bundan "kurşunlu santu camı" (kırmızı cam) olur. 1 "mina", "zuku camını" 10 shekel kurşun, 14 shekel bakır, 2 shekel kireç ve 1 shekel güherçile ile karıştır. Fırında erit, bundan "Akadian santu camı" olur... Yeşil kili sirke ve bakır ile karıştır. Üç gün beklet. Üçüncü günün sonunda oluşan bakır pasını al ve kurut. Mermer gibi bir şey elde edersin. Bunun adı Akad (Akasya?) santu camdır. Şimdi eşit ölçüde kurşunlu santu camıyla Akadian camını potada karıştır ve erit. Sonra 1,5 shekel "zuku camı" 6,5 grain (1 grain= 0,1 gram) güherçile, 6,5 grain bakır, 6,5 grain kurşunla karıştır. Hepsini birlikte fırında erit, fırından al ve soğut.*

... Bu sırrı seramik kaba doldur ve boşalt. Sonra onu erit ve soğut,……. ateşte ısıt…….ateşten al ve onu sarkofajm üzerine koy……".

---

[56] Oppenheim, A. L.,-Brill, R. H.,- Barag, D.,- Saldern, A. Von., "The Technology of Mesopotamian Glassmaking" *Corning Museum Of. Glass Monographs, vol. III*, GGAM Cap.3, Corning 1970, s.18,19; Erten, E., 2010, s. 59-64.

[57] Erten Yağcı, E., 1998, s. 38; Black, J., George, A.,- Postgale N., (Ed.), A Consice Dictionary of Akkadian, SANTAG, Band 5, 2000, Weisbaden, Germany, s. 19; Erten, E., "Glass in Hittites" *V. Uluslararası Hititoloji Bildirileri* (2005), s. 319-329.

[58] Barag, D., 1985, s. 35;

[59] Oppenheim, A. L.,-Brill, R. H.,- Barag, D.,- Saldern, A. Von., 1970, s.18,19; Oppenheim, A. L., "Towards a History of Glass in the Ancient Near East" *Journal of the American Oriental Society*, V. 93 (1973), s. 260; Engle,A., 1978, s. 48; Barag, D., 1985, s. 38; "Ehlipakku" hurrice "cam" anlamına gelmektedir (Bkz. Ünal, A., *Hititler Devrinde Anadolu*, İstanbul 2002, s. 96).

[60] Oppenheim, A. L.,-Brill, R. H.,- Barag, D.,- Saldern, A. Von., 1970, s.20; Oppenheim A. L., 1973, s. 259; Erten, E., 2005, s. 319-329.

[61] Brill, 1972, s.332, fig.1; Başaran, 2000, s. 60 (Yazıtın çeviri metni birebir kaynaktan alınmıştır); Kanyak, 2009, s. 7, 8.

[62] Kum ve kül ile yapılan basit bir cam.

[63] Doğada doğal halde bulunan potasyum nitrat (KNO3).

Tablette verilen reçetede kırmızı renkli camın nasıl elde edildiği konusunda iki ayrı tarif kullanılmıştır. Verilen tarif eski çağlarda kullanılmış olmasına karşın bugün dahi herkesin yapabileceği şekilde ayrıntılı olarak yazılmıştır[64].

MÖ I. bin yıl başlarından diğer bir çivi yazılı Mezopotamya tabletinde **(Foto. 17)** ise cam yapımı ve öncesindeki ritüel şöyle anlatılmıştır[65]

"*Cam yapmak için iyi bir fırın kuracağınızda öncelikle iyi alametlerin günü için iyi bir ay seçin ve ancak ondan sonra fırını kurabilirsiniz. Fırını kurar kurmaz Kuba idolünü koyun. Ne içeriden ne de yabancı biri binaya girmemeli, kirli bir insan idolün önünden bile geçmemeli. Tanrıların önünde şarap sunmalısın. Cam yapmaya karar verdiğin gün, Kuba idolü önünde bir koyun kurban etmelisin; tütsü ateşine ardıç tütsüsü koymalısın, erimiş yağdan ve baldan yapılmış bir içki sunmalısın. Ancak ondan sonra fırının ateşini yakıp, camı fırına koyabilirsin.*

Kullanacağın odun kalın ve kabuğu soyulmuş kavak ağacı olmalı; budaksız, deri şeritlerle birbirine bağlanmış ve abu (Temmuz-Ağustos)ayında kesilmiş olmalı. Ancak bu odun fırına konabilir. Fırının yakınına gelmesine izin verdiğin kişiler temiz olmalı; ancak o zaman gelmelerine müsaade edebilirsin.

Şayet mavi renkte cam istiyorsan gayet ince on mina immanaklu taşını (kuvars) döveceksin. 15 mina naga bitkisinin kökü ve 1, 2/3 mina beyaz bitki karıştıracaksın. Bu karışımı dört kapısı olan soğuk fırına koyacaksın ve bu karışımı kapıların aralarına yerleştireceksin. Güzel dumansız bir ateş yakacaksın… karışım sarı parlamaya başladığı zaman fırınlanmış tuğlanın üstüne dök ve buna "zuku camı" denir…"

Batı kaynaklı ilk bilgiler Antik yazar Plinius (MS 23-79) [66] tarafından verilir; MÖ I. bin yılda Akdeniz'de yaşayan Fenikelilerin camı keşfi konusunda şu bilgileri bize aktarmaktadır;

---

[64] Küçükerman, 1987, s. 19; Kanyak, 2009, s. 8.

[65] Çakmaklı, 2007, s. 17, res. 3, (Yazıtın çeviri metni birebir kaynaktan alınmıştır); Artificial and Natural Glass in Mesopotamia and Egypt, Capter I, "neque est alia nunc sequacior materia" Pliny the Elder, Naturalis Historia, 36: 198, s. 2.

[66] Plinius, *Naturalis Historia,* Book 5, cap.17; Barag, D., *Catalogue of Western Asiatic Glass in the British Museum,* Vol. I, London 1985, s.60; Canav, Ü., *Çağlar Boyu Cam* (Yayınlanmamış Yüksek

“ Zengin Fenike tüccarlarından birisi gemisine güherçile (Potasyum nitrat) yükleyerek, Akdeniz’de sefere çıkıp diğer limanlara malını götürmek ister. Gemi tam Fenike sahillerinden ayrılacağı sırada çıkan fırtına nedeniyle, Carmel (Carmelus) Dağı’nın alçak tepeleri arasında Candebia bataklığı vardır. Bu bataklıktan başlayıp sekiz kilometre kadar aktıktan sonra Ptolemais şehrinin yakınında bir yerde denize döküldüğü düşünülen Belus ırmağı (İsrail)[67] *ağzındaki limana sığınmak zorunda kalır. Orada bir süre kalacak olan gemiciler sahile çıkarlar ve yemek pişirmek isterler. Kumsal arazide ocak yapmak için taş bulamayan gemiciler, gemiden güherçile parçacıklarını çıkararak bunlarla ocak kurarlar ve yemek pişirmek için ateş yakarlar. Ateşi yakınca kum ile güherçilenin birlikte ergimesiyle saydam bir sıvının oluştuğunu görürler. Bu da “cam” dır”* **(Foto. 18).**

Plinius ayrıca bu nehrin oldukça derin olduğunu ve dibindeki kumun ancak sular çekildiğinde ortaya çıktığını, dalgalarla temizlendiğini söylemektedir. Böylece Belus Nehri kumlarının cam yapımı için mükemmel olduğunu, bu kumdan üretilen camları çok şeffaf olduğunu belirtmektedir. Plinius’un bahsettiği olay gerçeğe yakın olsa da bir ocaktan elde edilen ısının camı oluşturup oluşturamayacağı veya camı oluşturan asıl maddelerin yeterli olup olmadığı sorusu düşündürmektedir. Şunu da biliyoruz ki cam, yüksek sıcaklıkta (1500◦C) ergimektedir ve camı oluşturan maddelerin belli miktarlarda karıştırılmasıyla oluşmaktadır. Bundan dolayı Plinius’un bu görüşünün doğruluğu tartışılması gereken bir konu olup sadece bir mitten ibaret olduğunu söyleyebiliriz.

Plinius gibi Strabon[68]’da “*Ace ve Tyre arasında kumlu bir sahil vardır ve cam yapımında kullanılan kum buradan alınır. Cam yapımı sırasında hammaddenin burada eritilmediği, Sidon’a taşındığı ve orada eritilip döküldüğü söylenir. Bazıları sadece Sidon’da eritilmeye uygun cam kumu olduğunu söyler; bazıları da herhangi bir yerdeki kumun da cam yapımı için eritilebileceğini savunur.”* diyerek cam yapımında kullanılan kumlardan bahsetmektedir.

Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 1984, s. 28; Başaran, S., 2000, s .61, 61 (Metnin çevirisi bire bir kaynaktan alınmıştır).

[67] MS 1. yüzyılda Roma İmparatorluğu’nun cam külçe üretim merkezi.

[68] Strabon, *Geographica,* XVI, cap. 2, 2.25, s. 273.
http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Strabo/16B*.html

Camın kullanımı ve kökeni tam olarak açıklığa kavuşturulamamış olsa da yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkan malzemeye göre örnekler Yakın Doğu'da MÖ 5. bin yıldan itibaren cama benzeyen parlak nesnelerin kullanıldığı bilinmektedir[69]. MÖ 5500-3100 yılları arasındaki zamanı kapsayan Mısır Sülaleler öncesi dönemde Mısır çamuru-fayans[70] (Egyptian Paste) olarak adlandırılan seramik cam arası bir malzeme kullanılmıştır. Cam erken dönemlerde çubuk, silindir mühür, amulet gibi küçük objeler halinde kullanılırken MÖ 3. bin yıldan itibaren kil kalıplarda şekillendirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde camın bir eşya olarak Mezopotamya'da kullanıldığını gösteren arkeolojik buluntular arasında, işlenmiş olarak ele geçen bir cam silindir çubuk önemli buluntular arasındadır. MÖ 2350 civarına tarihlenen bu çubuk soluk mavi renktedir ve Irak-Eshnunna (Tell Asmar)'da ortaya çıkarılmıştır[71]. Bir diğer önemli cam buluntu ise Irak-Eridu'da (Tell Ebu Şahreyn) ortaya çıkarılan MÖ 2200 civarına tarihlenen mavi renkli cam topağıdır[72]. Böylece MÖ 3. bin yıl sonlarında Mezopotamya'da camın artık madde olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır[73].

1. 2. 1. MÖ II. Binde Cam Üretimi

MÖ 1500'lerde cam kaplar ve diğer objeler ilk olarak Hurriler tarafından Doğu Anadolu ve Kuzey Mezopotamya'da kurulan Mitanni devletinin hakim olduğu merkezlerde yapılmaya başlanmıştır. Bu merkezlerin önemlileri arasında Tell Açana (Alalakh), Tell Cudeyde[74], Assur, Dinkha Tepe (İran)[75], Niniveh, Nuzi[76] (Yorgan

---

[69] Saldern, A. Von., *Ancient and Byzantine Glass from Sardis*, London, 1980, s. 24-26.

[70] Kuvars veya silis kumun soda ve tuz ile karıştırılarak ateşte eritilmesiyle oluşturulur. MÖ 4. Binde Mezopotamya ve Mısır'da süs eşyası yapımında kullanılmıştır. (Bkz. Robin Hopper, "Egyptian Paste" Ceramic Publication Company (2010); Sandra Davidson, *Conservation and Restoration of Glass*, Cambridge Universty Press, Great Britain, 1989, s. 83; http://en.wikipedia.org/wiki/Egyptian_faience).

[71] Frankfort, H., *Iraq-Excavations of the Oriental Institute 1932-1933*, Illinois, 1934, s. 56-59; Erten Yağcı, E., 1993, s.32; Gürler, B., 2000, s. 1; Özgümüş, Ü., 2000, s. 1; Atik, Ş., 2004, s. 48; Küçükpazarlı, N., *Konya Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Roma Çağı Cam Eserleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2006, s. 6; Kanyak, S., 2009, s. 7; Eker F., 2010, s. 147-152; Erten, E., "Camın Erken Tarihi: Anadolu'da Tunç Çağı'nda Cam Konusunda Düşünceler" *Camgeran 2010 Uluslararası Katılımlı Uygulamalı Cam Sempozyumu*, Eskişehir, (2010), s.60.

[72] Hall, H.R., *A Season's Work at Ur*, London, 1930, s. 213; Erten Yağcı, E., "İÖ 2. Binde Anadolu'da Cam" *OLBA I*, (1998), s. 29-44, lev. 7-8; Erten, E., "Fenike Camları ve Akdeniz Dünyası" *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2007-2008 Yıllığı*, S. XXI, Ankara (2009a), s. 229 .

[73] Erten Yağcı, E., 1993, s. 33-34.

[74] Linda S. -Robert J. Braidwood, "Excavations in the Plain of Antioch" Vol. I. *The Earlier Assemblages*, Phases A-J, Chicago, (1960), s. 341, fig. 258 (Bkz. Atik, Ş., 2004, s. 49); Moorey, P.R.S. *Materials and manufacture in Ancient Mesopotamia: The Evidence Of Archaeology And Art :*

Tepe), Tell Al Rimah, Tell Al Fakhar (Irak), ve Habur vadisinde bulunan Chagar Bazar (Suriye) gibi merkezler vardır[77]. Bu dönemde cam üretiminin olduğunu bildiğimiz bir diğer bölge ise Mısır'dır. Tell el Amarna kentinde yapılan araştırmalarda cam eserlerin yanı sıra cam üretimiyle alakalı buluntulara da rastlanmıştır[78]. Camcılığın varlığından söz edebileceğimiz bölgeler arasında önemli bir yeri de Ege alır. Linear-B tabletlerinde de Miken dilinde *"cam"* anlamında *"kyanos"* kelimesinin kullanılması bu bölgelerde camın bilindiğini göstermesi bakımından önemlidir[79]. Burada özellikle Yunanistan ve Batı Anadolu'da cam boncuk ve pendantlar konu hakkında bizi bilgilendirmektedir[80]. Anadolu'ya baktığımız da ise camın bilindiği fakat nadir ve değerli bir malzeme olduğundan cam buluntusu veren merkezlerin az olduğu gözlenmektedir. En önemli cam buluntu merkezleri arasında Hitit başkenti Boğazköy gelmektedir. Boğazköy-Büyükkale IV-D tabakasında MÖ 1700 yıllarına tarihlenen dikdörtgen boncuk[81] ile boncuk yapımında kullanılan taş kalıplar en erken buluntulardır[82]. Afyonkarahisar-Kusura ve Yanarlar, Alişar ile

---

Metals And Metalwork, Glazed Materials And Glass, BAR International Series 237, Oxford 1985, s. 195 (Bkz. Erten Yağcı 1998 dn. 4); Erten Yağcı, E., 1998, s.29.

[75] Mcgovern, P. E.,- Fleming, S.J.,- Swann, C.P., "The Beads from Tomb B10a B27 at Dinkha Tepe and the Beginnings of Glassmaking in the Ancient Near East" *AJA*, Vol. 95, No. 3 (1991), s. 395-402; Rubinson, K. S., "A Mid-Second Millennium Tomb at Dinkha Tepe" *AJA*, Vol. 95, No. 3 (1991), s. 373-394.

[76] Moorey, P. R. S., 1994, s. 196; Starr, R.F.S., NUZI Report On The Excavatıons At Yorgan Tepa Near Kırkuk, Iraq Conducted by Harvard University ın Conjunction With the American School of Oriental Researc Hand The University Museum of Philadelphia 1927-1931, Vol.1 Cambridge, Massachusetts Harvard University Press, 1939, s. 457-460.

[77]Goldstein, S. M., *Pre-Roman and Early Roman Glass in the Corning Museum of Glass Corning*, NewYork, 1979, s. 37; Barag, D., 1985, s. 36, 37; Erten Yağcı, E., 1993, s. 63; Atik, Ş., 2004, s. 49; Erten 2009a, s. 229; Erten E., 2010, s. 60.

[78] Nicholson, P.T., "Glassmaking and Glassworking at Amarna: Some New Work", *JGS* 37, 1995, s.11-19; Erten, E., (2004b), s. 95-110, lev. 13-15; Nicholson, P. T., *Brilliant Things for Akhenaten, The Production of Glass, Vitreous Materials and Pottery at Amarna Site O45.1* Auszug aus Chapter 1, The Coming Of Glass To Egypt, 2007,s. 1 – 9.

[79] Dillon, E., Glass, London 1907, s. 34;Harden, D. B., Catalogue of Greek and Roman Glass in the British Museum Vol.1: Core-and Rod-Formed Vessels and Pendants nad Mycenaean Glass Objects, London, 1981, s. 39,40; Grose, D. F., The Toledo Museum of Art: Early Ancient Glass, NewYork, 1989, s. 57; Erten, E., "Anadolu'dan Örneklerle Demir Çağı'nda Cam" OLBA IX, (2004b), s. 95-110, Lev. 13-15; Dillon, E., Glass, London 1907, s. 34.

[80] Nightingale, G., "Tiny, Fragile, Common, Precious. Myceanean Glass and Faience Beads and Other Object", *Vitreols Metarials in teh Late Bronze Age Aegean* (Ed: C:M: Jackson- E.C.Wager), Oxford, Sheffield Studies in Aegean Archaeology, 9, (1995), s. 64-104.

[81] Söz konusu boncuk Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenmektedir. Bu tip boncuklara MÖ 16. yüzyıldan itibaren Batı Asya, İran, Irak, Anadolu, Suriye-Filistin ve Yunanistan'da rastlanmaktadır. (Bkz. Boehmer, Rainer Michael, *Die Kleinfunde von Boğazköyaus den Grabungen 1931-1939 und 1952-1969*, Berlin, 1972, s.175,176, no. 1820,2229, taf. LXIII, LXXXVII; Erten Yağcı 1998, s. 34; resim 1)

[82]Bu taş kalıbın yolculuk eden bir cam ustası tarafından Boğazköy'e bırakılmış olabileceği öne sürülmüştür (Bkz. Barag 1985, s. 39, dn. 90); Sheer J., - Baykal Seeher, A., "Götterbilder aus

Gordion'da da MÖ II. binyıla ait cam boncuklar ele geçmiştir. Son yıllarda yapılan çalışmalar da ise Gaziantep, Ilısu-Kargamış barajı kazı alanındaki Şaraga Höyük'te 1999-2003 yılları arasındaki kazı çalışmalarında MÖ II. binyıla ait yivli boncuklar ortaya çıkarılmıştır[83].

Boğazköy-Yukarı Şehir I-B tabakasında mavi renkli çıplak kadın betimindeki cam pendant dönemin diğer önemli buluntusudur. Kare biçimli bir kaide üzerinde elleriyle göğüslerini tutan tanrıça Astarte'yi temsil eden cam pendant MÖ. 14. yüzyıla tarihlenmektedir[84]. Bir örneği de Tell Atchana'da ortaya çıkan ve MÖ.15.-14. yüzyıla tarihlenen pendantlar Suriye-Filistin kökenlidir ve benzerlerine Kıbrıs, Mısır, Kuzey Mezopotamya'da rastlanmaktadır[85]. İzmir-Panaztepe[86] kazılarında Myken III A-B evrelerinde ortaya çıkarılmış MÖ 14.-13. yüzyıla tarihlenen rozet ve yassı boncuklar ve Van-Karagündüz[87] nekropolü cam boncuk buluntuları, MÖ II. binde Anadolu'da camın kullanımının yanı sıra cam üretiminin de yapıldığını göstermektedir.

Cam, boncuk olarak kullanımından sonra kap yapımında kullanılmaya başlamıştır. İlk cam kaplar MÖ 16. yüzyıl sonları ve 15. yüzyılda Hurri-Mitanni yerleşimlerinde ortaya çıkmıştır[88]. Bu dönemdeki kaplar sıcak camın iç kalıp tekniğiyle biçimlendirilerek elde edildiği ve form olarak genellikle uzun boyunlu, sivri dipli şişeler ve bardaklardan oluşan kaplardır [89]. Kase gibi açık kap formları ise yaygın değildir[90]. Cam kap yapımındaki en erken teknik olan "*iç kalıp tekniği*"nde yapılan en erken örneklerden biri Türkiye- Suriye yakınlarındaki Amik Ovasında bulunan Tell Atchana (Alalakh)'daki yarı saydam mavi renk cam üzerine beyaz cam ipliği bezemeli

---

Babylonstein? Eine hethitische Gussform aus Boğazköy-Hattuša" *İstMitt 53*, 2003, s.99-111; Erten, E., 2010, s. 62.

[83] Erten, E., "Early Ancient Glass from Şaraga Höyük, Gaziantep-Turkey" *Annales du 18e Congress de I'association Internationale pour I'Historie du Verre* (Ed. Despina İgnatiodou- Anastassios Antonaras), Thessanoliki, Greece (2009b), s. 34, fig. 2.

[84] Boehmer, R. M., *Die Kleinfunde von Boğazköy, aus den Grabungen 1931-1939 und 1952-1969*, Berlin, 1972, s.180, No.1861, Taf. LXIII; Goldstein, S.M., 1979, s.47, no.1; Davison, S., *Conservation and Restoration of Glass*, Cambridge Universty Press, Great Britain, 1989, s. 90, fig. 3. 7; Erten Yağcı, E., 1998, s. 35.

[85] Goldstein S. M., 1979, s. 47, no. 1; Davidson, S. 1989, s. 90, fig. 3. 7.

[86] Çınardalı Karaaslan, N., Panaztepe: Geç Tunç Çağı Boncuk Üretimi İle İlgili Bir Çalışma" *Anadolu /Anatolia 38* (2012), s. 69, Resim 10.

[87] Sevin, V.,-Özfırat, A.,- Kavaklı, E ., "1997-1998 Van / Altıntepe Urartu Nekropolü Kazıları" *21. KST*, C.1, (1999), s.425, çizim 9:3.

[88] http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44944/antik-cam-tarihi.html.

[89] Erten Yağcı, E., 1998, s. 34; Erten, E., 2004b, s. 98.

[90] Barag, 1970, s. 135-154; Barag, 1985, s.35; Yağcı, 1993: 33; Özet, 1998, s. 11.

bir şişenin boynuna ait bir parçadır ve MÖ 16. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir[91] **(Foto. 19)**. Kırıkkale-Karakeçili'deki Büklükale kazılarında MÖ II. bin yıla tarihlenen opak beyaz renkli camdan sarı cam ipliği[92] ile süslenmiş şişenin boyun kısmına ait parça güzel örneklerden bir diğeridir[93]. Büklükale örneğine benzer diğer bir örnekte Kuzey Irak- Tell el Rimah'ta ortaya çıkarılan ve mozaik teknikte yapılan MÖ 1500 yıllarına tarihlenen cam bardak parçası[94] ve MÖ 1450 yılına tarihlenen cam bardak[95] erken kaplar arasındadır **(Foto. 20)**. MÖ 14. yüzyıl başlarında Alalakh'ın Hitit egemenliği altına girmiş olması ve yukarıda verilen örneklerin Büklükale'de[96] ortaya çıkarılan sarı ve kırmızı renkli cam şişe parçalarına benzerliğinden iki merkez arasında bir bağlantının olduğu anlaşılır **(Foto. 21)**.

MÖ 2. binin ortalarına doğru Mezopotamya'da ilk cam eserlerin ortaya çıkışından hemen sonra, MÖ 15. yüzyılda Mısır Firavunu III. Thutmosis (MÖ 1479-1425) İmparatorluk sınırlarını Suriye'ye kadar genişletip, Mezopotamya camlarını Mısır'a kadar taşımıştır. Böylece Mısırlı cam ustaları cam endüstrisini geliştirerek kendilerine özgü camları üretmeye başlamışlardır. Mısır'da bulunan cam yapım atölyeleri ve hanedan prenslerinin mezarlarından ele geçen, üzerlerinde kesme tekniğinde hiyeroglif şekilde III. Thutmosis'in adıın geçtiği cam kapların[97] ortaya çıkarılmasıyla bu bilgiler desteklenmektedir. Üretilen camlar ve merhem kapları ile firavunların mezarlarını süsleyen boncuk, pendant, amulet ve bezeme amaçlı kullanılan kakmalarda üretilmiştir[98]. İran-Untash kentindeki Choga Zambil Ziggurat'tında bulunan spiral bezemeli cam çubuklar ve kral Tutankhamon'in

---

[91] Barag 1985, s. 36, 42, no.7, fig.1; Canav, 1985, s. 19; Arslan-Lightfoot 1992, s. 1; Atik, 2004, s. 92; Tek, 2005, s.109; Küçükpazarlı, 2006, s. 6; Dünya Çakmaklı 2007, s.18.

[92] Sıcak cam parçasından çekilerek oluşturulan yuvarlak kesitli lif.

[93] Matsumura, K., "Büyükkale" *Hititler Bir Anadolu İmparatorluğu* (Ed. Meltem Doğan Alparslan-Metin Alparslan), YKY, İstanbul 2013, s. 277, fig. 6.

[94] Collon, 1995, s. 113, no.92.

[95] Oates, 2004, s. 91, no. 59.

[96] Saldern, 1966, 9-22, fig. 13; Marcus, (1991), s. 536-560, fig.15; Boehmer, 1972, TAF. LXIII, NO.1802; (Bkz. Erten, 2010, s. 59-64, Erten Yağcı 1998, s. 39, Erten 2005, s. 319-329, Fig. 1b);

[97] Charleston, R.J., *Masterpieces of Glass: A World History from the Corning Museum of Glass*, Harry N. Abrams, INC., New York, 1990, s. 5; Erten, E., "Anadolu'da Erken Bizans Dönemi Camcılığı ve Roma Kökenleri" *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi, VII. Oraçağ ve Kültür Dönemi Kazıları Ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu* (26-27 Nisan 2004), Cilt:7, Sayı:1, (2005), s. 324.

[98] Goldstein S. M., 1979, s. 35; Özet, A., *Dipten Gelen Parıltı. Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Cam Eserleri*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 1998, s. 11.

mezarındaki mobilya kakmaları[99] Mısır'da camın farklı alanlarda kullanıldığını göstermesi açısından önemlidir.

Bu dönemde ayrıca Alalakh (Amik Ovası), Nimrud, Nineveh, Assur, Ur, Eridu, Babil, Dulaim (Irak), Choga Zambil (İran), Kıbrıs ve Rodos gibi yerleşim yerlerinde de cam kap parçaları ve külçelere rastlanmıştır[100].

Hem cam eserler, hem de hammadde olarak camın MÖ II. binde deniz yoluyla ticaretinin yapıldığının en güzel örneği Uluburun Batığı'dır. Gemi büyük bir olasılıkla İsrail'deki Hayfa körfezinden hareket etmiş, güney Anadolu kıyılarını takip ederek Ege Denizi'ne doğru yol almaktayken Antalya-Kaş körfezinde batmıştır. Suriye-Filistin limanlarından Ege'ye mal ihracını ve bu kıyı bölgelerinin cam ticaretindeki rolünü gösteren en güzel buluntular Uluburun Batığı'nın yükleri arasında bulunan cam külçe ve boncuklardır[101]. Bu külçelerin çoğunluğu bakır ve kobalt mavisi renginde olup disk şekildedir. Kimyasal analizleri yapılan külçelerin Mısır ve Myken'de kullanılan cam ile benzerlikler gösterdiği anlaşılmaktadır[102]. Bu benzerlikler Uluburun batığında taşınan cam hammaddelerinin Mısır kökenli olabileceğini göstermektedir[103]. Olasılıkla daha önce cam külçeleri kara yolu ile Mısır'dan Filistin bölgesine getirilmiş, depolarda bir süre saklandıktan sonra gemiye yüklenmişti. Gemideki hiç bir buluntu Anadolu ile ilişkilisi tespit edilmediğinden Anadolu'nun bu mal ticaretinde herhangi bir rolünün olduğunu da söyleyemeyiz. Fakat kıyı şeridini takip etmekte olan gemi, yiyecek ve su

---

[99] Noblecourt, 1963, s. 296 (Bkz. Goldstein S. M., 1979, s. 36).

[100] Barag D., 1985, s. 39; Lightfoot, C. S., "Anatolian Iron Age" *The Proceedings of the Second Anatolian Iron Ages Colloquium,* 4-8 Mayıs 1987, (Ed. A.Çilingiroğlu-D.H. French), Oxbow Monograph 13, (1991a), s. 67-74.

[101] Pulak , C., "The Uluburun Shipwreck: An Overview" *The International Journal of Nautical Archaeology* 27.3, (1998) s. 188-224; Tek, A.T.,, "Antik Dönem'de Anadolu'da Cam Üretimi", *Seres, III. Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri,* Eskişehir (2005), s.111; Rehren, T., "Geç Tunç Çağında Cam Ticareti", (Ed.Ünsal Yalçın, Cemal Pulak, Rainer Slotta), *Uluburun Gemisi 3000 Yıl Önce Dünya Ticareti,* Bochum 2006, s. 535; Pulak, C, "Uluburun Batığı", (Ed.Ünsal Yalçın, Cemal Pulak, Rainer Slotta), *Uluburun Gemisi 3000 Yıl Önce Dünya Ticareti,* Bochum 2006, s. 71.

[102] Bass, G. F., "Underwater Excavation of the Uluburun Shipwreck" *8. KST,* Cilt 2, Ankara, (1986), s.291-302; Nicholson, P. T.,- Jackson, C. M.,- Trott, K. M., "The Ulu Burun Glass Ingots, Cylindrical Vessels and Egyptian Glass" *JEA,* Vol. 83 (1997), s. 143-153.; Jackson, C. M., - Nicholson, P. T., - Gneisinger, W., "Glassmaking at Tell-el Amarna: An Inergrated Approach, *J GS* 40 (1998), s.22.

[103] Nicholson, P.T., 1995, s.11-19; Pulak, C., 1998, s. 202,203; Tekkök, B., "Denizden Gelenler ve Demir Çağı" *Akdeniz Uygarlıkları Sanatı* (Ed. Yenişehirlioğlu), Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir 2010, s. 49-73.

ikmali yapmak için Anadolu'nun korunaklı koylarında durmuştur[104]. Batık cam külçelerinin tanımamız açısından önemli olmakla beraber külçelerin döküm kalıplarında taşınmayıp tek tek taşındığını, farklı renklerdeki külçelerin farklı boyutlarda olduğunu, cam üretim merkezlerini ve bu dönemde cam ticaretinin uluslararası bir hal aldığını göstermesi açısından önemlidir.

Anadolu kıyılarında yapılan cam ticareti konusunda bilgi veren bir diğer kaynak ise Gelidonya Batığı'dır. MÖ 1200 civarında güneybatı Anadolu kıyısındaki Gelidonya Burnu'nda batan gemide yapılan araştırmalar sonucunda P alanında kırılmış bir seramik vazo içerisinde farklı büyüklüklerde yüzlerce cam boncuk ortaya çıkarılmıştır. Buluntulardan boncukların bir vazo içinde taşındığı anlaşılmaktadır. Benzeri örnekler Kıbrıs'ta karşımıza çıkmaktadır[105].

1. 2. 2. MÖ I. Binde Cam Üretimi

MÖ 1200'lerde Hitit devletinin yıkılışıyla bütün sanat dallarında olduğu gibi cam sanatı da olumsuz yönde etkilenmiştir. Akdeniz'deki cam üretim merkezlerinde duraklama olmuş ve Anadolu'da MÖ 1200'den MÖ 9. yüzyıla kadar geçen sürede cam eserlerin üretilmediği karanlık bir dönem yaşanmıştır. Fakat olumsuzlukların olması bu dönemlerde camın kullanılmadığı anlamına gelmez. Anadolu cam sanatı için karanlık dönem olan bu yıllarda Mısır ve Yakındoğu'da cam üretimi sürdürülmüştür. Özellikle mozaik teknikte yapılmış; Marlik (İran)'teki MÖ 1200-1000 yıllarına tarihlenen, kırmızı, beyaz ve açık mavi renklerden oluşan ve şuan Tahran Arkeoloji Müzesinde 14696 envanter numarasıyla sergilenen bardak [106], Tell al Rimah (Irak)'taki Orta Asur (MÖ 1380-912) dönemine tarihlenen mozaik cam parçası ve İran'ın kuzeybatısında yer alan Hasanlu kentinde MÖ 9. yüzyılın sonlarına tarihlenen tabakadan ortaya çıkarılan 9 parça mozaik teknikte yapılmış bardak parçası dönemin

[104] Prof. Dr. Cemal Pulak İle kişisel görüşme (ABD/Texas A&M Universitesi Antropoloji Bölümü Öğretim Üyesi).
[105] Bass- Throckmorton- Taylor- Hennesy- Shulman- hans Gunter Buchholz, 1967, s. 133; Erten Yağcı, E.,1998, s. 36.
[106] Salderrn, A. Von.,"Mosaic Glass from Hasanlu, Marlik, and Tell Al-Rimah" *JGS 8*, 1966, s. 9-22; Marcus, M. I., "The Mosaic Glass Vessels from Hasanlu, Iran: A Study in Large-Scale Stylistic Trait" *The Art Bulletin*, Vol. 73, No. 4 (1991), s. 536-560.

önemli buluntuları arasındadır[107]. Bu kaplar Roma öncesi mozaik teknikte yapılmış cam kapların en önemleridir.

MÖ 8.-7. yüzyıllarda Anadolu'da camın kullanıldığını gösteren eserler Doğu Anadolu'da kurulan Urartu Krallığı'nda ortaya çıkarılmıştır. Bunlar arasında Van-Toprak Kale[108] ve Iğdır[109] Urartu mezarlarından çıkarılan cam boncuklar önemli bir yer tutmaktadır[110]. Bu boncuklar tek renkli veya çekirdek üzerine sarma tekniğiyle başka renkler uygulanarak yapılmıştır. Ayrıca bu dönemde camın eşyalar üzerinde detayların vurgulanması, süslemelerin yapılması için kullanıldığıda bilinmektedir[111]. Van-Toprak Kale kazılarında ortaya çıkarılan ve MÖ 8. yüzyıla tarihlenen kırmızı opak cam ve fildişinden kakma süslemeli kurşun bir figürin güzel örneklerden birisidir[112]. Anadolu'da camın eşyalar üzerinde süsleme olarak kullanımında Mezopotamya veya Mısır'dan mı etkilenildiği tam olarak bilinmemektedir. Bu dönemlerde camın kakma olarak kullanımı devam ederken cam kapların üretimine de yeniden başlanmıştır. Özellikle Suriye ve Filistin'deki yerleşmelerde iç kalıp tekniğiyle üretilmiş, MÖ 8. yüzyıla tarihlenen birçok kap ele geçmiştir[113]. Dönem içerisinde iç kalıp tekniğinde camların yapımı sürerken cam ustalarının metale öykünerek ortaya çıkardıkları döküm tekniğini kullanmalarıyla yarı küresel cam kaseler üretilmeye başlanmıştır. Bu kaseler ilk başlarda genellikle çizgi ve yiv bezemesiyle süslenmişken ilerleyen dönemlerde kısa kaburga bezemeleriyle süslenmişlerdir. Girit, Knossos-Fortetsa mezarlığı, İtalya-Palestrina, İspanya ve Anadolu-Gordion'da görülen döküm tekniği kaplar bu tekniğin geniş bir yayılım alanında kullanıldığını göstermektedir[114]. Bizim için Anadolu'nun bu dönemde cam üretiminde ne aşamada olduğunu göstermesi bakımından önemli olan eser, Gordion-P

---

[107] Saldern, A.Von., 1966, s.10, fig. 2-4; Goldstein, S. M., 1979, s. 37; Marcus, M.I., 1991, s.540, fig. 3a-d.
[108] Barnett, R. D., "The Excavations of the British Museum at Toprak Kale near Van" *Iraq*, Vol. 12, No. 1 (1950), s. 1-43.
[109] Barnett, R.D., "The Urartian Cemetery at Igdyr" Anatolian Studies, Vol. 13 (1963), s. 153-198.
[110] Belli, O., *Uratu: Savaş ve Estetik*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003, s. 194-199.
[111] Barag, D., 1985, s. 52; Lighfoot, C. S., Arslan, M., *Anadolu Antik Camları: Yüksel Erimtan Koleksiyonu*, Ankara 1992, s. 2; Özet, A., 1998, s.11.
[112] Barnett, 1950, R.D., s. 1-43; Barag, D., 1985, s.78, pl. 8-9, no. 55, fig. 5-6; Lightfoot, C. S., 1991a, s. 68; Erten Yağcı, E., 1993, lev. 12.
[113] Barag, D., 1985, s. 72,73, pl. 8, fig. 5, no. 55.
[114] Brock, J. K., "Fortetsa: Early Greek Tombs Near Knossos" *The British School at Athens. Supplementary Papers*, No. 2, (1957), s. iii-xvii, 1-224; Saldern, A. Von., 1959, s. 32, fig. 9; Barag, D.,1985, s. 53, Erten, E., 1993, s. 40.

Tümülüsü'nde in situ olarak bulunmuş ve MÖ 700'lere tarihlenen Gordion kasesidir[115] **(Foto. 22)**. Döküm tekniğinde yapılan kasenin iç ve dış yüzeyi törpülenerek düzleştirilmiş ve kesme tekniğiyle merkezden çevreye doğru açılan yaprak bezemesi oluşturulmuştur**.** Biçim ve bezeme olarak Akamenid ve Hellenistik kaselerin ön tipini oluşturmaktadır.

Döküm teknikte yapılan dönemin önemli kaplarından bir diğeri Asur krallığı yerleşimlerinden Nimrud'da ele geçen Sargon vazosudur. Üzerinde *"Sargon'un Sarayı"* ve *"Assur'un Kralı"* yazılarının olduğu cam alabastron II. Sargon (MÖ 721-705) dönemine tarihlenmektedir[116] **(Foto. 23)**. 1800'lü yıllarda Layard[117]'ın Nimrud'da yaptığı kazılar MÖ 8.-7. yüzyıllarda gelişmiş bir cam sanatının varlığını ortaya çıkarmıştır. Bundan yola çıkarak Saldern[118], Gordion kasesinin Nimrud atölyelerinde üretilip Gordion'a geldiğinden bahsetmektedir.

1. 2. 3. Klasik Dönem'de Cam Üretimi

MÖ 6.-1. yüzyıllar arasında çoğunlukla iç kalıp teknikte camlar üretilmiştir. Bu dönemde genellikle kokulu yağlar, parfüm ve kozmetik malzemeler ile merhem vb. malzemelerin muhafaza edilmesini sağlayan küçük şişeler kullanılmıştır. Form olarak Grek seramik kaplarından esinlenerek yapılan kaplar gündelik hayatın bir parçası olmuş ve parlak renkleriyle pişmiş toprak eserlerin önüne geçmişlerdir.

İran'da Pers İmparatorluğunu kuran II. Cyros (MÖ 559-529) MÖ 546 yılında Lidya krallığının başkenti Sardes'i almasıyla Anadolu tamamen Perslerin eline geçmiş

---

[115] Young, R. S., "Gordion 1956: Preliminary Report" *AJA* 61, 1957, s.330, fig. 32; Saldern, A.Von., "Glass Finds at Gordion" *JGS* 1 (1959), s. 24, şek. 1-2; Saldern, A.Von., " Two Achaemenid Glass Bowls and a Hoard of Hellenistic Glass Vessels" *JGS* 17 (1975), s. 22, fig.1; Barag, D., 1985, s. 53; Erten Yağcı, E., 1993, s. 75; Özet, A., 1998, s. 11; Özgümüş, Ü., 2000, s. 25, res. 8; Triantafyllidis, P., "Achaemenian Glass Production" *ANNALES du 15. Congress,* 2001, s. 13, dn. 18; Çakmaklı, Ö. D., *"Uşak Arkeoloji Müzesinde Korunan Roma Dönemine Ait Cam Eserler"* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim *Dalı* Ankara ,2007, s. 28; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s.32; Oransay, A., "Roma İmparatorluk Devri Cam Endüstrisinde Madeni Kapların Etkisi" *Kaunos/Kbid Toplantıları 2 Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu, 17-20 Haziran 2010*, (Ed. Çiğdem Gençler Güray), Ankara (2013), s. 117-125.

[116] Barag, D., 1985, s. 60-63, pl. 3, no. 26, fig. 2; Lightfoot, C. S., 1991a, s.69; Collon, D., *Ancient Near Eastern Art,* Berkeley University of California Press, 1995, s. 174, no.139; Erten, E., 2004b, s. 99, fig. 1.

[117] Layard, A. H., *Ninova ve Kalıntıları* (Çev. Zafer Avşar), İstanbul, 2000, s. 235-237.

[118] Saldern, A. Von., 1959, s. 30.

ve birçok merkezde satraplıklar kurularak yönetim sağlanmıştır[119]. MÖ 334 yılında Büyük İskender'in Anadolu'yu istilaya başlamasına kadar, Perslerin egemenliği sürmüş sanatta da Akamenid etkisi kısmen de olsa sürdürülmüştür.

Sardes'te yapılan kazılarda MÖ 550 yıllarına ait olan konutların birinde ortaya çıkarılan kırmızı ve koyu kahverengi cam külçeleri, cam eşya parçaları ve cam boncuklar burasının cam atölyesi olduğunu düşündürmüştür[120]. Dikdörtgen planlı alanda herhangi bir ocak veya fırın kalıntısına rastlanmamış fakat çok sayıda cam yapımında kullanılan araç gereç ve malzeme bulunmuştur. Bahsedilen buluntularda burada bir atölyenin varlığını kanıtlar niteliktedir. Bu buluntular Sardes'te ortaya çıkarılan cam atölyesi de bize Akamenid etkili camların dışarıdan gelmeyip Anadolu'da üretildiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Akamenid etkili camların büyük çoğunluğunu madeni kapların taklidi olan lüks sofra kapları oluşturmaktadır. Bunlar genellikle renksiz veya açık yeşil ve sarımsı renkli, sofra kapları (phiale, bardak, skyphos, rhyton, kylix vb.) ile nadir olarak ta kozmetik malzemenin konulduğu (kapaklı kase ve alabastron) kaplardır. Bezemeli (yaldızlı veya bitkisel, hayvansal betimlerle boyalı, kazıma bezekli, kabarık oymalı) veya bezemesiz olabilen kapların örneklerine daha çok Akdeniz, Karadeniz bölgesi ve Kuzey Avrupa'da görülmektedir. Akamenid kapların ilk üretimleri konusunda net bir tarih olmasa da, Triantafyllidis[121] yayınladığı bir çalışmada tarihlerine göre incelediği cam kap formlarından yola çıkarak Akamenid cam üretiminin MÖ 6. yüzyıl sonları ile MÖ 4. yüzyıl sonları arasında olduğunu belirtmektedir.

Bu döneme ait en erken buluntu 1908 yılı Efes[122] Artemis tapınağı kazılarında ortaya çıkarılan phiale parçalarıdır. Özellikle üzerindeki kazınarak yapılmış yaprak bezemeler bakımından, Mısır[123] ve Doğu'da Klasik ve Helenistik dönemde yaygın

[119] Özet, A., 1998, s. 15.
[120] Greenewalt C. H., "Sardis: Archaeological Research in 1986" *KST IX,* C. 2, 1987, s. 44; Erten, E., 2004b, s. 101.
[121] Triantafyllidis P., 2001, s.13.
[122] Oliver, Jr. A., "Persian Export Glass" *JGS* 12, 1970,s. 9-16; Ignatiadou, D., "Achaemenid and Greek Colourless Glass", *The World of Achaemenid Persia* (ed. J. Curtis, St J. Simpson,) British Museum 29. 9-1.10.2005, London / New York (2010), s. 419-426.
[123] Brooklyn Museum, Env. No. 55.183, MÖ 5. yy sonu-4. yy başı.

olan madeni kaplarla benzerlik gösteren[124] bu cam phiale parçaları MÖ 4. yüzyıl ortalarına tarihlenir[125]. Kaunos[126] kaya mezarlarında yapılan kazılar sonucunda da Efes Phialesine benzer iki adet cam kase bulunmuştur. Bunlar da Akamenid dönemini yansıtan ve MÖ 4. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen eserlerdir[127]. Amerika'da Corning Museum[128] Koleksiyonundaki bir kase, Efes phialesine benzerliğinden MÖ 4. yüzyıla tarihlenmektedir. Gordion'da MÖ 3. yüzyıl ortalarına tarihlenen tabakada bu tip kaselere benzer bir parça bulunmuştur[129]. Yine Muğla-Milas'ta ortaya çıkarılan, kayıp balmumu tekniğinde yapılmış ve Milas Müzesi'nde sergilenen iki Akamenid kase de Anadolu örneklerindendir[130]. Bu örneklerde Gordion Kasesi'nde olduğu gibi Anadolu'da Klasik Dönem cam eserlerinde döküm tekniğinin kullanılmış olması bunların MÖ I. binde Nimrud'da bulunan döküm teknikte yapılmış kaplarla bağlantılı olduğunu gösterirler.

MÖ 6. ve 1. yüzyıllar arasında Ege dünyasında da cam üretimi konusunda hızlı bir artış olmuş iç kalıp ve döküm tekniğinde eserler yapılmaya devam edilmiştir. Bu dönemde Grek seramiğinde yaygın olan dört form cama uyarlanarak yoğun bir şekilde üretilmiştir. Çeşitli parfümlerin, yağların ve kozmetik malzemelerinin konulduğu bu kaplar, amphoriskos, aryballos, alabastron ve oinochoe formundadır[131] **(Foto. 24)**.

Çoğunluğu yarı saydam ve kobalt mavisi renkli bu kapların bazıları monokrom yapılmışken, bir kısmı da mat beyaz yapılmıştır ve genellikle üzerleri mor renkli cam

---

[124] Grose, D.F., 1989, s. 80, fig. 48-50; Lightfoot, C.S.,-Arslan, M., 1992, s. 4; Triantafyllidis, P., 2001, s. 14; Erten Yağcı, E., 1993, s. 84.
[125] Erten Yağcı, E., 1993, s. 41.
[126] Roos, P., "The Rock Tombs Caunus: The Finds" *Studies in Mediterranean Archaeology* 34, Göteborg 1974, s. 17, 18, 40 pl. 3.40,41, no. 40,41.
[127] Roos P., 1974, s.40, 17 B1.
[128] Oliver Jr. A.,, Ancient Glass in the Carnegie Museum of Natural History, Pittshburg 1980, s. 41,42, no. 18, fig. 29; Goldstein, S.M., Pre-Persian and Persian Glass: Some Observations on Objects in the Corning Museum of Glass, (Ed. Schmandt-Besserat Ancient Persia: The Art of an Empire, Undena 1980, s. 50,51, fig. 12 (Bkz. Triantafyllidis, P., 2001, dp.50)
[129] Saldern, A. Von., 1959, s. 36, fig. 16; Erten Yağcı, E., 1993, s. 83, lev. 14-d.
[130] Erten Yağcı E., "Akamenid Cam Kaseleri ve Milas Müzesinden Yayınlanmamış İki Örnek" *T.C. Kültür Bakanlığı, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1995 Yıllığı,* Ankara, 1996, s. 314, lev.I, II; Dünya Çakmaklı, Ö., 2007, s. 30.
[131] Fossing, P., *Glass Vessels before Glass-Blowing*, Copenhagen: Ejnar Munksgaard, 1940 (Bkz.http://en.wikipedia.org/wiki/Hellenistic_glass); Erten Yağcı, E., 1993, s. 42, 86; Özgümüş, Ü., 2000, s. 13; Dünya Çakmaklı, Ö., 2007, s. 32; Kanyak, S., 2009, s. 7.

iplikleriyle süslenmişlerdir[132]. Şeniz Atik[133] yayınladığı bir makalesinde Çanakkale-Elaios, Dardanos, Salihler, Assos- Behramköy, İzmir-Çandarlı, Salıdere, Notion, Kyme, Myrina ve Midas-Yazılıkaya kazılarından çıkan ve Balıkesir'den yüzey buluntusu eserlerin iç kalıp tekniğinde yapılmış kaplardan bahsetmektedir. Gordion'da[134] bulunan mavi, beyaz ve sarı renkli camdan, iç kalıp tekniğiyle yapılmış vazo parçaları (MÖ 6.-3. yüzyıllar arası), Manisa-Kula'da[135] ortaya çıkarılan amphoriskos (MÖ 6. yüzyıl ortaları ile 4. yüzyıl başları), Sardes-Bin Tepe mezarlık alanındaki Duman Tepe[136] tümülüsü kazılarında bulunan amphoriskos parçası (MÖ 5. yüzyıl), Adana-Kadirli[137] buluntusu olan oinochoe dönem eserleri arasında sayabileceğimiz örneklerdendir. Gördüğümüz gibi Anadolu'nun pek çok merkezinde iç kalıp teknikte yapılmış eserlerin ortaya çıkarılması ve yukarıda da bahsedildiği gibi Sardes'te bir cam atölyesinin varlığı camın bu dönemde Anadolu'da da üretildiğini göstermektedir.

1. 2. 4. Hellenistik Dönem'de Cam Üretimi

MÖ 332 yılında Büyük İskender'in İskenderiye'yi kurmasıyla birlikte MÖ II. binde Mısır'da düşüşe geçen cam üretimi yeniden canlanmış ve döküm teknikte yapıldıktan sonra çarkta kesilerek süslenen lüks sofra kaplarının üretilmesiyle kent önemli bir camcılık merkezi haline gelmiştir[138]. Helenistik dönemle birlikte cam üretimi Sidon, Kıbrıs, Rhodos ile Suriye'de yeni formlar ve teknikler geliştirerek devam etmiştir[139]. Bu döneme ait bir cam fırınının Rhodos'ta ortaya çıkması Rhodos'un bu konuda ileri seviyede olduğunu göstermektedir[140]. İç kalıp ve döküm tekniklerinin kullanımına devam edilmekle birlikte *"altın sandwich tekniği[141]"* ve

---

[132] Weinberg, G. D.,- McClellan M. C., 1992, s. 19.
[133] Atik Ş., 1990, "İç-Kalıp Tekniğiyle Yapılmış Anadolu Kaynaklı Camlar" *I. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu* 26-27 Nisan 1988, TŞCFAŞ, İstanbul, (1990), s. 19.
[134] Saldern A. Von., 1959, s. 23; Lightfoot, C.S.,- Arslan, M., 1992, s. 4.
[135] Atik, Ş., 1990, s. 27,res. 23.
[136] Saldern A. Von., 1980, s. 6, pl. 1, no. 1.
[137] Stern, E. M.,, "Glass Vessels Exhibited in the Bölge Museum Adana" *Belleten* 53, (Çev. E. Yağcı), (1989a), , s. 595-605.
[138] Saldern A. Von., 1959, s. 35.
[139] Flarska, B., "Glass Production is Ancient Greece" Archeologia XXIII, (1972), s. 1-6.
[140] Rehren, T.,- Spencer, L., – Triantafyllidis, P.,"The Primary Production of Glass at Hellenistic Rhodes" *ANNALES du 16. Congress*, (2003), s. 39-43; Weinberg, G. D., 1969, s.143-151.
[141]Dövülmüş altın tabaka üzerine motifler çizilerek iki renksiz cam arasına yerleştirilir. Sonra bu camların etrafı cam ipliği ile kapatılarak düşük ısıda fırınlanır. Böylece iki cam arasına yabancı maddeler girmesi ve camların arasında kalan altın tabakanın zarar görmemesi sağlanır. Kabın

"mozaik teknik[142]" te yapılan kaseler önemli bir gelişmedir[143]. Rodos[144], Gordion[145], Olbia[146] ve Karadeniz'den bu teknikte yapılmış eserler ele geçirilmiştir. Dönem özelliği olan cam kaplardaki metale öykünme aynı dönem içerisinde seramiklerde de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle MÖ 3.-2. yüzyıllarda Atina Agorası'nda bu özellikte kaplar üretilmiştir[147]. Atina üretimi Megara kaseleri metale öykünmeyi gösteren en güzel kaplardır. Örnek olarak Thompson'un[148] bir çalışmasında yer verdiği grup A kataloğu içerisinde yeralan A74 nolu Hellenistik Dönem megara kasesi ve Çanakkale-Parion Nekropolü[149] 2005 yılı buluntularından MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilen siyah firnisli megara kasesi verilebilir. MÖ 4.-3. yüzyıllarda Pasof'lu Sopartos seramik kapların camdan taklitlerinin yapıldığından bahsetmiştir[150].

Bu teknikler, ilk yemek takımı olarak kullanıldığı kabul edilen ve Güneydoğu İtalya'da Adriyatik Denizi kıyısındaki Canosa (Canunsium) nekropolünde ortaya çıkarılan *"Canosa Grubu[151]"* kaplarında M.Ö. 3. yüzyılın ikinci yarısından itibaren

---

şekillendirilmesi sırasında altın varak dağılır ve pırıltılı bir görünüm ortaya çıkar; (Bkz. Weinberg, G. D., "Hellenistic Glass Vessels from the Athenian Agora" *Hesperia,* Vol. 30,No. 4 (1961), s. 380-392; Saldern, A. Von., 1959, s. 23-49.

[142]Cam yapım teknikleri başlığı altında değinilmiştir.

[143] Klein, D., - Lloyd, Ward., *The History of Glass*, A Little, Brown and Company, London, 2000, s. 19.

[144] Yapılan kazılarda çok sayıda monokrom ve polykrom boncuklar, döküm teknikte yapılmış kaplar, cam çubuk ve cam yapımında kullanılan aletlere rastlanmıştır. Buradaki cam atölyesi MÖ 3. yüzyıl sonu 2. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir. (Bkz. Weinberg, G. D., 1969, s. 143-151; Rehren, T.,- Spencer, L., – Triantafyllidis, P.,2003, s. 39-43.

[145] Young, R. S., 1957, s. 319,331; Erten Yağcı E.,1993, s. 95; Saldern, A. Von., 1959, s. 22-49; http://sites.museum.upenn.edu/gordion/articles/artefacts/30-glass

[146] http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hellenistic_Glasamphora_from_Olbia_2.JPG; Berlin/Altes Museum'da 30219,254 env. no ile sergilenmektedir.

[147] Rotroff, S., "Silver, Glass and Clay Evidence fort he Dating of Hellenistic Luxury Tableware" *Hesperia* 51.3 (1982), s. 334; Tekkök, B., "Hellenistik ve Roma Döneminde Seramik ve Cam" *Kaunos/Kbid Toplantıları 2 Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu, 17-20 Haziran 2010*, (Ed. Çiğdem Gençler Güray), Ankara (2013), s. 103.

[148] Thompson, H. A., "Two Centurıes Of Hellenıstıc Pottery" *: Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens*, Vol. 3, No. 4, The American Excavations in the Athenian Agora: Fifth Report (1934), s. 311-476.

[149] Aydın Tavukçu, Z., "*Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*" (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2006, s. 73, kat. no. 74; Başaran C., - Tavukçu, A. Y., " Parion Kazısı 2005" 28. *Kazı Sonuçları Toplantısı,* C.. 1, Çanakkale, (2006), s. 609-628; Ergürer, H.E., "Seramikler" *Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion* (Ed. Cevat Başaran), Ege Yayınları, İstanbul 2013, s. 137-150, resim 183.

[150] Athenaeus Deipnosophistai XI. 465c. (Bkz. http://www.attalus.org/old/athenaeus11.html; http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Ath.+11.14);

[151] Hellenistik dönemde Antik çağ yazarlarından Heraclius Canosa tipi kaplardan şöyle bahseder; "Çok parlak camdan çeşitli kaseler aldım sakız diye nitelendirilen bir reçine içine daldırılan bir fırça ile bunları boyadım sonra altın kaselerin üzerine antik yaprakları koymaya başladım; bunlar kuruduğu zaman keyfime göre küçük kuşlar, adamlar, çiçekler ve aslanlar kazımak ve sonra bunları korumak için ateşte üflenmiş ince cam levhalarla kapladım ve bu cam düzenli bir sıcaklıkta ısıtıldığı zaman kaseleri

karşımıza çıkmaktadır. Bu eserler arasında yarı küresel kaseler, tabaklar, skyphos ve amphoralar bulunmaktadır. Canosa Grubunda altın sandwich ve mozaik teknikte yapılan cam kapların yanında iç kalıp ve döküm teknikte yapılmış kaplarda vardır[152]. Döküm teknikte yapılan ve yüzgeçli kaseler olarak adlandırılan kapların en önemlilerinden biri Xanthos[153] nekropol alanında 18 no.lu mezarda ortaya çıkarılan ve şu an Antalya Müzesi'nde sergilenen A688 envanter numaralı cam kasedir. Koyu yeşil renkte, yarı küresel kasenin gövdesi dışa çıkıntılı, keskin yüzeyli 12 adet yüzgeçle çevrelenmiştir. Kaidenin merkezinde kesme teknikte yapılmış bir rozet vardır. Kayseri Müzesinde 5976 envanter nolu Kayseri-Develi[154]'den yüzgeçli kase, British Museum[155] ve Corning Museum[156]'daki kaseler benzer özellikler göstermektedir.

Bu dönemin bir diğer önemli cam eser grubu ise "*Antikythera Batığı"* buluntularıdır[157]. Girit ve Mora Yarımadası arasında bulunan Antikythera (Küçük Çuha) adası yakınlarında bulunan batık MÖ 87 yılına tarihlenmektedir. Batıkta lüks diyebileceğimiz kaliteli cam kaplar ele geçmiştir. Bu kapların seramiklerden daha kaliteli olması günlük kullanım için değil de ticaret eşyası olduğunu göstermektedir[158]. Mozaik teknikte yapılan bu eserler Canosa grubundan sonra mozaik cam üretimi ve kullanımının artışı konusunda da bilgi vermektedir.

Hellenistik dönemin kap formlarında biri de yarı küresel ya da konik formlu renkli veya renksiz olarak karşımıza çıkan metal taklidi döküm kaselerdir. Gövdeleri yatay veya dikey olarak kaburga şeklinde süslendiklerinden *"kaburgalı kaseler"* olarak adlandırılmışlardır. MÖ 1. yüzyılın 2. yarısından MS. 2 yüzyıla kadar üretimleri

---

ince bir tabaka halinde mükemmel bir şekil kapladı." (Bkz. Dünya Çakmaklı 2007, 37), Grose, D.F., "The Hellenistic Glass Industry Reconsidered" *ANNALES* du 8 Congresss, (1981), s. 63; Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, s. 5;

[152] Saldern, A. Von., 1959: 47; Goldstein, S. M., 1979, s. 57; Atik, Ş., 2004, s. 54.

[153] Lightfoot, C. S., "Three cast vessels from Anatolia" *ANNALES du 11 Congresss*, 1988, s. 85-94, no.2;

[154] Lightfoot, C. S., 1988, s. 85,86.

[155] British Museum, GR 1871.5-18.7; Saldern A. Von., 1959, s.39, no. 12; Harden, D. B., "The Canosa Group of Hellenistic Glasses in the British Museum": *JGS* 10, (1968), s. 27, 28, no. 7, fig. 20-22.

[156] Weinberg, G. D., "The Glass From Antikythera Shipwreck Reconsidered: The Glass Vessels From The Antıkythera Wreck" *Transactions of the American Philosophical Society*, V.55, No.3, 1965, s. 30, no.2, fig. 7-8; Harden, D. B., 1968, s. 27,28, no. 7, fig. 20-22.

[157] Oliver Jr. A., "Millefiori Gless in Classical Antiquity" *JGS* 10, 1968, s.55; Lightfoot, C. S., 1988, s. 85,86.

[158] Weinberg, G. D., 1965, s. 30-39; http://tr.wikipedia.org/wiki/Antikythera_düzeneği.

devam etmiştir[159]. Bu tip kaselerin en önemli buluntuları Suriye-Filistin bölgesinde Jarusalem ve Tell Anafa'da ortaya çıkmıştır. Bu kaselerin yanısıra aynı dönemde üretilen mastos tipi kaselerde Suriye-Filistin, Yunanistan[160], İtalya ve Sudan'da ortaya çıkmıştır[161].

Anadolu'da; Kaunos[162], Sardes[163], Soli-Pompeipolis[164], Anemurium[165] ve Tille Höyük[166] kazılarında, Gaziantep (Env. No. 46.1.77), Bursa (Env.No.3643, 8161), Burdur (Env.No.7407), Antalya (Env. No. 1834), Manisa (Env. No. 6402), İzmir (Env. No. 8008), Hatay (Env. No. 15240) Müzeleri, Sadberk Hanım[167] ve Anadolu Medeniyetleri[168] Müzesi'nde de bu tip kase örneklerine rastlamaktayız. Hellenistik dönemde üretimine başlayan kaburgalı kaselerin üretimine Roma İmparatorluk döneminde de devam edilmiştir. Kaunos buluntuları arasında konik gövdeli, sarı renkli camdan bir kase de vardır. Çok geniş bir bölgeye yayılan bu tip kaselerin benzerleri İzmir Müzesi[169] ve Royal Ontario Museum[170] Koleksiyonunda yer almaktadır. Kazı buluntusu olarak az sayıda karşımıza çıksalar da, hemen hemen her bölgede ele geçmesi Anadolu'da yaygın olarak kullanıldığını gösterir.

Geç Hellenistik Dönem lüks cam kapları arasında skyphoslar da önemli yer tutmaktadır. Form olarak Seramik ve metal skyphoslara benzerlik gösteren bu kapların ilk örneği İskenderun'da yapılan kurtarma kazısında ortaya çıkarılan ve 11479

---

[159] Weinberg G. D., - McClellan, M. C., 1992, s. 27.
[160] Makedonya-Pydna kentinde ortaya çıkarılan altın yaldızlı kaburgalı kase bu tip kaselerin ön tipini oluşturur. MÖ 4. yüzyıl sonu 3. yüzyıl başlarına tarihlenir. (Bkz. Ignatiadou, D., "A Haematınon Bowl From Pydna" ANNALES Du 18econgrès De L'assocıatıon Internatıonale Pour L'hıstoıre Du Verre, 18, Thessaloniki, (2009), s.71, fig. 6. a, b, c.
[161] Grose D. F., " The Hellenistic Glass Industry in the Later Hellenistic Period, *Muse 13*, 1979, s. 55-58, group A (Bkz. Lightfoot C. S., 1988); Grose D. F., 1981, s. 66-72; Klein, D.,-Lloyd, W., 2000, s. 20.
[162] Öğün B., "Kaunos Kazıları 1982" *KST V*, (1983), s. 240.
[163] Saldern A. Von., 1980, s. 11, 12, no. 27-41.
[164] Gençler Güray, Ç., "Soli-Pompeipolis Antik Kenti (Mersin-Mezitli) Cam Buluntuları" *CAMGERAN Uluslararası Katılımlı Uygulamalı Cam Sempozyumu*, Eskişehir, 2010, s. 142, res. 1.2-10.
[165] Stern E. M., 1989, s. 597.
[166] French D., "Tille Höyük 1983" *KST VI*, 1985, s.248, res.6.
[167] Akat, Y., Fıratlı N., Kocabaş H., *Hüseyin Kocabaş Koleksiyou Cam Eserler Kataloğu*, Arkeoloji Sanat Yayınları, İstanbul 1984, s. 23, no. 83, 85, 86, 87, res. 33a, 35, 36; (Yayın içerisindeki cam eserler şuan Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonunda yer almaktadır.)
[168] Özet, A., "Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki Cam Örnekleri İle Antik Çağda Cam Yapımı" *Belleten* C. LI S. 200 (1987a), s. 593, 603, no. 6, 7, fig. 6, 7.
[169] Lightfooft, C. S., 1988, s. 91, no. 4.
[170] Hayes, J. W., Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum, Toronto 1975, s. 18, no. 39.

envanter numarasıyla Hatay Müzesi'nde sergilenen cam skyphostur[171]. Knidos güney nekropol kazılarında 1 nolu mezarda ortaya çıkarılan ve İzmir Müzesi'nde 5948 envanter numarasıyla sergilenen cam skyphos[172] ile İzmir-Kyme'de bir taş lahit içinde bulunan açık yeşil renkli skyphos (İzmir Müzesi, Env No. 5948) diğer örneklerdir. Kymedeki skyphos mezar içindeki diğer objelerin yardımıyla MÖ 100'lere tarihlendirilmiştir[173]. Geç Hellenistik dönemde geniş bir yayılım gösteren cam skyphoslar Anadolu dışında Antikythera batığı eserleri arasında[174], British Museum'da, İtalya-Cumae, Ancona ve Canosa'da[175], Yakıdoğu-Alexandra'da[176] Kuzey Kafkasya-Kuban[177] bölgesinde karşımıza çıkmaktadır.

1. 2. 5. Roma Dönemi'nde Cam Üretimi

MÖ 3.-2. yüzyıllarda cam üretimi İskenderiye'de yoğunken MÖ 1. yüzyıldan itibaren Roma bu konuda önem kazanmıştır. MÖ 1.-MS 1. yüzyıllar arasındaki dönemi kapsayan ve Hellenistik dönem cam üreticilerinden etkilenerek yapılan Roma camcılığı konusunda hem yazılı kaynaklar hem de kazılardan çıkan malzemeler önemli ölçüde bilgiler vermektedir.

Bu dönem cam yapım tekniklerinden birisi*"cameo"* [178]dur. Oldukça zor olan bu teknik özellikle lüks mücevherat yapımında karşımıza çıkmaktadır[179]. Bu tekniklerde yapılan zengin görünümlü monokrom ve polykrom kaplar kolay kırıldıklarından kullanışlı olmamaları ve pahalılıkları nedeniyle fazla üretilmemiştir. Yapılan kazılar sonucunda bu tip eserlerden az sayıda karşımıza çıkmasıda bu kapların değerini göstermektedir. En güzel örneği; Pompei kazılarında ortaya çıkartılan ve

---

[171] Erten Yağcı, E., "Hatay Müzesindeki Bir Grup Cam Eser" *I. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu* 26-27 Nisan 1988, (1990), s. 31, no. 107, res. 27; Erten Yağcı, E., 1993, s. 93, lev. 16-d, 18.

[172] Love I., " Knidos: Excavations in 1967" *Türk Arkeoloji Dergisi* 16. 2 , (1967), s. 138, fig. 42; Lightfoot, C. S., 1988 s. 87, no. 3.

[173] Bouzek J., "Glass Skyphos" *Anatolian Collection of Charles University (Kyme I)* Prague (1974), s. 169-171, pl. 50; Lightfoot, C. S., 1988 s. 90, no.3.

[174] Weinberg G. D.,1965, s. 171.

[175]http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/highlight_objects/gr/g/glass_footed_cup_skyphos.aspx

[176] Saldern A. Von., 1980 s. 11, pl.2

[177] Bouzek, J., 1974, s.170.

[178]Koyu mor bir cam kabın, belli bir düzeyde ve kalınlıkta opak beyaz cam tabakayla kaplanıp; çeşitli kesici cam aletleri yardımıyla zeminin oyulması ve bu yolla figürlerin ortaya çıkarılması şeklinde oluşturulurlar. (Bezeme teknikleri bölümünde ayrıntılı olarak anlatılacaktır.)

[179] Gürler, B., 2000, s. 9.

British Museum'da sergilenen MS 1. yüzyıla örneği *Portland Vazosu*[180] ve Corning Müzesi Koleksiyonunda bulunan Karadeniz-Ereğlisi'nde ortaya çıkarılan ve MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen *"Morgan Kasesi"*[181] dir **(Foto. 25)**.

Dönemin başlarında cam o kadar değerlidir ki sadece zengin Romalılar evlerinin masalarında cam eşyalar, duvarlarında camdan süsler kullanmışlardır. Ayrıca Romalı zenginlerin çocukları ilk banyosunu cam urnelerin içindeki yağlarla, ilk beslenmelerini ise camdan emzikli şişelerle (biberon) yapmış olmalarıda camın erken Roma döneminde değerli olduğunun başka bir göstergesidir. Romalı çocukların camdan oyuncakları, gençlerin ise taşları camdan olan satranç ve dama oyunları vardı[182].

Cam yapımında üfleme tekniğinin MÖ 1. yüzyılda Suriye-Filistin bölgesinde[183] bulunmasıyla cam üretiminde yeni tipler üretilmiş ve seri üretime geçilmiştir[184]. Böylece lüks tüketim malzemesi cam eşyalar her kesimin kullanabileceği daha ucuza mal olan bir malzeme haline gelmiştir. MÖ 30 yılında Roma'nın Mısır'ı işgal etmesi ile oradaki Suriyeli ve İskenderiyeli cam ustaları İtalya'ya götürülüp cam üretim atölyelerinin kurulması ile üfleme tekniğinin geliştirilmesi sağlanmıştır. Erken İmparatorluk döneminde yaşanan barış ortamıyla birlikte İmparatorluğun bütün bölgelerinde çok miktarda cam üretilmiş ve pencere camı, yemek takımı ve ayna gibi eşyaların yanında mozaik, pano ve dış cephe kaplamaları gibi dekoratif ürünlerde yapmaya başlamışlardır[185]. Cam endüstrisinin gelişmesi ve üretimin hızlanmasıyla maliyet azalmış ve cam kaplar günlük hayatta sofralarda, çeşitli ticari malların saklanması, depolanması ve taşınmasında, kozmetik malzemelerin saklanmasında eskiye oranla daha fazla kullanılmaya başlanmıştır. Strabon'un[186], önceleri sadece

---

[180] http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/highlight_objects/gr/t/the_portland_vase.aspx.
[181] Whitehouse, D., *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol.1, New York 1997, s.48, res.47A-F; http://www.cmog.org/artwork/morgan-cup.
[182] Smith, R.W., "The Significance of Roman Glass" The Metropolitan Museum of Art Bulletin V.8, No.2 (1949), s. 49-60.
[183] Canav, Ü., 1985, s. 30; Weinberg, G. D.,- McClellan M. C.,1992, s. 33; Erten Yağcı, E., 1993, s. 47; Özgümüş, Ü., 2000, s. 13.
[184] Plinius, 1669, s. 190-199.
[185] Goldstein, S. M., 1979, s. 244-246; Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, s. 5; Başaran S., 2000, s. 64; Atik, Ş., 2004, s.55.
[186] Strabon, XVI, Cap.2, 25.

zenginlerin sahip olabildikleri cam kapların onun zamanında birkaç bronza alınabileceğini belirtmesi camın ucuz bir eşya haline geldiğinin kanıtıdır.

Roma Dönemi'nde camcılığın gelişmesiyle birlikte cam konusu antik kaynaklarda daha çok yer almaya başlamıştır. Strabon[187] *"Geographika"* adlı eserinde "*Ace ve Tyre arasındaki kumsaldan alınan kumun cam yapımına daha elverişli olduğundan ve buradan Sidon'a taşınıp işlendiğinden"* bahsetmektedir. Plinius[188]'ta *"Natural History"* adlı kitabında "*Camcılığın Fenike'de Ptolemais kolonisinin yakınlarından denize akan Belus ırmağının suladığı alana yüzyıllarca bağımlı kaldığını, camın bakır gibi birkaç fırında ergitildiğinden, üfleme, çarktan geçirme ve işleme gibi yöntemlerle şekil verildiğinden"* bahseder. Ayrıca Sidon'da ilk kez cam aynaları üreten bir cam atölyesinin varlığından söz eden Plinius günümüz cam yapımında olduğu gibi antik dönemde de beyaz kumun kullanıldığını ve bu kumun İtalya'daki Volturnus ırmağından elde edildiğini yazmıştır[189].

Antik yazarlardan Petronius[190]'un anlattığı bir hikaye Romalı camcıların sanatta ulaştıkları tekniğin ne dereceye geldiğini göstermesi bakımından ilginçtir. Buna göre; *"Bir cam ustası İmparator Tiberius'a camdan bir kase sunar. Bu kap asla kırılmayacak ancak çökme durumunda bile çekiç yardımıyla vurularak düzeltilecek ve eski halini alabilecektir. Usta, İmparator tarafından ödüllendirileceğini beklerken, İmparator bu yeni keşfin yayılmasıyla altının değersizleşeceğini düşünerek ustayı öldürtür"*.

Üfleme tekniğinin hızla Roma'ya yayıldığını gösteren en güzel örneklerden birisi, İtalya-Etruria'daki Cosa kenti kazılarında MÖ 273-20 yılları arasına tarihlenen tabakada otuz adet iç kalıp ve döküm teknikte cam kap ele geçirilmesi ve MÖ 20-30 yılları arasındaki döneme denk gelen bir üst tabakada üfleme teknikte yapılmış

---

[187] Strabon, *Geographika*, XVI, Cap. 2. 25; Jones, H.L., *The Geography of Strabo*, VII, Harvard University Press, Cambrige, 1954, s.273.

[188] Pliny the Elder, *Natural History* (Ed. John Bostock, M.D., F.R.S., H.T. Riley), Vol. x, Books xxxvi-xxxvii,36,65, London, 1855. http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0137%3Abook%3D36%3Achapter%3D66; Pliny, *Natural History* (Ed.-Çev. D. E. Eichholz), Vol. x (books xxxvi–xxxvii) London,1962.

[189] Pliny the Elder, Vol. x, Books xxxvi-xxxvii,36,65, 1855. http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0137%3Abook%3D36%3Achapter%3D66.

[190] Petronius, The Satyricon of Petronius Arbiter, cap.51.

yüzlerce cam kabın ortaya çıkarılmasıdır[191]. Bu tabakaların verdiği buluntuların sayısının fazlalığından da anlaşılacağı gibi üfleme tekniğinin bulunuşuyla birlikte hem üretimin hızı hem de camın günlük yaşamdaki kullanımı artmıştır.

Cam üfleme tekniğinin bulunuşundan sonra, teknik farklı şekillerde uygulanmaya başlanmıştır. Kolay üretilen basit camların hızlı bir şekilde yapılması için serbest üfleme, daha gösterişli, süslemeli kapların yapımı için ise kalıba üfleme tekniği kullanılmıştır. Serbest üfleme tekniğinde genellikle unguentarium, bardak, kaşe, şişe vb. eserler yapılırken, kalıba üfleme tekniğinde geometrik, bitkisel ve figürlü bezemeli kaseler, bardaklar, sürahiler vb. cam kaplar üretilmiştir. Böylece aynı kalıptan çıkmış çok sayıda kabın üretilmesi sağlanmıştır.

MS 1. ve 2. yüzyıllarda Batı Roma'da cam sanatının hızla gelişirken, doğuda özellikle Suriye-Filistin bölgesinde gerilemenin başladığı görülmektedir. Fakat MS 3.-4. yüzyıllarda bu gerileme yerini hızlı bir canlanmaya bırakmıştır. Roma kültürünün önemli bir tüketim malzemesi haline gelen cam, seramik kapların önüne geçmiş ve camdan yapılan sofra kapları yaygınlaşmıştır. Bu yüzyıl da cam üretiminde İtalya, Belçika ve Rhineland öne çıkmış ve Roma'da figür sahneli kesme camlar, yaldızlı camlar ile kafes kaplar üretilmeye başlanmıştır. Filistin-Jelame ve Samaria'da, Amman-Gerasa'da MS 4. ve 5. yüzyıllara tarihlenen çok sayıda cam esere rastlanmıştır[192].

Bu dönemde renksiz cam[193], seramik karşısında daha fazla değer kazanmış hatta kıymetli taşlardan yapılan içki kaplarına dahi rakip olmuştur. Ayrıca İskenderiye'de renksiz camın kullanılmasıyla birlikte Romalılar camı mimari yapı elemanı (dökme cam pencereler) olarak ta kullanmaya başlamışlardır.

Anadolu'da Smintheion[194] Roma nekropol alanı, Diyarbakır-Üçtepe[195], İstanbul-Marmaray-Sirkeci[196], Kyzikos[197], Tarsus Köylü Garajı Mezarı[198], Parion[199]

---

[191] Grose, D. F., "Early Blown Glass" *JGS* XIX, 1977, s. 9-29.
[192] Harden, D., B., "Tomb-Groups of Glass of Roman Date From Syria and Palestine" *IRAQ* XI, (1949), s.151-161, pl. XLIX, L.
[193] Cam üretiminde kullanılan silisin içerisinde % 3 oranında bulunan demir cama doğal yeşil rengini vermektedir. Fakat cama beyaz rengi vermek için demiri notürleyen manganez kullanılır ve dolayısıyla renksiz camı üretmek diğerine göre daha zordur.
[194] Gençler Güray, Ç., *"Smintheion Roma Dönemi Cam Buluntuları"* SMINTHEION: Apollon Smintheus'un İzinde (Ed. Özgünel), İstanbul, Ege Yayınları, 2013, s.129-134.

gibi sayabileceğimiz pek çok kazıda ve Anadolu'nun pek çok müze koleksiyonunda camdan imal edilmiş unguentarium, kaseler ve şişelerden oluşan mezar hediyeleri bulunmuştur.

Anadolu'da cam üretimi yapıldığı tespit edilen Roma İmparatorluk Çağı ve Geç Roma-Erken Bizans Dönemi merkezleri arasında; Adana-Anazarbus[200], Mersin-Anemurium[201], İzmir-Metropolis[202], Niğde-Porsuk Höyük[203], Yozgat-Alişar[204] Manisa-Sardes[205], Aydın-Tralles[206], Antakya-Antiochia[207], İstanbul-Konstantinopolis[208]'i sayabiliriz.

1. 2. 6. Bizans Dönemi'nden Günümüze Cam Üretimi

MS 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla Batı Roma'da camcılık gerilemiş ve Doğu Roma (Bizans)'da MS 5. yüzyıldan 7. yüzyıla kadar olan dönemde daha önce kullanılan form ve süslemelerle camın üretimine devam edilmiştir[209]. Fakat bu evrede cam özellikle mozaikli duvar süslemeleri ve pencere camı yapımında kullanılmıştır. Bu dönemde Bizans, Yunan ve Avrupa sanatları

---

[195] Lightfoot, C. S., "Recent finds of Roman Glass from the Tigris in South-east Turkey" *ANNALES* du 12 Congresss (1991b), s. 89; Suriye-Filistn etkili çoğunluğu Roma dönemine ait üfleme ve kesme teknikte yapılan cam kaseler ortaya çıkartılmıştır.

[196] Canav Özgümüş, Ü., Late Roman And Early Byzantine Glass Finds From Marmaray Excavations At Sirkeci, İstanbul", *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, İzmir, 2010, s. 17,24.

[197] Yaylalı, A.,- Özkaya, V., "1993 Kyzikos Kazısı Etkinlikleri" *XVI. KST*, C. II, Ankara, 1994, s. 107-130, Çizim: 3, Resim: 22; Koçhan N., - Meral K., - Güneş, F., "Kyzikos 2007 Yılı Kazıları" *30. KST*, C.1, Ankara, 2008, s. 167; Meral, K., HÖYÜK, S. 5, Ankara, 2012, s. 26-50.

[198] Yurtseven 2006, s. 103-108.

[199] Kasapoğlu-Özdemir, 2013 s. 151-164.

[200] Gençler, Ç., "Hierapolis Camları- I Vetri Di Hierapolis ", *Lycos Vadisi Türk Arkeoloji Araştırmaları - Ricerche Archeologiche Turche Nella Valle Del Lykos* (Ed. F. D'andria - F. Silvestrelli), Congedo Editore, Lecce 2000, s. 263.

[201] Stern, M. E., "Antikes Glas in der Südtürkei" Glastechnische Berichte, vol. 57, no. 5 (1984), s. 132-139 (bkz. Tek, 2005, s.117)

[202] Gençler, Ç., 2000, s. 263.

[203] Lightfoot, C. S., *A Catalogue of Glass Vessels in Afyon Museum*. Ankara 1989, s. 14, dn. 15,16.

[204] Lightfoot, C. S., 1989, s. 14, dn. 15,16.

[205] Saldern, A. Von., 1980, s. 94-97

[206] Yaylalı, A., "2007 Yılı Tralleis Antik kenti Kazı Çalışmaları" *30. KST*, C. 3, Ankara, 2008, s. 17-40.

[207] Tek, A.T., "Prismatic Glass Bottles with Greek inscriptions from Arycanda in Lycia" ANNALES du 15e Congress de l' Associatıon Internatıonale pour 1'hıstoıre Du Verre, New York (2001), s.82-87 (Antiocheia kazılarında birçok cam eser ortaya çıkarılmıştır. En önemlilerinden birisi şuan İsviçre'de özel bir koleksiyonda yer alan kare gövdeli, tek kulplu şişedir ve bu şişenin tabanındaki *"Antiokheialı Paulios"* adından burada Roma Dönemine ait bir cam üretim merkezi olduğu anlaşılmaktadır)

[208] Gençler, Ç., 2000, s. 263.

[209] Stern, E. M., Ancient Glass at the Fondation Custodia (Collection Frits Lugt), Utrecht, Paris 1977, s. 158.

arasında bir köprü görevini almıştır. Bu bağlamda Bizans imparatorları cam sanatçılarını desteklemişler böylece cam sanatının gelişimini sağlamışlardır. Özellikle Anadolu (Sardes, Skepsis[210], Antalya, Aphrodisias, Anamur, Amorium, Elauissa Sebaste, Demre, İznik, İstanbul), Suriye, Balkanlar, Yunanistan (Korinth)[211] , İtalya (Revenna), Kıbrıs (Paphos)[212], Mısır (Füstat) ve Güney Rusya (Novgorod)'daki buluntular Bizans camcılığı konusunda bilgi vermektedir[213]. Bu dönemde çeşitli yapım ve süsleme tekniklerinde cam üretimi yapılmışken form olarak genellikle sofra kapları, süs eşyaları, para ağırlıkları[214], aydınlatma araçları ve mimari yapı elemanları olarak kullanılan malzemeler üretilmiştir[215]. Bunların yanında dini ayinler ve gömü törenlerinde kullanılacak cam eşyalar da üretilmiştir. Ancak bu dönemde kaliteli ve özenli yapılmış cam kapların yerini, özensiz, abartılı süslemelerle bezenmiş, seri üretimden çıkmış ve boyut olarak büyümüş kaplar almıştır. Yine Jelame'de[216] MS 4. yüzyıl ortalarında, Samaria'da[217] MS 4.-5. yüzyıllarda, Scythopolis (Beth-Shan-İsrail)'da[218] MS 6. yüzyılda, Hadera (İsrail)'da[219] MS 7. yüzyılda, cam üretiminin olduğu kalıntılar ortaya çıkarılmıştır. Suriye-Filistin bölgesinde Jerash'taki MS 5.-7.

---

[210] Başaran, C.- Tavukçu, A.Y.-Tombul, M., "1995 Yılı Skepsis Aşağı Kent ve Nekropolü Kurtarma Kazısı" *VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, 7-9 Nisan 1997, Kuşadası, s. 550-583.

[211] Davidson G. R., "A Mediaval Glass Factory at Corinth" *AJA* V. 44, Cambridge Universty Press, (1940), s. 297-324.

[212] Megaw, A. H. S., "Supplementary Excavations on a Castle Site at Paphos, Cyprus, 1970-1971" *Dumbarton Oaks Papers,* Vol. 26 (1972), s. 322-343.

[213] Philippe, J., "Reflections on Byzantine Glass" *I. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu 26-27 Nisan 1988*, İstanbul, 1990, s. 42,43; Özgümüş, Ü., 2000, s. 51-66; Lighfoot, C. S., "Glass Finds at Amorium" *Dumbarton Oaks Papers,* Vol. 59, 2005, s. 173-181; Gençler Güray, Ç.,, 2009, s. 292-299; Canav, Ü., 1985, s. 34;

[214] 4.-7. yüzyıllar arasında üretilmiş, altı düz, kenarları bombeli pres tekniğinde üretilen, paranın biçimini ve ağırlığını belirlemeye yarayan değişik renklerdeki disklerdir (Bkz. Canav Özgümüş, Ü., 2013 s. 38).

[215] Harden, D. B., "Glass and Glazes": Ch. Singer, R.J.Holymrad, A.R.Hall, *A History of Technology II*, Oxford 1956 s.132-167; Özgümüş, Ü., 2000, s. 13; Erten, E., 2005, s. 225-235; Atila C.,-Gürler, B., Bergama Müzesi Cam Eserleri, Berksav, İzmir 2009 s. 10.

[216] Weinberg, G. D., "The Buildings and İnstallations" *Jelame*, (1998) s. 16-18 (Bkz. Erten, E.,2005, dn. 24)

[217] Crowfoot, J. W., - Crowfoot, G. M.,- Kenyon, K. M., "The Glass" *Samaria-Sebaste III, The Objects from Samaria, Palestine Exploration Fund,* London 1957, s. 404-405.

[218] Fitzgerald, G. M., A Sixth Century Monastery at Beth-Shan, University of Pennsylvania Press, Philadelphia 1939, s. 1,10 (Kent manastırında yapılan kazılarda değişik renklerde pencere camı ele geçirilmiştir.)

[219] Stern, E. M., Roman, *Byzantine and Early Medieval Glass 10 BCE-700 CE*, Ernesto Wolf Collection, Ruit, 2001, s. 261.

yüzyıl arasında faaliyet gösteren bir tiyatroda cam kadeh, kandil, kase ve şişelere rastlanmıştır[220].

Anadolu'ya baktığımızda ise, Bizans Dönemi cam üretiminin yapıldığı önemli merkezlerden birisi Sardes'tir. Kentte MS 400-616 yılları arasına tarihlenen binlerce cam parçası, cam atıkları ve cam yapımında kullanılan pota parçalarının ortaya çıkması burada cam üretiminin yapıldığını göstermesi açısından önemlidir[221]. Anadolu'da atölyelerde cam üretiminin yapıldığını gösteren diğer önemli merkez ise Çanakkale-Troya'dır[222]. Aşağı kent kazılarında ortaya çıkarılan cam atölyesinin MS 4. yüzyıldan itibaren etkinlik gösterip depremden hasar gördüğü fakat bulunan sikkeler yardımıyla MS 6. yüzyıla kadar faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu cam atölyesinde 15 adet cam külçe, yüzlerce cam parçası ve hatalı üretimden kaynaklanan bozuk formlu kaplar ortaya çıkarılmıştır. İzmir-Smyrna[223], Phokaia[224], Afyonkarahisar-Amorium[225], Mersin-Anemurium[226], İstanbul-Marmaray-Sirkeci[227], Antalya-Arykanda[228], Myra-Demre Aziz Nikolaos Kilisesi[229], Kuşadası, Kadıkalesi-Anaia[230] ve Skepsis[231] kazısında çok sayıda Bizans Dönemi cam eserleriyle karşılaşılmıştır. Son yıllarda yapılan bilimsel veya kaçak kazılardan elde edilen ve Türkiye'nin doğusundan batısına güneyinden kuzeyine bütün müzelerimize intikal eden cam eserlerin varlığı da göz ardı edilmemelidir. Yapılan araştırmalar sonucunda,

---

[220] Meyer, C., "Glass from the North Theater Byzantine Church, and Soundings at Jerash, Jordan, 1982-1983, *Bulletin of the American Schools of Oriental Research. Supplementary Studies*, No. 25, Preliminary Reports of ASOR-Sponsored Excavations 1982-85 (1988),s. 175-222.
[221] Saldern A. Von.,1980, s. 53-60, pl. 12, 13, 24, no.300,369.
[222] Korfmann M.,, "Troya Çalışmaları 1989-1990" *KST* XIII, 1991, s. 430.
[223] Gürler B., - Ersoy, A., "Smyrna Agorası Geç Antik Çağ Cam Repertuarı" *CAMGERAN Uluslararası Katılımlı ve Uygulamalı Cam Sempozyumu, Eskişehir,* (2010), s. 24, res. 1, 2.
[224] Özyiğit, Ö., "1989 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları" *XII. KST*, Ankara, 1990, s. 134, çizim 5.
[225] Lightfoot, C. S., 2005, s. 173-181.
[226] Stern, E. M., "Ancient and Medieval Glass from the Necropolis Church at Anemurium" Annales du 9e Congresss, France (1985), s. 22-28; Erten, E.,"Kilikia'da Cam" *OLBA II* Özel Sayı C. 1 (1999), s. 169-183, lev. 35-37.
[227] Özgümüş, Ü., - Kanyak, S., "Marmaray-Sirkeci Kazıları Cam Buluntuları" *CAMGERAN Uluslararası Katılımlı ve Uygulamalı Cam Sempozyumu, Eskişehir*, (2010), s.36, 37, res.2.
[228] Bayburtluoğlu, C., "1986 Yılı Arykanda Kazısı Raporu" *IX. KST,* C..2, Ankara (1987), s.141.
[229]Çömezoğlu, Ö., "Demre (Myra) Aziz Nikolaos Kilisesi'nde Bulunan Cam Hacı Şişeleri" EUERGETES Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı (Yay. Haz.: İnci Delemen, Sedef Çokay Kepçe, Aşkım Özdizbay, Özgür Turak), Antalya 2008, s.351-358, res.7,8.
[230] Hazinedar Coşkun, T., "Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Kazısı 2007-2010 Sezonu Cam Buluntuları "Pencere Camları" - The Glass Finds of Kadikalesi Excavation at Kusadasi during the Seasons of 2007-2010 " Windows Glass" Selevcia Calycadnum/3, 2013, s. 197-210.
[231] Başaran, C.- Tavukçu, A.Y.-Tombul, M., "1995 Yılı Skepsis Aşağı Kent ve Nekropolü Kurtarma Kazısı" *VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, 7-9 Nisan 1997, Kuşadası, s. 550-583.

Anadolu'da yaygın olarak kullanılmış cam formlarını; Unguentariumlar (tüp, makara ve şamdan biçimli), aryballoslar, şişeler (prizmal ve küresel gövdeli, konik ve silindirik boyunlu), kaseler, kandiller ve kadehler olarak sıralayabiliriz.

Bizans Dönemi'nde uygulanan cam yapım teknikleri, kullanılan renkler ve bezeme tekniklerine bakıldığında Roma Dönemi camcılığının bir devamı niteliğinde olduğu görebilmekteyiz. Fakat Roma'dan farklı olarak cam bu dönemde yapay aydınlatmadaki kandiller veya doğal aydınlatmadaki pencerelerin üretiminde kullanılmış ve bu dönemle birlikte mozaik yapımında camın kullanımı yaygınlaşmış ve böylece cam, Bizans günlük yaşamının temel kaynaklarından biri olmuştur[232].

8. yüzyılda ise dünya camcılığında Venedik önemli bir noktaya gelmiştir. Özellikle 727 yılında Bizans'ın etkisinden kurtulmasıyla özellikle hem deniz hem de karayoluyla yapılan ticarette daha da etkin bir hale gelmiştir. 1000'li yıllarda ticaretin yanında politik ve kültürel gelişimle beraber Bizans'tan aldığı camcılığı da geliştirerek Venedik camcılığı ön plana çıkmıştır.

7.-8. yüzyıllarda Yakın Doğu yerleşim merkezleri ve Kuzey Afrika'nın Araplar tarafından feth edilmesiyle buralar İslam sanatının etkisinde kalmıştır. Bu dönemlerde Erken İslami Dönem camlarını oluşturan Sasani etkili cam eserler üretilmiştir. Daha sonralarda ise yaldızlı ve mineli işlemeleriyle dikkat çeken Memluklu camları, cam sanatında yerini almıştır. 969 yılında Fatimiler'in Mısır'ı işgal etmesiyle cam sanatında Fatimi cam sanatı diyebileceğimiz yeni bir akım başlamıştır. Bu sanat Batı'da kaya kristali (billur) işleri olarak bilinmektedir[233]. 11. yüzyıla tarihlenen Serçe Limanı Batığı'ında sağlam cam kaplar ve cam kırıklarını Bizans'a taşıyan kargo gemisi Akdeniz yoluyla yapılan cam ticaretini göstermesi bakımından önemlidir[234].

---

[232] Erten, E., 2005, s.225-235.

[233] Uysal, Z., *"Kubad-Abad Sarayı Cam Buluntuları (1981-2004)",* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstirüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İzmir, 2008, s. 21; Yenişehirlioğlu, F., "Tarihsel Belgeler Işığında Osmanlı Camı (16 -18.Yüzyıl)" Kaunos/Kbid Toplantıları 2 Anadolu Antik Cam 17-20 Haziran 2010 (Ed. Çiğdem Gençler Güray), (2013) Ankara, s. 165-174; Geyik Karpuz, G., *"Adıyaman-Elazığ-Hatay-Mardin-Şanlıurfa Müzelerinde Bulunan İslami Dönem Cam Eserler"* (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2014, s. 10.

[234] Doornick, F., H. van., "The Serçe Limanı Shipwrevk: An 11th-Century Cargo of Fatimid Glassware Cullet for Byzantine Glassmakers" *I.Uluslararası Anadolu Cam Sempozyumu 26-27 Nisan 1988*, İstanbul (1990), s. 58-63; Stern, E. M., "Roman Glassblowing in a Cultural Context" *AJA* 103 (1999), s.

Haçlılar tarafından Batı'ya ve Ortaçağ Avrupası'na götürülen İslami Dönem camlarına büyük hayranlık duyulmuştur. Bunun sonucunda Venedik camcılığı gelişmiştir. Bu camcılıkta camlarda genellikle mavi, yeşil ve pembe zemin üzerine mineli yaldızlı cam örnekleri üretilmiştir. 1290 yılında Venedik'teki cam atölyeleri Murano adasına taşınmıştır. Venedik ve Murano camcılığında genellikle şişe, kase, bardak ve lamba formları üretilmiştir. Bu üretimlerde kalıp kullanımı yerine el işçiliğine dayalı üretim yapılmıştır[235]. 1450'li yıllar, Murano camcılığının gelişimi için çok önemli bir dönemdir. Bu dönemlerde doğal kaya kristallerinin özelliklerini taşıyan cam üretimi de gerçekleştirmiştir. 1457 yılındaki bir belgeden *"kristal cam"*ın camcılık terimleri arasına girmiştir. Muranolu camcılar kaya kristaline benzeyen *"cristallo[236]"* camın üretimini yapmışlardır. Aynı yıllarda Çin porselenine benzeyen "*opal cam"*[237] üretimi de gerçekleştirilmiştir[238].

Venedik ve Murano adasında cam sanayi 16. yüzyılda en görkemli dönemini yaşamıştır. Bu dönemlerde Muranolu ustalar Venedik camından ince ve zarif kaseler, kadehler, sürahiler ve şamdanlar üretmeye başlamışlardır[239]. 16.-17. yüzyıllara kadar cam üretiminin denetim altında tutulması ve cam atölyelerinin koruma altına alınmasına rağmen bu yıllarda itibaren cam ustaları Avrupa'nın Almanya, Avusturya, Floransa, İsveç, Belçika, İspanya, Fransa, Hollanda ve İngiltere gibi kentlerine yayılmışlar, buralarda *"Venedik İşi"* camlar üretmeye başlamışlardır. Bu dönemle birlikte cam süslemesinde önemli bir yenilik olan cam kesme, *aventurin*[240] ve

---

473; Özet, A., 1998, s. 32, no. 1,2; Lightfoot, C. S., "From East to West: The Early Roman Glass Industry," (eds. D. Foy and M.-D. Nenna.), *Échanges Et Commerce Du Verre Dans Le Monde Antique, Monographies Instrumentum 24,* Montagnac (2003), pp. 342, 346, no. 7, fig. 1,7.

[235] Kanışkan, E., "Camın Gizemle Buluştuğu Yer: Murano Adası" *Camgeran Uluslararası Katılımlı Ve Uygulamalı Cam Sempozyumu*, Eskişehir, (2010), s. 138.

[236] Gri ya da kahverengi tonda akışkan bir camdır.

[237] İlk olarak 16. yüzyılda Venedik'te yapılan, opak beyaz veya mavi, pembe, sarı, kahverengi, siyah renkleri de içeren, 19. yüzyıl camcıları tarafından "Süt Cam" olarak adlandırılan süt beyazı ya da buzumsu görünümlü cam (Bkz. http://en.wikipedia.org/wiki/Milk_glass)

[238] Küçükerman, Ö., "Venedik Camcılığı ve Venedik Kanalları Çevresinde Yaşatılan 1000 Yıllık Gelenek: Murano Cam Adası" *Antik&Dekor Antika Dekorasyon ve Sanat Dergisi*, Sayı: 12, 1991 İstanbul, s. 66.

[239] Küçükerman, Ö., 1991, s. 64-69; Bortolussi, G., Murano Cam Sanatı" *El Sanatları Dergisi* S.8, (2009) İstanbul, s.12-18.

[240] Üretimi çok karmaşık olan ve teknik zorlukları dikkatle aşmayı gerektiren ve bu nedenle de "Macera" (Ventura) kelimesinden gelen "Aventurin" olarak isimlendirilen cam ürünler (Bkz. Küçükerman, Ö., 1991, s. 68; Kanışkan, E., 2010, s. 139). Renkli cama oksitlenmiş altın veya kurşun taneciklerinin eklenmesiyle oluşur. Üzerinde pırıltılı pullar olan bu cam kaplar 17. Yüzyılda İtalya'da Miotti ailesi tarafından bulunmuştur (Bkz. Canav Özgümüş, Ü., 2013 s.22).

strellaria[241] tekniklerinin kullanılmaya başlanmıştır. Gizli tutulan bu teknikler 17. yüzyılda kimyacı Antonino Neri tarafından "*L'Arte Vetraria"* adlı kitabında birçok dile çevrilerek yayınlanmıştır[242]. Böylece Venedik camcılığı Avrupa'nın birçok yerinde gelişen cam ustaları ve atölyeleriyle rekabet etmek zorunda kalmış, eski önemini yitirmiştir. 17. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Bohemya camları öne çıkmıştır. Özellikle *"kurşun camı*[243]*"* adı verilen bu yeni cam oldukça sevilerek kullanılmıştır[244].

Osmanlı döneminde özellikle İstanbul'un fetihten sonra, camcılık popüler hale gelmiştir. 1522 yılında Kanuni Sultan Süleyman zamanında yapılan Rodos kuşatması sırasında Osmanlı ordusu tarafından çok sayıda cam humbara (havan topu) kullanılması bu pupülerliği göstermesi bakımından önemlidir. Bu tip havan topları Rodos'ta çok sayıda ele geçirilmiştir. Osmanlı cam sanayiinin merkezi İstanbul'dur[245]. Özellikle Topkapı Sarayı'ndaki cam işçiliği dikkati çekmektedir[246]. Bu konu hakkındaki bilgilerimizi 1582 yılında III. Murat'ın oğlu şehzade Mehmet'in sünnet düğünü ile başlayan Osmanlı saray düğünlerini ve şenlikleri anlatan *"Surname-i Hümayun"* kitabından öğrenebileceğimiz gibi[247] Evliya Çelebi'nin İstanbul'u ziyaretinde camcıları, cam kullanan esnaflar ve dönemin cam üreten atölyeleri hakkında bilgi alabilmekteyiz[248]. Burada aynacılarda dahil olmak üzere 364 dükkanın camla ilgili çeşitli alanlarda üretim yaptığı söylenmektedir[249]. Bayramoğlu[250] ve

---

[241] Bakır kristallerini cam içine yerleştirerek, çok parıltılı ve özel cam ürünlerdir. Yıldız olarak ta isimlendirilir (Bkz. Küçükerman, Ö., 1991, s. 68).
[242] Küçükerman, Ö., 1991, s. 68.
[243] Potas ve kireç karışımına kurşun oksit eklenerek elde edilir.
[244] Canav, Ü., 1984, s. 46; Bortolussi, G., 2009, s. 13.
[245] Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C.2, İstanbul, 1994, s. 372.
[246] Küçükerman, Ö., 1998, s. 37- 47.
[247] Canav, Ü., "Osmanlı Batı İlişkilerinde Camın Yeri" *Türkiyemiz,* İstanbul (1986), s. 5; And, M., 40 Gün 40 Gece Osmanlı Düğünleri, Şenlikleri, Geçit Alayları, İstanbul, 2000, s. 263; Korkmaz, G.E., "*Surnamelerde 1582 Şenliği"* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 2004, s. 10; Türkmenoğlu, D., "Sanatsal Bir Belge Olarak Surname-İhumayun Minyatürlerive Toplumsal Anlamları" *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* c.7, s. 26, (2008), s. 98-111.
[248] Canav, Ü., 1984, s. 38-50; Küçükerman, Ö., *Türk Cam Sanayi ve Şişecam*, Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. I˙stanbul, 1998, s. 71; Özgümüş, Ü., 2000, s.107.
[249] Bayramoğlu, F., *Türk Cam Sanatı ve Beykoz İşleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1996, s. 11.
[250] Bayramoğlu F., "1640 Tarihli Es'ar Defteri Cam Eşyanın Adları ve Fiyatları*" İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. 43 Prof.Dr. S.F.Ülgener'e Armağan, İstanbul, (1987), s. 513-523.

Atasoy[251] 1640 tarihli Narh Defteri'nin Camcılık ve cam tarihi ile ilgili bölümü *Es'ar-ı Şişeciyan*'da niteliklerine göre cam eşyaların adları ve fiyatları konusunda bilgi verdiğini aktarmaktadır. Bu dönemlerde Topkapı Sarayı'nda İhl-i Hiref olarak adlandırılan sanatçılar arasında cam yapan ustalara *"Camgeran"* bu ustaların başında duranlara ise *"Sercamger"* denilmekteydi[252]. Osmanlı Dönemi'nde İstanbul'da camcılık devlet tarafından desteklenmiştir ve cam ustalarının rahat çalışabilmeleri için her türlü kolaylık sağlanmıştır.

16.yüzyılda cam üretiminin her gün biraz daha geliştiği görülmektedir. Özellikle pencere camı ustalarının üfleme tekniğinde yaptıkları ince ve yeni cam renkleri dikkati çekmektedir[253].

Sanayi devrimi ile birlikte 18. yüzyılda camcılıkta bazı değişiklikler olmuştur. Özellikle cam fırınlarında yakacak olarak odun yerine kömürün kullanılmaya başlamasıyla yüksek ısılara daha az maliyetle ulaşılmış, bununla birlikte camda ucuzlamıştır. İngiltere'de de Sanayi devrimi ile cam sanayinde görülen en önemli değişikliklerden biri büyük boyutlu düz camların üretilmesi olmuştur. Bir diğer değişiklik fabrika üretime geçiştir. Bu da günlük kullanım kaplarının seri bir şekilde üretilmesini sağlamış ve böylece bu kaplardaki ucuzluk kullanım alanı genişletmiştir[254]. Bu dönemde İngiliz cam ustalarının İrlanda'ya göç etmesiyle birlikte cam üretim merkezleri Cork, Waterford, Dublin ve Belfast'a taşınmıştır. Yine Fransa'da Baccarat ve Lorraine'de cam fabrikaları kurulmuştur.

Türk camcılığındaki gelişmeler 19. yüzyılda da devam etmiş ve İstanbul-Beykoz'da cam atölyeleri kurulmuştur[255]. I. Dünya Savaşıyla birlikte cam sanayinin gelişimi hızlanmış, 1935 yılında Türkiye İş Bankası tarafından Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'nin kurulmasıyla birlikte otomatik üretime geçilmiştir **(Harita 2)**. Dünya cam sanatında ve üretiminde Türkiye ilk sıralardadır. Günümüzde Türkiye'de

---

[251] Atasoy, N., "Belglerde Osmanlı camı" *I.Uluslararası Anadolu Cam Sanatı ve Sempozyumu 26-27 Nisan 1988*, TŞCFAŞ İstanbul, (1990), s. 87-94.
[252] Canav, Ü., 1986, s. 5; Bayramoğlu, 1996, s. 8.
[253] Küçükerman, Ö., 1998, s. 66.
[254] Küçükerman, Ö., 1998, s. 83, 137.
[255] Zerwick, C., *A Short History of Glass*, The Corning Museum of Glass, New York 1980, s. 44-79; Canav, Ü., 1986, s. 5-12; Canav, Ü., "Art Nouveau Camlar" *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi,* C. 1, S.1, İstanbul 1987, s. 36-39; Grossmann, R. A., *Ancient Glass A Guide to the Yale Collection*, Yale University Art Gallery, New Haven, 2002, s. 7.

birçok cam fabrikasının yanısıra küçük cam atölyesi faaliyetlerini sürdürmektedir. Cam yapım teknikleri konusunda kurslar düzenleyen İstanbul'da ve Eskişehir'de atölyeler kurulmuştur. Bunun yanısıra üniversitelerin Güzel Sanatlar Fakültesi içerisindeki bazı bölümlerinde cam yapımı ve tasarımı konusunda eğitimler verilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM FOTOĞRAFLARI

Foto. 15: Volkan Camı-Obsidyen

Foto. 16: Kaya Kristali-Kuvars

Foto. 17: Mezopotamya Çivi yazılı Tablet (Çakmaklı 2007, Resim 3).

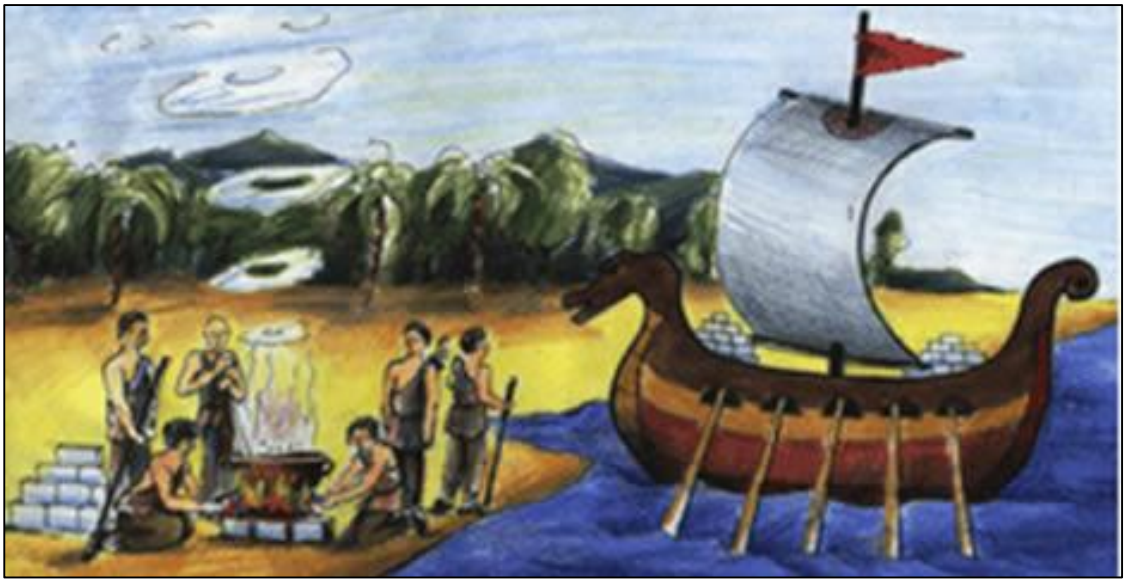

Foto. 18: Camın Keşfinin Temsili Resmi
(http://www.ortakcicam.com.tr/tr/camin- _tarihcesi.html, Mart 2014)

Foto. 19: Tell Atchana (Alalakh), MÖ 16. yy. (Eker 2010, s. 148)

Foto. 20: (Sol) Tell el Rimah'tan cam bardak parçası MÖ 1500. (Marcus, 1991, fig.15), (Sağ) Tell al Rimah'tan bardak MÖ 1450 (Oates 2004, no. 59)

Foto. 21: Kırıkkale-Büklükale, şişe parçası MÖ 1500' ler. (Kaman Müzesi)

Foto. 22: Gordion P Tümülüsü'ndeki Gordion kasesi, MÖ 8. Yüzyıl (http://sites.museum.upenn.edu/gordion/articles/artefacts/30-glass, Aralık 2013)

Foto. 23: Sargon Vazosu, MÖ 8. Yüzyıl
(http://pirushki.com/Stshapova/GlassBM01.htm, Aralık 2013)

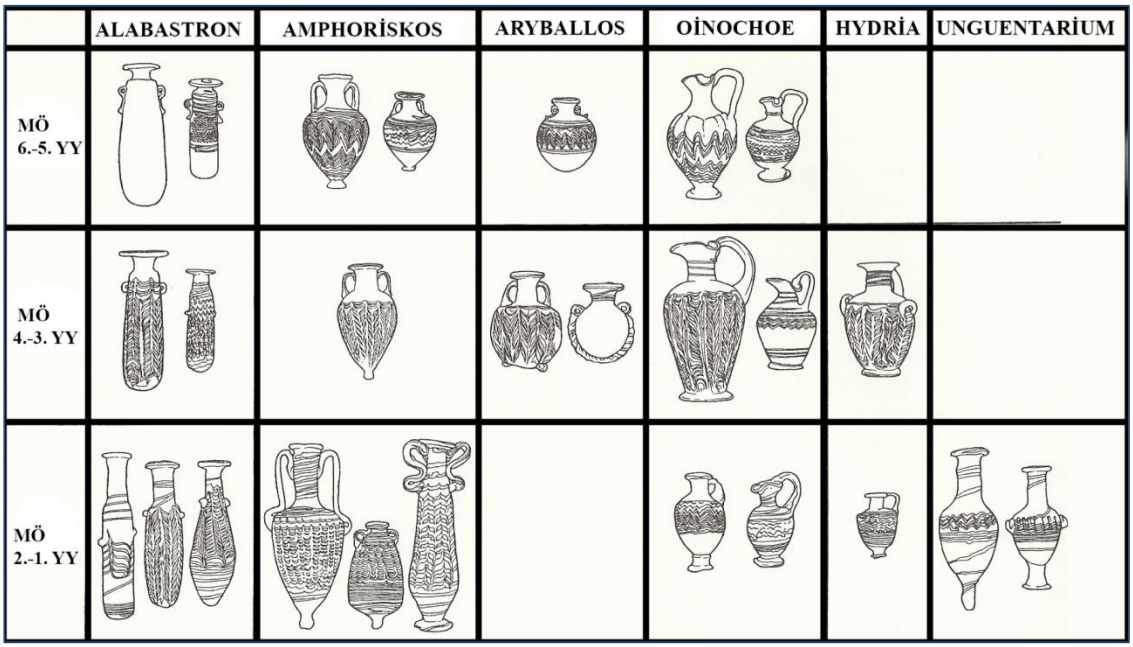

Foto. 24: MÖ 6.-1. Yüzyıllar Arasında Görülen Kap Cam Formları

Foto. 25 : (Sol) Portland Vazosu MS 1. yüzyıl (http://www.britishmuseum.org, Aralık 2013); (Sağ) Morgan Kasesi MS 1. yüzyıl (Whitehouse, 1997, fig. 47A)

İKİNCİ BÖLÜM

CAM FIRINLARI VE TARİHİ GELİŞİM SÜRECİ

2. 1. CAM FIRINLARI (Tablo 1)

İmal edildiği ilk dönemlerde birkaç maddeden oluşturan karışımı ergitmek ve bundan cam elde etmek dönemin şartlarına bakıldığında kolay bir işlem değildi. Çünkü camın ergitilebilmesi için en az 1250 C^0 sıcaklığa ihtiyaç vardı ve bunu fırın olmadan açıkta odun ateşinden elde etmek mümkün değildi. Cam yapımında kullanılan malzemenin ergitilmesi ve camın şekillenebilmesi için yüksek ısıdaki ateşin sıcaklığının sürekliliğini sağlamak ve aynı seviyede tutmak gerekmektedir. Bu da ancak bir cam fırınıyla sağlanabilir. Bu düşüncelerle insanoğlu, erken dönemden itibaren, en basitinden en zor olan teknikte cam üretebilmek için cam fırınları yapmaya yönelmiştir.

Cam fırını; içinde yakılan ateşle yüksek seviyede ısıya ulaşıldıktan sonra cam yapımı için harmanlanan malzemenin fırının pota veya tank kısmına konularak ergitildiği ve cam yapımına uygun hale getirildiği kapalı düzeneklerdir. Taş, kil, tuğla ve kiremit gibi ateşe dayanıklı (refrakter) malzemeden inşa edilen bu fırınlarda, ısıyı elde etmek ve ısının derecesini düşürmemek için üfleçler kullanılırdı. Fırınların tabanları sıkıştırılmış topraktan ve duvarları kerpiç veya tuğladan yapılmalıydı[256]. Üst örtüsü kubbeli veya düz olarak inşa edilen fırınlar malzemenin yerleştirildiği yere göre potalı ve tanklı olmak üzere ikiye ayrılır. Her iki tip fırında da fritleme (ön ergime), ince ergime, çalışma (şekillendirme), ateşlik ve tavlama alanları bulunmaktadır. Cam yapımının gelişmesi ve yeni tekniklerin ortaya çıkmasıyla cam fırınları da gelişerek değişmiştir.

2. 1. 1. Potalı Fırınlar (Çizim 1, 2)[257]

Cam fırınlarının ilk örneklerini oluşturan bu fırınlarda pota kısmı fırından tamamen bağımsız pişmiş topraktan yapılmış cam ergitme kaplarıdır. Camı oluşturan

[256] Charleston, R. J., "Glass Furnaces Through The Ages", *Journal of Glass Studies*, V. 20, New York, 1978, s. 13.
[257] http://www.romanglassmakers.co.uk/furnace11.htm.

malzemelerin harmanlanması ve kırık cam parçalarının yeniden ergitilebilmesi için kullanılan potaların ölçüleri ve sayıları cam fırınının büyüklüğüne bağlı olarak değişir. Bu değişime göre de tekli veya çoklu potalı cam fırınları olarak iki çeşit inşa edilmiştir. Erken dönemlerde potalar üstü açık küresel şekildeyken, daha sonraları üzerinde küçük bir kısım açık kalacak şekilde kapatılmıştır. Böylece cam hamurunun içerisine yabancı maddelerin düşmesi engellenmiş ve ısı kaybının önlenerek yakacak tasarrufu sağlanmıştır. Camda oluşan gerilimi azaltmak için yavaşça soğumalarını (tavlama) sağlayan tavlama bölümü bu tip fırınlarda en üst kısımlarda yer almaktadır[258].

2. 1. 2. Tanklı Fırınlar (Çizim 3, 4)[259]

Cam yapımında kullanılan malzemenin harmanlandıktan sonra ayrı bir pota da değil de, doğrudan cam fırınının içindeki ergitme bölümünde (tanklarda) ergitildiği fırınlardır. Üretim kapasitesine göre "günlük tank fırınları" ve "sürekli tank fırınları" olarak ikiye ayrılır. Sürekli faaliyette olan bu fırınlarda hammadde akşamdan tanklara yerleştirilir, sabaha kadar ergitilir ve sabah işlemeye hazır hale gelmiş olur.

Roma Dönemi'nden itibaren kullanılan tanklı fırınların zemini ateşe dayanıklı taşlarla döşenmekte, duvarları da yine ateşe dayanıklı tuğlalarla örülerek kille sıvanmaktadır. Bu tip fırınlarda erken dönemlerde üretim kapasitesi 1-3 ton iken; MS 4. yüzyılda 9 ton, daha gelişmiş örneklerde ise 30 tona kadar yükselmektedir. Tanklı fırınlar genellikle şişe ve pencere camı üretiminde kullanılmaktadır. Bu fırınlarda tavlama bölümü fırına bitişik olarak yapılmaktadır. Fırınlardan bağımsız olarak yapılan tavlama fırınları da vardır[260].

2. 1. 3. Bacalı Fırınlar

16. yüzyılda Avrupa'da ormanların azalmaya başladığından yakıt olarak özellikle İngiltere'de odun yerine kömür kullanılmaya başlanması bacalı fırınların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Kömürün demir ızgaralar üzerinde yakıldığıv ve küllerin ızgaranın alt kısmına döküldüğünden yeni bir kata ihtiyaç duyulmuştur. Böylece konik

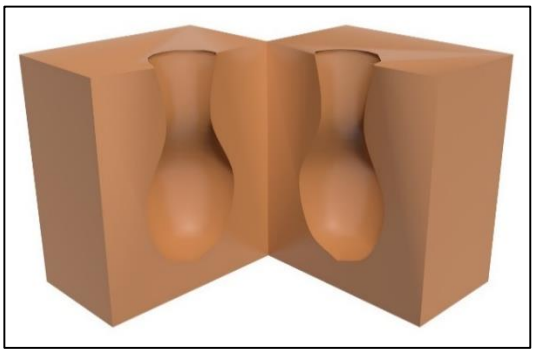
[258] Kanyak, 2009, s. 17; http://www.romanglassmakers.co.uk/furnace12.htm (Mart 2014).
[259] http://www.romanglassmakers.co.uk/furnace11.htm (Mart (2014)
[260] http://www.romanglassmakers.co.uk/furnace12.htm (Mart 2014)

biçimli bir binanın içine fırını yerleştirerek bu konik biçimi baca olarak kullanmışlardır[261].

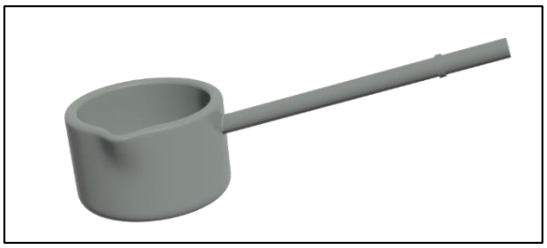
2. 1. 4. Cam Üretiminde Kullanılan Aletler

Cam yapımında kullanılan aletler geçmişten günümüze fazla bir değişime uğraman gelen ve genellikle ilkel bir yapıya sahip aletlerdir.

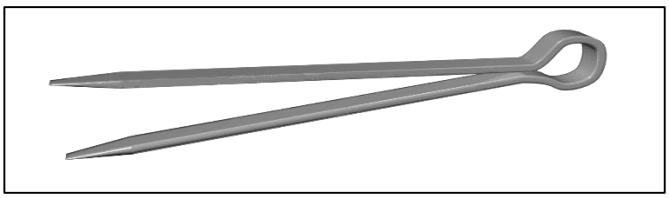
Kalıp; cama değişik şekillerin verildiği, pişmiş toprak, kil, ahşap veya metalden yapılan malzemeler,

Kepçeler; potadan cam almak için değişik ölçülerde olan kaplar**,**

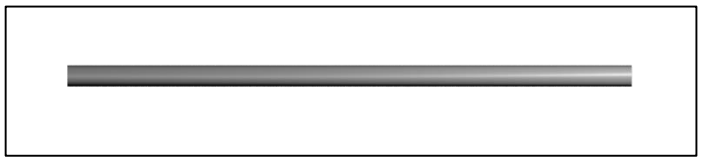

Maşalar; kabı şekillendirmek için kullanılan değişik boyutlardaki aletler,

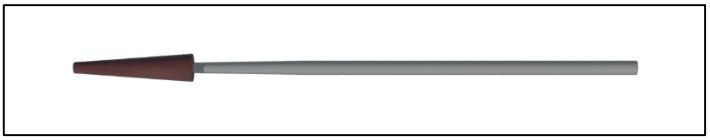

Noble (Pontil); cama son şeklini verebilmek için tabandan tutmayı sağlayan demir çubuk,

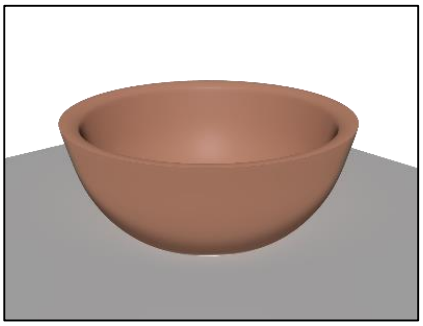
[261] Kanyak, S.,-Hasdemir, İ., 2007, s. 1139; Charleston, R. J., 1978, s. 24; Davidson, S., 1989, s. 123.

Pipo; camı potadan alıp üflemeye yarayan, ağıza gelen kısmı ahşaptan demir çubuk.

Pota; cam hammaddelerinin eritildiği kazan,

Cam hassas bir madde olduğundan bu aletlerde camın yapısına uygun olarak, zarar vermeyecek şekilde yapılmışlardır. Geçmişten günümüze kadar cam yapımında kullanılan aletler hemen hemen aynı kalmıştır.

2. 2. TARİHİ SÜREÇTE CAM FIRINLARI

Cam fırınlarından önce cam ergitme işlemi basit potaların ateş üzerinde ısıtılmasıyla yapılmış olmalıydı. Bu sistem camın ergimesi için yeterli sıcaklığa ulaşılamadığını ve bu yüzden camın macun kıvamındayken işlendiğini göstermektedir[262]. Erken dönem cam üretim merkezleri Mısır'da Amenhotep III (MÖ 1388-1350) döneminde kurulan Malkata ve kral Akhenaten'in (MÖ 1351-1334) kurduğu Tell el Amarna kentleridir. Malkata kazılarında çeşitli atölyelerin bulunduğu saray içerisinde bir cam atölyesi[263], Tell el Amarna'daki 1993 yılı kazılarında ise MÖ

[262] Charleston, R. J., 1978, s. 9-33; Erten Yağcı, E., 1993, s. 18; Jackson, C. M., - Nicholson, P.T., - Gneisinger, W., 1998, s. 11-24.
[263] Grose D. F., 1989, s. 37; Henderson, J., The Science and Archaeology of Materials: An Investigation of Inorganic Materials, New York 2000, s. 41.

14. yüzyıla ait iki adet cam fırını ortaya çıkarılmıştır **(Foto. 26)**[264]. Tuğla örgülü duvara sahip fırının olduğu alanda çok miktarda işlenmemiş cam parçaları, cam ile fayans yapımında kullanılan kalıplar, içlerinde mavi, yeşil, beyaz, siyah, vb. çeşitli renklerde cam kalıntıları olan silindirik çömlek şeklindeki potalar ve fayans parçaları bulunmuştur. Bu buluntular ışığında fırınların hem cam hem de fayans yapımında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Cam yapımında kullanılan fırınlar daha erken dönemlerde tunç elde etmek için kullanılan ergitme fırınlarından etkilenerek ortaya çıkarılmış olmalıdır.

Cam fırınlarının arkeolojik kazılarla ortaya çıkarılması en büyük sorunlardan biridir. Günümüzde hala kullanım gören ve eski tekniklerde üretim yapılan İzmir-Nazarköy'deki nazar boncuğu fırını da bahsedildiği gibi küçük ölçülerde yapılmıştır. Atölyede bir veya iki kişiyle işlerini yürütmektedirler. Geçmişte de bir veya iki cam ustasının çalışabildiği küçük atölyelerin olması bu fırınların yerlerini tespit edilmesini güçlendiren etkenlerdendir. Ayrıca başka işlevler için kullanılabilen fırınlar, zaman zamanda cam üretimi için de kullanılabiliyordu[265]. Cam fırınlarının yerlerinin belirlenebilmesindeki bir diğer güçlük ise, cam üretiminden geriye kalan atık camların yeniden eritilerek kullanılabilmesiydi. Çünkü böyle olunca cam atıkları etrafa dağılmadığı ve yapılan arkeolojik kazılarda da cam parçalarına rastlanmadığından atölyelerin bulunması güçleşiyordu. Camın en yaygın ve kapsamlı kullanılması Roma döneminde geçekleşmiştir ve bu dönem atölyelerinde onlarca işçinin çalıştığı daha büyük atölyelerin yapılması bunların yerlerini tespit etmemize yardımcı olmuştur.

2. 2. 1. Mezopotamya'daki Cam Fırınları

Mezopotamya camcılığı ve cam fırınları hakkındaki bilgilerin çoğunu çivi yazılı tabletlerden öğreniyoruz. Bunlar Asur'un başkenti Nineveh'te bulunan kral Assurbanipal'in (MÖ 668-627) sarayında ortaya çıkarılan yaklaşık 20.000 adet kil tablet parçasından oluşmaktadır[266]. Bu tabletleri çeviren Ortadoğu uzmanı Leo Oppenheim, yazılarında dinsel güçleri içeren hazırlık aşamasıyla cam fırınlarının yerleştirme aşamasından bahsetmektedir. Tabletlerde, *"bît kûri"* olarak anılan cam

[264] Davidson 1989, s. 140, fig. 3.47; Nicholson, P. T., 1995, s. 11-19, fig. 1, 2, 3; Nicholson, P. T., 2009, cap.1, s.1-13.
[265] Tek, A.T., 2005, s. 108-123.
[266] Oppenheim, A. L.,-Brill, R. H.,-Barag, D.,-Saldern A.Von., 1970, s. 4; Charleston R.J., 1978, s. 9.

atölyesinde 3 tip fırın olduğundan bahsetmektedir. Bunlardan ilki; *"küri sa abni"* olarak adlandırılan potalı fırınlar, ikincisi *"kûri sâ siknat ênâtpel-ša"* adıyla bilinen zeminde gözleri olan döküm (tanklı) fırınlar, üçüncüsü ise *"kûri sâ takkannu"* olarak bilinen tavlama fırınlarıdır[267]. Bu fırınlarda ısı en fazla 1100 C^0 ye kadar çıkmaktaydı ve sıcaklığı aynı derecede tutmak dönemin koşullarına göre oldukça zor olmalıydı.

Tabletlere göre; cam yapımında kullanılan malzemeler *"billu"* ve *"abnu"* olarak adlandırılan maddelerle karıştırılır. Bu malzemenin ölçüleri konusunda herhangi bir bilgi verilmemiştir. Cam potasının temiz olması ve fırın tavanına değmeyecek şekilde bu hammaddenin yerleştirilmesi gerektiği anlatılır[268]. Tabletlerde ayrıca ergime sırasında maddelerin karıştırılmasını sağlayan çubuktan *"mutirru",* camı potadan çıkarmak için kullanılan kepçeden ise *"su'lu"* olarak bahsetmektedir. Frit (ön ergitme) hakkındaki yazıt ise şöyle açıklanmıştır[269];

" Camı kırmızı üzüm rengini alana kadar kaynatın. Sonra ocağın ya da ateş tuğlasının üzerine koyun… onu dört alev gözü de açık olacak şekilde yerleştirin… ateşin iyi ve dumansız yanmasını sağlayın … cam kızıl kor haline gelene kadar fırının kapağını kapatmayın. Bir kere kendinize doğru rengi sararmaya başlayana kadar karıştırın, sarardıktan sonra damlaları gözleyin eğer cam homojen ise (içinde hava kabarcıkları yoksa) onu fırının içinde yeni bir kalıba dökün…"

Bu tabletler ışığında cam fırını inşaatına başlamadan önce yapılacak ritüeller konusunu da öğrenebilmekteyiz[270];

"…bir cam fırınının yapılması için plan hazırlanırken bu iş için uygun olan uğurlu aydaki uygun günü bul. Fırın yapımı sürdürülürken işleri denetle ve kendinde onlarla birlikte çalış. Fırın yapımında bereket tanrılarının resimlerini de yerleştir. Fırının yapıldığı yere ne yabancıların ne de pis olanların girmesine izin verme. Her gün kutsal tanılar için yere kutsal şarap dökmeyi ihmal etme. Fırına ham malzemeyi koyacağın gün, tanrılara kurbanını vermeden önce çam kokulu buhurdanı yerleştir ve

---

[267] Oppenheim, A. L., 1970, s. 69-87; Davison, S., 1989, s. 135-137.
[268] Davison, S., 1989, s.137.
[269] Davison, S., 1989, s. 137(Metnin İngilizce çevirisinden alınmıştır).
[270] Küçükerman, Ö., *3000 Yıllık Akdeniz Camcılığının Anadolu'daki Son İzleri Göz Boncuğu,* Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1987, s. 20-21(Yazıt metni bu kaynaktan alınmıştır) ; Stern E. M., - Nolte, B. S., *Early Glass of the Ancient World*, Germany, 1994, s.20; Kanyak, S., 2009, s. 20.

çevreye kutsal içki dök. Sonra fırını özenle yak ve madenleri içine koy. Fırını yapanların çalışmaya başlamadan önce arınmış olmalarını sağla…".

Assurbanipal'in kütüphanesindeki tabletlerde ayrıca çok ayrıntılı olmasa da üç tip fırından söz edilir. Birincisi; dört açıklığı olan "*kuru"* fırını, ikincisi; camın yapılması için kullanılan kısmın üzerinin bir gözetleme deliği kalacak kadar açıklık bırakılarak kapatılmasıyla farklılık gösteren "*ikinci tip kuru"* fırını, üçüncüsü ise bir hafta boyunca sürekli yanan "*atunu"* fırınıdır[271].

Oppenheim'in verdiği bilgilere bakıldığında, dönemin cam üretim teknolojisinin başarılı olduğu göz ardı edilemeyecek bir gerçektir.

Hatay-Reyhanlı'daki Tell-Atchana (Alalakh) Höyüğü'nde 2004 yılı I. tabaka kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan ve MÖ 15.-14. yüzyıla tarihlenen yaklaşık 1x1.30 m. ölçülerinde, dikdörtgen planlı, tabanı kilden yapılmış, 12 adet bacaya sahip bir fırın yapısı karşımıza çıkmaktadır **(Foto. 27)**. Bu yapının seramik ya da cam yapımında kullanılan fırın kalıntısı olduğu belirtilmiştir[272]. Alanda bulunan tam eriyik hale gelmemiş cam curuflarıda bu bilgiyi doğrular niteliktedir.

2. 2. 2. Mısır'daki Cam Fırınları

Camın üretim tarihi bölümünde de bahsettiğimiz gibi Mısır çamuru olarak bilinen seramik ve cam arası malzemenin Mısır'da erken dönemlerden itibaren kullanılmış olması burada bir cam üretiminin de olabileceğini düşündürmektedir.

Oppenheim[273]'in Tell-el Amarna tabletleriyle ilgili çalışmasında Mısır sarayı camcılarının işlenmemiş camları Tire ve Ashkelon (İsrail)'den ithal ettiklerini belirtmektedir. Fakat Oppenheim'in bu görüşü bazı bilim adamları tarafından kabul görmemiştir[274]. Bass'a göre; Oppenheim'in *"mekku"* olarak ifade ettiği taşlar MÖ 14.

---

[271] Charleston, R.J., 1978, s.10.

[272] Yener, K. A., "Açhana Höyüğü 2004 Yılı Kazı Sonuçları" *27. KST*, C.1, Antalya, 2005, s.37-46; http://www.alalakh.org/report_2004.asp (Mart 2014); Dardeniz, G., "Geç Tunç çağına (M.Ö. 14. yüzyıl) Ait Bir İşlik Alanının İncelenmesi: Alalakh'ta Ateşli Teknolojiler" 28. Arkeometri Sonuçları Toplantısı, 28 Mayıs-1 Haziran 2012 Çorum, s. 155-166, resim 1.

[273] Oppenheim, A. L.,-Brill, R. H.,- Barag, D.,- Saldern, A. Von., 1970, s.18,19.

[274] Oppenheim, A. L., 1973, s. 259-266; Nicholson, P. T., 1995, s. 11-21; Kavaz, B., "*Tralles Cam Fırınlarının Geleneksel Cam Fırınları İle Karşılaştırılması"* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2011, s. 29.

yüzyıla tarihlenen Kaş-Uluburun Batığı'ndaki külçelerdir ve Geç Tunç Çağı'nın Suriye-Ege arasında yapılan cam ticaretinin hammaddesini oluşturur[275]. Yapılan incelemeler göstermiştir ki; kobalt mavisi rengindeki bu külçeler Mısır'ın Tell-el Amarna şehrindeki fırında bulunan cam parçalarıyla aynıdır[276]. Taş, maden ve seramiğe oranla daha hafif ve özellikle işlenmemiş camın taşınması daha kolay olması diğer maddelere göre cama önemli bir avantaj sağlamıştır.

Tell el Amarna'da 1891 yılında Sir Flinders Petrie ve Howard Carter tarafından başlatılan kazılarda ortaya çıkarılan en erken cam fırınları (MÖ 1370) Mısır'da cam işçiliği keşfinin Mezopotamya'dan 100 yıl daha geç başladığını göstermektedir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi Tell-el Amarna ve Malkata kentlerinde yapılan kazılar Mısır'da cam üretiminin yapıldığını kanıtlamaktadır[277]. Mısır duvar resimleri ve papirüslerde de camın ergitilme işlemini gösteren betimlerin varlığı[278] ve Tell el Amarna'daki fırın kalıntıları ile cam parçaları da Mısır'da cam üretiminin olduğunu desteklemektedir. 1995 yılından itibaren Nicholson[279] Tell-el Amarna kazılarında ilk olarak Petrie[280]'nin bahsettiği fırının olduğu alanı kazmış ve potaların bulunduğu alanda cüruf atıklarına rastlamıştır. Daha önceki kazılarda ortaya çıkarılmamış olan ve MÖ 1330'dan önceki döneme tarihlenen bir yapı daha bulunmuştur. Ayrıca yapının olduğu alanda cüruf halde frit malzeme kaynağı olabilecek yanmış halde bir ocak ortaya çıkarılmıştır. Bu buluntular bize fritleme potalarının nasıl yapıldıkları konusunda da bilgi vermektedir. Nicholson, ayrıca kazılarda ortaya çıkardığı potalı fırınlardan yola çıkarak Tell-el Amarna cam fırınının rekontrüksiyon ve kesitlerini yayınlamıştır **(Foto.28)** . Cam ergitme fırınlarında yakıt olarak ise cümbez ağacı (bir tür incir ağacı), palmiye ve çam ağacının kullanıldığı belirtilmektedir[281]

---

[275] Pulak, C., " Üç Bin Üç Yüzyılın Tanığı" *National Geograpich*, İstanbul 2001, s.117-125; Bass, G. F., "Bilinen En Eski Batıktan Çıkan Tunç Çağı'nın İhtişamı" *National Geographic*, İstanbul 2001, s. 79-113.

[276] Jackson C. M., - Nicholson P. T., - Gneisinger, W.,1998, s.23, fig.5.

[277] Grose, D.F., 1989, s. 52; Erten Yağcı, E., 1993, s. 36;

[278] http://clio.missouristate.edu/chuchiak/HST%20101--Lecture%203-Daily%20Life%20in%20Egypt.htm (Mart 2014)

[279] Nicholson, P. T., s.11-20; Nicholson, P. T., 2009, s. 2.

[280] Petrie, W. M. F., *Tell el Amarna*, cap.III, 1894, s. 26.

[281] Jackson C. M., - Nicholson P. T., - Gneisinger, W.,1998, s. 18.

2. 2. 3. Roma ve Bizans'daki Cam Fırınları

MÖ 14. yüzyıl ile Roma Dönemi arasındaki dönemde cam fırın kalıntılarına oldukça az rastlanmıştır. MÖ 11. ve 9. yüzyıllar arasında İtalya'nın doğusundaki Frattesina[282] kentinde cam işliğinin olduğu bir alan ortaya çıkarılmış, Hellenistik dönemde ise Rhodos[283]'taki kontekslerde cam işliklerine rastlanmıştır. Sagalassos antik kenti 2006 yılı kazılarında Hellenistik çeşmenin kuzey ve güney doğrultusunda yerel bir ev içerisinde cam üfleme çubuklarıyla birlikte cürufların ele geçmesi burada bir cam üretim yerinin olduğunu göstermektedir[284].

Erken İmparatorluk Dönemi'ne ait cam fırınları genellikle küçük ölçekli, dairesel planlı, alt kısımda ateşlik bulunan, en az iki katlı ve potalı fırınlarıdır. Bunlar Venedik'deki cam fırınlarının öncüsü niteliğindedir. Geç Roma ve Bizans Dönem'lerinde dörtgen planlı, tanklı fırınlar da cam üretiminde kullanılmaya başlanmıştır. Roma Dönem'i cam fırınlarında genellikle yakıt olarak odun, bazen de kömür kullanıldığından fırınlar yakıtın kolay elde edilebileceği odun ve kömür kaynaklarına yakın yerlere yapılmıştır[285].

Roma Dönemi'ne ait cam yapım merkezlerinde cam fırınlarının varlığını ve yapısını Britanya[286]'daki Mancetter ve Leicester'de ortaya çıkarılan yuvarlak planlı küçük potalı fırın kalıntısından, Caistor'da dikdörtgen planlı, tek potalı ve öncekinden daha büyük boyutlu fırından ve Londra'da ortaya çıkarılan tanklı fırın kalıntısından öğrenebilmekteyiz. Fransa-Autun[287], İspanya'daki Merida ve Eski Yugoslavya'daki

---

[282] Robert H. Brill, "Chemıcal Analyses Of Some Glasses From Frattesina" *JGS* 34, (1992), s.11-22; Bellintani, P., "Final Bronze-Age Glass in Northern And Central Italy: Is Frattesina The Only Glass Production Centre?" *36th International Symposium On Archaeometry*, (Ed. Jean-François Moreau, Réginald Auger Jacques Chabot et Anja Herzog), 2-6 May 2006, (2009) Celat, s. 329-337;

[283] Weinberg, G. D., 1969, s.143-151; Rehren, T., - Spencer, L., - Triantaflylidis, P., "The Primary Production of Glass at Hellenistic Rhodes" *AIHV Annales du 16e Congress*, London 2003, s. 39-43; Henderson, J., *Ancient Glass: An Interdisciplinary Exploration* , Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2013, s. 226.

[284] Waelkens, M., "Report on the 2006 and 2007 Excavation and Restoration Activities at Tepe Düzen and at Sagalassos" *30. KST*, C. 3, Ankara 2007, s. 427-446; Lauwers, V., Degryse, P., Waelkens, M., "Evidence for Anatolian Glassworking in Antiquity: The Case of Sagalassos" *JGS* 49, 2007, s. 39-46.

[285] Erten Yağcı, E., 1993, s. 21.

[286] Price, M. J., - Cottam, S., Romano-British Glass Vessels: A Handbook. Practical Handbook in Archaeology 14 NewYork 1998 (Bkz. Henderson, 2000,s. 42).

[287] Alain Rebourg, "L'urbanisme d' Augustodunum (Autun, Saône-et-Loire)", *Gallia*, Tome 55, (1998). s. 141-236; Henderson, J., 2000, s. 42.

Salona'da da cam yapımıyla ilgili olarak cam üfleme demiri ortaya çıkarılmış olması buralarda da cam üretimin olduğunu göstermektedir[288].

Roma Dönemi cam fırınlarının yapısı konusunda, şu anda Hırvatistan-Asseria'daki Spatalo Müzesi'nde 1094/30 envanter numarasıyla sergilenen ve MS 1. yüzyıla tarihlenen pişmiş toprak kandil üzerindeki kabartmadan öğrenebilmekteyiz **(Foto. 29).** Kandil üzerinde iki cam ustası karşılıklı olarak fırının önünde çalışırken betimlenmiştir. Cam fırını iki katlıdır. Üstte camın işlendiği bölüm altta ise ateşin yakıldığı ateşlik bölümü aynı zamanda kandilin diskus deliğidir[289]. Aynı döneme tarihlenen ve İtalya-Ferrara Ulusal Müzesi'nde 52196 envanter numarasıyla sergilenen başka bir pişmiş toprak kandil üzerinde de cam fırını başında üfleme tekniğini kullanarak cam yapan ustalar betimlenmiştir **(Foto. 30).**

Bu konuyla ilgili Aphrodisias Doğu Nekropolü 1994 yılı kazılarında ortaya çıkarılan ve Antoninler Dönemi'ne (MS 96-180) tarihlenen lahit üzerinde bir cam fırını yanında oturmuş cam üreten iki cam ustası betimlenmiştir **(Çizim 5)**[290]. 1996 çalışmalarında S1 odasında kare platform üzerine oturtulmuş, tuğla ve taştan yapılmış küçük bir cam fırını ortaya çıkarılmıştır[291]. Alanda çok fazla miktarda cam kalıntılarının da bulunması cam fırını olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Laodikeia antik kentinde 2006 yılı Mozaikli Güney Roma Villası kazılarında ortaya çıkarılan cam cüruflarından villanın bazı bölümlerinin cam atölyesi olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır[292]. 2007 yılı kazı çalışmalarında da hypocaustlu hamam bölümünün güneydoğu duvarı hizasında yoğun cam cüruflarına rastlanmış ve burada 3 cam fırını tespit edilmiştir[293].

---

[288] Weinberg, G. D., 1992, s. 29.
[289] Charleston, R. J., 1978, s. 9-33; Davison, S., 1989, s. 109; Kavaz, B., 2011, s. 35; Lazar, I., "An Oil Lamp Depicting a Roman Glass Furnace - a new find from Slovenia" in Instrumentum 22, Dec. 2005, s. 227-235, fig. 3; Kanyak, S., 2009, s.30;
[290] Smith, R. R. R., "Aphrodisias 1994" *17. KST*, C. 2, Ankara 1995, s.185-197; Smith, R. R. R,. –Ratté, C., "Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1994" *American Journal of Archaeology*, Vol. 100, No. 1 (1996), s. 5-33.
[291] Smith, R. R. R., - Ratté, C., 1998, s. 225-250.
[292] Şimşek, C., "2006 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazıları" *29. KST*, C.3, Ankara 2007, s. 99-122; Öztürk, N., Erzurum Müzesi Cam Eserleri, Erzurum, 2013, s. 28.
[293] Celal Şimşek, "2007 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazıları" *30. KST*, C.2, Ankara 2008, s. 409-436; Şimşek, C., *Laodikeia (Laodicea ad Lycum)*, Laodikeia Çalışmaları 2, Ege Yayınları, İstanbul, 2013, s. 302, Res. 412.

Troya'da 1988-1989 yıllarında yapılan çalışmalarda Geç Roma Dönemi'ne tarihlenen bir binanın kalıntıları arasında kalıplar, cam yapımıyla ilgili çeşitli araç gereçler ve pişmiş toprak figürinler, cam topakları, cam kırıkları ve üretim artıkları burada bir cam atölyesinin varlığını göstermektedir[294].

Fransa-Lyon kazılarında MS 1.-3. yüzyıllar arasına tarihlenen iki adet cam fırını bulunmuştur. Erken döneme tarihlenen ve sadece ateşlik kısmı korunmuş olan fırın yuvarlak planlıdır. Bunun üzerine inşa edilen diğer fırın diagonal planlı olup granit, kiremit, tuğla ve kil ile yapılmıştır[295]. Bunların dışında Fransa'nın değişik kentlerinde farklı dönemlere tarihlenen benzer tipte fırınlara rastlanmıştır. Farklı bir tip olarak Fransa-Autun'daki cam atölyesinde 4 adet yarım daire şeklinde fırın ortaya çıkarılmıştır. Kavisli yüzeyinde bir açıklık olan fırının 1 metre uzunluğundaki düz kısma bitişik yapılmış 190 x 88 cm. ölçülerinde dikdörtgen planlı alan bulunmaktadır. Ateşe dayanıklı tuğlalardan yapılan bu yapının zemininde bir kireç tabakası ve erimiş cam kalıntıları bulunmuştur[296].

Tunus-Kartaca'daki arkeolojik çalışmalarda ortaya çıkarılan ve MS 4. yüzyıl sonu 5. yüzyıl başına tarihlenen pişmiş toprak kandiller üzerinde iki katlı Roma cam fırını önünde oturmuş cam üfleyen bir cam ustası betimlenmiştir **(Foto. 31)**[297].

Filistin-Samaria ve Jelame'de yapılan kazı çalışmaları sonucunda MS 4. veya 5. yüzyıla tarihlenen bir cam fırını ve aynı alanda mavimsi yeşil renkte çok sayıda cüruflara rastlanmıştır[298].

Makedonya-Merkez'deki Louloudies kentinde MS 4. ve 7. yüzyılllar arasında cam üretiminin yapıldığını gösteren yuvarlak planlı bir cam fırını ortaya çıkarılmıştır[299].

---

[294] Özgümüş, Ü., 2000, s. 50.
[295] Charleston R. J., 1978, s. 10; Davison, S., 1989, s. 141; Handerson, J., 2013, s. 243.
[296] Foy, D., *A Travers Le Verre*, Nancy, 1989, s. 49; Rebourg, A., 1998, s.. 141-236; Henderson, J., 2000, s. 42.
[297] Caron, B., - Lavoie, C., "Un Fragment De Lampe Représentant Un Four De Verrier", *JGS*, 39, (1977), s. 197-198; Foy, D., "Méprise Sur L'iconographie D'un Four De Verrier Antique" *Antiquités Africaines*, 34,1998, s. 227-230; Stern, E.M., 1999, s. 455, fig. 22; Kanyak, S., 2009, s. 36.
[298] Crowfoot, J. W.,- Crowfoot, G. M.,- Kenyon, K. M., 1957, s. 404, 405.

Ayrıca İzmir-Metropolis antik kent 1994 yılı kazılarında tiyatro alanında doğu-batı yönünde uzanan tuğla ve harçtan yapılan uzun bir duvarın Geç Roma dönemine tarihlenen cam atölyesinin parçası olduğu belirtilmiştir[300].

Antalya-Patara Tepecik Nekropolü, Liman Hamamı çalışmalarında Geç-Roma ve Erken Bizans dönemi tabakalarında ortaya çıkarılan çok sayıda cam cüruflardan burada da bir cam fırınının olabileceği belirtilmektedir[301].

Aydın-Tralles 2007 kazı sezonunda Gymnasium kompleksinin güneydoğu köşesinde yuvarlak planlı, tuğla duvar örgülü bir fırın kalıntısına rastlanılmıştır. Cam fırınından sonraki 2 no.lu dükkanda Geç Roma- Bizans Dönemi tuğla döşemesi zeminin üzerinde cam fırınlarında işlenmek üzere hazırlandığı anlaşılan cam çubuklar ele geçirilmiştir. Ucu sivriltilmiş kalem biçimli cam çubukların dışı, çokgen (dört, beş ya da altı) yüzey oluşacak şekilde hazırlanmıştır. Uzunlukları ve kalınlıkları farklılık gösteren, tamamı şeffaf ve renksiz olan çubukların bazılarında morumsu renkler ile sarı renk izleri görülür[302]. Yine 7 no. lu dükkânın güneybatı köşesinde bir fırın kalıntısına daha rastlanmıştır. Bu fırının duvar örgü sisteminden kubbeli bir üst yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Fırının kuzeye bakan kısımda ateşlik bölümünün açıklığı yer almaktadır[303].

İspanya-Valencia'da 1998 yılında iki yuvarlak planlı, 2004-2006 yılları arasında yapılan kazılarda ise Bizans Dönemi'ne tarihlenen kare planlı cam atölyesi içerisinde yuvarlak planlı cam fırını ortaya çıkarılmıştır[304]. İsrail-Ramla'da yapılan kazılarda Geç Bizans Dönemi'ne tarihlenen seramik fırını ortaya çıkarılmış fakat

---

[299] Antonaras, A. C., "Early Christian And Byzantıne Glass Vessels: Forms And Uses" *Byzanz –das Römerreich im Mittelalter-Daim/Drauschke,* Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, (2010), s. 383-430, fig.15.

[300] Meriç, R.,-Ersoy A.., "1994 yılı Metropolis Kazı Çalışmaları" *XVII. KST* C. 2, Ankara, (1995), s. 38.

[301] Baybo, S., "*Patara Kazılarından (1989-2001) Ele Geçen Cam Eserler"* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Antalya, 2003, s. 1.

[302] Yaylalı, A., "2007 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı Çalışmaları" *30. KST,* C. 3, Ankara, 2008, s. 17-40; Kavaz, B., 2011, s. 54.

[303] Yaylalı, A., 2008, s. 26.

[304] Jime´nez J.L.,- Ruiz E., - Burriel J. M., "A Late Roman Industrial Complex with Glass Furnaces in the Northern Area of Valencia" *Journal of Cultural Heritage* 9 (2008), s. 97-100, fig. 1, 2, 3.

fırının yakınlarında cam üretiminin yapıldığını gösteren bir cam yığını ya da cürufa rastlanmamıştır[305].

Antalya-Side 2011-2012 yılı çalışmalarında tiyatro dükkanları önünde MS 5. yüzyıla tarihlenen cam atölyelerin varlığını alanda bulunan fırın kalıntıları, potalar ve cam külçelerinden anlaşılmaktadır. Buluntulara bakıldığında günlük kullanıma yönelik sade kapların yoğunlukta yapıldığı görülmektedir[306].

İsrail- Bet Eli'ezer'de (Tel-Aviv ve Hayfa arasındaki Hadea'da) yapılan kazı çalışmalarında MS 7. yüzyıla tarihlendirilen 16 adet dikdörtgen planlı, tanklı cam ergitme fırını ortaya çıkarılmıştır. Sıcaklığı 1100 C^0 ye kadar çıkan bu fırınlar 8-10 tonluk ergitme kapasitesine sahiptirler ve muhtemelen ergitme işlemi bir hafta sürmektedir[307]. Yine İsrail-Bet She'arim kentinde yapılan çalışmalarda MS 9. yüzyıla tarihlenen tanklı cam fırınından in-situ olarak bir cam blok ortaya çıkarılmıştır. Bu bölgedeki cam üretimlerinde Belus Nehri kumu içerisine bitki külü katılarak kullanılmıştır. Muhtemelen fırının ısısı yeterli olmadığından cam ergiyememiş ve tank içindeki cam blok halinde kalmıştır[308].

Mersin-Tarsus'ta Roma Hamamı 2004 ve 2006 yılı kazı çalışmalarında cam fırını kalıntılarına rastlanmıştır. MS 9.-10. yüzyıla tarihlenen en erken fırın 1,60 cm. çapındadır ve kireçtaşı bloklarla örülmüştür. Daha geç tabakalarda ise 3 adet dairesel planlı MS 11.-12. yüzyıla tarihlenen fırın ortaya çıkarılmıştır[309].

Korinth'te Güney Agora'da MS 11.-12. yüzyıllara tarihlenen iki cam atölyesi ve iki fırın bulunmuştur. Bu atölyelerde kireç, frit, kül kalıntıları, üretim atıkları ve üretime ait hatalı malzemeler ele geçmiştir[310]. Fırının duvarları iç ve dıştan kalın kil tabakasıyla sıvanmıştır. Frit bulaşmış tuğlalar ve cam atıklarının bulaştığı zemin

---

[305] Jackson-Tal, R. E., *"The Glass Finds from The Hasmonean and Herodian Palaces At Jericho"* Hasmonean and Herodian Palaces At Jericho, Final Reports of the 1973–1987 Excavations (Ed. Ehud Netzer), Jerusalem 2013, s. 81-95.
[306] Alanyalı, H.S., *"Side 2011-2012 Yılı Çalışmaları" ANMED* S. 11, (2013) s.121-133.
[307] Stern, E. M., 1999, s. 441-484.
[308] Freestone, I. C.. - Gorin Rosen, Y., "The Great Glass Slab at Bet She'arim, İsrael: An Early İslamic Glassmaking Experiment, *Journal of Glass Studies*, V. 41 New York (1999), s. 105-116.
[309] Adak Adıbelli, I., "Tarsus Roma Hamamı Kazısı", *15. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Alanya (2006), s. 35.; Öztürk , N., 2013, s. 28.
[310] Davidson, G. R., 1940, s. 297-325.

ortaya çıkmışken potayı gösteren herhangi bir bulguya rastlanmaması fırının tanklı fırın olabileceği görüşünü düşündürmüştür[311].

Çalışmalar sonucunda görüyoruz ki, Roma ve Bizans Dönemi boyunca Anadolu'da cam üretimi yaygın olarak devam etmiştir. Yapılan arkeolojik kazılar pek çok yerde cam üretim atölyelerinin varlığını göstermektedir. Amorium, Anemourion, Aphrodisias, Assos, Behramköy, Çandarlı, Efes, Dardanos, Sardes, İassos, Korykos, Kyme, Midas, Misis, Myrina, Antiocheia, Seleucia cam atölyelerinin bulunduğu kentlerden bazılarıdır[312]. Yine 2013 yılında kazısı tamamlanan İstanbul-Sirkeci (Constantinopel) kazılarında cam atıklarının bulunması da burada yerel üretimin olduğunu göstermektedir[313].

Roma cam atölyelerindeki fırınların nasıl çalıştığını görebilmek, eski cam ustalarının çalışma koşullarını, ne kadar yakıtın kullanılmasıyla gerekli sıcaklığın elde edilebildiğini ve nasıl üretim yaptıklarını anlayabilmek için, İngiltere-Hampshire'da 2005 yılında Mark Taylor ve David Hill tarafından başlatılan "Roman Glassmakers" adlı proje kapsamında Romadakilere birebir benzer potalı ve tanklı fırın ile yanına tavlama fırını inşa etmişlerdir[314].

2. 2. 4. Venedik'deki Cam Fırınları

Genellikle üç katlı inşa edilen bu fırınlar dairesel planlı ve potalı fırınlardır. Bu tip fırınların en erken buluntuları MS 8. yüzyıla tarihlenen Venedik-Torcello kazılarında bulunan dairesel planlı yapılardır. Bu fırın 15. yüzyıl Venedik camcılarının kullandıkları fırınların ön tipini oluşturmaktadır[315].

---

311 Davidson, G. R., 1940, s. 302.
312 Özgümüş, Ü., "Anadolu'da Bizans Dönemi Camcılığı" *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S. 12, İstanbul, 1994, s. 39-43; Smith R. R. R., - Ratté, C., "Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1996," *AJA*, Vol.102, (1998), s. 227.
313 Özgümüş, Ü., "Marmaray Sirkeci Kurtarma Kazıları Cam Buluntularının Değerlendirilmesi" İstanbul Arkeoloji Müzeleri: 1. Marmaray-Metro Kurtarma Kazıları Sempozyumu (Ed. Kocabaş), 2010, s. 121-134; Özgümüş, Ü., - Kanyak, S., (2010a), s. 35-40.
314 http://www.romanglassmakers.co.uk/furnace4.htm (Nisan 2014)
315 Charleston, R. J.,1978, s. 12; Davison, S.,1989, s. 112.

Venedik tipi cam fırınları konusunda bize bilgi veren en erken belge MS 9. yüzyıl veya sonrasına tarihlenen Suriye'de bulunmuş bir el yazmasıdır[316]. Bu el yazması eserde cam fırınının tanımı şöyle yapılmaktadır;

"Cam yapım fırını 6 bölümden oluşmalıdır, üst üste 3 kat olmalı… Alttaki bölüm derin olmalı ve ateş buradadır; orta katta ana bölmelerin önünde bir açıklık olmalıdır, bunlar sondakiyle eşit olmalı, merkezde değil kenarda olmalıdır. Alttaki alev camın olduğu merkeze doğru yükselir, malzemeyi ısıtır ve eritir. En üstteki kemerli bölüm orta katın üstündeki bir raf şeklinde olmalıdır ve bu da malzemenin işlendikten sonra soğutulması için kullanılır."

Bu belgede ayrıntılı olarak cam fırınını bölümlerinden söz edilmiştir. Üç katlı olan fırının en alt kısmı ateş yakma kısmıdır ve derin tutulmuştur. Orta kısımda önünde açıklığı olan cam ergitme bölümü vardır. Kemerli bir üst yapıya sahiptir. Bu kısım hem üst örtü niteliğindedir hem de tavlama işlemi için kullanılır. Bu tip fırınlar 11. yüzyılda Korinth'te karşımıza çıkmaktadır **(Çizim 6)** [317]

Bahsedilen fırının benzeri Hrabanus Maurus'un yazmış olduğu ve bugün Monte Cassino Kütüphanesi'nde bulunan *"De Universo"* isimli eserde de yukarıdaki cam fırınına benzer önünde cam üfleyen bir ustayı tasvir eden resme yer verilmiştir. 1023 yılına tarihlenen bu eserdeki fırını Charleston yayınladığı bir makalesinde ele almış ve fırının alt katta ateşin yakıldığı bölüm, orta katta çok sayıda çalışma deliği, üst katta ise tavlama bölümünün olduğu belirtilmiştir[318] **(Çizim 7).**

2. 2. 5. Osmanlı'daki Cam Fırınları

Osmanlı cam sanatı hakkındaki bilgileri minyatürler, el yazması eserler ve arşiv defterleri gibi kaynaklardan öğrenebilmekteyiz. Örneğin 1555 yılında Dar'us Saade'ye gönderilen yazılı kayıtlarda Topkapı Sarayı için yapılmış harcama listesinde çeşitli cam ürünlerden söz edilmektedir.

---

[316] Dillon, E., 1907, s.124; Davidson, G.R., 1940, s. 303, fig.7 (Metin adı geçen kaynaktan çevirilmiştir).
[317] Davidson G. R., 1940, s. 304, fig.7; Davison, S., 1989, s.68;Olcay, Y., "*Antalya'nın Demre (Kale) İlçesi'ndeki Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı 1989-1995 Yılları Cam Buluntuları"*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1997, s. 91.
[318] Charleston, R. J., 1978, s. 13;

Bu dönem camcılığı konusunda en güzel bilgileri III. Murad'ın oğlu III. Mehmed'in 1582 yılındaki sünnet düğününde yapılan şenlikleri anlatan *"Surname-i Humayun"* adlı kitabın minyatürlerinden anlamaktayız[319]. Bu minyatürlerde çeşitli zanaatkârların geçit töreni betimlenmiştir. Bunlar arasında tekerlekli araba üzerine yerleştirilmiş cam fırını ve fırının etrafında cam ustalarının betimlendiği kısım dönemin cam sanatı konusunda bizi bilgilendirmektedir **(Çizim 8)**

Bu minyatürde cam fırınına baktığımızda 16. yüzyıl Venedik tipi cam fırınlarının en gelişmişine benzer olduğunu görmekteyiz. Fırının alt katında ateş yakma bölümü burada altı adet demir kapaklı yakacakların ocağa atıldığı yakma ağzı bulunmaktadır. Bu ocak bölümünün etrafında genişçe çalışma alanını oluşturan podyum vardır. Fırının orta katında cam ergitme bölümü yer almaktadır. Burada da cam ustalarının eriyen malzemeyi demir çubuklara (pipo) alabilmeleri için altı adet demir kapaklı açıklıklar bulunmaktadır. Bu kapaklı açıklıklar enerjinin iktisatlı kullanılması için oldukça önemlidir. Fırının üst katında üretilen malzemenin yavaş yavaş soğutulması için yapılmış, yarı küresel şekilli tavlama (soğutma) bölümü yer almaktadır.

Minyatürde ayrıca cam ustalarının nasıl çalıştıkları konusunda bilgi almamızda mümkündür. Şöyle ki;

Fırının etrafında çalışmakta olan camcı çıraklarından biri ergimiş cam hamurunu demir pipo ile almakta ve kalın bir levha üzerinde döndürüp üfleyerek yapıma hazır hale getirmektedir. Cam ustası da az da olsa biçimlendirilmiş bu camı alıp üflemekte ve daha sonra aşağı sarkıtıp sallayarak soğutmakta ve son şeklini vermektedir. Diğer bir usta ise biçimlendirilmiş camı fırın ağzında tutup yeniden ısıtarak "tansiyonu"[320] önlemektedir. Başka bir usta da ortaya çıkarılan camı tavlama kısmına yerleştirmektedir[321].

---

[319] Canav, Ü., 1986, s. 5; Korkmaz, G. E., 2004, s. 10.

[320] Camın üretimi esnasında istenilen homojenlik sağlanamaması ve camın ısıtma soğutma işlemleri camın her yerine aynı derecede olmaması sonucunda dışardan görülmeyen çatlakların meydana gelmesidir. Cam kırıldığında da bu noktalardan kırılır.

[321] Küçükerman, Ö., 1985, s. 10-13; Küçükerman, Ö., 1998, s. 147-149; Bayramoğlu, F., 1996, s. 11.

Ayrıca bu dönem cam üretimi ve fırınları konusunda Geyik[322] yapmış olduğu çalışmada ayrıntılı olarak bilgiler vermiştir.

2. 2. 6. Britanya ve Bohemya'daki Cam Fırınları

Genel olarak benzer özellikler gösteren ve ergitme, çalışma, tavlama bölümlerinin yan yana, ateşlik kısmının ise altta olduğu potalı cam ergitme fırınlarıdır.

Bu konuyla ilgili araştırma yapan Charleston'un yazdığı makalede bu fırınlarla ilgili en erken belgenin Benedikt rahibi Theophilus'un 1100-1140 yılları arasında yazdığı *"De Diversis Artibus"* adlı eserindeki cam ile ilgili kısmın olduğunu belirtmektedir. Buna göre; çalışma fırını, tavlama fırını ve ocaktan oluşan üç ayrı cam fırını vardır. Fakat yine aynı yayında, Heraclius'un 12.-13. yüzyılda yazdığı *"Eraclius: De Coloribus et Artibus Romanarum"* adlı eserinde ise bu fırınlardan üç bölümlü olarak anlattığını ifade etmiştir. Ortadaki en geniş kısmın çalışma bölümü, bunun sol kısmında küçük bir ergitme bölümü ve sağ kısmında tavlama bölümünün olduğundan bahseder[323]. Britanya ve Bohemya'daki fırınları genellikle ormanlık alanlarda kurulan fırınların yakıt sorunu da olmamaktadır.

Britanya'da 1330 yıllarına tarihlenen dikdörtgen planlı, ortasında ateşlik, her bir kenarında iki potası olan fırın ortaya çıkarılmış[324].

Çek Cumhuriyeti-Pocatky ve Rejdice kazılarında 15. yüzyıl sonu 16. yüzyıl başlarına tarihlenen 4 m. yükseklikteki fırın kalıntısının üç duvarının ortaya çıkarılması[325] Bohemya'daki oval planlı fırınların yanında dikdörtgen planlı fırınların da olduğunu göstermektedir.

2. 2. 7. Hindistan'daki Cam Fırınları

Hindistan'da cam yapımı 1450 yıllarında başlamış ve günümüze kadar gelmiştir. Özellikle Ganj Nehri ile beslenen Agra ve Uttar Paradesh bölgelerinde hala

---

[322] Geyik, G., 2013, s. 49-53.
[323] Charleston, R. J., 1978, s. 22; Frank, S., 1982, s. 29, 30; Davidson, S., 1989, s. 119;
[324] Davison, S., 1989, s. 154, 155, figs. 3.61, 3.62.
[325] Davison, S., 1989, s. 154.

antik dönem yöntemleriyle cam yapan atölyeler bulunduğu araştırmacılar tarafından belirtilmektedir[326].

Yapılan araştırmalar sonucunda Hindistan-Jalesar'da 1995 yılında antik çağ cam fırını özelliklerini koruyan, konik kubbeli ve dairesel planlı bir cam fırını ortaya çıkarılımıştır. Alt katta ateşlik bölümü ve çalışma delikleri, üst katta ise cam hammaddesinin konulması için bir açıklık bulunmaktadır[327]. Ateşlik bölümünün olduğu tarafta aşağıya doğru merdivenle inilen kül hendeği bunun her iki dış yanında ateşi beslemek için açıklıklar vardır. Ergitme bölümünün dış duvarları boyunca kapaklı çalışma pencereleri, üst kısmında ise hammaddenin eklenmesi için bir açıklık vardır.

Hindistan'da cam ergitme fırınlarında kullanılacak kum yine Jalesar kentinin kuzeydoğusundaki alüvyonlu alandan getirilmektedir. Bu fırınlarda yakıt olarak hardal otları, mercimek bitkisinin sapları kullanılmaktadır[328].

2. 2. 8. Günümüz Türkiye'sindeki Geleneksel Cam Atölyeleri

Fırınlardaki bu gelişmelere rağmen hala eski gelenekleri yansıtan İzmir-Nazarköy'de cam göz boncuğu üretilen fırınlar vardır[329]. Eski tekniklerde yapılmış atölyede cam boncuk ve nazar boncuğu yapılan bu fırınlarda yakıt olarak çam odunu kullanmaktadırlar. Çam odunu yandığında fazla kül bırakmadığı, yüksek ısı verdiği, cama şeffaflık ve parlaklık kazandırdığı için cam ustaları tarafından tercih edilmiştir[330]. Bu cam fırınları, direk toprak üzerine tuğla ve çamurla biçimlendirilmiş, küçük ve alçak özensiz olarak yapılmıştır. Fırının alt kısmında ateşlik bölümü, orta katında ise camı şekillendirmek için bırakılmış açıklıklar bulunmaktadır. Bu cam ocaklarının bacası yoktur. Duman da, ateşin verdiği ısı da ateşlik kısmından dışarı çıkar. Bu fırınlarda genellikle sabah çam odunu yakılır, belli bir süre sonra içerisindeki cam ham maddesi ergimeye başlar ve işlenmeye hazır hale gelir, camın işlenişi

---

[326] Torben, S., - Kock, J., "Traditional Raw Glass Production in Northern İndia: The Final Stage of An Ancient Technology, *JGS*, V. 43, (2001), s. 155-169.
[327] Torben, S.,-Kock, J., 2001, s. 160.
[328] Torben, S.,-Kock, J., 2001, s. 163.
[329] Küçükerman, Ö., 1987, s. 42; Davulcu, M., "Türkiye'de nazar Boncuğu Sanatı" *ARODERGİ, Antalya Rehberler Odası Dergisi*, S. 7, (2012), s. 96-100.
[330] Küçükerman, Ö., 1987, s. 56.

bittikten sonra ürünler fırın yanındaki soğutma (tavlama-kavara) kısmına yerleştirilir ve cam fırını yavaşça soğumaya bırakılır **(Foto.32)**.

Eskişehir-Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde 2003 yılında açılmış Seramik-Cam Bölümünde de modern bir cam atölyesi ile Odunpazarı ilçesindeki sıcak cam atölyesi bulunmaktadır ve buralarda cam üretimi konusunda uygulamalı olarak bilgiler verilmektedir.

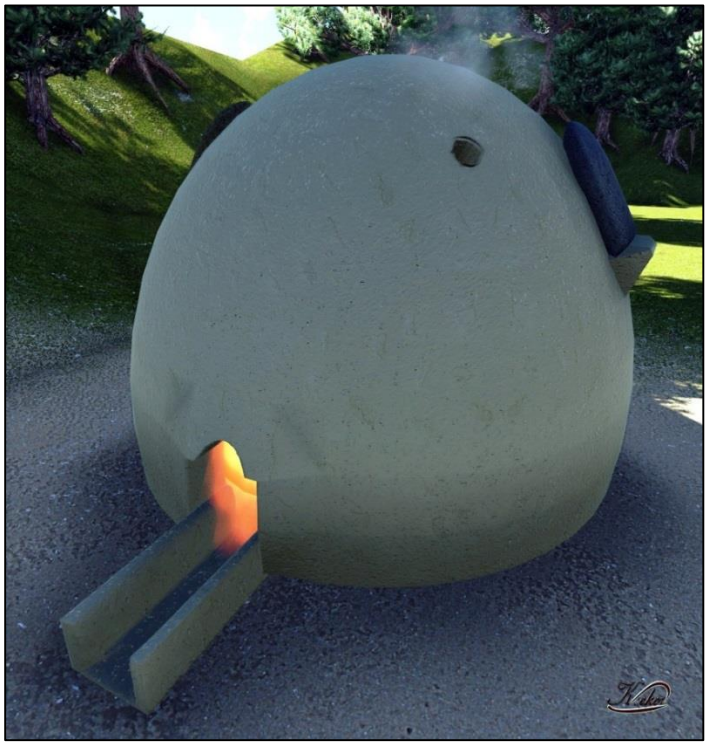
İstanbul'da Cam Ocağı Vakfı bünyesinde geleneksel cam fırınları bulunmakta ve burada da isteğe bağlı olarak cam üretimi ve teknikleri konusunda eğitimler verilmektedir.

Ankara-Altındağ'da Divleli cam boncuk atölyesinde boncuk üretimi ve bununla ilgili kurslar verilmektedir.

Hatay'da Şadi Asfuroğlu'nun antik camların günümüze uyarlandığını gösteren eserlerinin sergilendiği Antik Cam Evi'nde de üretim ve sergileme devam etmektedir.

Sivas'ta Halil İbrahim Mert tarafından tarihi Buruciye Medresesi içerisinde açılan "Cam Üfleme Sivas El Sanatları" adlı atölyede kurslar verilerek cam üfleme sanatının incelikleri paylaşılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM ÇİZİM VE FOTOĞRAFLARI

Çizim 1: Potalı Cam Fırını Restitüsyonu

Çizim 2: Potalı Cam Fırını Kesit Restitüsyonu

Çizim 3: Yanında Tavlama Bölümüyle Tanklı Cam Fırını Restitüsyonu

Çizim 4: Tanklı Cam Fırını Üstten Kesit Restitüsyonu

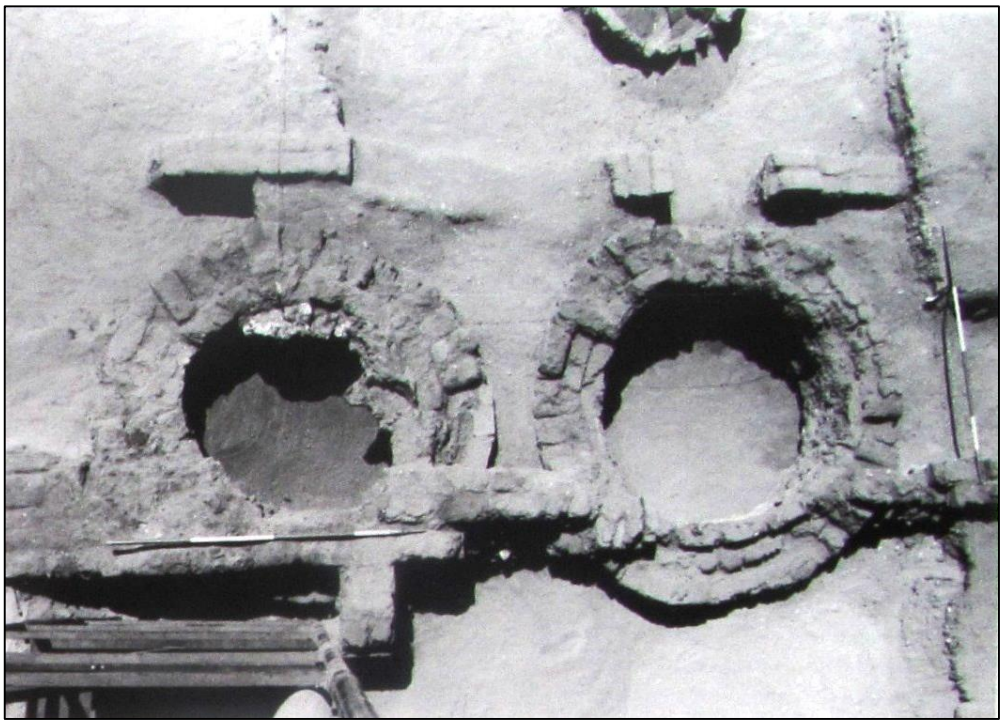

Foto. 26: Tell el Amarna 1993 yılı kazılarında ortaya çıkarılan cam fırını, MÖ 1330'lar. (P. T., Nicholson, 1998, fig. 1)

Foto. 27: Tell-Atchana (Alalakh) Höyüğü cam fırın kalıntısı
(http://www.alalakh.org/report_2004.asp, Aralık 2013)

Foto. 28: Tell el Amarna, Cam Fırınının Nicholson tarafından Yeniden Kurma Denemesi (Nicholson, 2007, s. 88, plt. 4.5)

Foto. 29: İtalya-Ferrara Ulusal Müzesi'ndeki Pişmiş Toprak Kandil (http://brunelleschi.imss.fi.it/vitrum/evtr.asp?c=8171, Aralık 2013)

Foto. 30: Hırvatistan-Asseria'daki Spatalo Müzesi'ndeki Pişmiş Toprak Kandil

Çizim 5: Roma'daki Cam Fırın Restitüsyonu, **(**Aphrodisias Doğu Nekropolü, Lahit üzerindeki cam fırını betiminden faydalanılarak çizilmiştir. R. R. R., Smith, Aphrodisias 1994, XVII. KST, C. II, Ankara 1995).

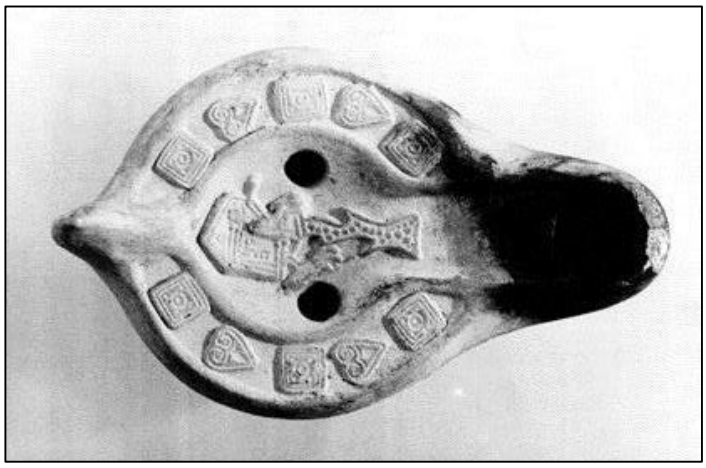

Foto. 31: Tunus-Kartaca'dan Pişmiş Toprak Kandil Üzerinde Fırın Betimi, MS 4.yy (D. Foy, 1998, fig.2).

Çizim 6: Venedik'deki Cam Fırını Restitüsyonu (Suriye'deki el yazmasından faydalanılarak çizilmiştir)

Çizim 7: Venedik Tipi Cam Fırını Restitüsyonu (Vatikan Kütüphanesindeki MS 15. yüzyıla ait el çiziminden faydalanılmıştır.)

Çizim 8: Osmanlı Cam Fırını Restitüsyonu (Surname-i Humayun'dan faydalanılarak çizilmiştir).

Foto. 32: Boncuk Ustası Mahmut Sür tarafından yapılan boncuk fırını (Davulcu, 2012, s. 100).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CAM YAPIM VE SÜSLEME TEKNİKLERİ

3. 1. Cam Yapım Teknikleri

Tarih boyunca gelişen camcılıkta yapım teknikleri değişerek gelişmiştir. Günümüzde de uygulanan cam yapımlarında da hemen hemen aynı teknikler kullanılmaktadır. Bu teknikleri şu şekilde sıralayabiliriz.

3. 1. 1. İç-Kalıp Tekniği[331] (Çizim 9)

Cam kap yapımında kullanılan en erken tekniktir. Küçük parfüm ve yağ şişelerinin yapımında uygulanan bu teknikte genellikle mavi renk ve tonları kullanılmaktadır. İlk olarak, yapılmak istenen kabın formunda bir kalıp hazırlanır. Yapılan araştırmalarda tekniğin uygulanabilmesi için "maça" ya da "çekirdek" adı verilen iç kalıp karışımı şöyle hazırlanmalıdır; 6 ölçek at dışkısı, 2 ölçek elenmiş kum ve 2 ölçek toz halinde kilin çok az suyla karıştırılmasıyla oluşturulur. Bu kalıp metal bir çubuk üzerine tutturulur ve 800 C^0 ısıtılır.[332]. Bu kalıbın üzerine macun kıvamına gelmiş cam, iplikler halinde sarılır ve sonrasında düz bir zemin üzerinde yuvarlanarak düzeltme işlemi yapılır. Süslemeler için her bir rengin ayrı potada ergitilen camlar sivri uçlu bir çubukla alınır ve iplikler halinde kap üzerine sarılır. Yine düz bir zeminde kap yuvarlanarak bezeme ipliklerinin kabın üzerine yapışması sağlandıktan sonra sivri uçlu bir alet veya ahşap tarak yardımıyla bu renkli iplikler dalgalı hatlar, zig-zaglar ve kuştüyü bezemeleri haline getirilir. Daha sonra ağız, kaide ve gerekiyorsa kulp eklenir. Bunlar yapılırken camın soğumaması için cam ara ara fırında ısıtılarak ve tekrar düz bir zeminde yuvarlatılarak kabın düzgünlüğünün korunması sağlanır. Son aşama olarak kap tavlama fırınında yavaşça soğutulur ve içindeki kalıp malzeme kazınarak sökülür. İç kalıp tamamen temizlenmeden kap yıkanmamalıdır; çünkü içteki kalıp suyla temas ettiğinde genleşip cam kaba baskı yapar ve camın kırılmasına sebep olur.

---

[331] Goldstein, S. M., 1979, s. 27-29; Oliver Jr. A., 1980, s. 21; Canav, Ü., 1985, s.25; Özet, A., 1987a, s.589; Stern, E. M., 1989b, s. 41-44; Weinberg D., - McClellan, M. C., 1992, s. 19; Gürler, B., 2000, s. 7; Atik, Ş., 2004, s. 65; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 7.

[332] Tait, H., Five Thousand Years of Glass, İngiltere, British Museum Press, 1991, s. 214,215; Uzuner, B., Bulunuşundan Üflemeye Cam Teknikleri AKANTAŞ, İstanbul, İnkılap Yayınları, 2004, s. 49.

Bu teknikle yapılan cam kaplar benzer seramik formlardan etkilenerek yapılmıştır. Arkaik tip cam amphoriskoslar o dönemin amphoralarından etkilenmiştir. Kahramanmaraş Müzesi eserleri arasında **Kat. No. 1**'deki eserimizde olduğu gibi ağız ve kaideler pişmiş toprak amphoralarda uygulanan tekniğe benzer şekilde renkli cam iplikleriyle belli edilmiştir. İç kalıp tekniğinde açık ağızlı ve büyük boyutlu kaplar yapılamamaktadır. Genellikle aryballos, alabastron, oinochoe, amphoriskos vb. küçük kapların yapımında bu teknik uygulanmıştır. Bu teknik serbest üfleme tekniğinin ortaya çıkışına kadar kullanılmıştır.

3. 1. 1. 1. Çubuk Teknik

Macun kıvamındaki camın iç kalıp yapılmadan metal bir çubuğa sarılmasıyla uygulanan tekniktir. İç kalıp malzemesi olarak yuvarlak madeni bir çubuk kullanılmaktadır. Isıtılan cam hamuru direk metal çubuk ucuna alınır ve buradan şekillendirilirdi. Bu teknikte yapılan kaplar genellikle ince uzun sürme şişeleri ve takılardır[333]. Sürme şişelerinin ince ve uzun yapısı kilden yapılmış bir kalıba sarılamayacağını göstermektedir. Ancak erimiş cam metale sarıldığında yapışmaması için ayırıcı bir maddenin kullanılıp kullanılmadığı konusu da tam olarak aydınlatılamamıştır. Ancak bu konuda araştırmalar yapan Bimson ve Werner inceledikleri antik cam objelerdeki cam ile kalıp arasında bulunan ince beyaz tabakanın kireç olduğunu savunmuşlardır[334]. Canav[335] ise bu çubukların cam sarılmadan önce ayırıcı madde olarak yaş bitki ile kaplandığını veya metal çubuğun önce ıslatılıp sonrasında sıcak camın sarıldığını ve böylece oluşan buharla camın çubuğa yapışmadığını ifade etmiştir. British Museum'da[336] sergilenen ve Mısır 18. Sülalelerin son yıllarına (MÖ 1835) tarihlenen sürme şişesi, Corning Museum'daki sürme şişesi[337] ve Kahramanmaraş Müzesi Koleksiyonu **Kat. No. 3**'deki eserimiz MÖ 5.-4. yüzyıllar arasına tarihlenen bu teknikte yapılmış örneklerdir.

---

[333] Fossing, P., 1940, s. 6; Barag , D., 1985, s. 31, 32; Grose, D. F., 1989, s. 31; Özgümüş, Ü., 2000, s. 5; Erten, E., "Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nden Cam Pendant" *OLBA* XV, (2007), s. 1-12; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 8.

[334] Bimson, M.- Werner, A.E., "Problems in Egyptian Core Glasses" Research Laboratory, British Museum, London (1067), s. 121,122; Goldstein, S. M., 1979, s. 28, dn. 39, 40.

[335] Prof. Dr. Üzlifat Özgümüş ile yapılan birebir görüşme.

[336] Cooney, J. D., Catalogue of Egyptian Antiques ın the British Museum, London 1976.

[337] Goldstein, S. M., 1979, s. 107, Plt. 12, no. 212.

İç kalıp tekniğinin ilk örnekleri MÖ 16. yüzyılda Mezopotamya, Kuzey Suriye ve Mısır'da, MÖ 6. yüzyılın ortalarından MS 1. yüzyıl başlarına kadar Doğu Akdeniz, Karadeniz bölgesi, İtalya ve Yunanistan'da karşımıza çıkmaktadır[338]. Bu teknikte yapılan yaygın formlardan alabastron, aryballos, amphoriskos ve oinochoelerde genellikle mavi gövde üzerine sarı ve turkuaz iplikler eklenir ayrıca mor ve opak beyaz ipliklerde kullanılmıştır. Bu kapların asıl fonksiyonu parfüm, yağ vb. maddeleri saklamaktır. MÖ 7.-6. yüzyıllarda Yunanistan'da bu kapların karşılığı olarak seramik alabastron ve aryballoslar kullanılmıştır fakat iç kalıp tekniğinin ortaya çıkmasıyla cam kaplar seramiklere rakip olmuş ve hatta önüne geçmiştir. İç kalıp tekniğinde yapılan ilk örnek yukarıda da bahsetmiş olduğumuz Tell Atchana (Alalakh)'daki yarı saydam mavi renk cam üzerine beyaz cam ipliği bezemeli bir şişenin boynuna ait parçadır. MÖ 1525-1500 yılları arasına tarihlenir[339].

3. 1. 2. Mozaik Teknik[340] (Çizim 10)

MÖ 14. yüzyılda başlayıp Hellenistik Döneme kadar gelişerek devam eden teknikte, pişmiş toprak kalıbın içerisine küçük parçacıklar halinde kesilen farklı renklerdeki cam çubuklar konur. Bu çubuklar 600-700 C^0 civarında ısıtılan fırına konur ki camların tamamen sıvı hale gelmeden kalıp içerisindeki cam parçalarının birbiriyle kaynaşması sağlanır. Soğuduktan sonra kalıptan çıkartılır. Bu teknik üç farklı şekilde uygulanmıştır.

3.1.2.1. Binçiçek-Millefiori[341] (Foto. 33)

Özellikle Hellenistik Dönem'de İskenderiye şehrinin kurulmasıyla birlikte gelişen ve günümüzde kullanılmaya devam eden bu teknikte tek veya iki parçalı kalıplar kullanılır. Tek parçalı kalıplarda, kalıp ters çevrilerek dip kısmındaki delikten

---

[338] Hayes, J., 1975, s. 5; Harden, D.B.,1981, s. 52,53; Lightfoot, C. S., 1991a, s.67-74; Tait, H., *Five Thousand Years of Glass*, British, 1991, s. 42; Özgümüş, Ü., 2013, s. 8.

[339] Canav, Ü., 1985, s. 19; Atik, Ş., 2004, s. 92; Uzuner, B., 2004, s. 47.Küçükpazarlı, N., 2006, s. 6; Canav Özgümüş, Ü., 2013 s. 8.

[340] Smith, R. W., 1949, s. 53; Oliver, Jr. A., 1968, s. 48, fig.1; Goldstein, S. M., 1979, s. 31; Davidson, S., 1989, s. 92; Tait, H., 1994, s.219-221, figs. 36-58; Gürler, B., 2000, s. 9; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 8.

[341] İtalyanca "mille" (bin) ve "fiori" (çiçek) kelimelerinin birleşmesinden oluşur. Bin çiçek anlamına gelir. Millefiori kelimesi ilk olarak İngiliz cam yapımcısı olan Apsley Pellat tarafından kullanılmıştır (Bkz. http://en.wikipedia.org/wiki/Millefiori); Goldstein, S. M., 1979, s. 29, pl.23, no. 463, Frank, S., 1982, s.18; Canav, Ü., 1985, s. 19.

küçük parçalara ayrılan değişik renklerdeki cam çubuklar gelişi güzel olarak atılır ve böylece fırınlanarak kaynaşmaları sağlanır. Bu tip kalıplardan ortaya çıkan desenler de gelişi güzeldir. İki parçalı kalıplarda ise, dış kalıbın içine cam çubuk parçaları bir motif oluşturacak şekilde dizilir. Bunların üzerine kalıbın ikinci parçası yerleştirilir ve fırınlanır. Böylece desenlerin bozulmadan ortaya çıkması sağlanır Bu teknikte yapılmış camların erken örnekleri Irak-Tell al Rimah, Aqar Quf ve İran-Marlık'ta karşımıza çıkmaktadır[342]. Metropolitan Museum Koleksiyonu içerisinde Hellenistik Dönem'me tarihlenen 81.10.43 Env. No.lu eser bu teknik için verebileceğimiz güzel bir önektir[343]. Yapılan eserlerin çok renkli oluşundan teknik *"bin çiçek"* olarakda anılmaktadır.

3.1.2.2. Recitelli[344] (Foto. 34)

Bu teknikte yapılan eserler ağa benzer bir görüntüye sahiptirler. Yarı küresel reticelli teknik kaseler iki farklı şekilde yapılabilmektedir. İlk olarak tek parça sıcak cam çubuk sarılarak kabın şekli verilebilirken, ikinci olarak kubbe şeklindeki kalıbın üzerine sarılmasıyla da yapılabilmektedir. Bu tip kaplarda ağız, kenarına sarılan başka bir cam çubukla oluşturulur. İtalya- Canosa'dan bu teknikte yapılmış kaseler MÖ 2.-1. yüzyıla tarihlenmiştir[345].

3.1.2.3. Şerit Mozaik[346] (Foto. 35)

Diğer mozaik camlardan farklı olarak çeşitli renklerdeki cam çubuklar paralel olarak kalıp içine dizilir. Fırınlanma esnasında kaynaşan cam çubuklar birbirine paralel şekiller ortaya çıkarır. Bu teknik, tek renkli çubukların paralel olarak kalıba dizilmesi, kaseyi dört parçaya bölecek şekilde dört renkteki çubukların dikine dizilmesi, kısa çubukların açılı bir şekilde dizilmesi ve farklı renklerdeki cam çubukların damarlı yapı oluşturacak şekilde dizilmesi gibi dört farklı şekilde

---

[342] Özgümüş, Ü., 2000, s. 5.
[343] http://metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/245200
[344] Goldstein, S. M., 1979, s. 194, no. 524-526.
[345] Goldstein, S. M., 1979, s. 177, no. 462.
[346] Honey, W. B., Glass: *A Handbook for the Study of Glass Vessels of all Periods and Countries & A Guide to the Museum Collection,* Victoria and Albert Museum, London, 1946, s. 22, pl. 2c; Goldstein, S. M., 1979, s. 32, 33, no. 534, 545, 550, 555.

uygulamalar yapılır. MÖ 1. yüzyıla tarihlenen İtalya'dan bir kasede tekniğin ayrıntılarını güzel bir şekilde görebilmekteyiz[347].

3. 1. 3. Kalıba Döküm Tekniği (Çizim 11)[348]

Çeşitli formlarda, balmumu, kil, ahşap, taş, metal veya pişmiş topraktan yapılan tek veya çok parçalı kalıplara eriyik haldeki camın dökülmesi ile değişik formlu kapların üretildiği tekniktir. Tek parçalı kalıplarda genellikle taş ve seramik malzeme kullanılmıştır. Bu kalıplarla camdan mühürler, plakalar ve kakma parçaları yapılabilmektedir. Yarı eriyik haldeki cam bu kalıplara dökülür ve soğumaya bırakılır. Soğuduktan sonra kalıplardan eserler çıkarılır ve törpülenerek yüzeyi temizlenir[349]. Çok parçalı kalıplarda ise genellikle monokrom (tek renkli) ve polykrom (çok renkli) cam kâseler üretilir. Bunlar üretilecek olan kasenin şeklinde hazırlanır ve içerisine cam tozları veya parçaları konarak fırınlanır. Fırında yeterli ısıya gelip ergidikten sonra cam parçaları kalıbın şeklini alır. Fırından alınıp soğutulan kase kalıptan çıkartılır. Polykrom kaselerin monokrom kaselerden farkı üretilirken camın hızlı erimemesini sağlamaktır. Çünkü cam hızlı eriyince renkler birbirine karışır ve istenilen çok renkli yapı elde edilemez[350].

MÖ 1500 sonrasında yoğun olarak kullanılan teknik MÖ 50'lerden sonra üfleme tekniğinin bulunmasıyla önemini yitirmiştir[351]. Kalıba döküm birlikte büyük boyutlarda cam kapların yapılması mümkün olmuştur. Döküm teknikteki cam kapların çok önemli kısmını 1845-1847 yılları arasında H. Layard'ın, 1949 -1963 yılları arasında Max Mallovan'ın yapmış olduğu Nimrud kazılarında ortaya çıkarmışlardır. Buluntular cam endüstrisinin Asur'daki çeşitliliği ve büyüklüğü göstermesi bakımından önem taşımaktadır[352]. Bu teknikte yapılmış önemli örnekler arasında Irak-Tell-el Rimah kazılarında ortaya çıkarılmış, MÖ 1400-1350 yıllarına tarihlenen, beyaz, kırmızı, açık ve koyu mavi renkli çeşitli kap parçaları[353] ve Mısır-

[347] Goldstein S. M. 1979, s. 200, no. 545.
[348] Goldstein, S. M., 1979, s. 33, fig. 8-10; Tait, H., 1994, s.222, fig. 59-64; Gürler, B., 2000, s. 7; Grossmann, R. A., 2002, s. 8; Atik, Ş., 2004, s. 67; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 11.
[349] Barag, D., 1985, s.36.
[350] Barag, D., 1985, s.45.
[351] Atila, C.,-Gürler, B., 2009, s. 12.
[352] Lightfoot, C. S., 1991a, s.70
[353] Barag, D., 1985, s. 27,40; Oates, D., "The Excavations at Tell al Rimah 1965" IRAQ XVIII, (1966), s.122-139; Barag, D., 1985, s. 27,40.

Tell el Amarna'da yapılan kazı çalışmalarında da aynı dönemlere denk gelen üç adet cam atölyesi ve Tell el Amarna sarayında yüzlerce cam kap buluntuları[354] sayılabilir. Bu şehirlerin dışında Kıbrıs, Suriye ve Filistin şehirlerinde de yaygın olarak üretilmiştir[355]. Anadolu'daki en erken örnek ise MÖ 8. yüzyıla tarihlenen Gordion kasesidir[356]. Bu teknik ayrıca üç farklı şekilde uygulanmıştır.

3. 1. 3. 1. Kayıp Mum (Lost-wax) Tekniği[357] (Çizim 12)

Alçı veya ince kumdan hazırlanan hamur tezgah üzerinde kubbemsi bir şekil verilerek kurumaya bırakılır. Kuruduktan sonra kalıbın üzerine kaburgalar oluşturulacak şekilde sıcak mum sürülür. Cam parçalarının konulabilmesi için tepesine de bir topak mum konur ve üzeri yine alçı karışımıyla kaplanır. Kurutulup, fırınlanan kalıp ters çevrildiğinde içindeki mumlar akar ve kaburgalar meydana gelir. Böylece içi oluklu bir kalıp ortaya çıkar. Küçük cam parçacıklarıyla doldurulan kalıp fırınlanır ve ısı yükseltilir. Böylece cam parçaları kalıbın şekline göre erir, soğuduktan sonra kalıp kırılır ve cam kase içinden çıkarılır. Eserlerimiz arasında **Kat. No. 9-13** arasındaki kaseler bu teknikte yapılmış güzel örneklerdendir.

3. 1. 3. 2. İndirme-Çökertme- Sarkıtma Tekniği[358]

Önceden hazırlanmış daire şeklindeki cam plakaların üzerinde eriyik haldeki camın sarkıtılarak veya kalıbın içinde ve arasında bastırılarak uygulandığı tekniktir. Roma döneminde kullanılmış olmalıdır[359]. Bu tip kaseler Akdeniz bölgesinde geniş bir yayılım göstermektedir.

---

[354] Nicholson, P.T., "Fieldwork, 1998-9: Sais, Memphis, Gebel el-Haridi, Tell el-Amarna, Tell el-Amarna Glass Project" The Journal of Egyptian Archaeology, V. 85, (1999), s. 1-20.
[355] Frank, S., 1982, s. 1.
[356] Özet, A., 1987a, s. 590, 591.
[357] Küçükerman, Ö., 1978, s. 63; Goldstein, S. M., 1979, s. 33,34; Frank,S., 1982,s. 3; Barag, D., 1985, s. 31; Oliver, Jr. A., 1980, s. 21; Davidson, S., 1989, s. 91; Erten Yağcı, E., 1993, s. 28; Özgümüş, Ü., 2000, s. 7; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 11.
[358] Grose, D. F., "Glass Forming Methods in Classical Antiquity: Some Considerations" *JGS 26* (1984), s.33; Canav, Ü., 1985, s. 33; Özgümüş, Ü., 2000, s. 8; Canav Özgümüş 2013, s. 12
[359] Canav Özgümüş, Ü., 2013 s. 12.

3. 1. 3. 3. Kalıba Basma Tekniği[360]

Bu teknikte, eritilmiş cama bir kalıp veya herhangi bir yüzey üzerinde mühür ya da pistonun baskısıyla şekli verilir. Dış şeklini veren kalıp, iç şeklini veren ise piston veya mühürdür. MÖ 1. yüzyıl- MS 1. yüzyıl Roma cam kap yapımında geniş uygulama alanına sahip bu teknikte genellikle küresel formda, yivli veya yivsiz cam kaseler üretilmiştir[361]. Kahramanmaraş Müzesi Koleksiyonu içerisindeki **6-8 Kat. No.**'lu kaseler bu teknikte üretilmişlerdir.

3. 1. 4. Üfleme Tekniği[362] (Çizim 13)

MÖ 1. yüzyıl ortalarında Suriye'de keşfedilen cam üfleme tekniği kısa sürede büyük bir alana yayılmıştır. Serbest ve kalıba üfleme olarak iki şekilde uygulanan teknikte yapılan camların en önemli özelliği inceliği ve hafifliğidir. Roma imparatorluğunun İlk dört yüzyılında Suriye, Filistin, İskenderiye, Anadolu ve Avrupa'nın bir kısmını içine alan bütün bölgelerine yayılmıştır. Bu teknikle birlikte seri üretime geçilmiş, cam kaplar her sınıftan insanın kullanabileceği bir ürün haline gelmiş ve daha ince cidarlı kapların yapılması sağlanmıştır. Üfleme tekniği üç farklı şekilde uygulanır.

3. 1. 4. 1. Serbest Üfleme[363]

Ucu ısıtılan üfleme piposu potaya daldırılarak eriyik haldeki camdan yeteri kadar alınır. Sürekli döndürülerek işleme masasına götürülen cam orada yuvarlatılarak şekil vermek için üflemeye başlanır. Üfleme esnasında soğuyan cam tekrar tekrar ısıtılarak ve sürekli döndürülerek aşağı sarkması önlenir. İstenilen şekil elde edildikten sonra ucunda çok az erimiş cam topağı noble, cam kabın dibine yapıştırılır. Camın uca yakın kısmı soğutularak vurulur ve kırılır açıklığın kaldığı kısımda ağız oluşturulur.

---

[360] Küçükerman , Ö., 1978, s. 65; Goldstein, S. M., 1979, s. 33,34; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 12; Canav, Ü., 1985, s. 33.

[361] Grose, D. F., 1979, s. 54-67; Grose, D. F., 1989, s.193,194;fig. 110; Erten, E., 2007, s. 233.

[362] Küçükerman, Ö., 1978, s. 67-69; Tatton, V., - Andrews, B. - C.,"Before the Invention of Glasblowing" (Ed. Hugh Tait), *Five Thousand Years of Glass*, Singapore, 1995, s. 62; Anita, 1978, s. 61; Oliver, Jr. A., 1980, s. 22; Frank, S., 1982, s.19,20 (Bkz. Canav Özgümüş 2013 s.13, dn.11); Tait, H., 1994, s.223-224 fig. 65-87; Grossmann, R. A., 2002, s. 10; Uzuner, B., 2004, s. 12;

[363] Canav, Ü., 1985, s. 33; Özet, A., 1987a, s. 595; Davidson, S., 1989, s. 101; Gürler, B., 2000, s. 8; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 14; https://www.khanacademy.org/partner-content/getty-museum/making-art/v/glassmaking-technique-free-blown-glass.

İstenen şekli alan cama varsa kulp eklenir ve nobleden ayırarak soğuması için tavlama fırınına konur. Kahramanmaraş Müzesi cam eserlerinin çoğunluğu bu teknikte üreilmiştir**. Kat. No. 198- 213** verilecek güzel örneklerdendir.

3. 1. 4. 2. Tüp-Üfleme[364]

İçi boş cam tüplerin kullanıldığı bu teknikte, tüpün bir ucu sıkıştırılarak diğer taraftan üflenir ve böylece ampule benzer bir şekil oluşur. Tüpün geri kalan kısmı kırılarak kap oluşturulur. Bu teknik daha çok erken örneklerde karşımıza çıkmaktadır.

3. 1. 4. 3. Kalıba Üfleme[365]

Bu teknikte öncelikle pişmiş toprak veya tahta kalıplar hazırlanır. Eriyik haldeki cam üfleme piposunun ucuna alınır ve ıslatılmış metal, tahta veya pişmiş toprak kalıbın içine konularak kalıbı doldurana dek üflenir. Sonrasında serbest üfleme tekniğinde olduğu gibi ağız ve varsa kulpların yerleştirilmesi yapılır. Kalıba üflenen camın sıcaklığı 1000 C^0 den fazladır, bu nedenle işlem birkaç saniyede tamamlanır, aksi halde ahşap kalıbın yanmasına sebep olur. Kalıplar genellikle iki veya daha fazla parçadan oluştuğu için cam kabın üzerinde gözle görülür izler bırakabilirler. Price[366], cam kaplar incelendiğinde alçak rölyef olarak yapılmış ve detayları belli olan kapların metal kalıpta, üzerinde kil kalıntıları bulunduran ve pürüzlü yüzeye sahip olan kapların ise, seramik veya taş kalıplarda üretildiğini belirtmektedir.

Arkeolojik bulgular ışığında kalıba üfleme tekniği MS 1. yüzyıl başlarında (MS 25 civarı) Suriye'de geliştirilmiştir[367]. Bu teknikte yapılan cam kaplar İmparator Nero Dönemi sonları (MS 54-68) ve Flaviuslar Dönemi (MS 69-96) başları arasındaki zamanda yaygın olarak görülmektedir[368]. Bu kabartmalı süslemelere ait kalıba üfleme

---

[364] Özgümüş, Ü., 2000, s. 9, çizim 9.

[365] Smith, R. W., 1949, s. 56, Canav, Ü., 1985, s. 33; Davidson, S., 1989, s. 102, fig.3.23; Grossmann, R. A., 2002, s. 14; Dünya Çakmaklı, Ö., 2007, s. 46; https://www.khanacademy.org/partner-content/getty-museum/making-art/v/glassmaking-technique-mold-blown-glass;https://www.khanacademy.org/partner-content/getty-museum/making-art/v/glassmaking-technique-roman-mold-blown-glass.

[366] Price, M. J., ."Decorated Mould Blown Tablewares in the First Century A.D." (Ed. M. Newby-K.Painter), *Roman Glass: Two Centuries of Art and Invention,* The Society of Antiquaries of London, London 1991, s. 58.

[367] Lightfoot, C.S., "A Group of Early Roman Mold-Blown Flask from the West" JGS 29, 1987, s. 11-29; Özet, A., 1987a, s. 596; Uzuner, B., 2004, s.12.

[368] Price, J., 1991, s.56-75.

cam kaplar üzerinde bazen bir yazıt, bazen de imza görülmektedir. Bu özellik bize o dönemde yaşayan cam ustalarının isimleri ve cam eserlerin tarihlenmesi konusunda bilgi vermesi açısından önem taşımaktadır. Bu ustalardan en ünlüsü MS 1. yüzyılda eserler vermiş ve özellikle İtalya ile Sicilya'da yaptığı birçok cam kabı ortaya çıkarılan ve imzasını atmaya başlayan ilk cam ustası Ennion'dur[369]. Ennion'un ayrıca Kıbrıs (Themithus, Potamia, Larnaka), Filistin (Sidon), Mısır, İtalya ve Güney Rusya'da eserlerine rastlanmıştır. Örneğin; New York Metropolitan Müzesi'nde[370] bulunan tek kulplu bir cam sürahi üzerinde Ennion'un imzası görülmektedir. Ayrıca buna benzer iki kapta Kudüs'te bulunmuştur. Kalıba üfleme tekniğinde yapılan cam kapların Doğu Akdeniz'deki merkezi olarak Sidon gösterilmekte ve bundan yola çıkılarak Ennion'un da Sidonlu olabileceği ve sonradan İtalya'ya giderek orada çalışmalarına devam ettiği ileri sürülmüştür[371]. MS 1. yüzyıl kalıba üfleme kaplarında Ennion'un dışında Meges, Neikaion, Aristeas, Iason, Eirenaios vb. isimlerle de karşılaşılmıştır[372]. Price[373] bunların camı üreten kişi değil de, atölye ismi olabileceğini söylemektedir. Ancak aynı özellikleri yansıtan cam eserlerin çok fazla geniş alana yayılmış olması ve belirli gelişim göstermesinden bu isimlerin sanatçıya ait olma olasılığının daha fazla olduğu söylenebilir. Bu tekniğin uygulandığı **Kat. No. 313-319**'daki eserlerimiz geç örneklerimiz arasında yer almaktradır.

Bu teknikte uygulanan başka bir yöntem ise, farklı bir madenden yapılan delikli kabın içerisine cam kalıba üflenir gibi üflenerek maden kabı doldurarak, kabın deliklerinden cam dışarı taşmasıyla oluşturulmaktadır. Şuan British Museum'da sergilenen MS 50-100 yılları arasına tarihlenen İtalya'dan gümüş ve camın birarada kullanıldığı en güzel örnektir **(Foto 36)**. Akdeniz'in birçok yerinde bilinmesine rağmen çoğu örneği Pompei ve Herculaneum buluntuları arasında karşımıza çıkmaktadır[374] .

---

[369] Harden, D. B., "Romano-Syrian Glasses with Mould Blown Inscriptions" *Journal of Roman Studies* Vol. 25 1935, s. 164; Smith, R. W., 1949, s. 54, 55; Canav, Ü., 1985, s. 34; Grossmann, R. A., 2002, s. 24; Özet, A., 1987a, s. 596.
[370] Harden, D. B., 1935, s. 165, pl. XXVIII.
[371] Harden, D. B., 1935, s. 165.
[372] Stern, E. M., *Roman Mold-Blown Glass: The Firs Thought Sixth Centuries*, Roma, 1995, s. 69; Erten, E., 2009a, s. 235; Tekkök, B., 2013, s. 106; Erten, E., 2009a, s. 235.
[373] Price, J., 1991, s. 58.
[374]http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/highlight_objects/gr/c/cobalt-blue_glass_beaker.aspx

3. 1. 5. Pencere Camı Yapım Tekniği[375]

Mimari yapıların bir parçası olan pencere camlarının yapımında üç farklı yöntem uygulanmıştır. Bunlardan ilki göbekli cam yapımıdır. Bu tip camlar Roma İmparatorluğu'nda 4. yüzyıldan itibaren karşımıza çıkmaktadır. Bu teknik uygulanırken öncelikle üfleme piposunun ucuna bir cam topağı alınır, biraz şişirilerek nobleye geçirilir. Tekrar ısıtıldıktan sonra ortasından delinerek devamlı döndürülmek suretiyle disk şekline getirilir. Bu teknikle yapılan pencere camlarının kenar kısımları ince orta kısım ise bombeli ve kalın yapılıdır.

İkinci teknik ise silindir cam yapımı tekniğidir. Bu tekniğinde ilk olarak Romalılar tarafından kullanıldığı bilinmektedir[376]. Bu teknikte de yine üfleme piposuna alınan cam topağı serbest bir şekilde üflenerek başka bir alet yardımıyla silindir şekli verilir. Bu silindir ucunda tahtadan disk olan nobleye geçirilir ve makasla uzunlamasına kesilir. Sonrasında tekrar ısıtılarak düzleştirme işlemi yapılır ve dikdörtgen şeklini alan bu camdan istenilen boyutlarda parçalar kesilerek pencere camı oluşturur.

Pencere cam yapımındaki son teknik ise dökme düz cam tekniğidir. Adındanda anlaşılacağı gibi bu teknikte farklı boyutlarda yapılmış dikdörtgen kalıplara sıcak camın dökülmesi ve merdane yardımıyla ileri geri ezilerek düz camlar meydana getirilir. Pencere camı yanında ayna ve cam sehpaların yapımında da bu teknik uygulanmıştır.

3. 2. Cam Süsleme Teknikleri

Camın etkileyiciliğini arttırmak ve dekoratif bir eser haline getirmek için uygulanan işlemlerden birisi de süslemedir. Cam hem sıcak hem de soğuk haldeyken süslemeler yapılabilmektedir.

---

[375] Olcay, Y.,2000 s. 263; Kanyak, S., 2009, s. 25-47; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 15,16, Çiz. 14- 16.
[376] Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 16.

3. 2. 1. Cam Sıcakken Yapılan Süslemeler

Sıcak durumdaki camın üzerine herhangi bir nesneyle bastırılması veya yüzeyine dokunulmasıyla çeşitli desenler ortaya çıkmaktadır.

3. 2. 1. 1. Çimdikleme (Camın Aletle İşlenmesi) [377]

Bir kap haline getirilen camın sıcakken maşa veya kerpeten yardımıyla sıkılıp dışa çekilmesiyle ortaya çıkarılan bezeme tekniği **Kat. No. 73-75**'de uygulanmıştır.

3. 2. 1. 2. Cam İpliği[378]

Sıcak cam topağının çekilmesiyle oluşan ince life cam ipliği denir[379]. Yatay veya spiral olarak işlenebilen cam ipliği bezemesinde sarılan şerit ince ise iplik, kalın ise yay adını alır. Bu bezeme işleminde kap üzerine sarılan iplik veya yay bezemeleri o şekliyle bırakıldıkları gibi sıcakken mermer bir masa üzerinde döndürülerek kabın yüzeyine gömülebilir. Camın yüzeyine gömülen bu iplikler ahşap veya metal tarak yardımıyla aşağı-yukarı çekilerek bezemeler oluşturulur. İç kalıp tekniğiyle yapılan ve en erken örneklerimizi oluşturan **Kat. No. 1-5** eserlerimiz bu teknikle süslenmiştir.

3. 2. 1. 3. Aplike-Yapıştırma[380]

Cam kabın sıcakken yine sıcak camdan yapılan bezeme elemanlarının üzerine yapıştırılmasıyla oluşturulur. Bu işlemde hem cam kap hem de bezeme için kullanılacak parçalar sıcak olmalıdır. **24 Kat. No.**'lu örneğimiz bu tekniğin uygulandığı tek eserimizdir.

3. 2. 1. 4. Altın Bantlı Cam[381] (Foto. 37)

Renk renk dalgalı bantlarla süslü bu kapların bazılarında bantlar altın varaklıdır. Bu bantlar iki saydam cam arasına yerleştirilen altın varaktan oluşur. Hellenistik dönemden itibaren görülen bu teknik Roma Dönemi'nde de kullanılmıştır, fakat bu değerli cam kapları az sayıda atölye üretmiştir. Özellikle İskenderiye'deki

---

[377] Özet, A., 1987a, s. 599; Gürler, B., 2000, s. 10; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 19.
[378] Davidson, S., 1989, s. 110; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 19;
[379] Canav, Ü., 1985, s. 15.
[380] Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 19.
[381] Başaran, S., 2000, s. 72.

cam ustalarının ürettiği bu kapların benzeri şu an Bodrum Müzesi'nde sergilenen alabastrondur. Camcılık tarihi için önemli bir eser olan alabastron MÖ 1.-MS 1. yüzyıllar arasına tarihlenir[382].

3. 2. 1. 5. Mermerkari[383]

Renkli cam tozlarıyla doldurulan kalıbın içerisine üfleme piposunun ucundaki sıcak cam topağı bastırılır. Sonra ısıtılarak üflenir ve istenilen şekil verilir. İşlem sonucunda mermer gibi damarlı bir yapı aldığından bu ismi almıştır.

3. 2. 2. Cam Soğukken Yapılan Süslemeler

Antik dönemde cam ustalarının camı bir taş gibi işlemesi sonucunda ortaya çıkan süsleme tekniğidir. Camın sert ve hassas yapısı bu tekniğin uygulanmasını daha da zorlaştırmaktadır. Cam soğukken uygulanan bu işlemin ardından gerekirse tekrardan fırınlanabilir.

3. 2. 2. 1. Cam Kesme -Diatretum[384] (Foto. 38)

Cam kesicileri (*Diatretarii*[385]) tarafından soğuk cam yüzeyine çarka tutularak oluk, girinti vb. desenlerin ortaya çıkarıldığı bezeme tekniğidir. Dört aşamada gerçekleşen bu teknikte ilk olarak yüzey terebantin ve kırmızı kurşun karışımıyla işaretlenir. Ardından ıslak ve ince kumla kaplanmış düz, U veya V şekilli demir çarkla kabaca kesilir. Sonrasında kabaca kesilmiş yüzey zımpara veya çarkla pürüzsüzleştirilir. En son olarak parlatma işlemi yapılarak kabın süsleme işlemi sonlanır.

Cam kesme tekniği eserlerin süslemesinde her zaman önemli rol oynamıştır. Fakat Roma döneminde üretilen kesme bezemeli cam kaplarda figürlü sahneler büyük bir ustalıkla işlenmiş ve bu eserler lüks kaplar sınıfına girmiştir. Bu teknik ağırlıklı

---

[382] Özet, A., 1998, s.46.
[383] Başaran, S., 2000, s. 72; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 22.
[384] Smith, R. W., 1949, s. 54; Canav, Ü., 1985, s. 16; Özet, A., 1987, s. 599; Davidson, S., 1989, s. 100; Başaran, S., 2000, s. 72; Grossmann, R.A., 2002, s. 16;
[385] Yunanca "Diatreta" kelimesinden gelmektedir. Delinmiş, ayrılmış, kafes anlamına gelir (Bkz. Özet, A., 1987, s. 599).

olarak MS 2. -4. yüzyıllarda karşımıza çıkmaktadır[386]. Diatret (Kafes) teknikte yapılan en önemli örnek bugün British Museum'da sergilenen MS 4. yüzyıla tarihlenen *Lykurgus Kupası*'dır[387].

3. 2. 2. 2. Mineleme[388] (Foto. 39)

Dövülmüş cam tozları ve metal oksitlerden oluşan boya malzemesi suyla karıştırılarak boya haline getirilir. Cam kabın üzeri bu boya ile istenilen şekilde bezenerek fırınlanır ve böylece boyanın kabın üzerine yapışması sağlanır. Bu teknikte fırının ısısı iyi ayarlanmalıdır çünkü ısı çok olursa kabın erimesine yol açabilir.

3. 2. 2. 3. Perdahlama-Lüster[389] (Foto. 40)

Altın, bakır veya gümüş oksit asitte çözülerek yağlı bir maddeyle karıştırılarak boya maddesi oluşturulur. Bu boya cam kabın yüzeyine sürülür ve dumanlı, oksijensiz fırında fırınlanır. Böylece ince bir film şeridi gibi camın üzerine yapışır ve böylece metalik desenler ortaya çıkar. Daha sonra seramiğe de uygulanan bu teknik en çok Abbasiler döneminde kullanılmıştır.

3. 2. 2. 4. Yaldızlama[390]

Civayla karıştırılan altın tozu boya halini alır ve cam kabın üzerine desen olarak işlenir. Sonrasında düşük ısıda fırınlanan kabın üzerindeki civa bu ısıyla buharlaşır ve altık varaklı motifler ortaya çıkar. Bu teknik fırınlanmadan da yapılabilir. Altın yaldızlı boya kap üzerine sürüldükten sonra kurutulur ve üzeri beziryağıyla (keten yağı) kaplanır. Fakat bu teknik daha dayanıksızdır.

3. 2. 2. 5. Tıraşlama[391]

Tıraşlama tekniği üç ayrı şekilde yapılmaktadır.

---

[386] Özet, A., 1987, s. 599; Oransay, A., 2013, s.122.
[387] http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details/collection_image_gallery.aspx?partid=1&assetid=1066957&objectid=61219
[388] Davidson, S., 1989, s. 118; Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 24.
[389] Davidson, S., 1989, s. 114; Canav Özgümüş, S., 2013, s. 25.
[390] Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 25.
[391] Newmann, H., *An Illustrated Dictionary Of Glass* Londra, 1977, s. 340 (Bkz. Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 27, dn. 20)

- **Çarktıraş**; Antik dönemden bu yana özellikle yüzük taşlarının oyulmasında kullanılan bu teknikte cam kap, yağ veya ince zımpara tozu sürülmüş çarka tutulur. Üç ayrı çarktaş vardır. Birincisi; cam yüzeyinde alçak girintiler ve oyukların yapıldığı oyma teknik, ikincisi; bezemelerin dış konturlerini oyup bezemeye kabartma şekilini veren kabartma tekniğidir. Genellikle Sasani ve Abbasi eserlerinde görülür. Üçüncüsü ise; cam yüzeyinin hafifçe kazınmasıyla meydana gelen daha yüzeysel kabartma ve yazıların ortaya çıkarıldığı yüzeysel çarktraş tekniktir.

- **Elmastıraş**; Roma, İslami Dönem, Venedik ve Alman camlarında görülen bu teknik 16. yüzyılda yaygınlaşmıştır[392]. Elmas uçlu bir aletle soğuk cam üzerine yapılan traşlama tekniğidir.

- **Elmas Uçla Noktalama;** genel olarak elmastraşa benzeyen teknikte, ince çelik veya elmas uçlu bir alet ve çekiç yardımıyla bütün desenin noktalanarak ortaya çıkarılması işlemidir.

3. 2. 2. 6. Kakma[393]

Soğuk cam kabın yüzeyi istenilen şekillerde oyularak içerisine başka maddeden kesilmiş parçaların yerleştirilmesi işlemidir. Roma camcılığında kaseler üzerinde uygulanan bu teknik, çok yaygın olmamakla birlikte genellikle Mısır'da kolye ve bileziklerde, Urartu mobilya ve süs eşyalarında kullanılmıştır.

3. 2. 2. 7. Cameo[394]

Kökeni yüzük taşı işlemeciliğine dayanan teknik Roma Döneminin lüks cam kapları sınıfına giren kapların yapımında kullanılır. Cameo tekniğinde katmanlar halinde sarılmış olan cam kabın üst kısmı istenilen şekillerde oyularak kabartma şekiller ortaya çıkarılır. Genellikle koyu mor rengin kullanıldığı cam kabın üzeri belli kalınlıkta beyaz bir tabakayla kaplanır. Ardından kesici cam aletleriyle oyularak

[392] Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 27.
[393] Canav Özgümüş, Ü., 2013, s. 26.
[394] Davidson, S., 1989, s. 99; Whitehouse, D., 1997, s. 41.

figürlerin ortaya çıkarılması sağlanır. Özellikle Hellenistik dönemde pendant, gemma ve yüzük taşlarının yapımıyla ilk uygulamaları yapılmıştır[395].

Bu teknikte cam kapların ilk örnekleri Mısır'da ortaya çıkmış fakat İtalya'da gelişip yaygınlaşmıştır[396]. Erken Roma Döneminde, 18. yüzyıl'da Çin'de, 19. yüzyılda Bohemya, Fransa ve İngiliz camcılığında oldukça fazla kullanılmıştır. En güzel örnekleri MS 1. yüzyıla tarihlenen ve Pompei kazılarında ortaya çıkartılan Portland Vazosu, diğer bir örnek ise Anadolu kökenli oluğundan bizim için daha fazla önem taşıyan, MS 1. yüzyıldan Karadeniz Ereğlisi'nde bulunmuş şu an Corning cam Müzesi'nde sergilenen Morgan Kasesi, bir diğeri ise şu an J.Paul Getty Müzesi'nde (A.B.D.) sergilenen ve Anadolu kökenli olan parfüm şişesidir **(Foto. 41).**

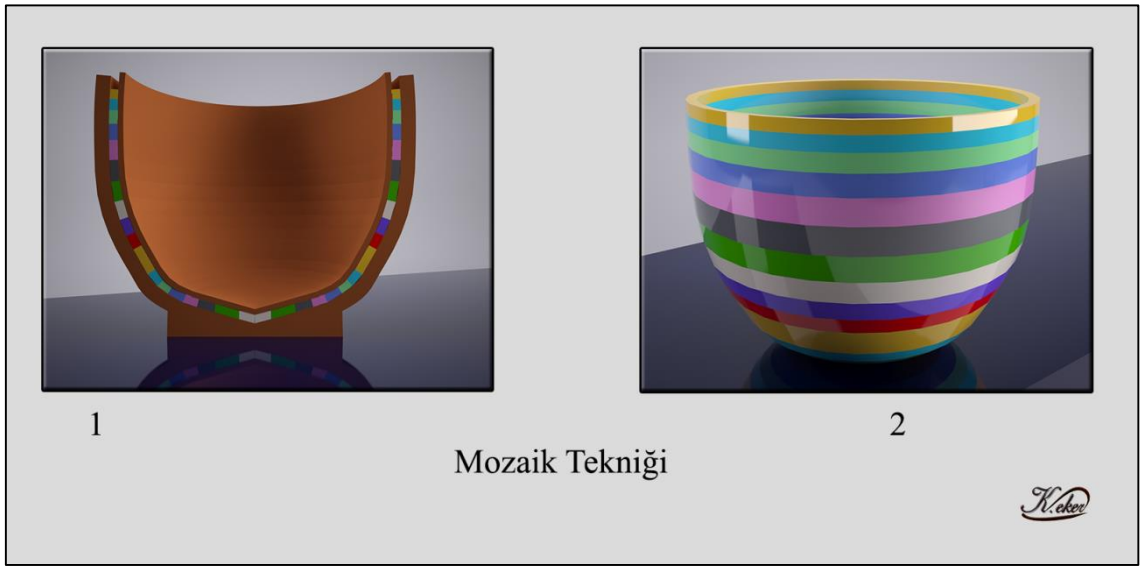
Cameo teknikte yapılan cam eserlerin seramik karşılıklarına baktığımızda; Augustus Dönemi ile birlikte kalıp yapımı İtalyan sigillatalarıyla üzerindeki mitolojik konular bakımından benzer özellikler göstermektedir. Camdan olsun, pişmiş topraktan olsun bu tip kaplar işçiliğinin zahmetli ve maliyetli olmasından fazla üretilen kaplar değildir; sadece belli sınıf için üretilmiş lüks sofra kaplarıdır.

[395] Smith, R. W., 1949, s. 59, Newmann, H., 1977, s. 56 (Bkz. Dünya Çakmaklı, Ö., 2007, s.52)
[396] Dünya Çakmaklı, Ö., 2007, s. 52;

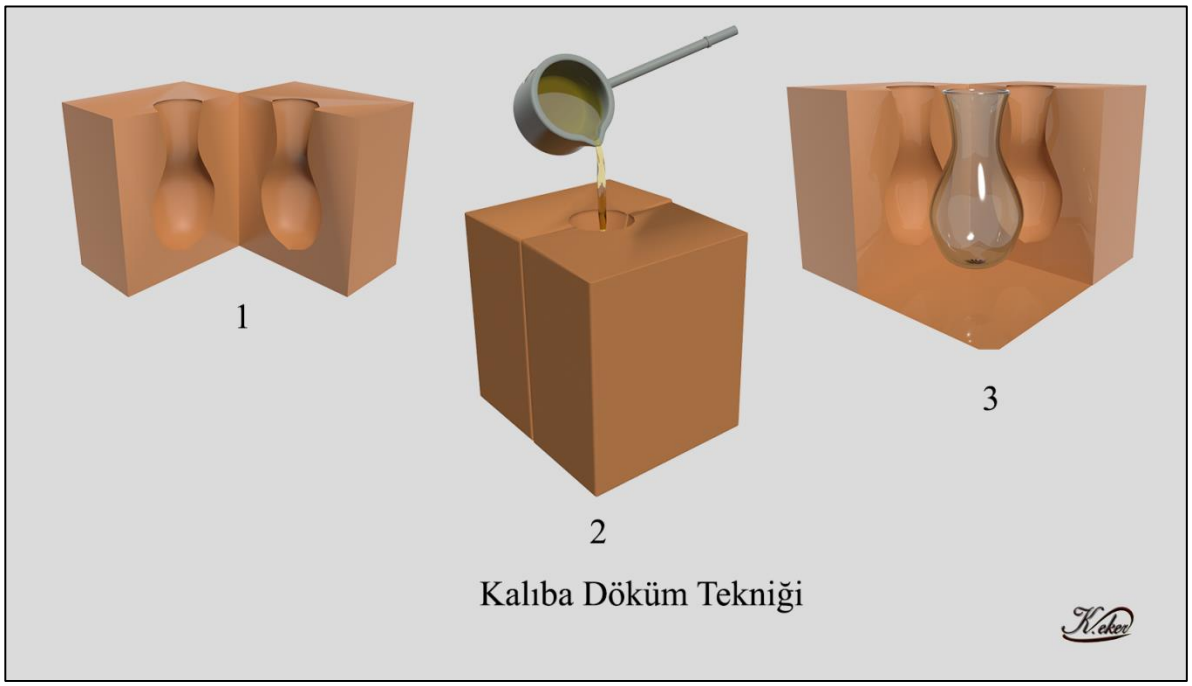
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ÇİZİM ve FOTOĞRAFLARI

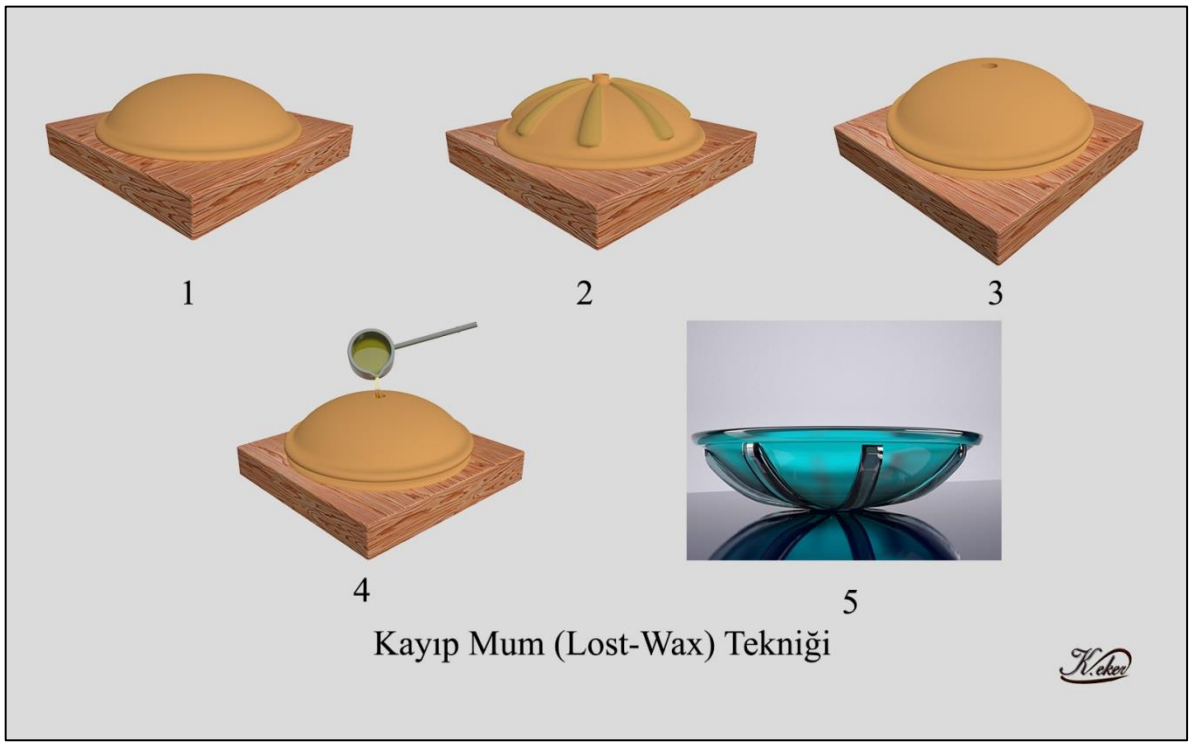
Çizim 9: İç Kalıp Tekniği

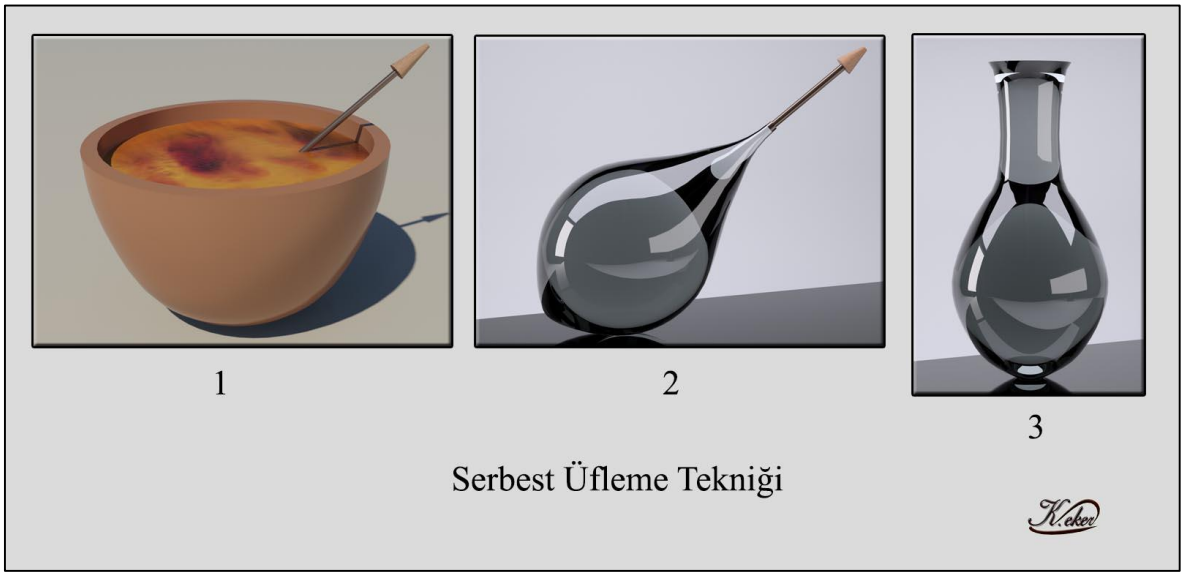
Çizim 10: Mozaik Teknik

Çizim 11: Kalıba Döküm Tekniği

Çizim 12: Kayıp Mum (Lost-wax) Tekniği

Çizim 13: Serbest Üfleme Tekniği

Foto. 33: Corning Museum, Millefiori Teknikte Kase, MÖ 2. Yüzyıl http://www.cmog.org/, Haziran, 2014)

Foto. 34: Metropolitan Müzesi, Reticelli Teknikte Kase, MÖ 1. Yüzyıl (http://www.metmuseum.org/, Haziran 2014)

Foto. 35: Toledo Museum, Şerit Mozaik Teknikte Kase, MÖ 1. yüzyıl sonu MS 1. yüzyıl başı (http://www.toledomuseum.org/, Haziran 2014)

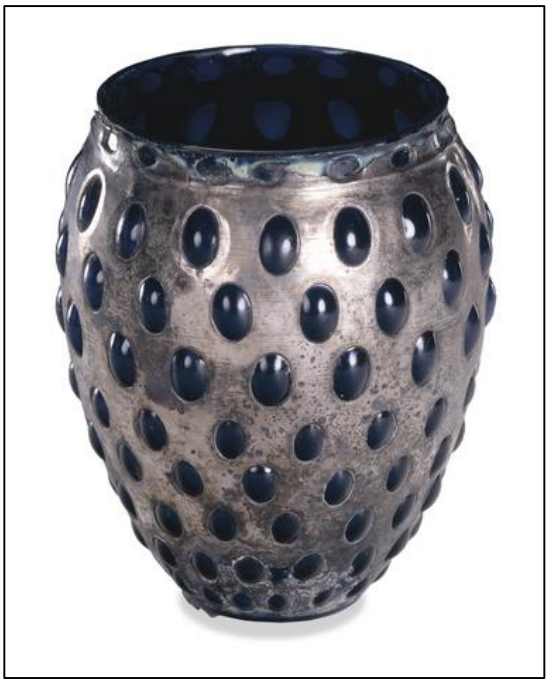

Foto. 36: British Museum, Kalıba Üflenme Tekniğiyle Bardak, MS 50-100 (http://www.britishmuseum.org, Haziran 2014)

Foto. 37: British Museum, Altın Bantlı Cam Kase, MÖ 270-200 (http://www.britishmuseum.org/, Haziran, 2014)

Foto. 38: Münih Eski Eserler Koleksiyonu, Cam Kesme Teknikte Bardak, MS 4. Yüzyıl (http://www.ipernity.com/doc/26252/4252127, Haziran 2014)

Foto. 39: Paşabahçe, Beykoz Mineleme Tekniğiyle Süslenmiş Gülabdan.

Foto. 40: Metropolitan Museum, Lüster tekniğinde Bezenmiş Kase, MS 11. Yüzyıl (http://www.metmuseum.org/, Haziran, 2014)

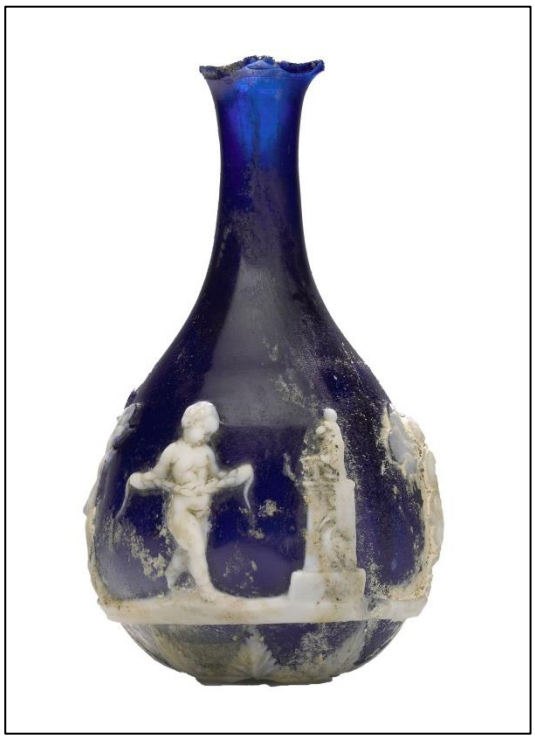
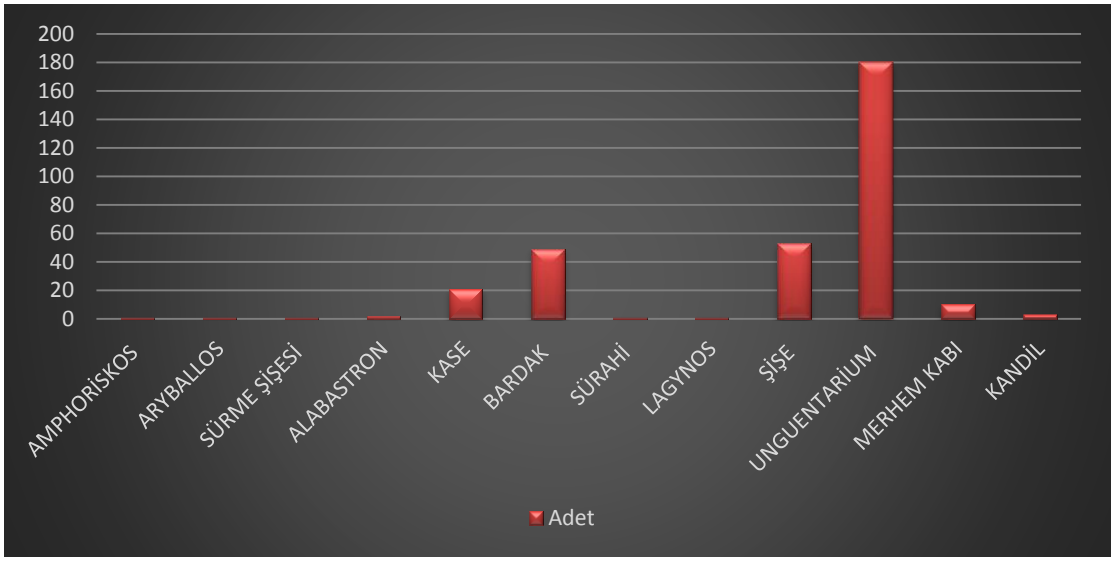

Foto. 41: J.Paul Getty Museum, Cameo Teknikte Parfüm Şişesi (http://www.getty.edu/art/gettyguide/artObjectDetails?artobj=12918, Ocak 2014).

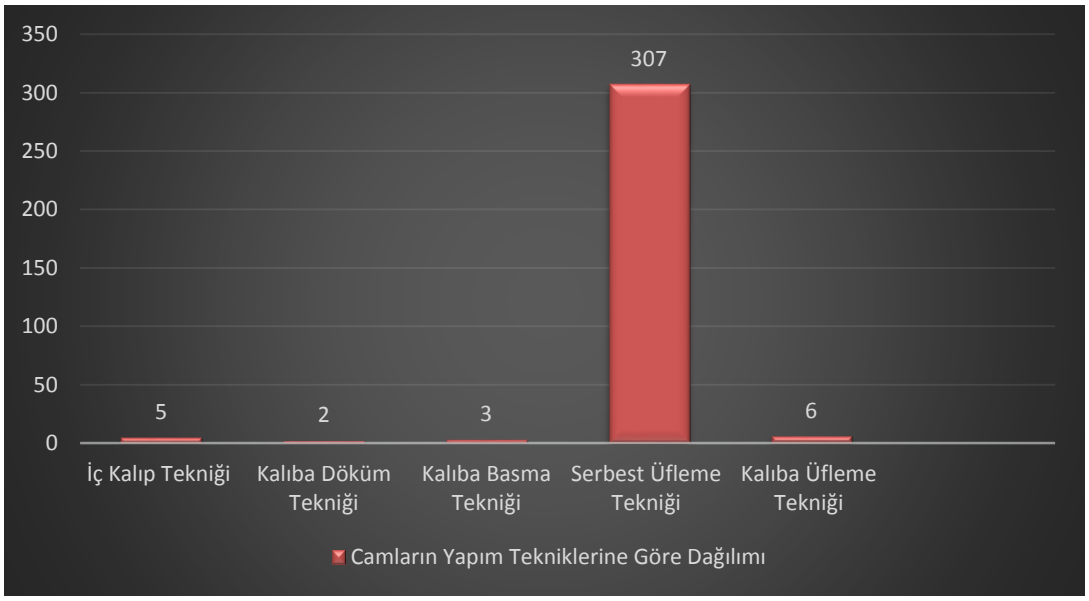
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ MÜZESİ'NDE BULUNAN CAM ESERLER VE TİPOLOJİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kahramanmaraş Müzesi'nde bulunan 323 adet cam eser formlarına göre 12 ayrı gruba ayrılmıştır. Formların gruplandırılmasında sıralama erken örneklerden geç örneklere doğru yapılmıştır **(Grafik 2).** Bu ayırımdan sonra formlarda kendi içerisinde tiplere ayrılmıştır. Formların tiplere ayrılmasında daha önceki çalışmalar da göz önünde tutularak bezeme ve form özellikleri dikkate alınmıştır. Bu tipolojiye bakıldığında en erken eserimiz iç kalıp tekniğinde; en geç eserimiz ise, kalıba üfleme tekniğinde üretilmiştir **(Grafik 3).** Formların genel bir tanımı ve işlevi hakkında bilgi verilmesinin ardından daha önceki çalışmalarda kullanılan tiplemelerle ve form, bezeme, yapım tekniği ile renk özellikleri gözönünde tutularak, benzer örneklerle karşılaştırılıp; tarihleme yoluna gidilmiştir. Ayrıca benzer formdaki seramik örneklerin en erken hangi dönemde ortaya çıktığı ve aynı formdaki camın seramik üretiminin hangi evresinde başladığı, seramik üretimini etkileyip etkilemediği konularında da araştırmalar yapılarak, aynı dönemde hem seramik; hem cam üretiminin yapılıp yapılmadığı konusunda yorumlar katılmıştır.

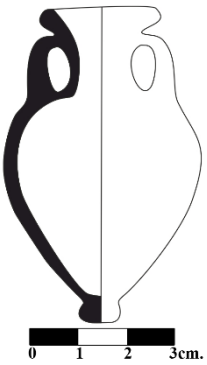

Grafik 2: Kahramanmaraş Müzesi Cam Eserlerinin Formlarına Göre Sayısal Dağılımı

Grafik 3: Kahramanmaraş Müzesi Cam Eserlerinin Yapım Tekniklerine Göre Dağılımı

4. 1. Amphoriskos

Dar ağızlı ve boyunlu, omuzdan iki kulplu, genelde oval gövdeli, sivri dipli amphoranın küçüğü olan taşıma kaplarıdır. Yunanca *"amphi*-her iki kenarda*" ve "phero*-taşımak*"* kelimelerinden gelmektedir[397] ve amphoranın minyatürüdür[398]. Sivri dipli olduklarından ayakta durabilmeleri için camdan ve metalden kaideler kullanılır. Bu kaidelerin camdan olanlarına Tanagra'dan MÖ 5. yüzyıl örneğini verebiliriz[399].

Cam amphoriskoslar genellikle koyu mavi üzerine açık mavi ve turkuaz renklerde bezelidir. Parfüm şişesi olarak kullanılan amphoriskosların kullanım amacını gösteren en güzel örnek şuan Antalya Müzesi'nde sergilenmekte olan ve 1992-1993 yıllarında Antalya Müzesi tarafından yapılan Antalya Doğu Garajı Mevkii, Antik Nekropol Kurtarma Kazısı'nda ortaya çıkarılmış Hellenistik dönem cam

[397] Başaran, C., *Arkeolojiye Giriş*, Erzurum, 1998, s. 158; Er, Y., *Klasik Arkeoloji Sözlüğü*, Ankara, 2004, s. 24, 25.
[398] Başaran, C., 1998, s. 158; Grossman, R. A., 2002, s. 3, fig. 5.
[399] Weinberg, G. D.,- McClellan M. C., ,1992, s. 94, no.37,.38.

amphoriskostur. İçinde cam damlalık çubuğu ve kapağıyla birlikte in situ olarak bulunmuştur[400].

İki kulpu ve sivri tabanlarıyla cam amphoriskoslar MÖ geç 6. yüzyıl ve 5. yüzyılın karakteristik kaplarıdır. En erken örnekleri beyaz zemin üzerine mor cam ipliği bezemeyle süslenmişlerdir[401]. Geçe doğru cam hamurunun rengi koyu mavi bezeme iplikleri ise genellikle sarı, beyaz ve turkuaz renklere dönüşmüştür. MÖ 7. yüzyıla kadar Mezopotamya'da etkinlik gösteren cam ustaları bu yüzyıldan sonra Mezopotamya'dan Rhodos'a gitmişler ve orada iç kalıp yapımı cam endüstrisini geliştirmişler ve bu tip kapları üretmişlerdir[402]. Grose[403] Mediterranean Core-Formed Glass Class I:B, Harden[404] Form 2, Lightfoot[405] Mediterranean Group I,Form I:I grubuna giren bu kaplar özellikle Rhodos nekropolünde ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca Akdeniz ve Yunanistan'la ticari ilişkilerinden dolayı Karadeniz'de de bu tip kapların varlığı bilinmektedir.

Kat. No. 1'deki örneğimiz geri alma yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Eserde boynun bir kısmı ve ağız kırıktır. İç kalıp tekniğinde yapılan amphoriskos silindirik boyun, kaideye doğru daralan oval gövde, topuz şeklinde bir kaideye sahiptir. Kulplar ve kaide koyu mavi renklidir. Omuz ve dibe yakın kısımda sarı renkli cam ipliğinden bantlarla bezeme kuşağı oluşturulmuş ve bu bantlar arasına cam henüz sıcakken turkuaz renkli cam iplikleri sarılıp, metal veya ahşap sivri uçlu aletle taranarak zigzag bezeme yapılmıştır.

Eserimizin form ve bezeme olarak birebir benzerleri; Eretria[406], Rhodos[407], Mısır[408], Pella-Makedonya[409], Thessaloniki[410], Toledo Museum Koleksiyonu[411],

---

[400] Antalya Müzesi Müdür Yardımcısı Sayın Mustafa Samur'a verdiği bilgilerden dolayı teşekkür ederim.
[401] Honey W. B., 1946, s. 19, pl. 1E.
[402] Harden, D. B., 1981, s. 52, 53, 60; Grose, D. F., 1989, s. 110.
[403] Grose, D. F., 1989, s.146,147 no.106.
[404] Harden, D. B., 1981, s. 78-81, no. 163-175.
[405] Lightfoot, C.S., *Ancient Glass in National Museum Scotland*, Scotland 2007, s. 29, no.6.
[406] Harden, D. B., 1981, s. 58, pl. XI, no. 182.
[407] Harden, D. B., 1981, Pl. XI, no. 183,185.
[408] Honey 1946, s. 19, pl. 1E;, Höpken, C., "Gaben für das Jenseits Glas" *Das Schönste Museum der Welt, Museum Folkwang bis 1933,* , (Ed.Hartwing Fischer) Folkwand/Steidl, Germany, 2010, s. 254, A60.

Scotland National Museum Koleksiyonu[412], British Museum Koleksiyonu[413], Atina[414], Anadolu'da; Bodrum[415], Assos[416], Enez (Ainos)[417], Karadeniz Bölgesi[418], Çanakkale-Dardanos[419], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[420], Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonu[421]'nda bulunmaktadır. Benzer örnekler ışığında eserimiz **MÖ 6. yüzyıl sonu 5. yüzyıl** olarak tarihlendirilebilir.

Cam amphoriskoslar tıpkı çağdaşı seramik amphoriskoslar gibi kısa boyunlu, geniş omuzlu, dibe doğru daralan yumurta tipi gövdeli ve ters konik veya topuz kaidelidirler. Cam amphoriskoslarda koyu mavi cam üzerine cam iplikleriyle sınırlandırılmış alanda açık renklerle zigzag veya fisto bezemesi yapılırken; seramik eserlerde gövdedeki bu bezemeli alan bantlarla sınırlandırılmış ve gövdede mitolojik sahnelere yer verilmiştir. Erken dönemlerde çoğunlukla amphoralar varken; seramik amphoriskosun en erken örnekleri MÖ 7.-6 yüzyıllarda Korinth'te karşımıza çıkmaktadır[422]. MÖ 4. yüzyıl Atika örneklerine de Metropolitan Museum Koleksiyonu[423] içerisinde rastlamak mümkündür. Camın, amphoriskoslarda kullanımı genelde MÖ 6.-5. yüzyıllardan itibaren yaygın olarak görülmektedir. Çalışmamız kapsamında seramik amphoriskoslara oranla cam olanların, özellikle Akdeniz kültürlerinde daha yaygın olarak üretildiği anlaşılmıştır.

---

[409] Lilibaki-Akamati, M., Akamatis, I. M., Chrysostomou, An., Chrysostomou, P.,*The Archaeological Museum of Pella*, John S. Latsis Public Benefit Foundation and EFG Eurobank Ergasias S.A, OLKOS, 2011, s. 356 (810 nolu genç kız mezarından çıkmış MÖ 480-450)

[410] Grammenos, D.V. , *The Archaeological Museum of Thessaloniki*, EFG Eurobank Ergasias S.A. / John S. Latsis Public Benefit Foundation, OLKOS 2004, s. 218, (Sindos Nekropolü'nden MÖ 510).

[411] Grose, D. F., 1989, s.146,147 no.105,106.

[412] Lightfoot, C. S., 2007, s. 29, no 6.

[413] Cooney, J. D., 1976, s. 102, no. 1065.

[414] Weinberg, G. D.,-McCellan, M. C., 1992, s. 85, no 16 (Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi-Env. No. 2696).

[415] Özet, A., 1998, s. 36, no. 4 Amphoriskos/Tip II.

[416] Bischop, D., "Funde Früher Sandkernglaser" *Asia Minor Studien Ausgrabungen in Assos* Band 2 (Ed. Ümit Serdaroğlu, Reinhard Stupperich,Elmar Schwertheim), Dr. Rudolf Habelt GMBH, BONN, 1990, s. 139-146, taf. 1-19, Abb. 1.6

[417] Başaran, S., "Enez (Ainos) 2011 Yılı Arkeoloji Kazısı" *34. KST C. 2*, Çorum, (2013), s. 375-390. (Su Terazisi Nekropolu MÖ 520-500 cam amphoriskos altlıkları da ortaya çıkarılmıştır).

[418] Rohde, E., "Antikes Glas: Eine Vorlage aus den Beständen der Berliner Antiken-Sammlung" *Forschungen und Berichte, Bd. 20, 150 Jahre Staatliche Museen zu Berlin* (1980), s. 150, Abb. 2, Kat. Nr. 2 (Muhtemel geliş yeri Karadeniz Bölgesi).

[419] Atik, Ş., 1990, s. 19, res. 12.

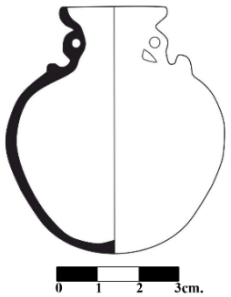
[420] Uygun D.,- Özden Gerçekler, S., *Kadim Çağlardan İzler Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu*, İstanbul 2013, s. 189, no.93a (MÖ 6. yy sonu)

[421] Özet, A., 1987a, s. 590, fig. 1.

[422]http://www.metmuseum.org.

[423]http://metmuseum.org.

4. 2. Aryballos

Yunanca "aryballus" çanta anlamına gelmektedir. Genellikle atletlerin kullandığı küresel gövdeli, dar boyunlu ve iki kulplu yağ şişeleridir[424]. Cam aryballoslar, seramik ve bronz aryballosların taklidi şeklinde yapılmıştır ve aynı amaç için kullanılmıştır[425]. Korinth tipi seramik aryballoslar kulplara bağlanan ipliklerle taşınırken Attika tipi aryballoslarda boyuna bağlanan iplerle taşınmaktadır **(Foto. 35, 36)**[426]. Isings tarafından, Form 61 grubuna dahil edilen aryballosların hamama giderken kulplarına geçirilen deri veya metal halkalarla bileğe bağlanarak veya boyuna asılarak taşındığı belirtilir.[427]. Bunun en güzel örneğini Smintheion[428] nekropolü kazısı, 1 nolu mezardan kulpundaki metal halkayla çıkan aryballosta görebiliriz. Aryballosların nasıl kullanıldığına dair bilgi veren sahneler vazolar ve taş kabartmalarda karşımıza çıkmaktadır[429]. Ayrıca Martial Epigramları'nda[430] *"amphoraların küçük bir biçimi iki kulplu bir kap, bu tür şişeler birçok işe yarayan kaplar için de kullanılırdı. Örneğin hamama giderken yağ taşımak, ilaç ve içecek taşımak için"* şeklinde bahsedilmektedir. Çanakkale-Gümüşçay[431] kazılarında bulunan Polyxena Lahdinden çıkarılan cam aryballosun içinde kozmetik kalıntısının bulunması, bu kapların kozmetik için de kullanıldığının kanıtıdır. Uzun bir

---

[424] Saltuk, S., *Arkeoloji Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1997, s. 32; Başaran, C., 1998, s. 160; Er, Y., 2004, s. 39; Delemen, İ., - Çokay Kepçe, S., *Yunan ve Roma Kap Formları Sözlüğü*, İstanbul 2009, s. 2; Leljak, M., 2012, s.121-133.

[425] Isings, C., Roman Glass From Dated Finds, Archaelogia Traiectina II, Groningen/Djakarta 1957, s. 78.

[426] Haspels, C.H.E., "How the Aryballos was Suspended" *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 29 (1927/1928), s. 216-223.

[427] Beazley, J. D., "Aryballos" *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 29 (1927/1928), s. 187-215, Fig. 6; Isings, C., 1957, s. 78; Boardman, J., *Kırmızı Figürlü Atina Vazoları Arkaik Dönem*, (Çev. Gürkan Ergin), Homer Kitabevi İstanbul, 2002, s. 38, 24-3.

[428] Özgünel, C., "1991 Yılı Gülpınar (Apollo-Smintheus Tapınagı) Kazı ve Onarım Çalışmaları" *XIV. KST*, Cilt 1, (25-29 Mayıs 1992), Ankara, s. 509-514; Gençler, Ç., *"Smintheion Camları"* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara, 2000, s. 36, Kat. No. 65.

[429] Beazley, J. D., 1927/1928, Fig. 6; Euphronios'un MÖ 6. yüzyıla tarihlenen kalyks krater üzerindeki yağlanan sporcular betimi (Boardman, J., 2002, s. 38, 24.I-3);

[430] Whitehouse, D., "Glass in the Epigrams of Martial" *JGS* 41, 1993, s.74 (Bkz. Atik, Ş., 2004, s. 73, dn. 212)

[431] Sevinç, N., "Çanakkale-Gümüşçay Tümülüsleri 1994 Yılı Kurtarma Kazıları Ön Raporu" *VI Müze Kurtarma Kazıları Semineri* (24-26 Nisan 1995), Didim, 1996, s. 443-449.

dönem iç kalıp tekniğinde yapılan aryballoslar üfleme tekniğinin ortaya çıkmasıyla Roma dünyasında da yerini almış ve yoğun bir şekilde üretilmeye başlanmıştır[432].

Kat. No. 2'deki hibe yoluyla müzeye kazandırılan eserimiz, kısa ve silindirik boyunlu, küresel gövdeye sahiptir ve iç kalıp tekniğinde yapılmıştır. Yuvarlak dipli aryballosta, mavi renkli basit yüzük kulplar sonradan eklenmiştir. Omuzu ve dibe yakın kısmı sarı ve beyaz renkli cam ipliğinden düzensiz kalınlıkta spiraller arasında zigzag motifi ile bezenmiştir. Grose'nin[433] Mediterranean Core-Formed Glass Form I Class I:A; Hayes[434] Fifth-century types: blue and coloured bodies; Harden[435]'in Form 2, Lightfoot[436] Mediterranean Group I, Form I:IA; Morin-Jean[437] Form 33a grubuna girmektedir. Benzer örnekler; Doğu Akdeniz[438], Mısır[439], Rhodos[440], Yunanistan[441], Pella[442], Royal Ontario Museum Koleksiyonu[443] (Kanada-Toronto), Scotland Museum Koleksiyonu[444] (İskoçya), Aigai (Makedonya)[445], Anadolu'da Uşak Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu [446], Assos-Behramköy[447], Enez (Ainos)[448], Parion[449], Sardes[450]'te karşımıza çıkmaktadır. Rhodos ve Sardes buluntusu mezar konteksi olduğundan tarihleme konusunda bu eserler baz alınarak **Kat. No. 2**'deki eserimiz **MÖ 5. yüzyılın**

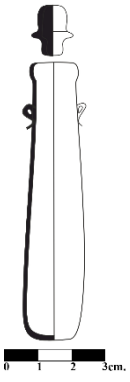
---

[432] Isings, C., *Roman Glass in Limburg*. Groningen, Wolters-Nordhoff, 1971, s. 13,14, fig. 2, no. 26, 28; Lightfoot C. S., 2007, s.110, no.255.
[433] Grose, D. F., 1989, s.112, Cat. No. 119,120, Fig. 62.
[434] Hayes, J., 1975, s. 187, plt.1, no. 14.
[435] Harden, D. B., 1981, 91-3, no. 226-41.
[436] Lightfoot, C. S., 2007, s.31, no.10
[437] Morin-Jean., *La Verrerie en Gaule Sous L'empire Romain,* Paris, 1922-23, s. 86, fig.86.
[438] Goldstein, S. M., 1989, s. 125, Plt. 15, no. 259; Pyatygin, A., *"Gorny & Mosch's Representative in Russia"* Arbat 38/1, Bld. 2, 202 (2011), s.118, no.104.
[439] Cooney, J. D., 1974, s.102, no. 1067.
[440] Harden, D. B., 1981, s. 58, no. 233 (Rhodos-Camiros kenti Fikellura mezarlığı, 133 nolu mezar MÖ 450-400), Grose, D. F., 1989, s. 151, cat. No. 119; Tait, H., 1991, s. 42, no.45.
[441] Weinberg, G. D., -McClellan, M. C., 1992, s. 86,87, no.19,20 (Tanagra, Atina'dan).
[442] Lilibaki-Akamati, Akamatis, Chrysostomou, Chrysostomou, 2011, s. 356 (399 nolu savaşçı mezarından çıkmış MÖ 500-470)
[443] Hayes, J., 1975, s. 11, pl.1, no. 14
[444] Lightfoot, C. S., 2007, s. 31, 32, no. 10,12
[445] Kottaridi, A., *Aigai: The Royal Metropolis of the Macedonians,* John S. Latsis Public Benefit Foundation, 2013, s. 109 (Aigai kraliçesinin mezarından MÖ 5. yüzyıl).
[446] Lightfoot, C. S., 1989, s. 71, pl.1, no.1.
[447] Atik, Ş., 1990, s. 20, Res. 14.
[448] Başaran ,S.,- Kurap, G., 2013, s. 388, Res. 7. (Su Terazisi Nekropolu MÖ 6. yy sonu).
[449] Kasapoğlu, B. E., *"Parion Korinth Aryballosları (2005-2013)",* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Erzurum, 2013, Kat. No. 1.
[450] Baughan, E., "Lidya Gömü Gelenekleri" *Lidyalılar ve Dünyaları* (Ed. Prof. Dr. Nicholas D. Cahill), YKY İstanbul (2010), s. 273-304, no 198,199.

2. yarısına tarihlendirilebilir. McClellan da bu grup aryballosları MÖ 5. yüzyılın 2. yarısı veya MÖ 4. yüzyılın başlarına tarihlemektedir[451].

Bu dönemlerde cam aryballoslar seramik benzerlerinden etkilenerek yapıldığından aynı dönemde hem seramik hem de cam aryballosları görmek mümkündür. Form olarak hemen hemen aynı özellikler yansıtan aryballosların bezeme konuları farklılık göstermektedir. Seramiklerde genellikle figür ve bitkisel bezemeler kullanılmışken; cam aryballoslarda zigzag ve fisto bezemeler kullanılmıştır. Fakat bezeme için rezerve edilen alan omuzdan ve dibe yakın kısımdan seramik aryballoslarda boya ile cam aryballoslarda ise farklı renkteki cam ipliğiyle spiral yapılarak belli edilmiştir. Kat. No. 2, Korinth[452], Efes[453], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[454], İzmir Müzesi Koleksiyonu[455] seramik aryballoslarla benzerdir. Seramik örnekler MÖ 7. ve 6. yüzyıllarda karşımıza çıkmaktadır. İç kalıp tekniğinde yapılan eserimiz Roma Dönemi cam aryballoslara göre daha kalın cidarlıdır ve bu yönüyle seramiklerle benzerlik göstermektedir. Fakat seramik aryballoslar daha kalın cidarlı üretilmektedirler.

4. 3. Sürme Şişesi

İnce, uzun formda, iç kalıp tekniğinden biraz farklı olarak çubuk teknikte yapılan kapaklı veya kapaksız üretilen ve kozmetik alanında kullanılan kaplardır. MÖ 2. binde üretimine başlanan sürme şişeleri, özellikle MÖ 6.-4. yüzyıllar arasında yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapların birinci tipini oluşturan erken örnekleri MÖ 1500'lerden itibaren karşımıza çıkmaktadır. Form olarak palmiye ağacı şeklinde, sonradan eklenmiş dudak, uzun silindirik gövde, kulpsuz veya iki kulplu gövdesi fisto veya zigzag bezemesiyle

[451] McClellan, M. C., "Core-Formed Glass From Dated Contexts" (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Pennsylvania Universty 1984, ss, 67,68.
[452] Boardman, J., *Early Greek Vase Painting 11th-6th Centuries BC* Thames and Hudson Ltd., London, 1998, s.179, no.365; Kottaridi, A., 2013, s. 70.
[453] Gasser, A., Forschungen in Ephesos, Die Korinthische und Attische İmportkeramik vom Artemision in Ephesos, Band XII/1, Schindler-Wien 1989, s. 46, no. K174.
[454] Uygun, D., -Özden Gerçekler, S., 2013, s. 87, no. 178.
[455] Akurgal, M., Korinth Seramiği MÖ 750-550, İstanbul 1997, s. 48, lev. 75:2.

süslüdür[456]. Genellikle Mısır örneklerinde karşımıza çıkmaktadır. İkinci tipi ise, MÖ 6. ve 4. yüzyıllar arasında üretimi olan sürme şişeleridir. Uzun veya kısa olarak üretilebilen bu kaplar Barag[457], ve Harden[458] tarafından ayrıntılı olarak incelenmiş ve kadınların göz kapaklarını koyulaştırmak amacıyla içine siyah pudra konulan "sürme şişesi" olarak kullandığı anlaşılmıştır. Düz kenarlı, silindirik gövdeli ve basık armudi şekilli olarak sınıflandırılmıştır[459]. Düz kenarlı ve silindirik olan diğer tipe göre boyut olarak daha küçüktür. Düz kenarlılar genellikle İran üretimi iken; silindirik gövdeli olanlar ise, Mezopotamya üretimi formlardır[460]. Bu tip kapların gövdeleri fisto veya tüy bezemesiyle süslenmiştir. Kulplu olarak da üretilen bu kaplarda yunus balığı şeklinde kulplar kullanılmıştır. Harden[461] Mediterranean Group IB, Goldstein[462] Eastern Mediterranean Core-Formed Glass, Hayes[463] Fith-century types: blue and coloured bodies grubu altında incelemişlerdir. Grose[464] ve Barag[465] ise bu kapların West Asian Core-Formed Bottle grubuna almış ve geç Akamenid-Pers imparatorluğunun sınırlarında kullanılmış olabileceğini iddia ederek MÖ 5. yüzyıl veya erken 4. yüzyıla tarihlendirmişlerdir.

Kat. No. 3'deki eserimiz satın alma yoluyla müzeye kazandırılmıştır. İç Kalıp (Çubuk Kalıp) tekniğinde yapılan silindirik gövdeli sürme şişesi siyah cam üzerine beyaz renkte tüy bezemelidir. Yarısaydam eserde bir kulp, boyun ve ağız kırıktır. Muhtemelen karşılıklı duran yunus balığı şekilli kulpları vardır. Oval tabana sahiptir. Eserimiz yukarıda bahsettiğimiz gruplar arasında ikinci tipe girmektedir. Doğu Akdeniz[466], Royal Ontario Museum Koleksiyonu[467], Corning Museum Koleksiyonu[468], British Museum Koleksiyonu[469], Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları Koleksiyonu[470],

[456] Harden D. B., 1981, s.75-77, no.158, Grose, D. F., 1986, s. 62, fig. 10, 11.
[457] Barag D., 1975, s. 23-36.
[458] Harden, D.B., 1981, s. 75.
[459] Barag, D., 1975, s. 26; Grose, D. F., 1989, s.86, no. 31.
[460] Barag, D., 1970, s. 170, no. 88,89; Barag, D., 1975, s. 28,29; Grose, D. F., 1989, s. 79; fig. 46,47.
[461] Harden, D. B., 1981, plt.10, no. 158
[462] Goldstein, S. M., 1979, s.107, plt.12, no.212
[463] Hayes, J., 1975, s.10, plt. 2, no. 8.
[464] Grose, D. F., 1989, s.79. fig. 47
[465] Barag, D., 1975, s.24,25; Goldstein, S. M., 1979, s.107; Grose, D. F., 1986, s. 80;
[466] Grose, D. F., 1989, s. 79, fig. 47.
[467] Hayes, J., 1975, s. 10, no.8.
[468] Goldstein, S. M., 1979, s.107, plt.12, no.212; Barag, D., 1975, s. 29, fig. 55.
[469] Harden, D. B., 1981, plt.10, no. 158
[470] Canav, Ü., 1985, s. 29, no.5.

Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu[471], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[472] arasında bulunan benzerleri ışığında **MÖ 5. yüzyıl sonu 4. yüzyıl başlarına** tarihleyebiliriz.

Sürme şişelerinin benzerleri Mısır'da MÖ 2. binde fayans ve ahşaptan[473], MÖ 3. yüzyıllardan itibaren ise pişmiş topraktan örneklerine rastlamak mümkündür. Parion'da da 2013 yılı Nekropol kazılarında siyah firnisli üzeri beyaz nokta bezeli benzer bir seramik örnek ortaya çıkmıştır[474]. Atika batı yamacı boyalı seramikleriyle form olarak olmasa da; siyah firnis üzerine beyaz bezemeleriyle benzer özellikler gösteren örneklerine rastlanmaktadır[475].

4. 4. Alabastron (Tip I-II)

Alabastronlar antik dünya da küçük boyutlarda üretilen, parfüm, yağ vb. maddelerin saklandığı kaplardır. İlk dönemlerde alabaster[476] maddesinden yapıldığı için bu ismi almıştır[477]. Pişmiş toprak, cam veya madenden de üretilmiştir. Dar boyunlu, uzun, kulpsuz veya iki kör kulplu, dibe doğru uzayıp genişleyen damla şekilli veya sivri dipli kaplardır[478]. Cam alabastronlarda genellikle koyu renk camın üzerine açık renk cam iplik bezeme uygulanır. Dışa taşkın geniş ağızlı bu kaplarda gövdenin üst kısmına yakın yerde karşılıklı tutamakları vardır. Seramik benzerleri gibi genellikle kulplarından bir askılıkla boyuna asılarak kullanıldığı düşünülen cam alabastronların[479], farklı amaçlarla kullanıldığı da görülmektedir. Örneğin; Etrüsk vazo resimleri üzerinde alabastrondan uzun bir çubukla parfüm alıp saçına süren kadın

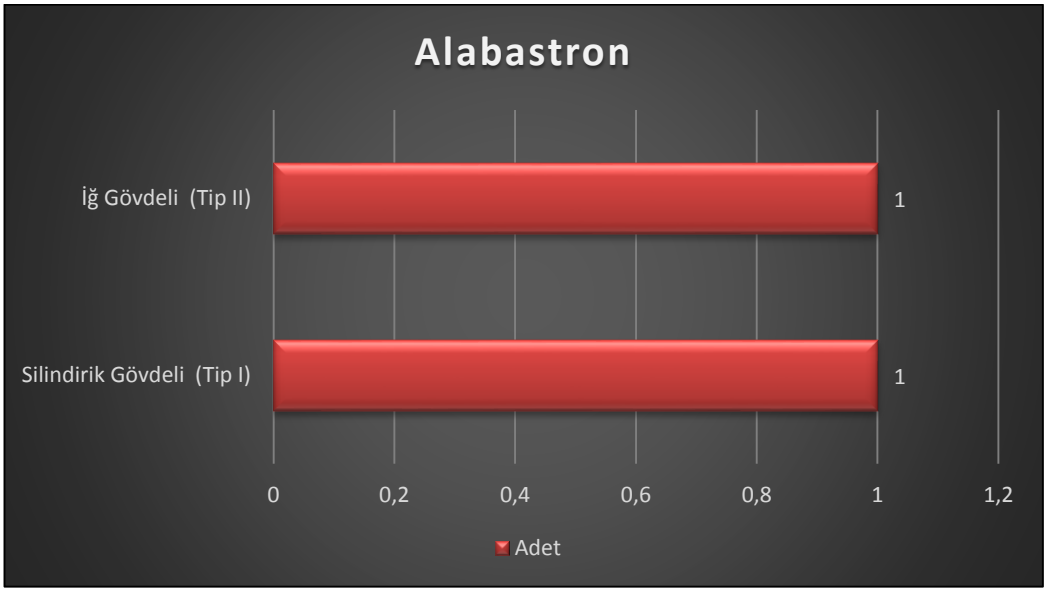
---

[471] Akat, Y.,-, Fıratlı, N.,- Kocabaş, H., s. 17, resim 13 (MÖ 3. yüzyıl).
[472] Atik, Ş., s. 85, Res.I-70.
[473] Hall, H. R., "Objects of Tut'ankhamūn in the British Museum" *The Journal of Egyptian Archaeology*, Vol. 14, No. 1/2 (1928), s. 74-77, plt. IX, fig. 1-3; Malek, J., 1991, s. 185-186; plt. 18, no.1.
[474] Eser henüz yayınlanmamış, bilgiler Parion kazı ekibi tarafından verilmiştir.
[475] Boskova, A., "West Slope Pottery from Bulgaria" *АРХЕОЛОГИЯ,* Vol. LIII, (2012), s. 27-41.
[476] Bileşiminde % 75'ten çok kalsiyum karbonat bulunan, genellikle beyaz, renkli ve damarlısı da olan, cilalanabilen, billurlaşmış kireç taşı, sumermeri (Bkz. Başaran, C. 1998, s. 160; http://www.nedirnedemek.com/alabaster-nedir-alabaster-ne-demek)
[477] Pliny (Yaşlı) Naturalis Historia, 13,2. S. 3, (Loeb Baskısı çev. H.Rackham, 1938-63); Başaran, C., 1998, s. 160.
[478] Er, Y., 2004, s. 17; Weinberg, G. D.,- McClellan, M. C., 1992, s. 19; Saltuk, S., 1993, s. 19, levha I; Schreiber, T., *Athenian Vase Construction: A Potter's Analysis*, J.Paul Getty Museum Malibu, California, 1999. s. 69; http://www.britannica.com/EBchecked/topic/12011/alabastron.
[479] Weinberg, G. D., - McClellan, M. C., 1992, s. 21.

resmedilirken[480], Suriyeli kadınlar gözlerini boyamak amacıyla kullandıkları boyaları koymak için "sürmedanlık" olarak kullanmışlardır[481].

Anadolu'da çok fazla benzerine rastlayamadığımız alabastronlar Barag'a göre özellikle Ege ve Akdeniz kıyısında M.Ö. 7. yüzyıldan itibaren görülmektedir[482]. Fakat Harden ve McClellan bu kapların en erken örneklerinin MÖ 6. yüzyılın 2. yarısından itibaren üretildiğini ve bu tarihten önceye gidemeyeceğini savunmuşlardır[483]. Erken örneklerinde form olarak silindirik bir gövde varken; geçe doğru iğ şekilli gövdeye dönüşmüştür. Bezeme olarak erken örnekler ya bezemesiz ya da sonraki dönemlerde olduğu gibi tüy veya balıksırtı bezemesi ile süslenmişlerdir.

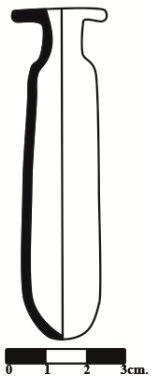
Bu formda 2 adet eserimiz mevcuttur. Farklı iki tipteki bu eserler ***Alabastron Tip I,*** **Kat. No. 4**'te, ***Alabastron Tip II,*** **Kat. No. 5**'te ele alınmıştır. Her ikisi de iç kalıp tekniğinde yapılmıştır **(Grafik 4)**.

Grafik 4: Alabastronların Tiplere Göre Dağılımı

[480] Atik, Ş., 2004, s. 74, dn. 216.
[481] Stern, E. M., 1977, s. 24; Atik, Ş., 1990, s. 26, Atik, Ş., 2004, s. 74, dn. 217.
[482] Barag, D., 1985, pl.7, no.48-51; Grose, D. F., 1989, s. 110; Civelek, A., "Stratonikeia-Akdağ Nekropolisi'nden Bir Mezar" *Anadolu/Anatolia* 30 (2006), s. 51.
[483] Harden, D. B., 1981, 52,53 ve 161,163; McClellan, M. C., 1985, s. 36, 37.

4. 4. 1. Silindirik Gövdeli Alabastron (Tip I)

Alabastron Tip I olarak ele aldığımız **Kat. No. 4**'teki satın alınarak müzeye kazandırmıştır. İç kalıp tekniğiyle yapılan eserde boyun aletle sıkıştırılarak oluşturulmuştur. Yumuşak bir hat çizerek omuza geçiş sağlanmış ve silindirik gövdeye geçilmiştir. Oval tabanlı alabastronda oldukça yoğun bir şekilde tüm gövdeye yayılan hava kabarcıkları vardır.

Eserimizin benzerlerini Hayes[484] Fourth/Third-century types, Grose[485] Mediterranean Core-Formed Bottle, Group I, Class I:F, Form I:3A, Goldstein[486] Eastern Mediterranean Core-Formed Glass, Harden[487] Form 3 grubu altında incelemiştir. Özellikle Harden MÖ 7. yüzyılda Mezopotamya'daki cam ustalarının batıya hareket ettiğini ve Rhodos adasına yerleştiğini orada iç kalıp tekniğinde camlar ürettiğini aktarmaktadır[488]. Bu dönemde Rhodoslular kokulu yağlar, merhem ve parfümleri satmak için kullanılan kapların üretiminde yerel bir cam üretim işliğinin olması gerektiğini düşünmüşlerdir. Rhodos'daki bu dönem iç kalıp camların genel özelliklerini nekropolde ortaya çıkarılan şişelerden anlayabilmekteyiz. Bu tip kaplar yoğun olarak Ege'de karşımıza çıkarken, Yunanlılarla ticari ilişkileri olan Akdeniz ve Karadeniz'de de görmek mümkündür[489].

Eserimizin form olarak birebir benzerleri Rhodos[490], Scotland National Museum Koleksiyonu[491], Pella[492], Thessaloniki[493], British Museum Koleksiyonu[494], Kuzey Karadeniz Bölgesi[495], Milas[496], İstanbul Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu[497],

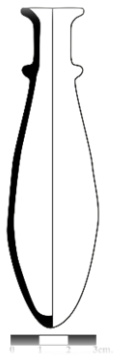
---

[484] Hayes, J., 1975, s. 13, no.25;
[485] Grose, D.F., 1989, s. 137, fig.77.
[486] Goldstein, S. M., 1979, s.129, no 264.
[487] Harden, D. B., 1981, s.68, no. 124.
[488] Harden, D.B., 1981, s. 52,53; Grose 1989, s. 110.
[489] Harden, D.B., 1981, s. 52,53; Grose 1989, s. 110.
[490] Grose, D. F., 1989, s. 137, no. 77.
[491] Lightfoot, C. S., 2007, s. 28, no.4.
[492] Lilibaki-Akamati, Akamatis, Chrysostomou, Chrysostomou, 2011, s. 357 (306 nolu erkek mezarında ortaya çıkarılmış)
[493] Grammenos, D. V., 2004, s. 240 (Derveni mezarlığından MÖ 4. yy sonları)
[494] Harden, D. B., 1981, s. 68, no. 124.
[495] Rohde, E., 1980, s. 20, Abb. 10, Kat. Nr. 10; Kunina, N., *Ancient Glass in the Hermitage Museum*, ARS Publiser, St.Petersburg 1997, s. 249, no.14 (Pantikapaion nekropolünde 83 nolu mezardan MÖ 4. yy son çeyreği)
[496] Özet, A., 1998, s. 39, no.7, Tip II.

Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu[498]'nunda karşımıza çıkmaktadır. Form benzerliğine baktığımızda **MÖ 4. yüzyıl sonlarına** tarihleyebiliriz.

Seramik benzerlerinin çoğunlukla Korinth'te üretildiği görülmektedir. Ağız tabla şeklinde genellikle kulpsuz fakat gövde cam örneklerde silindirik veya damla biçimliyken; seramik örneklerinde erkenlerinde torba şeklinde aşağı sarkıtılmış, geç dönemlere doğru küçük kulplar eklenmiş ve gövde silindirik hale dönmeye başlamıştır. Seramik alabastronlar genellikle figürlü, mitolojik ve bitkisel bezemelerle süslüyken cam olanlar bazen bezemesiz bazen de cam ipliği bezemelidirler. Korinth[499], Atika[500], Pella[501], Aigai[502], Metropolitan Museum Koleksiyonu[503], Efes[504], Samsun-Karacadoğan Höyük[505], Antandros[506], Assos[507], Sardes[508], örneklerine baktığımızda bu tip seramik kapların MÖ 7. yüzyıldan itibaren üretildiğini ve cam olanların da MÖ 6. yüzyılla birlikte bu üretime dahil oldukları görülmektedir.

4. 3. 2. İğ Gövdeli Alabastron (Tip II)

Genel olarak bakıldığında iğ gövdeli alabastronlar içe meyilli halka dudak, kısa boyun, küçük tutamaklar ve iğ biçimli gövde ve yuvarlatılmış dipten oluşmaktadır. Boyun kısmındaki küçük tutamaklar hem süs hem de asılarak kullanılması için yapılmış olmalıdır. Cam örneklerinde genellikle siyah veya lacivert cam üzerine opak beyaz,

---

[497] Atik, Ş., 2004, res. I-68.
[498] Akat, Y.,-Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984, s. 17, no.22, res.11.
[499] Akurgal, M., 1997, lev. 40.1; Boardman, J., 1998, s. 200, no 369; Hadjidakis, Delos 2013, s. 352, no 684,685 (MÖ 7.-6. yy).
[500] Boardman, J., 2003, s. 150, no. 268 (MÖ 5. yy)
[501] Lilibaki-Akamati, Akamatis, Chrysostomou, Chrysostomou, 2011, s. 347 (470 no.lu kadın mezarından MÖ 580-550).
[502] Kottaridi, A., 2013, s. 101 (MÖ 5. yy sonları-4. yy)
[503]http://www.metmuseum.org.
[504] Gasser, A., 1989, s. 27, Taf. 17, K53.
[505] Akyüz, U., Kolağasıoğlu, M., Alper, Ş. O., "Samsun İli, Atakum İlçesi, Çakalca (Karacadoğan Höyük) Kurupelit Kurtarma Kazısı 2009" *19. Müze Çalışmaları Ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu,* Ordu (2010), s. 117-134.
[506] Somersan, T. S., *"Antandros Korinth Seramikleri"* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2007, s. 142, Lev. 23, Kat. No. 125 (Melis Nekropolü, MÖ 650-600)
[507] Atik, Ş., 1990, s. 20, resim 14.
[508] Rotroff S. I., - Oliver, Jr. A., *The Hellenistic Pottery from Sardis: The Finds Through 1994*, Harvard Univesity Press, London 2003, s. 71, no. 267-273.

sarı veya turkuaz renkli ipliklerle bezenmişlerdir. Boyun ve gövdenin alt kısmı spiral, gövde ise tüy veya fisto bezemeleriyle süslenmiştir.

İğ şekilli alabastronlar geç Hellenistik dönemin en çok üretilen tipidir. İlk olarak MÖ 2. yüzyılda karşımıza çıkan form MÖ 1. yüzyıl sonlarına kadar üretilmiştir[509]. Bu tip kapları, Hayes[510] Hellenistic: Class A, Grose[511], Akdeniz Group III, Class III:E, Form III:5, Harden[512] Form 18 grubu altında incelemişlerdir. Harden ve McClellan bu tip kapların üretim merkezlerinin Suriye-Filistin ve Kıbrıs adası olduğunu ileri sürmektedir[513]. Bu yerlerin dışında Sicilya, Yunanistan ve Anadolu'da da karşımıza çıkmaktadır.

İç kalıp tekniğinde yapılmış, **Kat. No. 5**'teki eserimiz ***Alabastron Tip II*** grubuna girmektedir. İstirdad (geri alma) yoluyla müzeye kazandırılan eser, kalın cidarlı, yarısaydam, siyah gövde üzerine mavi renkli cam ipliği ile bezenmiştir. Tabla dudak ve tutamakları sonradan eklenen alabastron silindirik kısa boyun, iğ şekilli uzunca gövde ve yuvarlatılmış dibe sahiptir. Boyunda ve dip kısmında opak mavi renkte spiral, gövdede tüy bezeme yer almaktadır. Özellikle boyun ve tutamak kısmında matlaşma vardır.

Kıbrıs[514], Sardinya-Tharros[515], Stratonikeia[516], National Scotland Museum Koleksiyonu[517], Royal Ontario Museum Koleksiyonu[518], Metropolitan Museum Koleksiyonu[519], Patara[520], Nif (Olympos)[521], Antalya-Attaleia Nekropolü[522],

[509] Grose, D. F., 1989s. 123, fig. 89.
[510] Hayes, J., 1975, s. 13, no.30.
[511] Grose, D. F., 1989, s.168, fig. 89, no.166,167
[512] Haden, D. B., 1981, s. 122,123.
[513] Harden, D. B., 1981, s. 53, 130; McClellan, M. C., 1985, ss, 34-43; Grose, D. F., 1989, s. 123.
[514] Tait, H., 1991, s. 44, no 49 (Amathus mezarından (MÖ 2. yy ortaları-1. yy ilk yarısı, Suriye-Filistin bölgesindeki cam merkezlerinde üretilmiş)
[515] Barag; D., 1985, pl.11, no.91.
[516] Civelek; A., 2006, s. 51, no.10 (Akdağ Nekropolü)
[517] Lightfoot, C. S., 2007, s. 39, no. 27(MÖ 1. yy ilk yarısı).
[518] Hayes, J., 1975, s. 14, no.30 (MÖ 2. yy-MS 1. yy başları)
[519] http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/74.51.319.
[520] Baybo, S., 2003, s. 22, lev. 1, çiz. 2, no. 4,5 (MÖ 2.-1. yy).
[521] Canav Özgümüş, Ü., -Kanyak, S., 2012, s. 297, şekil 2**;** 93 (MÖ 3. yy)
[522] Tosun, A., Akman, A., "Doğu Garajı-Halk Pazarı Mevkii (Attaleia Nekropolü) Kurtarma Kazısı 2009 Yılı Çalışmalar" *19. Müze Çalışmaları Ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu,* Ordu, (2010), s.97-117.

Arykanda[523], Stratonikeia[524], Assos[525], Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonu[526], Bergama Müzesi Koleksiyonu[527], İzmir Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu[528], Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları Koleksiyonu[529], Hüseyin Kocabaş Cam Eserleri Koleksiyonu[530]'ndaki eserlerle form ve bezeme olarak benzerlikler göstermektedirler. Bu benzerlikler ışığında **MÖ 1. yüzyılın ilk** yarısına tarihleyebiliriz.

İğ gövdeli cam alabastronlar hellenistik dönemin seramik formlarından etkilenerek üretilmişlerdir[531]. Dönemin iğ gövdeli seramik alabastronlarıyla form olarak benzerlik göstermektedirler. Daha erken dönemlerde de altın ve başka metallerden yapılmış örnekleri de vardır[532].

İğ gövdeli seramik alabastronlar, Makedonya-Pella[533], Kanada-Printeria Museum Koleksiyonu[534], Korinth[535] ve Atina[536] da karşımıza çıkmaktadır. İğ gövdeli cam alabastronlar dönemin özensiz yapılan iğ gövdeli unguentariumlarından da etkilenerek ortaya çıktığını[537] ve MÖ 2. yüzyıldan itibaren yaygın üretildiğini söylemek mümkündür.

4. 5. Kaseler (Tip I-VII)

Genel olarak bakıldığında sığ ya da derin formlu kaseler günümüzde olduğu gibi antik dünya da da sofra kabı olarak kullanılan kaplardır. Bezemeli veya sade

---

[523] Tek, A.T., "Arykanda'da Bulunan Antik Cam Eserlere Genel Bir Bakış", *Seres, IV. Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri,* Eskişehir (2007), s. 153-168, resim 1.
[524] Civelek, A., 2006, s. 51, Çiz. 10, Res. 4 (MÖ 2. yy).
[525] Arslan N., "2006 Yılı Assos Kazı Çalışmaları" *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, S.8 (2008),s. 53, Resim 7, no.2 (Lahitten çıkmış. MÖ 3.-1. yy).
[526] Özet A., "Arkaik ve Hellenistik Dönemlerin Cam Alabastron ve Amphoriskosları", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1986 Yıllığı*, Ankara (1987b), s. 86, resim 4.
[527] Atila, C.,-Gürler, B., 2009, s. 18, Kat.No. 3 (MÖ 2.-1.yy).
[528] Atik, Ş., 2004, s. 74, Res. I-67 (MÖ 3.-1. yy)
[529] Canav, Ü., 1985, s. 30, no. 8 (MÖ 3. yy ortası-1.yy ortası)
[530] Akat, Y.,-, Fıratlı, N.,- Kocabaş, H., 1884, s. 17, resim 14.
[531] Grose, D.F., 1989, s. 123, fig. 89
[532]https://www.britishmuseum.org/explore/highlights/highlight_objects/gr/g/gold_alabastron.aspx (Palestrina'dan, MÖ 650-600 yıllarına tarihlenen altın iğ gövdeli alabastron);
http://search.getty.edu/gateway/search?q=Greek&cat=type&highlights=%22Open%20Content%20Images%22&rows=10&srt=a&dir=s&dsp=0&img=0&pg=1 (Fayanstan MS 2. yy)
[533] Lilibaki-Akamati, Akamatis, Chrysostomou, Chrysostomou, 2011, s. 344 (194 nolu savaşçı mezarından çıkmış, MÖ 560'lar)
[534] http://www.pinterest.com/pin/226517056231940563/
[535] Uygun, D.,-Özden Gerçekler, S., 2013, s. 86 (MÖ 6. yy).
[536] Rotroff, S. I., "Hellenistic Pottery: The Plain Wares" *The Athenian Agora, Vol. 33, Hellenistic Pottery: The Plain Wares*, 2006, s. 301, plt.60, fig.70, no.541.
[537] Grose, D.F., 1989, s. 123, fig. 89; Rotroff, S. I., 2006, plt.57, no. 524.

yapılan kaseler mozaik, kalıba döküm ve üfleme tekniğinde üretilmişlerdir. Camın tarihi gelişimi kısmında da bahsettiğimiz gibi MÖ 8. yüzyıl ile birlikte iç kalıp tekniği devam ederken ustaların metale öykünerek yaptığı kalıp yapımı kaseler ortaya çıkmıştır. Kalıba döküm tekniğinde yapılan kaselerin erken örneklerinde dönemin seramik ve metal kapların taklidi olan bu kapların dış kısmı kazıma teknikte yapılan yaprak bezemeleriyle süslenirken, MÖ 1. yüzyıl boyunca karşımıza çıkan ve yine kesme teknikte yapılan çizgi veya yivlerle süslenmiştir. Bu süslemeler kaselerin bazen iç kenarlarında bazen de iç taban kısmında uygulanmıştır. MÖ 1. yüzyıl sonlarından itibaren çizgi ve yiv bezemeli sığ kaselerin yerini kaburgalı kaseler olarak adlandırılan çeşitli renklerdeki kaseler almıştır[538]. Dikine kaburgalar ile süslenen kaselerdeki bu kaburgalar erken dönemlerde daha uzun tutulurken geçe doğru kısaltılır ve ayrıca yumru bezemeleriyle süslenmeye başlar. Kayıp balmumu (Lost-wax) tekniğiyle üretilip sonrasında kesme yöntemiyle bezenmişlerdir. Daha önce de bahsettiğimiz gibi madeni ve seramik kaplardan etkilenerek üretilen bu kaplar da aynı amaçla, yani içki kabı olarak kullanılmış olmalıdır.

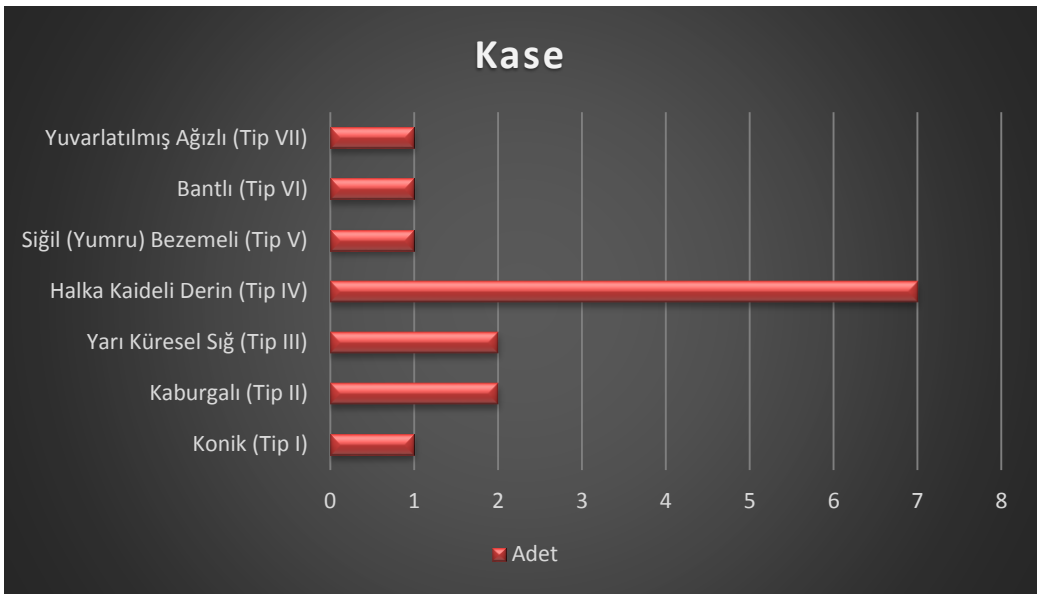
Grose[539], Tel Anafa (İsrail)'da[540] ortaya çıkarılan kalıp yapımı kase parçalarından kalıp yapımı kaseleri; Grup A (Grooved-Yivli), Grup B (Fluted-Oluklu), Grup C (Ribbed-Kaburgalı) ve Grup D (Linear-Cut- Kesme Çizgi) adı altında dört grupta incelemiştir. Suriye-Filistin, Kıbrıs, Yunanistan, İtalya, Kuzey Afrika ve İspanya'da da benzerleri karşımıza çıkmaktadır[541]. Hellenistik dönemden itibaren sevilerek üretilen bu kalıba döküm kaseler MS 1. yüzyıl ortalarına kadar devam etmiştir. Üfleme tekniğinin ortaya çıkmasıyla birlikte daha seri halde üretilen yarı küresel, dik kenarlı gibi değişik formlarda ve oldukça ince cidarlı kaseler üretilmiştir. Bezeme olarak çarkta kesme tekniğiyle çizgi ve yivler, aletle sıkıştırılarak çimdikleme ve siğil ile üfleyip döndürülerek oluşturulan spiral bezekler ayrıca aplik ve çökertme bezemeleri uygulanılmıştır.

Kahramanmaraş Müzesi cam eserleri arasında MÖ 1. yüzyıl ile MS 4. yüzyıllar arasına tarihlenen 21 adet kase yer almaktadır. Bunlar 7 ayrı form altında toplanıp

---

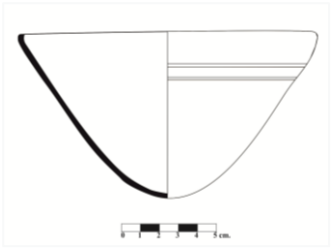
[538] Hayes; J., 1975, s. 16.
[539] Grose, D. F.,1979, s. 54-67; Erten, E., 2003, s. 145.
[540] Herbert, S. C., "Tel Anafa 1978: Preliminary Report" *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, No. 234, 1979, s. 67-83; Hayes, J., 1975, s. 17.
[541] Weinberg G.D.,-McClellan, M. C., 1992 s. 27, no.52-55.

kendi içlerinde tiplere ayrılmıştır **(Tablo 2, Grafik 5)**. Kalıba döküm, kalıba basma, serbest üfleme tekniklerinde yapılan kaseler genellikle aletle şekillendirilmiştir. Bezeme olarak kaburga, çizgi, siğil (meme, yumru), plastik bant, spiral ve çimdikleme uygulanmıştır.

Grafik 5: Kaselerin Tiplere Göre Dağılımı

4. 5. 1. Konik (Mastos) Kase (Tip I)

Geç Hellenistik dönemin mastos[542] olarak adlandırılan gümüş içki kaplarının taklidi olarak üretilen bu kaplar özellikle Suriye-Filistin bölgesinde yoğun olarak karşımıza çıkan bir gruptur[543]. Bu tip kaseler genellikle dik dudak ve ağızdan tabana doğru daralan ve incelen konik bir gövdeye ve konveks bir tabana sahiptirler ve renk olarak sarı ve tonları kullanılmıştır. Konik kaseler genellikle Geç Hellenistik ve Erken Roma buluntusu veren kontekslerde karşımıza çıkmaktadır[544].

[542] Sivri dipli ve bir ya da iki kulpu olan içki kabıdır. (Bkz. Saltuk, S., 1997, s.116, lev.VIII; Er , Y., 2004, s.225;)
[543] Grose,D. F., 1989, s. 193, no.211-213; Weinberg, G. D.,-Stern, E. M., 1992, s. 24, no. 27; Gençler, Ç., "*Elaiussa Sebaste Antik Yerleşimi Cam Buluntuları*" (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009, s. 24.
[544] Grose, D. F., 1989, s. 194; Jackson-Tal, R. E., 2013, s. 102, pl. 3.1:5-8.

Kat. No. 6'daki kasemiz satın alma yoluyla müzeye gelmiştir. ***Kase Tip I*** olarak gruplandırdığımız kase amber sarısı renkte ve kalın cidarlıdır. Alevle düzleştirilen ve çarkta parlatılan düz ağız, konik gövde, sivri dipli forma sahiptir. Bezeme olarak ağızın 2,5 cm. altında 2 sıra, onun da 1 cm. altında 2 sıra çarkta kesme tekniğiyle yapılmış oluklar, iç kısımda da 6 sıra yine çarkta kesme yöntemiyle yapılan çizgi bezek bulunmaktadır. Grose[545] ve Lightfoot[546] Group A- Mid Hellenistic Cast Grooved Bowls (Orta Hellenistik Yivli Kaseler) altında incelemiştir.

Eserimizi, Suriye-Filistin[547], Scotland Museum Koleksiyonu[548], Atina Agorası[549], Milos (Yunanistan)[550], Jericho (İsrail)[551], Kelsey Museum Koleksiyonu (ABD)[552], Elaiussa Sebaste[553], Kaunos[554], İzmir Müzesi Koleksiyonu[555]nda yer alan kaselerle form, renk ve bezeme olarak benzerlikler göstermektedir. Bu eserlerle karşılaştırıldığında **MÖ 2. yüzyıl ortaları-1. yüzyıl başları** arasına tarihleyebiliriz.

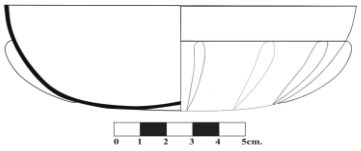
Hellenistik Dönem içerisinde üretilen seramik konik kaselerle form olarak benzerlik gösterirler. Bu tip kaplar sivri dipli olduklarından tek başlarına ayakta duramazlar. Bu yüzden seramik olanlarda kase bir simit yardımıyla ayakta dururken[556]; cam örneklerde muhtemelen diğer sivri dipli eserlerimizde olduğu gibi cam altlıklar veya metal ayaklıklar üzerinde durmuş olmalıdırlar. Ağız içi yivli olan bu cam kaselerin Atina Agorası[557], Tralles[558], Bilecik- Ahmetler Nekropolü[559] ince cidarlı

---

[545] Grose, D. F., 1979, s. 56-58; Grose, D. F., 1989, s. 204, no. 211, 212;
[546] Lightfoot, C.S., "Some Examples of Ancient Cast and Ribbed Bowls in Turkey" *JGS* 35, (1993a), fig. 7.
[547] Tait, H., 1994, s. 55, no. 64.
[548] Lightfoot, C. S., 2007, s. 43,no.34, 35, 36.
[549] Weinberg, G. D., 1961 fig.3, no.12.
[550] Weinberg, G. D.,- McClellan, M. C., 1992 s.27, no. 53.
[551] Ruth E. Jackson-Tal, 2013, s. 102, pl.3.1:5-8
[552] Zumeta, J. J., "A Recent Acquisition of Ancient Glass at the Kelsey Museum" *Bulletin* Vol. 2 (1979), s. 1-9.
[553] Gençler Güray, Ç., 2009a, s. 25, resim 3, Kat.No. 3-5.
[554] Yaylalı, S., *"Kaunos Cam Eserleri"* (Yayınlanmamış Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Ankara, 1989, s. 21, fig. 5.
[555] Lightfoot, C. S., "Some Types of Roman Cut-Glass Vessels Found in Turkey" *I.Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu,* (26-27 Nisan 1988), İstanbul 1990, s. 91, no.4; Lightfoot, C. S., 1993, s. 24, fig.7.
[556] Civelek, A., *"Tralleis Nekropolisi Buluntuları Işığında Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği"* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2001, s. 156.
[557] Weinberg, G. D., 1961, Plt.95,a; Weinberg, G. D.,-Stern E.M., *The Athenian Agora, Vessel Glass* Vol. XXXIV, New Jersey, 2009, s. 24, no. 24.
[558] Civelek, A., 2001, s. 156, Ç4.

seramikleriyle benzerlikleri vardır. Bunlarda MÖ 2. yüzyıl-1. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir[560]. MÖ 2. yüzyıl sonlarından itibaren cam örnekleri üretilmeye başlanmıştır.

4. 5. 2. Kaburgalı Kaseler (Tip IIa, b)

Roma egemenliği altındaki Hellenistik dönem cam üretim merkezlerinde lüks sofra kabı olarak bu tip tek renkli kaburgalı kaseler üretilmişlerdir. Kaburgalı kaseler MÖ 1. yüzyılın ortalarından MS 2. yüzyıla kadar Doğu Akdeniz'in birçok merkezinde karşımıza çıkmaktadır[561]. Ayrıca Suriye-Filistin[562], Anadolu[563] ve Yunanistan[564]'da da benzer örneklerle karşılaşmak mümkündür[565].

Hellenistik dönemle birlikte seri üretimin ilk aşaması diyebileceğimiz kalıp yapımı kaseler içerisinde büyük paya sahip kaburgalı kaseler genellikle kayıp balmumu (lost-wax) ve indirme- çökertme (sagging) tekniğiyle yapılmıştır. Morin-Jean[566] Form 68, Grose[567]'nin Kaburgalı Kaseler Grup C altında incelediği kaselerin muhtemelen yivli kaselerin üretildiği Suriye-Filistin cam atölyelerinde üretilmiş olduğunu ileri sürmüşlerdir[568]. Diğer kalıp yapımı kaselerle karşılaştırıldığında daha yaygın bir coğrafyaya sahip yivli kaselerden daha fazla renk çeşitliliği olan kaburgalı kaselerde genellikle açık yeşil, mavimsi yeşil, koyu mavi ve mor renklerin kullanıldığı

---

559 Can, C., *"Bilecik Pazaryeri Ahmetler Köyü'ndeki Nekropol'den Ele Geçen Seramikler"* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum , 2014, s. 25, Kat. No. 7, Res. 15 (MÖ 2. yy sonu 1. yy başı)

560 Hayes, J., 1981, pl. 3, no. 4 , Doğu Sigillatası Form 17b; Tekkök Biçken, B., *The Hellenistic and Roman Pottery from Troia: Second Century B.C. to six century A.D.* (Ph. D. Dissertation, University of Missouri-Columbia), 1996, s. 40, A62, fig. 12; Tekkök, B., 2013, s. 105, resim 7a (cam),7b (seramik).

561 Weinberg, G. D.,-McClellan, M. C., 1992, s. 27, no.57.

562 Luckner K. T., "Ancient Glass" Art Institute of Chigago Museum Studies, Vol.20, No.1, (1994), s. 86, fig. 61; Grose, D. F., 1989, s. 207, no. 223; Hayes, J., 1975, s.19, no.48.

563 Kahramanmaraş Müzesi Env.No.17i38.72, 2708,2709; Bursa Arkeoloji Müzesi Env.No.6885; Gaziantep Müzesi Env.No.46.1.77.

564 Antonaras, A. C., "Glass Vessles From Roman and Early Christian Thessaloniki and its Surroundings (1st Century BC- 6th Century AD)" *ANNALES of the 17th Congresss* (2006), s. 76, fig.1-6a.

565 Gunnar, E., " Scandinavian Glass Vessels of Oriental Origin from the First to the Sixth Century" *JGS*, Vol. V, Corning (1963), s. 29-38, fig. 1-4; Weinberg, G. D., – McClellan, M. C., 1992, s. 27.

566 Morin-Jean 1922-1923, s. 122, fig. 151, forme 68.

567 Grose, D. F., 1979, s. 56, 61-63.

568 Grose, D. F., 1989, s.195.

görülmektedir[569]. Yeşil ve tonlarında üretilen bu kapların rengini kum içerisindeki demir maddesi vermektedir[570]. Dönemin sonlarına doğru sadece mavi ve yeşil kullanılmıştır[571].

Kat. No. 7-11'de *Kase Tip IIa* olarak adlandırdığımız derin kaburgalı ve **Kat. No. 12-14'da** ise ***Kase Tip IIb*** altında incelediğimiz yüzeysel kaburgalı olmak üzere toplam 8 adet kaburgalı kase vardır. Satın alma yoluyla müzeye kazandırılmış eserlerimizden ***Kase Tip IIa*** altında incelediğimiz kaseler indirme-çökertme tekniğinde yapılmıştır. Çarkta parlatılmış, basit ağız kenarı, konveks gövde ve hafif içe çökük tabana sahiptirler. Ağızın aşağısından başlayan ucu yuvarlatılmış, tabana doğru incelen ve tabana kadar inen, farklı sayılarda derin kaburgalar vardır. ***Kase Tip IIa***'nın benzerleri doğu ve batıda en yaygın form olarak karşımıza çıkmaktadır[572]. Kaburgalı kaselerimizin erken örneklerini oluşturmaktadır. Erken örneklerde uçları yuvarlatılmış kaburgalar, içe çökük taban ve açık renkler karşımıza çıkmaktadır. Benzer örnekleri; İtalya[573], Knossos[574], Yunanistan (Thessaloniki)[575], Atina Agorası[576], Hırvatistan (Zagreb)[577], Patara[578], Marmaray-Sirkeci[579], Limyra[580], Klaros[581], Marmaris[582], Antalya Müzesi Koleksiyonu[583], Hatay[584], Adana[585], Yüksel Erimtan Koleksiyonu[586], Sardes[587]'te karşımıza çıkmaktadır. Bu benzerler ve dönem özelliklerini

---

[569] Grose, D. F., 1989, s. 194.
[570] Luckner, K. T., 1994, s. 83, fig. 61.
[571] Tait, H., 1994, s.57, no.67.
[572] Antonaras, A. C., 2006, fig.1,6a.
[573] Grose, D. F., 1989,s.263, no.228-232; Tait, H., 1994, s. 59, no.67.
[574] Smith, J.C., "A Roman Chamber Tomb on the South-East Slopes of Monasteriaki Kephala, Knossos" *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 77 (1982), s. 270, pl. 36-a.
[575] Antonaras,A. C., 2006, s.74, fig.1-6a
[576] Weinberg, G. D.,-Stern, E. M., 2009, s. 33, no. 50-56.
[577] Leljak, M., 2012, s. 125, fig. 4a.
[578] Baybo, S., 2003, çiz. 28, kat. no.154, 155.
[579] Canav Özgümüş, Ü., 2012, s. 71, şekil 4.
[580] Baybo, S., "Limyra 2002-2004 Sezonu "Batı Şehir" Cam Buluntuları" *ADALYA* No.VIII (2005), s. 231, Kat. no. 35-38.
[581] Taştemür, E., "Klaros Kehanet Merkezinde Ortaya Çıkarılan Cam Eserlerin Üretim Teknikleri ve Uygulanan Dekor Çeşitleri" *IV. Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri* (26-28 Kasım 2007), 2008, s. 174, şekil 4.
[582] Özet, A., 1998, s. 49, no. 16, Tip IIIB.
[583] Lightfoot, C. S., 1993a, s.29, fig. 27, Env.No. 7-3-77.
[584] Erten Yağcı,E., 1990, s. 31, res. 28.
[585] Stern, E. M., 1989a, no.207,208.
[586] Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992 s. 36, no. 5.
[587] Saldern, A. Von., 1980, pl.2, no.27.

incelediğimizde ***Kase Tip IIa*** **(Kat. No. 7-11)** eserlerimizi **MÖ 1. yüzyıl başlarına** tarihleyebiliriz.

Kase Tip IIb olarak adlandırdığımız eserlerimiz çarkta yuvarlatılmış dik ağız kenarlı; dışbükey gövdelidir. **Kat. No. 13, 14**'daki kaselerde kaburgalar kısa ve taban düz iken **Kat. No 12**'de tabana kadar uzatılmış yüzeysel kaburgalara sahiptir ve taban ovaldir. ***Kase Tip IIb*** ise ***Kase Tip IIa***'ya göre form olarak daha derin ve kaburgalar daha yüzeyseldir. Hellenistik dönem kaburgalı kaseler arasında yer alan bu tipimizde renklerde de doğal renklerin yanında, yapay renklerin de kullanılmış olması, dönem özelliğidir.

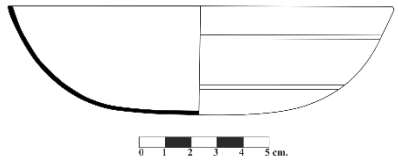
Benzer örnekleri; İtalya[588], Burnuma (Hırvatistan)[589], Kıbrıs[590], Atina Agorası[591], Gaziantep Müzesi Koleksiyonu[592], Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonu[593], Olba[594], Elaiussa Sebaste[595], Yüksel Erimtan Koleksiyonu[596] örnekleri incelendiğinde ***Kase Tip IIb,*** **MÖ 1.yüzyıl sonları** verilebilir.

Bu tipteki kaselerin birebir seramik karşılıkları yoktur. Fakat yapım tekniklerine bakıldığında kalıp yapımı kaselerin seramik karşılığı olarak en iyi bilinen örnekleri Hellenistik Dönem'de karşımıza çıkan *Megara Kaseleri*'dir. Bu kaselerde yarı küresel ve kaidesiz bir form gösterir. Bezeme olarak seramik örneklerde genellikle figürlü ve bitkisel bezemeler mevcutken cam örneklerde bunun yerini kaburgalar almıştır. Bu tip kaselerin tam karşılığı olmasa da MÖ 2. yüzyıla tarihlenen Korinth[597] örneklerindeki yaprak bezemelerinin sırt kısımları cam örneklerimizdeki kaburgalarla benzerlik göstermektedir. Korinth ve Atina örnekleri genellikle form olarak daha derin yapılmışken Delos[598] örnekleri form bakımından bizim

[588] Grose, D.F., 1989, s. 266, no.242.
[589] Jadrić 2008, Pl.1, Tip 1.a
[590] Grose, D. F., s.264, no.233; Hayes 1975, s.19, no.47
[591] Weinberg, G. D.,-Stern, E. M., 2009, s. 33, no. 40, 57,58
[592] Gaziantep Müzesi-Env.No.2.9.77
[593] Özet, A., 1987a, s. 593, fig. 7.
[594] Erten, E., 2003, fig.2.
[595] Gençler Güray, Ç., 2011, fig.3, no.3.
[596] Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992 s.34, no.3
[597] Edwards, G. R., "Hellenistic Pottery" *Hesperia Supplements,* Vol. 10, Small Objects from the Pnyx: 2 (1956), s. 179, Pl. 77, no. 904
[598] Yılmazer Çorbacı, H., "Mersin Müzesi'nde Bulunan Megara Kaseleri" *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* C.16, S. 2, (2007), s.170.

örneklerimize daha çok benzemektedir. Bilecik-Ahmetler Köyü Nekropolü[599], Metropolis[600], Bergama[601], Tarsus[602], Olympia[603], Pnyx[604] örnekleri de bahsettiğimiz yaprak bezemesiyle kaburga bezemesini andırmaktadır. Bu bezemeli kaplar da hem pişmiş toprakta hem de camda metale öykünerek yapılmıştır. Hatta Rotfoff'a göre; Atina Agorası'ndaki erken dönem kalıp yapımı kaseler için, Hellenistik dönemin cam kaselerinden etkilenerek üretildiğinden bahseder[605].

4. 5. 3. Yarı Küresel Sığ Kase (Tip III)

Sofra kabı olarak kullanılan ve Grose'nin Grup A tipine giren yivli kaseler MÖ 1. yüzyıl başlarında üretilmeye başlar ve MS 1. yüzyıl başlarına kadar devam eder[606]. Form olarak yarı küresel, derin ve konik kaseler üretilmişken renk olarak genellikle yeşil, yeşilin tonları ve sarının tonları kullanılmıştır. Dudak alt kısmında yer alan yatay yivler bu tip kaselerin belirgin bezemesidir. Hellenistik dönem yivli kaseler en yoğun İsrail-Tel Anafa'da karşımıza çıkmaktadır[607]. Kalıba basma tekniğinde yapılan bu kapların iç kısımları tabanı belli etmek amacıyla çarkta kesme tekniğinde yapılan yivlerle süslenmiştir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu süslemeler MÖ 1. yüzyıl boyunca karşımıza çıkmaktadır.

Kahramanmaraş Müzesi eserleri arasında bu ***Kase Tip III*** adı altında iki adet kase vardır. Bunlar **Kat. No. 15** ve **Kat. No. 16**'de incelenmiştir. Satın alma yoluyla müzeye kazandırılan eserlerimiz yarı küresel formda olup, çarkta parlatılmış basit, dik ağız, ağızdan gövdeye doğru incelen cidar, gövdenin tabana yakın kısmında ikişer sıra kesme tekniğiyle yapılmış enine yivler ve düz tabana sahiptirler. Ölçüleri birbirine yakın olan bu iki örnekten **Kat. No. 15**'deki eserimiz mavi, diğeri ise amber sarısı

---

[599] Can, C., 2014, s. 118,119, Kat. No. 15,16 (MÖ 2. yy ortaları)
[600] Gürler, B., "An İnscribed Bowl Decorated With Wheel Abrasion-Technique in Western Anatolia" *Anatolian Studies*, Vol. 48 (1998), Çiz. 35, no. 122.
[601] Sarıoğlu-Atila-Sahan-Ustura 1989, s. 91, Resim 51.
[602] V., Yıldız *"Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazısında Bulunan Doğu Sigillataları A Grubu Seramikleri"* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2006, s. 479, lev. 53, no. 363-368.
[603] Hausmann, U., *Hellenistiche Keramik*, Berlin 1996, s.91, Taf. 38, No. 194-197.
[604] Edwards, G.R., 1956, s. 106, no. 104, 112, 114.
[605] Rotroff, S. I., 1982, s. 8.
[606] Grose, D. F., 1979, 63–65; Geose D. F., 1989, s. 241,242, Cat No. 243-245; Jackson-Tal, R. E., 2013, s. 103, pl. 3.2:9-12.
[607] Herbert, S. C., 1979, pp. 67-83; Lightfoot, C. S., 1993, s. 22.

rengindedir. İki eser de sağlamdır. Isings[608] Form 18, Grose[609] Group D- Monochrome Linear Cut Bowls (Tek Renkli Kesme Çizgili Kaseler), Lightfoot[610] Group D adı altında incelemişlerdir.

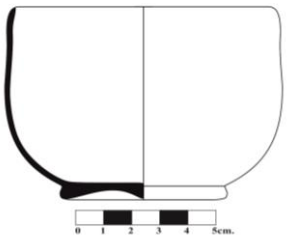
Benzer örnekleri; Kourion (Kıbrıs)[611], Suriye-Filistin[612], Knossos[613], Jericho (İsrail)[614], Korinth[615], Rhodos[616], Atina Agorası[617], Doğu Akdeniz[618], Quseir al-Qadim (Mısır)[619], Olba[620], Elaiussa Sebaste[621], Kaunos[622], Antalya Müzesi Koleksiyonu[623]nda karşımıza çıkmaktadır. Bu benzerleri ve özellikle mezar buluntuları ışığında **MÖ 1. yüzyılın sonlarına** verememiz doğru olacaktır.

Benzer seramik formlar Hellenistik Dönemden itibaren karşımıza çıkmaktadır. Yarı küresel sığ kaleser cam örneklerde olduğu gibi bazen yivli bezemelerle süslenmişlerdir. Atina Agorası[624], Doğu Sigillatası B örnekleri[625], Tralles[626] örneklerini incelediğimizde bu tip kaselerin genellikle Doğu Sigillatası B grubunda toplandığını ve Hellenistik Döneme tarihlendiğini görmekteyiz.

---

[608] Isings, C., 1957, s. 36, Form 18.
[609] Grose, D. F., 1989, s. 213, no. 244,245; Grose, D. F., 1979, s.56.
[610] Lightfoot, C. S., 1993a, fig.1,2.
[611] McFadden, M. C., 1946, plt. XLV, no.109.
[612] Hayes, J., 1975, fig.1, no. 41; Grose, D. F., 1989, s. 213, no. 244,245.
[613] Hayes, J., 1971, s. 253, fig. 6, no.33
[614] Jackson-Tal, R. E., 2013, s. 103, pl.3.2:9-12.
[615] Davidson, G. R., Corinth: Results of Excavations conducted by the American School of Classical at Athens XII: The Minor Objects, Princeton,1952, s. 93,94.
[616] Weinberg, G. D., 1969, s.148.
[617] Weinberg, G. D.,-Stern, E. M., 2009, s. 36, no.59-62.
[618] Pyatygin, A., *"Gorny & Mosch's representative in Russia"* Arbat 38/1, Bld. 2, 204, Russia (2013), no.62.
[619] Meyer, C., "Glass From Quseir al-Qadim and the Indian Ocean Trade" *Studies in Ancient Oriental Civilization* No.53, Cap.2 (Ed.Thomas A. Holland&Thomas G. Urban), Chicago 1992, s.19, no.26.
[620] Erten, E., 2003, fig. 1, pl. a-e.
[621] Gençler, Ç., 2009, s. 29, resim. 8, Kat.no. 16; Gençler Güray, Ç., "Elaiussa Sebaste'nin Roma Dönemi Cam Buluntuları" *Olba* XIX (2011), fig.2, no.2.
[622] Özet, A., 1998, s.43, no.13, tip II.
[623] Lightfoot, C. S., 1993a, s. 23, fig. 1
[624] Rotroff, S. I., 2006, s. 115, pl. 42, fig. 52, no. 317 (MÖ 2. Yy)
[625] Hayes, J., 1975, s. 70, Forma 80.
[626] Civelek, A., 2001, s. 188, Pl. 3, no. H.F80

4. 5. 4. Halka Kaideli Derin Kase (Tip IV)

Derin kaseleri ölçülerine göre sınıflandırmak mümkündür. Buna göre; küçük kaselerde yükseklik 4cm. dudak çapı 6,5 cm. iken büyüklerde yükseklik 8cm. dudak çapı ise 15 cm. olarak değişmektedir. Kahramanmaraş Müzesinde ***Kase Tip IV*** adı altında 8 adet halka kaideli derin kase araştırma kapsamına alınmıştır. Satın alma yoluyla müzeye gelen ve **Kat. No. 17-23**'de incelediğimiz kaseler büyük kaseler grubuna girmektedir. Ortalama yükseklikleri 7,5 cm. ağız çapları ise 11 cm. dir. Alttan sıkıştırılarak halka haline getirilen ve ateşle parlatılan ağız, dibe doğru ovalleşen dik kenarlı gövde, sonradan eklenmiş taban halkası ve hafif içe çökük tabanlı bir forma sahiptirler. Bu tip kaselerde genellikle yeşil ve tonlarında cam kullanılırken; bazen beyaz gibi opak renklerin de kullanıldığı görülür[627]. Flaviuslar döneminde (MS 69-96) oldukça yaygın olarak görülen kaseler özellikle bu dönem mezarlarının çoğunda karşımıza çıkan bir formdur. Morin-Jeans[628] Type 84, Isings[629] Form 44a, Rohde[630] Gruppe F altında incelemiştir. Benzer örnekleri; Limburg (Hollanda)[631], İsrail (Ashquelon)[632], Suriye[633], Atina Agorası[634], İtalya[635], Corning Museum Koleksiyonu[636], Balıkesir[637], Adana Müzesi Koleksiyonu[638], Yüksel Erimtan Koleksiyonu[639]'nda karşımıza çıkmaktadır. Form ve renk benzerliklerine baktığımızda **MS 1. yüzyılın 2. yarısına** tarihlemek mümkün olacaktır.

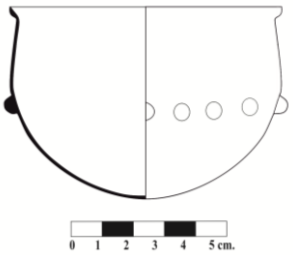
Hellenistik Dönem'den itibaren seramik örnekleriyle karşılaşmak mümkündür. Hem seramik hem de cam örneklerde olduğu gibi bu form bardak olarak ta

---

627 Isings, C., 1957, s. 59, form 44.
628 Morin-Jean 1922-23, s. 128, fig.164.
629 Isings, C., 1957, s.59.
630 Rohde, E., 1980, s. 180, no. 86.
631 Isings, C., 1971, s. 21, fig.3, no.56.
632 Katsnelson, N., "The Glass Findsf a Roman-Period FarmsTead at El-Qabu, South of Ashqelon" *Atiqot* 71, (2012), fig.1:3.
633 Hayes, J., 1975, s. 67, Plt. 14, no.204
634 Weinberg, G. D.,-Stern, E. M., 2009, s. 65, no.138.
635 Rohde, E., 1980, s. 83, no. 86.
636 Whitehouse, D., 1997, s. 83, no.113.
637 Canav, Ü., 1985, s.86, no. 139.
638 Adana Bölge Müzesi Env. No. 4557/2 ve 5.20.71/1.
639 Lightfoot, C.,-Arslan, M., 1992, s.171,no.106.

nitelendirilmiştir[640]. Form olarak hemen hemen aynı özellikler gösterirken; haliyle cidar farkı vardır. Seramik kaselerde cidar daha kalındır. Cam örneklerde genellikle bezeme yapılmazken; bazen aletle yapılan yiv bezemeler kullanılmıştır. Seramiklerde de genellikle bezeme yoktur fakat daldırma tekniğinde yapılan boyamalar ve kazıma çizgiler mevcuttur. Atina-Pnyx tepesinde bulunan ve Hellenistik döneme verilen örnek form ve ölçü olarak hemen hemen aynı özellikleri göstermektedir[641]. Patara'da fincan olarak tanımlanan örnekle benzerdir[642]. Kyzikos örneği biraz daha az derin olması ve kaidenin daha yüksek olmasıyla farklılık gösterir[643]. Yapılan incelemelerde bu tip formların genellikle kırmızı astarlı seramiklerde karşımıza çıktığını, Hellenistik ve Roma Dönemi'nde sıkça rastlayabileceğimizi söyleyebiliriz.

4. 5. 5. Siğil -Yumru Bezemeli Kase (Tip V)

Roma cam formları arasında özellikle bu tip bezemeli kaseler ayrıntılı olarak ele alınmamıştır. Fakat Roma İmparatorluğu'nun hem doğu hem de batısındaki kentlerinde örneklerine rastlanmak mümkündür[644]. Özellikle bezeme olarak farklılık gösteren ve Kahramanmaraş Müzesi Koleksiyonunda 1 adet yer alan bu kabımızda üzerindeki yumru, siğil veya meme olarak adlandırabileceğimiz bezemelerin şişe[645] ve kaseler[646] özellikle de sığ ve küresel kaseler üzerinde belirli aralıklarla yerleştirilerek kullanıldığı görülmektedir. Bu bezeme hem sonradan camın küçük parçalar halinde eklenmesi hem de şekil verilen camın üzerinden aletle çimdiklenerek uzatılmasıyla yapılmaktadır. Bu tip küresel kaselerin yaklaşık olarak yükseklikleri 6-8 cm. ağız çapları ise 8-12 cm. ölçülerindedir.

---

[640] Işın, G., "The Hellenistic and Roman Pottery of Patara" *Proceedings of the XVIth International Congresss of Classical Archaeology*, Boston, (2003), s.100.
[641] Edwards, G. R., 1956, s. 85, fig. 2, no. 24.
[642] Işın, G., 2003, s.100, fig. 1.7.
[643] Meral, K.,-Eker, F., "Kyzikos Antik Kenti 2006-2007 Kazı Sezonunda Ortaya Çıkarılan Pişmiş Toprak Kâseler" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, S.25,(2013) , s. 347, Kat. No. 11.
[644] Saldern, A. Von., 1980, s. 19, no.81; Lightfoot, C. S., 1989, s.93, no.51, Çakmaklı, Ö. D., "*Uşak Arkeoloji Müzesine Kazı Dışı Yollardan Kazandırılmış Roma Dönemine Ait bir Grup Cam Eser"* Kaunos/Kbid Toplantıları 2 Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu (Ed. Gençler Güray) Ankara (2013) s. 66.
[645] Bezeme olarak benzer. (Bkz. http://www.christies.com/lotfinder/ancient-art-antiquities/two-roman-glass-sprinkler-flasks-circa-3rd-4th-5628011-details.aspx)
[646] Saldern, A. Von., 1980, plt. 3, 21, no. 81 ve Bkz. "Boon-Rheinisches Landes Museum (6662)" den alıntı ve Loeschcke Slg.Niessen, Pl. 23, no. 274.

Yukarıda bahsettiğimiz üzere kaselerde uygulanan siğil (yumru) bezemesi şişelerde de uygulanmaktadır. Bu tip bezemenin kullanıldığı şişeler Suriye- Kuzey Mezopotamta'da MS 4. yüzyılda oldukça sık karşımıza çıkmaktadır[647].

Ayrıca siğil bezemesi MS 4.-5. yüzyıllara denk gelen Sasani dönemi camlarındaki derin kaselerde de oldukça sık olarak uygulanmıştır[648].

Kat. No. 24'de incelediğimiz ve satın alma yoluyla müzeye kazandırılan ***Kase Tip V*** olarak adlandırdığımız eserimiz açık yeşil renkli camdan yapılmış form alevle düzleştirilmiş, hafif dışa dönük ağız, dibe doğru sivrilen küresel gövde, 10 adet gövdeye sonradan eklenmiş siğil veya yumru şeklindeki nokta bezemeden oluşmaktadır. Sofra kabı olarak kullanılan kase serbest üfleme tekniğiyle yapılıp aletle şekillendirilmiştir.

İngiltere (Colchester)[649], Almanya (Bonn)[650], Birleşik Krallık (Brougham, Chesterholm)[651], Corning Museum Koleksiyonu[652], Sardes[653], Afyon-Dinar[654], Uşak Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu[655]'ndaki benzerleri ışığında üretimi çok yaygın olmamakla beraber, **MS 3.-4. yüzyıllar** arasına tarihlenmiştir.

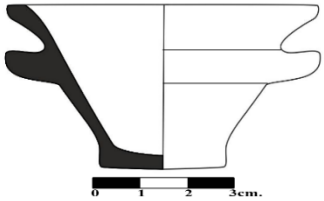
Bu tip bezemeli cam eserlerimizi seramiklerde *Barbotin Teknik*[656]te yapılan kaselerle karşılaştırabiliriz. MÖ 1. yüzyıldan itibaren karşımıza çıkan bu teknikte bezemeye sahip örneklerden ilki Kyzikos'ta karşımıza çıkmaktadır. Bu örnek, kabın tam olmamasından dolayı form olarak benzerliği belirlenememekle birlikte; bezeme olarak benzerlik göstermektedir. MÖ 1. yüzyıl sonlarına tarihlenir[657]. Yine benzer

---

[647] Sladern, A. Von., 1980, s. 19; Çakmaklı Ö. D., 2013, s. 66; Lightfoot, C. S., 1989, s. 93, no.52.
[648] Whitehouse, D., *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol. 2, NewYork 2001,s. 148, no.663, Oliver Jr. A., 1980, s. 87,88, no. 119-122.
[649] Cool, H.,- Price, J., Roman Vessel Glass from Excavations in Colchester, 1971-1985, *Colchester Archaeological* Report 8, (Ed. PhilipCrummy), Colchester Archaeological Trust Ltd and English Heritage 1995, 86-87, no. 543-548.
[650] Rheinisches Landes Museum no. 6662
[651] Cool, 1990, s. 170, fig. 1.5; Price, M. Je, "The Roman Glass" in L.F.Pitts and J.K.St.Joseph, İnchtuthil, the Roman Legionary Fortress, *Britannia Monograph* Series 6, 1985, s.208, no. 15
[652] Whitehouse, D., 2001, s. 148, no. 663.
[653] Saldern, A. Von., 1980, plt. 3, 21, no. 81.
[654] Lightfoot, C. S., 1989, s. 93, no.51, Fig. 5. 1.
[655] Çakmaklı Ö. D., 2007, Uşak Tip 17, Levha XVI, çizim 18, Kat. No. 29 (Sivas'tan satın alınarak müzeye kazandırılmıştır); Çakmaklı Ö. D., 2013, s. 66; Lightfoot, C. S., 1989, s. 93, no.52.
[656] Formu biçimlendirilen toprak kabın üzerine elle şekillendirilmiş yuvarlak parçaların aplike edilmesiyle oluşturulan plastik bezeme tekniği.
[657] Meral, K.,-Eker, F., 2013, s. 348, Kat. No. 14.

bezeme örnekleri Atina'da[658], Bergama'da[659] karşımıza çıkmaktadır. Parion'da[660] ortaya çıkarılan bir lagynos üzerindeki yumru bezemeler örneğimizle bezeme ve bezemenin yapılış tekniği bakımından benzerlikler göstermektedir.

4. 5. 6. Bantlı Kase (Tip VI)

Bantlı kaseler olarak adlandırılan bu tip formların gövde veya ağız altında bantın olması karakteristik özelliğidir. Bantlı dediğimiz ve sırtlı kase olarak da adlandırılan bu tip kaseler, özellikle Galilee (İsrail) de karşımıza çıkmaktadır ve bu camların üretimi de Jalame cam fabrikalarında MS 4. yüzyılda gerçekleştirilmiştir[661]. Bu tip kaselerin diğer bir üretim yeri Khirbat el Ni'ana'da (İsrail) MS 4. -5. yüzyıllar boyunca üretim yapılmıştır[662].

Kat. No. 25 içerisinde incelemiş olduğumuz ve ***Kase Tip VI*** olarak adlandırdığımız kase de Kahramanmaraş Müzesi Koleksiyonu içerisinde ünik bir eserdir. Satın alma yoluyla müzeye gelmiştir. Mavimsi yeşil renkli olan kase alevle düzleştirilmiş ağızdan daralarak inen gövde, gövdenin üst kısmında camın aletle sıkıştırılmasıyla yapılmış dışa doğru taşan bir bant, düz dipli bir form gösterir. Bu tip kaseler Morin-Jean[663] Type 85, Isings[664] Form 69b adı altında incelemiştir.

Çok fazla benzer örneğine rastlayamamakla birlikte Suriye-Filistin[665], İsrail[666], Corning Museum Koleksiyonu[667], Limyra[668], Hüseyin Kocabaş Cam Eserleri

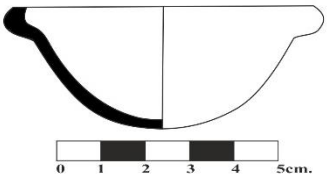
---

658 Rotroff, S. I., 1959, 13 Group F24.
659 Schafer, T., 1968, Taf. 51, No. M6. 570.
660 Ergürer, H. E., "*Parion Roma Dönemi Seramiği"* (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012, s. 70, Kat. No. 125 (MS 1. yy)
661 Katsnelson, N., "Baqa El-Gharbiya Area: The Glass Vessels From Horbatkosit (East)" *Atiqot* 64, (2010), s. 135, fig. 4, no.14; Gorin-Rosen, 2012, s. 49-62, fig.3:2.
662 Gorin Rosen, Y., -Katsnelson, N., "Localglassproductıon in Thelateroman–Early Byzantıne Periods in Light Of The Glass Finds From Khirbat El-Nı'Ana" *Antiqot* 57, (2007), s. 78,79, fig. 4-6.
663 Morin-Jean 1922-23 s. 128, fig. 166.
664 Isings, C., 1957, s. 89, no.69b.
665 Oliver, Jr. A., 1980, s. 90, no.129 (Carnegie Museum Koleksiyonu)
666 Katsnelson, N., 2010, s.138, fig.14; Gorin-Rosen, Y.,-Katsnelson, N., 2009, s. 78,79, fig. 4-6; Barash, I., "Glass Vessels From The Late Byzantine Buildings Along Theeastern Fringes Of Tel Shiqmona" *Atiqot* 72, (2013), s. 131-134, Fig.2, no. 27 (Tel Shiqmona kentinden); Gorin-Rosen, Y., "Remains Of Aglass Industry Andglass Finds From Horbat Biz'a" *Atiqot* 70, (2012), s. 56, fig.3:2.
667 Whitehouse, D., 1997, s. 77, no.97.
668 Baybo, S., "Glassfunde aus der "Weststadt" in Limyra aus den Kampagnen 2002-2004" ADALYA VIII, 2005, s. 211-239, no. 5.

Koleksiyonu[669] daki özellikle gövdedeki bant benzeşmesine dayanarak **MS 3.-4. yüzyıllar arasına** tarihleyebiliriz.

Elimizdeki örneğin seramik benzerleri Hellenistik Dönem sonundan itibaren karşımıza çıkmaktadır. İtalyan sigillataları ile de form olarak, özellikle gövdedeki plastik bant ile benzerlikler göstermektedir. İtalya (Olbia)[670], Atina Agorası[671], Parion[672], Kappadokia-Komana[673] ve Kyzikos[674] örneği form olarak biraz daha dışbükey yapı gösterse de ağız altındaki plastik bantla benzerlik göstermektedir. Yine Sparta-Roma Stoa'sında yapılan kazılarda ortaya çıkarılan benzer bir örnek, MS 1. yüzyıl sonlarına tarihlenmektedir[675].

4. 5. 7. Yuvarlatılmış Ağızlı Kase (Tip VII)

Çok nadir olarak karşımıza çıkan ve genellikle kazıma tekniğiyle yatay olarak yivlendirilen bu kaselerin işçilikleri yerel üretim olduğunu göstermektedir[676]. Kalıba basma tekniğinde yapılan bu tip kaseler kalın cidarlıdır[677].

Kahramanmaraş Müzesi cam eserleri içerisinde tek olan diğer bir kap **Kat. No. 26**'da incelediğimiz ve ***Kase Tip VII*** olarak adlandırdığımız yuvarlatılmış ağızlı sığ kase; alevle yuvarlatılmış dışa dönük ağız, yarı küresel gövde, ağızın altında çarkla yapılmış geniş oluk, kalın dışbükey tabanlı bir form göstermektedir. Kalıba basma tekniğinde yapılmış olan kap, açık yeşil renklidir. Yüzeyinde matlaşma, mine gibi aşınma, delinme, oyuklar vardır. Atina Agorası[678]'ndaki benzer bir örnek MS 2.-3.

---

669 Akat, Y.,-, Fıratlı, N.,- Kocabaş, H., s. 17, resim 154.
670 Dragendorff, H., *Terra Sigillata* , Reprinted form: Bonner Jahrbücher. Jahrbücher des Vereins von Alterthumsfreunden im Rheinlande, German 1985, s. 35, fig.7, Form 7.
671 Hayes 2008, s. 200, fig. 24, Plt. 45, no. 790.
672 Ergürer, H. E., 2012, s. 108, Kat. No. 201
673 Körsulu, H., *"Kappadokıa-Komana'sı Hellenistik Ve Roma Dönemi Seramikleri"* (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2011, s. 340, Lev. XXIX, no. 90a,b.
674 Meral, K.,-Eker; F., 2013, s. 347, Kat. No. 8.
675 Bailey, D. M., "Excavations at Sparta: The Roman Stoa, 1988-91 Preliminary Report, Part 1: (b) Hellenistic and Roman Pottery" *The Annual of the British School at Athens,* Vol. 88 (1993), s. 230, Fig.6, no.64, s. 241, Fig.12, no. 152.
676 Gorın Rosen, Y.,- Katsnelson, N., 2007, s. 132, fig.29,1-2
677 Isings, C., 1957, s. 149, no.119.
678 Weinberg, G. D.,-Stern E. M., 2009 s.119, pl. 16, fig. 10, no. 165 (G446).

yüzyıl konteksleri arasında ortaya çıkarılmıştır. Mayen (Almanya)[679]'de bir mezardan ortaya çıkarılan kasede MS 4. yüzyıla tarihlenmektedir. İsrail- Khirbat El Ni'ana[680]'da ortaya çıkarılan başka bir benzer örneği ise MS 4. yüzyıla tarihlenmiştir. Anadolu'da özellikle Kahramanmaraş'a yakın olması itibariyle Elaiussa Sebaste[681] kentinde 2006 yılında ortaya çıkarılan Form 2a olarak adlandırılan benzer kase de MS 4.-5. yüzyıla tarihlenmektedir. Bu örneklerle karşılaştırdığımızda eserimizi **MS 4. yüzyıla** tarihlememiz doğru olacaktır.

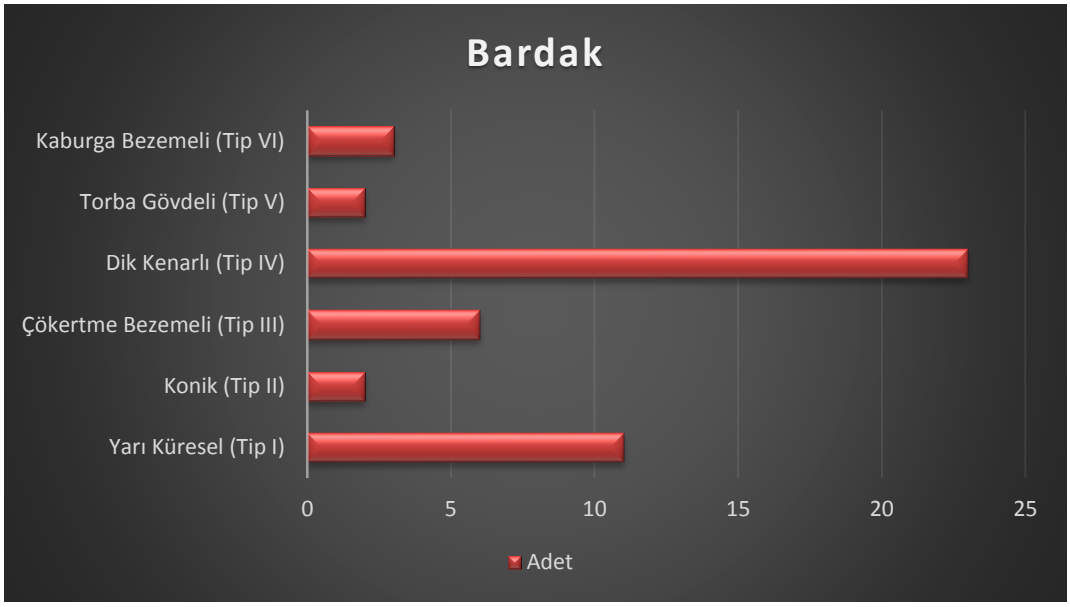
Hellenistik Dönemden itibaren karşımıza çıkan bu tip kaselerin seramik örnekleri MÖ 250'den itibaren Korinth'te de üretilmiştir[682]. Tralles[683], Side[684] buluntuları arasından bir örnekte formun tamamı ele geçmemiş olsa da ağız yapısı ve gövdenin yarı küresel olarak inmesiyle Doğu Sigillatası D (Kıbrıs Sigillataları) benzerlik gösterir. Atina Agorası[685] örnekleriyle de yuvarlatılmış ağız yapısı ve yarı küresel sığ yapısıyla benzerlik göstermektedir. Goldman'ın yapmış olduğu Tarsus seramik çalışmasında[686] özellikle kabımızla birebir aynı özellikleri taşıyan Tip G örnekleri de bizim için önemli buluntular arasındadır.

4. 6. Bardaklar (Tip I-VI)

Kahramanmaraş Müzesi'nde yer alan eserler arasında 46 tanesini bardaklar oluşturmaktadır. Bunlar kendi içerisinde 6 ayrı form altında incelenmiştir **(Tablo 3, Grafik 6)**. MS 1.-4. yüzyıllar arasına tarihlenmektedirler. Serbest üfleme tekniği ile yapılan bardaklar aletle şekillendirilmiştir. Genellikle yeşilin hakim olduğu bardaklarda sarımsı yeşil ve mavimsi yeşil renkler de kulanılmıştır. Renksiz olanları da vardır.

---

679 Haberey, W., 1942, s. 274, no.17; Isings 1957, s. 149.
680 Gorin Rosen, Y.,- Katsnelson,N., 2007, s. 132, fig.29,1-2.
681 Gençler, Ç., 2009 s. 203, Levha-Çizim. XIV, no. 157.
682 Roller, D. W., "Hellenistic Pottery from Caesarea Maritima: A Preliminary Study" *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, No. 238 (1980), s. 40, fig. 2, no. 24 (İsrail'den örnek)
683 Erol 2004, s. 85, Lev. 130, Çiz. 581, Form K-3 (MS 2. yy ilk yarısı)
684 Oransay, A., 2012, s. 119, Çiz. 2, no. 16.
685 Hayes, J.,2008, s. 38, fig. 12, no. 316,320 (MS 1. yy sonu 2. yy başı)
686 Goldman, G. H., *"Tarsus" Materialheft Spatbronzeltliche Keramik*, Honnover 1987, Taf. 8, no. 176, 177, 190.

Grafik 6: Bardakları Tiplere Göre Dağılımı

4. 6. 1. Yarı Küresel Bardak (Tip Ia, b)

Romalılar tarafından iyi bilinen ve yaygın olarak kullanılan bu tip bardaklarda genellikle dudak tam işlenmemiştir. Taban genellikle yuvarlakken bazı durumlarda konkav da yapılmıştır. Genellikle düz tasarlanan bu kaplar bazen de bezemeli olarak karşımıza çıkar. Bu kapların isimlendirilmesinde sorunlar vardır. Kase, fincan, kavanoz veya yarı küresel bardak olarak geçen bu kapları biz bardaklar içerisinde ele aldık. Çünkü ***Bardak Tip Ia*** altında incelediğimiz eserler kase için oldukça derindir. İçme kabı olarak kullanılan bu kaplar kozmetik, merhem ve başka maddelerin saklanması için de kullanılmıştır. Doğuda Suriye, kuzeyde ise İtalya'daki atölyelerde üretilen bu formlara, MS 1. yüzyılda Batı Roma, Doğu Akdeniz ve Anadolu'da sık rastlanmıştır[687]. Kilikia bölgesinde çok rastlanılan bir tiptir[688]. Serbest üfleme tekniğinde yapılıp bazıları çarkta kesme tekniğiyle bezenen eserlerimizin de, Kilikya'ya özgü örnekler olması muhtemeldir.

Kahramanmaraş Müzesi eserleri arasında 11 adet ***Bardak Tip I*** olarak adlandırdığımız yarı küresel bardak bulunmaktadır. Saydam ve ince cidarlı olan

[687] Hayes, J., 1975, s. 36; Lightfoot, C. S., 1990, s. 9.
[688] Erten, E., 1999, s. 172..

bardaklar derinliklerine ve üzerindeki yiv bezemesine bakılarak iki alt tip olarak incelenmiştir. ***Bardak Tip Ia*** içerisinde Kat. No. 27- 32, ***Bardak Tip Ib'***de ise Kat. **No. 33-37** yer almaktadır. Bardak Tip Ia ve Bardak Tip Ib'deki bütün eserler satın alınarak müzeye kazandırılmıştır. Serbest üfleme tekniğiyle yapılan bardaklardan ***Bardak Tip Ia***'daki grupta, dışa çekilerek yuvarlatılmış ağızdan bir boğumla hafif torba şekilli gövdeye geçiş vardır. Oval tabanında nokta şeklinde içe çökertilmiştir. Açık yeşil renkli camdan üretilmiş ve ortalama 7.5 cm. yükseklikteki ***Bardak Tip Ia'da*** herhangi bir süsleme işlemi yapılmamıştır. ***Bardak Tip Ib***'de ise, eserler form ve renk olarak hemen hemen aynı özellikleri gösterirken; ***Bardak Tip Ia***'ya göre daha derindirler ve gövde çarkta kesme tekniğiyle yapılmış yivlerle süslenmiştir. Oval tabanın orta kısmında içe doğru sivri bir girinti vardır. ***Bardak Tip Ib*** bardakları Romanın *"Hofheim Cup"* olarak adlandırılan[689] kesme teknikte bezenmiş içme kapları ile aynı özellikleri taşımaktadır. Rhineland ve Güney Britanya'da birçok örneğine rastladığımız bu tip bardaklar MS 1.yüzyıla tarihlenmiştir[690]. Isings[691] bu tip bardakları Form 12, Morin-Jean[692] Form 71, Özet[693] Tip IIIB, altında incelemiştir.

Yapım tekniği, form ve renk özelliklerine baktığımızda benzerleri Kıbrıs[694], Scotland Museum Piot Koleksiyonu[695], Kaunos[696], Köyceğiz (Muğla)[697], Parion[698], Tarsus[699], İçel[700], İznik[701], Manisa[702], Sardes[703], Yüksel Erimtan Koleksiyonu[704],

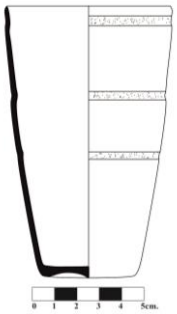
---

689 Whitehouse, D., 1997, s. 221; Lightfoot, C. S., 2007, s.74;
690 Whitehouse, D., 1997, s. 221; Lightfoot, C. S., 2007, s.74, no. 152.
691 Isings, C., 1957, s. 28, form 12.
692 Morin-Jean 1922-23, s. 125, no. 157.
693 Özet, A., 1998, s. 50,51, no. 17,18.
694 Vessberg , O., "Glass: Typology-Chronology," in O.Vessberg and A.Westholm, *The Swedish Cyprus Expedition* Vol.4, Part:3 *The Hellenistic and Roman Periods in Cyprus*, Swedish Cyprus Expedition, 1956, fig. 44, no. 39.
695 Lightfoot, C. S., 2007, s.74, no. 152 (A1880.18.15 evn. No.lu eser).
696 Özet, A., 1998, s. 51, no. 18.
697 Özet, A., 1998, s. 50,51,52, no. 17,18,19.
698 Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 149, Kat. No. 8, Resim 8,Çizim 8; Kasapoğlu, H., – Özdemir, S., "Cam Eserler" *Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion* (Ed. Prof. Dr. Cevat Başaran), Ege Yayınları, İstanbul 2013, s. 160, no. 210.
699 Yurtseven, F., "Tarsus Köylü Garajı Mezarı Buluntuları" *Anadolu /Anatolia 31*, (2006), s. 119, Resim 39, çizim 31.
700 Erten, E., "İçel Müzesi Koleksiyonundan Cam Bardaklar", Günışığında Anadolu: Cevdet Bayburtluoğlu İçin Yazılar: Anatolia in Daylight: Essays in Honour of Cevdet Bayburtluoğlu, (2001a), s. 96, kat. no.1-2, res. 1-2 çiz. 1-2.
701 Canav, Ü., 1985, s. 87, no. 42.
702 Lightfoot, C. S., 1990, s.103, no. 2, 3(Afyon Müzesi Koleksiyonu).
703 Saldern, A. Von., 1980, s. 13,14, no. 46, 49, 51.
704 Lighfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, no.26 (Kase demiş ve MS 1 yy solarına tarihlemiştir).

Marmaris Müzesi Koleksiyonu[705], Samsun Müzesi Koleksiyonu[706] ve Anadolu'nun daha birçok müzesindeki koleksiyonlarda karşımıza çıkmaktadır. Bu benzerleri ışığında ***Bardak Tip Ia***' daki eserlerimizi **MS 1. yüzyıla**, ***Bardak Tip Ib***'deki eserlerimizi ise **MS 1. yüzyıl ortalarından sonlarına** kadar olan bir döneme tarihleyebiliriz.

Seramik benzerlerine baktığımız da, MÖ 1. yüzyıldan itibaren karşımıza çıkan ve Roma'da yaygın kullanılan form özellikle Ostia kentinde ortaya çıkan örneklerle[707] dik kenarlı, kaidesiz ve derin olmasıyla benzerlik göstermektedir. MÖ 1. yüzyıl ile MS 4. yüzyıllara arasında görülmektedir. Hayes'in incelediği Knossos ince, dik kenarlı fincan olarak adlandırdığı kaplarda MÖ 1 yüzyıllara tarihlenmektedir[708].

4. 6. 2. Konik Bardak (Tip II)

İçme kabı olarak kullanılan bu tip bardaklar genel itibariyle kesme ağız, derin silindirik bir gövde, hafif içe çökük veya oval tabanlı form gösterirler. Bezeme olarak çarkta kesme tekniğiyle yiv yapılmıştır. Beyaz ile yeşil ve tonlarında camdan, serbest üfleme tekniğinde bazen de kalıba basma tekniğinde üretilmişlerdir.

Bardaklarımız arasında ***Bardak Tip II*** başlığı altında 2 adet vardır. **Kat. No. 38, 39** satın alma yoluyla müzeye gelmiştir. Bunlar saydam, orta kalınlıktadır. Serbest üfleme tekniğinde yapılan bardakların işlenmemiş ağız kenarına sahip bardaklarda hafif içe çökük taban ve gövdenin belirli yerlerinde çarkta kesme tekniğiyle yapılan yivler vardır. Isings[709] Form 29, Morin-Jean[710] Form 104, Lancel[711] Form 18 grubu altında incelemiştir. Bu tip kaplar MS 1.-4. yüzyıllar arasında

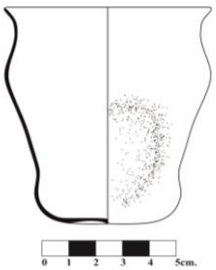
[705] Marmaris Müzesi, 11.9.96 env. no.lu eser.
[706] Samsun Müzesi, 3.52.1988 env. no.lu eser.
[707] Alessi G., Sigillate Orientali, Enciclopedia dell'arte Antica, Classica e Oriental, Roma, 1981. s. 218,219, Tav. CVII, fig. 267,312.
[708] Hayes, J.W., "Four Early Roman Groups from Knossos" *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 66 (1971), s. 53, fig. 15, no. 20,21.
[709] Isings, C., 1957, s. 44, form 29.
[710] Morin-Jean 1922-23, s. 139, fig. 187.
[711] Lancel, S., *Verrerie Antique de Tipasa.* E. de Boccard, Paris, 1967, s. 18, fig. 20.

karşımıza çıkmaktadır. Erken örnekleri kalıba basma tekniğinde yapılmıştır ve Pompei'de örneklerine rastlanmaktadır[712].

Parion[713] örneği bir mezar buluntusudur ve mezardaki diğer eserler de göz önüne alınarak MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir. Türkiye Şişecam Fabrikaları Koleksiyonu[714], Barkoczi[715] yayınladığı ***Bardak Tip II*** ile benzer bir örneği MS 1. yüzyıla, Eskişehir Müzesi Koleksiyonu'ndan cam eserleri yayınlayan Olcay[716] ise MS 2. yüzyıla, tarihlemiştir. Afyon Müzesi Koleksiyonu[717], Sardes[718], Uşak Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu[719], Hüseyin Kocabaş Cam Eserleri Koleksiyonu[720], Scotland Museum Koleksiyonu[721], Hermitage Koleksiyonu[722]'ndaki örneklerle özellikle form ve bezeme olarak benzerlik göstermektedir. Bu benzerlikler göz önünde bulundurularak **MS 1. -2. yüzyıllar arasına** tarihlendirilmiştir.

İnce cidarlı seramikler grubu içerisinde incelenen Atina Agorası[723] örnekleriyle benzer özellikler taşımaktadır. MÖ 1. yüzyıl ve sonrasındaki örneklerde karşımıza çıkan bu tip seramik bardaklardan form ve bezeme olarak benzerlerine Alessi'nin çalışmasında rastlamak mümkün olmuştur[724].

4. 6. 3. Çökertme Bezemeli Bardak (Tip III)

Roma İmparatorluğu döneminde yaygın şekilde kullanılmıştır. İçme kabı olarak kullanılan çökertme bezemeli bardaklar oldukça ince cidarlıdır. Kaideli ve kaidesiz olarak üretilmişlerdir. Hem yuvarlatılmış hem de düz ağız kenarı görülmektedir. Ağız

Isings, C., 1957, s. 44.
[713] Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 149, Kat. No. 9, Resim 9, Çizim 9; Kasapoğlu, H.,-Özdemir, S., 2013, s. 160, resim 210.
[714] Canav, Ü., 1985, s. 82, no. 129, 130.
[715] Barkoczi, L., *Antike Glaser, Vol.V,* Roma, 1996, s. 30, lev. 34, Taf. V, no. 46.
[716] Olcay, B. Y., ,"Ancient Glass Vessels in Eskişehir Museum" *Anatolian Studies,* Vol.51, 2001, s.147, fig.1-a.
[717] Lightfoot, C. S., 1989, s.77, no.12, fig:1/3; Lightfoot, C. S., 1990, s. 9, fig; 4, 5;
[718] Saldern, A. Von., 1980, s. 13, no. Plt. 20, no.49.
[719] Çakmaklı, Ö. D.,2013, Resim 5.
[720] Akat, Y.,- Fıratlı, N.,- Kocabaş, H., 1984, s. 36, no. 297, Plt.141.
[721] Lightfoot, C. S., 2007, s. 94, no. 215.
[722] Kunina, N., 1997, s. 313, resim 294.
[723] Hayes, J., 2008, s. 98, fig. 47, no. 1519 (MS 2. yy)
[724] Alessi, G., Sigillate Orientali, Enciclopedia dell'arte antica, classica e oriental, Roma, 1985, s. 274, Tav. LXXXVIII, no. 5,6.

kenarları ateşe tutularak veya soğuduktan sonra törpülenerek yuvarlatılan bu tip bardaklarda ağız kenarı tarihlemede olmasa da atölye farklarını göstermede kriter olabilmektedir. Yuvarlak ağız kenarlı bardaklar daha çok Kilikia'da[725], düz ve işlenmemiş olanlar ise, Kıbrıs'ta karşımıza çıkmaktadır[726]. Çökertme veya dilim dediğimiz bezeme, serbest üfleme tekniğinde yapılan bu bardakların karakteristik bir özelliğidir. Elle daha kolay kavranabilmesi için uygulanan bu bezemeler sadece bardaklarda değil, şişelerde de karşımıza çıkmaktadır[727].

Bardak Tip III benzeri kaplarda çökertme bezemesi karakteristik bir bezemedir. İlk örneklerine Pompei'de MS 79 tarihinden önce rastlanmıştır[728]. MS 79 yılından önce bilindiğini anladığımız çökertme bezemeli bardaklarda dudak altında çarkta oluşturulmuş yiv bezemeliler Akdeniz'de birçok merkezde görülmekle birlikte, Kıbrıs[729] ve Tunus[730]'ta yaygındır. Kilikya örnekleri gibi, ince cidarlı Kıbrıs örnekleri de genellikle MS 3. yüzyıl içerisine tarihlenmektedir. Tunus camlarında ise ağız kenarları alevle şekillendirilmiş ve MS 1.yüzyıl sonlarından 3.yüzyıl başlarına üretimi devam etmiştir[731].

Kahramanmaraş Müzesi bardak formları içerisinde bezeme olarak farklılık gösteren ve ***Bardak Tip III*** olarak adlandırdığımız çökertme bezemeli bardaklar **Kat. No. 40-45**'deki 6 adettir. Satın alma yoluyla müzeye kazandırılan bardaklar genellikle renksiz camdan yapılmışken sadece **Kat. No. 45**'teki sarı renkli camdan üretilmiştir. Saydam ve ince cidarlı bardaklarda dışa dönük ağız, üstte genişleyip alta doğru daralan gövdede dört adet çökertme bezemesi, içe çökük tabanda noble izi[732] görülmektedir. **40, 41 katalog numaralı** bardaklardaki tek fark dışa çekik ağzın hemen altında değişik sayılarda kazıma yiv bezemesinin olmasıdır. Bu tip çökertme bezemeli kapları Isings[733] Form 32; Morin-Jean[734] Form 109, Lancel[735] Form 20a altında incelemiştir.

---

[725] Stern, E. M., 1989, s. 599, resim 4 (1-3); Erten, E., "Fethiye Müzesi Koleksiyonundan Antalya, Kaş, Dirgenler Köyü Kaynaklı Camlar" *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi,* Sayı.4 (2004a), s. 13, resim 1,2.

[726] Vessberg , O., "Roman Glass in Cyprus" *Opuscula Archaeologica* 7, 1952, s. 109-165.

[727] Barkoczi, L..,*Antike Glaser*, L'erma di Bretshneıder, Roma, 1996, Taf. IX, no. 86-93; Kahramanmaraş Müzesi Kat. No. 1.9.72; Erten, E., 2001a, s. 97.

[728] Isings, C., 1957, s. 46, form 32; Stern, E. M., 1989, s. 599, dn. 10.

[729] Vessberg, O., 1952, s. 109-165. Lev. III, no. 25-26.

[730] Lancel, S., 1967, s.76-167, no.143-163, Lev. III.

[731] Stern, E. M., 1989 s. 599, 600; Erten Yağcı, E., 1990, s. 33.

[732] Cam kabın noble adı verilen metal çubuktan ayırırken oluşan izdir. Noble izi genellikle acele ve önemsiz yapılmış eserlerde karşımıza çıkaktadır. Noble izinin törpülenerek yok edildiği eserler de vardır.

[733] Isings, C., 1957 s. 46.

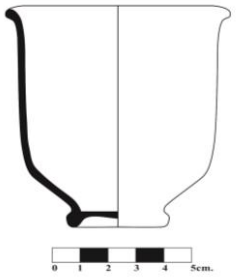
Anadolu'da özellikle Kilikia bölgesinde yaygın kullanım görmüş bu bardakların benzerleri Hatay Müzesi Koleksiyonu[736], Antalya[737], İçel Müzesi Koleksiyonu[738], Elaiussa Sebaste[739], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[740], Yüksel Erimtan Koleksiyonu[741], Anadolu dışında; Kıbrıs[742], Tipasa (Tunus)[743], Corning Museum Koleksiyonu[744]'nda karşımıza çıkmaktadır. Isings, bu bardakların Pompei ve Herculaneum'dan geldiğini ifade ederek MS 79 yılından önce üretilmeye başlandığını ve diğer birçok buluntuya dayanarak ta MS 3.-4. yüzyıla kadar üretildiğini ifade etmektedir[745]. Stern[746] bu tip bardakların Kilikia'da da MS 2.-3. yüzyıllarda üretiminin olduğunu ve buna dayanarak Kahramanmaraş eserlerinin de bu bölgede üretildiğini söyleyebiliriz. Tunus buluntusunun MS 2. yüzyıla verilen bir mezar buluntusu olması ve Kilikya üretimi bardaklarında MS2.-3. yüzyıllar arasına tarihlendirilmesi düşünülerek ***Bardak Tip III*** eserlerimiz **MS 2. yüzyıla** tarihlendirilmiştir.

Form benzerliğinden ziyade bezeme benzerliğiyle karşılaştırıldığında seramik kaplarda MÖ 1. yüzyıla tarihlenen örnekler vardır. Alessi'nin incelemiş olduğu kaplar arasında bezemesi neredeyse birebir benzer iki kap bulunmaktadır[747]. Atina Agorası'nda MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen kontekstte formu uzun silindirik gövdesiyle farklılık gösteren bir örnekte özellikle gövde kısmındaki dikine çökertmeler benzerlik göstermektedir[748]. Yapılan araştırmalar sonucunda bu tip bezemelerin camlarda olduğu kadar seramiklerde yaygın olmadığını göstermektedir.

---

[734] Morin-Jean 1922-23, s. 141, fig.191.
[735] Lancel, S., 1967, s. 18, fig.22.
[736] Erten Yağcı, E., 1990, s. 33, no. 33d.
[737] Erten, E., 2004a, s. 13, Resim 1, 2.
[738] Erten, E., 2001a, s. 97, Resim. 5, Çizim. 5, Kat. No. 5.
[739] Gençler Güray, Ç., 2011, s. 249, fig.8.10-16.
[740] Uygun, D., –Özden Gerçeker, S., 2013, s. 255, no.137 (MS 2.-3. yüzyıl).
[741] Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, s. 203, no. 136.
[742] Kunina, N., 1997, s. 315, no.305-309; Lightfoot, C. S., 2007, s. 78, no.165.
[743] Lancel, S.,1967, Planche VIII, no.3, Form 20a (55 nolu mezardan çıkarılmış) ; Stern, E. M., 1989 s. 599,600.
[744] Whitehouse, D., 1997, s. 112, no 170 (MS 2.-3. Yüzyıl)
[745] Isings, C., 1957, s. 46-47.
[746] Stern 1989a, s. 599, 600; Stern, E. M., "The Production of Glass Vessels in Roman Cilicia" *Kölner jahrbuch für Vor-und Früngeschicthte 22*, (1989b), s. 124,125; Erten Yağcı, E., 1990, s. 180, fig.12; Gençler Güray, Ç., 2011, s. 249,250.
[747] Alessi, G., 1985, s. 262, tav. LXXXIII, no. 12,13.
[748] Hayes, J., 2008, s. 266, pl. 76, no. 1583.

4. 6. 4. Dik Kenarlı Bardak (Tip IVa,b)

Genellikle ateşe tutularak yuvarlatılmış ağza sahip bu kaplar hafif çan şekilli bir profil gösterirler. Bu grup bardaklar genellikle taban özelliklerine göre farklılıklar göstermektedirler. Bazıları düz tabanlı iken; bazıları halka kaideli karşımıza çıkar. Genellikle çarkta kesme tekniğiyle yapılan çizgi bezemelerle süslüdürler. Hafif içe çökük tabanlı formların ortalama yükseklikleri 7,5 cm. dir. Bu özelliğiyle Kıbrıs ve Suriye-Filistin bölgesi camlarından ayrılmaktadır. Bu konu üzerinde çalışan Erten[749], içe çökük tabanlı ve aynı ölçülere sahip bu tip bardakların Kilikya'da yoğun görülmesi nedeniyle bu bölge üretimi olabileceğini aktarmaktadır. Genellikle bezemesiz üretilen bu formlarda az da olsa çarkta kesme tekniğiyle yapılmış çizgi bezekler kullanılmıştır. Fakat bu bezekler genellikle aşınmadan dolayı kaybolabilmektedir.

Kahramanmaraş Müzesi'ndeki bardakların 23 adetini dik kenarlı bardaklar oluşturmaktadır. Bardaklar bezemelerine ve kaidelerine göre üç tip altında incelenmiştir. ***Bardak Tip IVa***'da, **Kat. No. 46-61**, ***Bardak Tip IVb*** içerisinde ise **Kat. Kat. No. 62-70**'daki eserler incelenmiştir. Satın alınarak müzeye kazandırılan saydam, ince cidarlı bardaklarda genellikle yeşil ve tonları ile renksiz cam kullanılmıştır. Form olarak dışa döndürülmüş ağızdan dik inen üst gövde, hafif çıkıntıdan sonra konkav şekilde dibe inen alt gövdeli bir yapı gösterirler. Hafif içe çökük tabana sahiptirler. ***Bardak Tip IVa***'da gövdenin bazı yerlerinde çarkta kesme tekniğiyle yapılan yiv bezemesi varken; ***Bardak Tip IVb***'de bu bezemeler görülmemekle birlikte, kaidenin varlığıyla ***Bardak Tip IVa***'dan ayrılmaktadır. ***Bardak Tip IVa***' de içe çökertilmiş düz bir kaide varken; ***Bardak Tip IVb***'de halka kaide yer almaktadır. Form olarak genellikle aynı özellikleri sergileyen bu kaplarda ölçülerde hemen hemen aynıdır. ***Bardak Tip IVb, Tip III*** ve ***Tip IVa***'ya göre daha az yaygındır. MS 1. yüzyıldan itibaren karşımıza çıkan bu form MS 3.-4. yüzyıl da özellikle Filistin ve Kuzey Kıbrıs'ta görülmektedir[750].

---

[749] Erten, E., 2001b, s. 97.

[750] Vessberg , O., 1952, Lev.4,2,7- Lev.24,64; Isings, C., 1957, s. 134; Stern E. M.,1989a, s. 601, resim 6 (3,4).

Isings[751] Form 96a, Morin-Jean[752] Form 70 altında incelediği bu tip bardakların ağız kenarlarının işlenişi, formları ve ölçüleri bakımından özellikle Kilikya bölgesi camları arasında sayabileceğimiz; Hatay Müzesi Koleksiyonu[753], İçel Müzesi Koleksiyonu[754], Adana Müzesi Koleksiyonu[755], Gaziantep Müzesi Koleksiyonu[756], bu bölgenin dışında Yüksel Erimtan Koleksiyonu[757], Kıbrıs[758], Gaziantep Müzesi Koleksiyonu[759] ayrıca yurtdışında ve yurt içinde bir çok merkezde ve müzelerde bu tip bardaklardan karşımıza çıkmaktadır.

Stern'de ***Bardak Tip III*** ve ***IVa'*** daki bardaklar arasında karşılaştırma yapmış ve her ikisinin de ölçüleri ve yapım tekniklerindeki benzerliklere bakarak aynı atölyede üretilmiş olabileceklerini belirtmiştir[760]. Benzer örneklerine baktığımızda ve ***Bardak Tip III*** ile ölçü ve yapım tekniği olarak karşılaştırdığımızda iki tipin de aynı dönemlerde yani ***Bardak Tip IVa'***nın **MS 2.-3. yüzyıllar arasında** üretilmiş olabileceğini söylemek mümkün olacaktır.

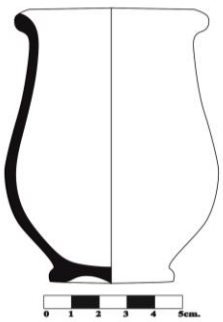
Bardak Tip IVa'ya göre daha az yaygın olan ***Bardak Tip IVb***'yi Morin-Jean[761] Form 109, Isings[762] Form 96a, Lancel[763] Form 19 grubu altında incelemiştir ve genellikle MS 1.ve 4. yüzyıllar arasına tarihlemişlerdir. Bizim bardaklarımızda yapım tekniği ve form olarak Kıbrıs[764], Royal Ontorio Museum Koleksiyonu[765], Düzce[766], Adana Müzesi Koleksiyonu[767], Hüseyin Kocabaş Cam Eserler Koleksiyonu[768], Yüksel

[751] Isings, C., 1957, s. 113.
[752] Morin-Jean 1922-23, s. 124, form 70, fig. 154.
[753] Hatay Müzesi, 15141 Env. No. lu eser.
[754] Erten, E., 2001b, s. 97, Res.3-4, Çiz. 3-4.
[755] Stern, E. M., 1989b, s. 124, fig. 5.
[756] Gaziantep Müzesi, Env. No. 126.74.74,126.72.74.
[757] Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, s. 71,72, no. 27, 28 (MS 2.-3. yy)
[758] Vessberg, O., 1952, 120, Pl. III. 22–23 (MS 3.-4. yy)
[759] Gaziantep Müzesi 126. 72. 74 ve 126. 74. 74 env. no. lu eser.
[760] Stern, E. M., 1989b, s. 126.
[761] Morin-Jean 1922-23, s. 141, fig. 190.
[762] Isings, C., 1957, s. 113.
[763] Lancel, S., 1967, s. 18, fig.21.
[764] Vessberg, O., 1952, Lev.4, 2, 7; Lev.24,64; Lightfoot, C. S., 2007, s. 91, no. 205.
[765] Hayes, J., 1975, s. 64, plt. 14, fig. 5, no, 184.
[766] Canav, Ü., 1985, s. 79, no. 123.
[767] Stern, E. M.,1989a, s. 601, resim 6.
[768] Akat, Y.,- Fıratlı, N., -Kocabaş, H., 1984, s. S. 37, no. 301, resim 145 (MS 3. yy ortaları).

Erimtan Koleksiyonu[769] benzemektedir. Bu eserlerle karşılaştırıldığında özellikle form olarak benzerlikleriyle **MS 3.-4. yüzyıllar arasına** tarihleyebiliriz.

Dik kenarlı yapısı ve kaide itibarıyle Hellenistik Dönem'den itibaren karşımıza çıkmaktadır. Alessi'nin incelemiş olduğu koleksiyon benzer özellikler taşıyan seramik bardaklarla karşılaşmamız mümkün olmuştur[770]. MS 1. yüzyıl başlarına tarihlendirdiği bu eserlerde özellikle form olarak dik kenarlı, tabana doğru keskin bir hatla daralan alt gövdesi ve kazıma çizgi bezemeleriyle benzerlik göstermektedir. Knidos-Kap Krio kazı alanında ortaya çıkarılan çift kulplu, dik kenarlı kaseler de benzer özellikler göstermektedir. Bunlar da MS 1. yüzyıla tarihlenmiştir[771].

4. 6. 5. Torba Gövdeli Bardak (Tip V)

Kahramanmaraş Müzesi'nde ***Bardak Tip V*** olarak adlandırdığımız 2 adet eserimiz mevcuttur. Satın alınarak müzeye kazandırılmıştır. **Kat. No. 71, 72**'de ele aldığımız eserimiz serbest üfleme tekniğinde yapılarak aletle şekillendirilmiştir. **Kat. No. 71**'de dışa dönük ağızın yaklaşık 2 cm. aşağısında cam ipliği bezemesi işlenmiştir. Tabana doğru torba şeklini alan bir profil arz etmektedir. Gövdede kalıba üflendikten sonra serbest üfleme sırasında soldan sağa doğru çevrilerek ince spiral bezekler oluşturulmuştur. Halka tabanda noble izi yer almaktadır. Saydam ve ince cidarlı bardağımız içme kabı olarak kullanılmıştır. Renksizdir. Kıbrıs'ta D'amathonte Nekropolü'nde 187 no.lu mezarda benzer bir bardak ortaya çıkarılmıştır. Form ve teknik olarak örneğimizle benzerlikler göstermektedir. Mezar buluntusu olması hasebiyle eserimizi tarihlememiz bakımından bize yardımcı olacaktır. Kıbrıs'taki bu bardak MS 3. yy ortaları ve 4. yüzyıl ortaları arasındaki döneme tarihlenmektedir. Ayrıca Kanada-Royal Ontaria Museum Koleksiyonunda[772], İsrail[773]'de Ein el-Sha'ara,

[769] Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, s. 74-76, no. 30-32.
[770] Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 6,7.
[771] Ertekin Doksanaltı, M., "Knidos Kap Krio Kazı Alanı" (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya (2006) s. 835, no. 1651.
[772] Hayes, J., 1975, Plate 10, no. 136.
[773] Barag, D., *Glass Vessels of the Roman and Byzantine Periods in Palestine, Ph. D. Disseration,* The Hebrew Universty, Jaruselam 1970, s. 144, Fig. 32:11; Jackson-Tal, R.E., "The Glass and Small Stone Finds from a Roman Tomb at 'Ein El-Sha'Ara" *Atiqot* 73, (2013a), s. 54, Fig. 1-3.

Nahariyya ve Hanita mezarlığında ortaya çıkarılan ve MS 3. yüzyıl sonları 4. yüzyılın ilk çeyreğine, Corning Museum Koleksiyonu[774] ve Smintheion[775] buluntusuda MS 3.-4. yüzyıla tarihlenen benzerleri ışığında Kahramanmaraş Müzesi **Kat. No. 71**'deki eserimizi **MS 3. -4. yüzyıla** vermemiz yanlış olmaz.

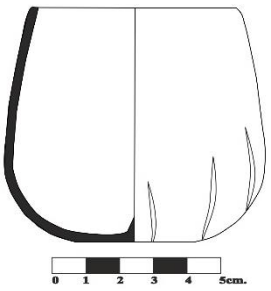
İçme kabı olarak kullanılan ve **Kat. No. 72**'deki eserimiz bezemesiz, sade olarak yapılan bardakta açık yeşil renkli cam kullanılmıştır. Saydam ve orta kalınlıkta olan bardağımızın yüzeyinde bej renkli aşınma tabakası olan bardağın tabanında noble izi vardır. Isings[776] bu tip bardakları Form 131, Morin-Jean[777] Form 109 adı altında incelemiştir ve MS 3.-4. yüzyıllar arasına vermişlerdir.

Athena Agorası[778], Royal Ontorio Museum Koleksiyonu[779], Yüksel Erimtan Koleksiyonu[780], Bergama Müzesi Koleksiyonu[781]'nunda MS 3.- 4. yüzyıllar arasına tarihlenen form ve bezeme olarak benzerlerine rastlamak mümkündür. Bu örneklerle karşılaştırıldığı ve değerlendirildiğinde **Kat. No. 71** ile aynı tarihe verilmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda cam üretiminde formun oluşturulma esnasında camın döndürülmesiyle meydana getirilen spiral bezemelerin benzeri çark üretimi seremikler üzerinde de dalgalı damarlar şeklinde oluşmaktadır. Form olarak bakıldığında ise, Alessi'nin incelediği ince cidarlı seramikler koleksiyonda benzer örneği bulunmaktadır[782]. MS 3. – 4. yüzyıla tarihlenen bu örnekte form olarak benzerlik gösterirken, bezemede kazıma çizgiler kullanılmıştır.

[774] Whitehouse, D., 2001, s. 159, no. 681.
[775] Gençler, Ç., 2000b, s. 32,33, no. 61.
[776] Isings, C., 1957, Form 108a.
[777] Morin-Jean 1922-23, s. 142, fig.192 Type 109.
[778] Weinberg, G. D.,-Stern, E. M., 2009, s. 93, fig.12, no. 187 (MS 3. yy)
[779] Hayes, J., 1975, fig. 3, no.136 (MS 1.yy sonu-2. yy başı)
[780] Lightfood, C. S.,-Arslan, M., 1992, s.77, no. 33 (MS 2. yy)
[781] Atila, C.,- Gürler,B., 2009, no. 201 (MS 1.yy sonu 2. yy başı, kaseler grubu altında incelemiştir.)
[782] Alessi, G., 1985, s. 273, Tav. LXXXVIII, no. 1.

4. 6. 6. Kaburga Bezemeli Bardak (Tip VI)

İçme kabı olarak kullanılan bu tip bardaklar genellikle açık yeşil ve renksiz camdan üretilmişlerdir. Serbest üfleme tekniğinde yapılıp formun taban kısmında aletle sıkıştırılarak uygulanan, çimdikleme tekniğinde kaburga bezemeleri oluşturulmuştur. Ağız kısmı genellikle alevle yuvarlatılmışken bazen hafif dışa çekik örnekleri de karşımıza çıkmaktadır.

Müzemizde 3 adet kaburga bezemeli bardak vardır. Satın alınarak müzeye gelen ve ***Bardak Tip VI*** olarak adlandırdığımız grup **Kat. No. 73-75** arasında ayrıntılı incelenmiştir. Saydam, ince cidarlı bardaklar açık yeşil renkli camdan üretilmiştir. Alevle yuvarlatılmış ağız, hafif dış bükey gövdeli form özelliğine sahiptir. Serbest üfleme tekniğinde yapılıp aletle şekillendirilen ***Bardak Tip VI*** eserlerinin en ayırt edici özelliği tabanda veya tabana yakın kısmına uygulanan kaburga bezemesidir. Tabanın tam orta kısmında küçük bir girinti oluşturacak şekilde içe çöküntü vardır.

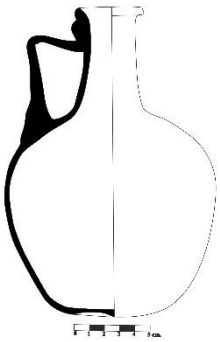
Bardak Tip VI'nin hafif dışa dönük ağızlı benzerleri Anadolu'da özellikle Kilikya bölgesi mezarlarında yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır. MS 4. yüzyıl başlarına tarihlenen Kilikya[783] örnekleri de form ve bezeme olarak ***Bardak Tip VI*** örneklerimize bire bir benzemekte; Kilikya örneklerinin de saydam ve açık yeşil camdan üretildiği izlenmektedir. Filistin'in ve Kilikia dışında Lykiabölgesinde Fethiye-Dirgenler Köyü[784] nde bulunan bardak da MS 3. yüzyılın 2. yarısı ve 4. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir. Kahramanmaraş Müzesi Koleksiyonunda yer alan ve ***Bardak Tip VI***'i oluşturan bardaklarda **MS 3. yüzyıl ortaları ile 4. yüzyıl başlarına** tarihlenebilir.

Eserimizin seramik örnekleri arasında birebir benzerine rastlanmamıştır. Fakat özellikle camda makasla çimdiklenerek oluşturulan bezemeler seramik eserlerde bir kalıp yardımıyla, sonradan eklenerek ya da derin kazımalarla oluşturulabilmektedir. Atina Agorası'ndaki yerel üretim MS 4. -5. yüzyıllara tarihlenen şişeler üzerindeki

[783] Stern, E. M., 1989a, s. 600, 601 resim 1 (1-3).
[784] Erten, E., 2004 s. 14, resim 3,4.

bezemeler kazıma tekniğinde yapılarak camdaki bu izlenim verilmeye çalışılmıştır[785]. Bunlarda Geç Roma Dönemi metal kaplarındaki yivli yaprak bezemelerinden etkilenmişlerdir[786].

4. 7. Sürahi

Kulplu şişe olarak da tanımlayabileceğimiz testiler, silindirik boyunlu ve soğan gövdeli ve tek kulpludurlar. Üfleme tekniğinde yapılan testilerde genellikle yeşil ve tonlarında cam kullanılmıştır. Kaideli ve kaidesiz tipleri vardır. En erken örnekleri MS 1. yüzyılda ortaya çıkmıştır ve MS 4. yüzyıla tarihlenen üretimler de vardır[787].

Satın alınarak Müzeye getirilen, **Kat. No. 76**'da ayrıntılı olarak incelenmiştir. Saydam ve ince cidarlı testi, dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, gövdeye doğru genişleyen silindirik boyun, yuvarlak ve geniş omuz ile hafif içe çökük tabana sahiptir. Omuza damlatılan camın yukarı doğru çekilerek zarif bir ilmekle ağızın hemen altında boyuna birleştirilmesi ile yapılan kulp sonradan aplike edilmiştir. Karın kısmında çatlaklar testinin onarım gördüğünü göstermektedir. Benzer örneklerini Özet[788] Tip III C, Isings[789] Form 14, Hayes[790] Unguentaria Class 3, Morin-Jean[791] form 45 grubu altında incelemişlerdir.

İtalya-Campania-Pozzuoli[792] mezarlığında, İmparator Titus'un (MS 79-81) mezarından çıkarılan bir testi ile benzerdir. Macaristan[793], Kaunos[794], halka kaideli olamsıyla farklılık gösteren Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[795], Malatya-

[785] Hayes, J., 2008, s. 93, pl. 72, no. 1470-72.
[786] Hayes, J., 2008, s. 93.
[787] Isings, C., 1957, s. 31, form 14.
[788] Özet, A., 1998, s. 55, no. 22.
[789] Isings, C., 1957, s. 31, form 14.
[790] Hayes, J., 1975, s. 131, plt. 133, no. 540 (MS 150-250)
[791] Morin-Jean 1922-23, s. S. 101, fig. 118.
[792] Honey, W. B., 1946, s. 27, no. 6B.
[793] Barkoczi, L., 1988, s. 183, no. 441.
[794] Özet, A., 1998, s. 55, no. 22.
[795] Uygun , D.,–Özden Gerçeker, S., 2013, s. 254, no.136 (MS 2. yy . Eser halka kaidelidir ve bu özelliğiyle eserimizden farklıdır.)

Maşattepe Tümülüsü[796] ve Kula[797]daki benzerleriyle karşılaştırdığımızda özellikle İtalya buluntusunun net tarih vermesinden dolayı **MS 1. yüzyılın 2. yarısına** tarihlendirilmiştir.

Seramik örneklerine baktığımızda da günlük kullanılan bu kaplar çok sayıda ve uzun süre fazla bir değişime uğramadan üretildiğinden tarihlemeleri konusunda net bir bilgi vermek güç olmuştur[798]. Hellenistik dönemden itibaren karşımıza çıkan eserlerden Atina Agorası, form ve ölçüler bakımından benzerlikler gösteren MÖ 1. yüzyıl tarihli Bilecik-Ahmetler Köyü Nekropolü[799], MS. 1.-2. yüzyıla tarihlenen Parion[800] örneklerinde görmek mümkündür. Yine Alesse'nin İspanya Terra Sigillataları arasında Form 12 olarak adlandırdığı ve MS 1.-3. yüzyıllara arasına tarihlediği testi ile benzer özellikler göstermektedir[801].

4. 8. Lagynos

Lagynosları uzun, silindirik boyunlu, tek kulplu ve değişik formdaki gövdeleriyle içki kapları olarak tanımlayabiliriz. Cam lagynoslar genellikle hafif iç bükey ve keskin halka tabanlı olabilirler. Gövde bazen süslemesiz, sade yapılırken bazılarında çarkta yapılmış çizgi veya aletle sıkıştırılarak yapılan dikine veya çaprazlama şekilde uygulanan kaburgalarla süslenmiştir. MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlenen ve birinci tipi oluşturan lagynosun erken örnekleri bezemesizdir[802]. Gövde genellikle toplam yüksekliğin yarısı veya daha fazlası şeklinde üretilmişlerdir. Gövdedeki bu çeşitlilik tarihleme konusunda bir kriter değildir. Bezemesiz oval tabanlı olanları birinci tipin en erken örneklerini

[796] Ayabakan, C., "Maşattepe Tümülüsü Kurtarma Kazısı" *I.Müze Kurtarma Kazıları Semineri (*1990), s. 57, resim 7.
[797] Canav, Ü., 1985, s. 72, no. 109.
[798] Thompson, H. A., 1934, s. 464.
[799] Can, C., 2014, s. 74, Res. 47, no. 39.
[800] Ergürer, H. E., 2012, s. 77, lev. 65, Kat. No. 139.
[801] Alesse, G., 1985, s. 147, Tav. XXVIII, no. 1.
[802] Isings, C., 1957 s. 72.

oluşturmakta ve MS 1. yüzyılın ortalarında üretimine başlamış son çeyreğinde en yaygın dönemini yaşamıştır[803].

Cam lagynoslarda ikinci tipi ise halka kaideli lagynoslar oluşturmaktadır. Bu tipte aslında taban konkavdır ve halka kaide eklenmiştir. Düz veya yuvarlatılmış bir form sergileyen kaburgalı veya omurgalı bir gövdeye sahiptirler. MS 1. yüzyıl sonları ve 2. yüzyılda karşımıza çıkmaktadır.

Müzemizde 1 adet bulunan form hafif iç bükey tabanlı, süslemesiz olan birinci tipe girmektedir. Muhtemelen içki servis kabı olarak kullanılan **Kat. No. 77**'teki eser, satın alma yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Serbest üfleme tekniğinde yapılan formun ağız ve boyun kısmı aletle şekillendirilmiş kulp sonradan aplike edilmiştir. Ağızdan gövdeye doğru genişleyen silindirik boyun ve oval omuza sahiptir. Hafif torba şekilli gövde ve oval tabanıyla klasik bir lagynos modeli çizmektedir. Bu tip kaplar; Morin-Jean[804] Form 57, Isings[805] Form 55a, Özet[806] Tip IV C grubu altında incelenmiş ve MS 1.-2. yüzyıllar arasına tarihlenmişlerdir. Macaristan[807]'da bir benzer örnek MS 2.-3. yüzyıla, Hermitage Koleksiyonu'[808]nda yer alan Doğu Akdeniz cam şişelerinden bir kap MS 1.sonu 2. yüzyıl başlarına, Scotland Müzesi Koleksiyonu[809]'ndaki bir benzeri yine Hermitage ile aynı döneme, Bergama Müzesi Koleksiyonu[810]nda 4035 Env. No.lu eser MS 1.-3. yüzyıla, Patara[811] kazılarında ortaya çıkarılmış benzer bir şişe MS 1.-2. yüzyıllara, Parion Nekropolü[812] M81 nolu mezarda ele geçen renk olarak farklılık gösteren fakat form benzerliğiyle ele alınan eser MS 1. yüzyıl sonları 2. yüzyıl başlarına, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu'nda 9.2.81 Env. No.lu eser[813] MS 2.-3. yüzyıllara tarihlenmiştir. Malatya-Maşattepe Tümülüsü'nde ortaya çıkarılan benzer bir eser de MS 50-100 yılları arasına verilmiştir[814]. Bu örnekler ve

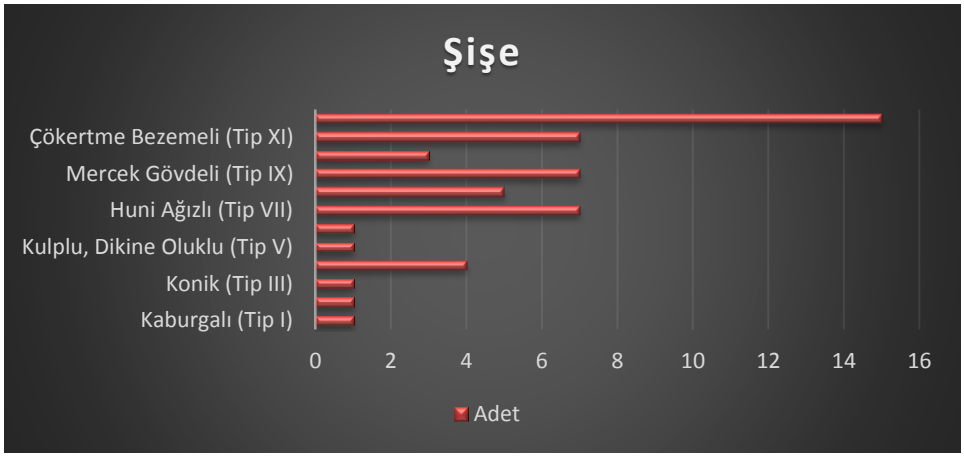
[803] Isings, C., 1957 s. 72 (Bkz. E. Ritterling, Das Frühromische Lager bei Hofheim im Taunus. Nas. Ann. XL, 1912, p. 374)
[804] Moren-Jean 1922-23, s. 114, fig. 140.
[805] Isings, C., 1957 s. 72.
[806] Özet, A., 1998, s. 100, no. 60.
[807] Barkoczi, L., 1988, s. 167, taf. XCIV, no. 392.
[808] Kunina, N., 1977, s. 303, no. 251.
[809] Lightfoot, C. S., 2007, s. 82, no. 177.
[810] Atilla, C.,-Gürler, B., 2009, s. 145, Kat.No. 221.
[811] Baybo, S., 2003, s. 45, Kat. No. 137.
[812] Kasapoğlu, H.,- Özdemir , S.,2013, s. 161, Resim 211.
[813] Özet, A., 1998, s. 100, no. 60.
[814] Ayabakan, C., 1990, s. 51, resim 6.

form ve yapım teknikleri bakımından ele aldığımızda lagynosu, **MS 1. yüzyılın 2. yarısı -2. yüzyıl başlarına** verebiliriz.

Seramik lagynos örnekleri alçak, keskin veya oval gövde, uzun, ince boyun ve keskin köşe yaparak oluşturulan kulplu bir form sergilemektedirler. Thompson'un araştırmalarına göre[815] MÖ 3. yüzyıldan itibaren karşımıza çıkan bu tip, Hellenistik Dönem'de olduğu kadar Roma Dönemi'nde de sevilerek kullanılmıştır. Muhtemelen cam örnekleri de Roma örneklerinden etkilenerek üretilmiştir. Seramiklerde olduğu gibi cam lagynoslarda da kulp sonradan eklenmiştir. Seramik örneklerde boyama ile yapılmış çizgi bezemeler kullanılırken bazı cam örneklerde kesme tekniğinde yivler bezeme olarak kullanılmıştır. Atina Agorası[816], Kıbrıs[817], Sardes[818], Parion[819], Bilecik-Ahmetler Köyü Nekropolü[820]'nde benzer seramik örneklerine rastlamak mümkündür.

4. 9. Şişeler (Tip I-XII)

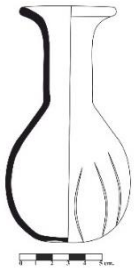
Kahramanmaraş Müzesi cam eserleri arasında 53 adet şişe bulunmaktadır. Satın alınarak müzeye kazandırılan ve genellikle form özeliklerine göre tiplere ayrılan şişeler 12 ayrı tip altında incelenmiştir **(Tablo 4, Grafik 7)**.

Grafik 7: Şişelerin Tiplere Göre Dağılımı

[815]Thompson, H. A., 1934, s. 450, 51; Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 76.
[816] Thompson, H. A., 1934, s. 403-405, 450, 451.
[817] Vessberg O., 1956, s. 59.
[818] Rotroff, S. I., -Oliver, A., 2003, s. 72- 78.
[819] Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 76- 83; Kasapoğlu, H., "*Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Bulntuları"*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2008, s. 15, 16, 47- 54; Ergürer, H. E., 2012, s. 67,73, Ergürer, H. E., 2013, s. 67, resim 127.
[820] Can, C., 2014, s. 126, kat. no. 23, 24 (MÖ 1. yy)

4. 9. 1. Kaburgalı Şişe (Tip I)

Kaburgalı ve düz olmak üzere ikiye ayrılan bu tip şişelerde dışa çekildikten sonra içe katlanmış ağız, kısa boyun ve soğan gövdeli form görülmektedir. Serbest üfleme tekniğinde yapılıp aletle şekillendirilmişlerdir. "Kaburgalı şişeler" adını cam sıcakken metal bir maşayla sıkıştırılarak oluşturulan kaburgalardan almışlardır. Çoğunlukla cama renklendirici katmadan doğal renginde yapılırken, bazıları mavimsi yeşil tonlarda üretilmiştir[821]. Erken dönem örneklerinde boyun ve omuz arasındaki aletle sıkıştırılarak oluşturulan girinti daha belirgindir. Geç örneklerde bu kısım biraz daha meyilli verilmiştir. MS 1. yüzyıldan itibaren karşımıza çıkan bu formun kaburgalı tipi MS 1. yüzyıl ortalarından itibaren görülmektedir. Isings, bu tipin en erken örneğinin Pompei'de MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlenen bir kontekstte ortaya çıkarıldığını ve Naples Museum'da sergilendiğini belirtmektedir[822]. MS 3. ve 4. yüzyıllarda da böyle kaburgalı şişe formlarına rastlamak mümkündür. Fakat incelendiğinde geç örneklerde ağzın huni biçimli ve kaburgaların daha kalın olduğna tanık olunmaktadır.

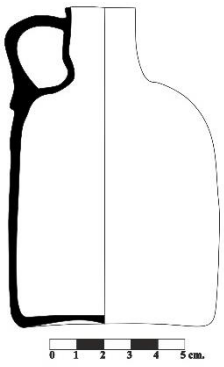
Kahramanmaraş Müzesi'nde 1 adet kaburgalı şişe bulunmaktadır. **Kat. No. 78**'de incelenen eserimiz ***Şişe Tip I*** olarak adlandırılmıştır. Serbest üfleme tekniğinde yapılan şişe aletle şekillendirilmiştir. Kokulu yağların saklanması için kullanılan bu şişe, fazla kalın cidarlı değildir. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağıza, silindirik boyuna, soğan şekilli gövdeye sahiptir. Gövde üzerinde tabana kadar inen aletle sıkıştırılarak (çimdikleme metoduyla) yapılmış 8 adet dikine kaburga bulunmaktadır. Oval kaideli şişenin tarihlenmesi konusunda bize net bilgiyi verecek olan benzeri Kuzey Fransa-Breny'de Domitian (MS 51-96) sikkesiyle birlikte ortaya çıkarılmıştır[823]. Kıbrıs- D'amahonte Nekropolünde[824]ki T. 256 mezarlığından MS 1.-2. yüzyıla tarihlenen kaburgalı şişe bizim örneğimize kıyasla huni ağızlı olmasıyla farklılık gösteririr. Hayes'in Unguentaria Series A'da incelediği ve MS 1.yüzyılın

[821] Ising, C.,s 1957, s. 40., form 26b.
[822] Ising, C.,s 1957, s. 41.
[823] Honey, W. B., 1946, s. 26, Plt. E.
[824] Oliver, Jr. A., 1992, s. 103, no. T.256/28.

ortalarına tarihlediği Filistin'den kaburgalı şişe[825], Hüseyin Kocabaş Cam Eserler Koleksiyonu[826] içerisindeki MS 1. yüzyıla tarihlenen ve boynunun biraz daha uzun olmasıyla farklılık gösteren şişe, Bayburt-Aydıntepe-Arpalı'daki define kazısında ortaya çıkarılan ve şuan Erzurum Müzesi Koleksiyonu[827]nda 160. 90 Env. No. ile sergilenen şişe, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonu'[828]nda MS 1. yüzyıl tarihli şişe, Gaziantep Müzesi Koleksiyonu[829]nda MS 1. yüzyıl ortası- 2. yüzyıla tarihlenen kaburgalı şişe form ve bezeme olarak bizimkine benzerdir. Bu benzerlikler ışığında özellikle de mezar buluntuları gözönünde bulundurularak **Kat. No. 78**'deki şişe, **MS 1. yüzyıl ortalarına** verilebilir.

Bu tip şişelerin özellikle ayırıcı özelliği, bezemelerine baktığımızda kaburga bezemeli bardaklarda olduğu gibi seramiklerde benzer örneklerine rastlamak mümkün olmamamıştır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi seramiklerde bu tarz bezemelere en yakın bezeme derin kazımalarla oluşturulan yivlerin olduğunu söyleyebiliriz. Buna uygun örnek olarak ise Edward'ın[830] incelediği Hellenistik Dönem Korinth örneklerinden bir testiciği verebiliriz ki bu örnek bezeme olarak örneğimizle benzerlik göstermektedir.

4. 9. 2. Prizmal Gövdeli, Kulplu Şişe (Tip II)

Bu tip şişelerin çoğu prizmal gövdeli, kare veya dikdörtgen formludur. Bazıları ***Şişe Tip II***'de olduğu gibi geniş ve basık bazıları ise, daha dar ve uzundur. Hemen hemen her yerde MS 1. yüzyıl ortalarından itibaren karşımıza çıkan bu tipler, sıvıların saklanması için kullanılmaktadır[831]. Bazı örneklerde çarkta kesme yöntemiyle yapılmış çizgi bezekler vardır ki bunlar, MS 2. yüzyıl sonlarından itibaren görülmektedir. Bu tip şişelerin yükseklikleri 10 cm. ile 25 cm. arasında değişiklik göstermektedir. İki farklı teknikte

[825] Hayes, J., 1975, s. 70, Plt. 16, no. 223.
[826] Akat, Y.,- Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984, s. 31, no. 213, Res. 95.
[827] Öztürk, N.,-Can, B.,"Erzurum Müzesi Cam Eserleri" *24. Araştırma Sonuçları Toplantısı* 2. C. 1, (2006), s.120, Resim 2,Çizim 2.
[828] Anadolu Medeniyetleri Müzesi, 90.9.81 Env. No.lu eser.
[829] Gaziantep Müzesi, 001.11.88 env. no.lu eser.
[830] Edward 1975, s. 148, plt. 64, no. 754.
[831] Isings C.,1957, s. 63, form 50a.

üretilebilen bu şişelerden kalıba üflenerek yapılanlar daha yaygın olup; daha ince cidarlıdır ve tabanında kabartma şekiller yer alır. Serbest üfleme tekniğinde üretilenler ise kalıba üflenenlere göre daha kalın cidarlıdır ve gövde kenarları ile tabanlar bastırılarak düzleştirilmiştir[832]. Bazılarının tabanlarında konsatrik daireler şeklinde kabartmalar yeralır. MS 1.-4. yüzyıllar arasında karşımıza çıkan bu tip şişelerden serbest üfleme tekniğinde yapılanlar kalıba üfleme tekniğinde yapılanlara göre daha erken döneme tarihlenmektedir[833]. Üretimlerinde çoğunlukla açık yeşil ve mavimsi renkler kullanılmıştır. Form yapısından dolayı kutu ve sandıklara kolayca yerleştirildiklerini gösteren bir sandık Pompei'de ortaya çıkarılmıştır[834]. Yine sandığa konduğunu gösteren bir diğer buluntu, Romanya-Dobroca'da bir eczacının mezarında sandık içerisinde ortaya çıkarılmıştır **(Foto. 37)**[835] .

Roma topraklarında yaygın görülen bu tip şişelerin Anadolu'daki kazılarda da ele geçmesi Anadolu müzelerinde çokça karşımıza çıkması; özellikle Sadberk Hanım Müzesi'nde yeralan Malta taşından kare bir kalıbın bu tip şişelerin yapımında kullanılmış olması Anadolu'da da yaygın olarak kullanıldığı ve hatta üretiminin yapıldığını göstermektedir[836].

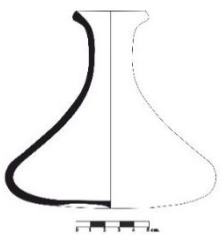
Kahramanmaraş Müzesi Koleksiyonunda 1 adet prizmal gövdeli kulplu şişe bulunmaktadır. ***Şişe Tip II*** (**Kat. No. 79)** altında incelediğimiz eser saydam, orta kalınlıktadır. Dudağın bir kısmı kırık şişe, silindirik boyun, -genellikle bu tip şişelerde boyun kısa tutulmuştur- prizmal gövde, hafif içe çökük taban ve boyundan başlayıp omuzda sona eren sonradan aplike edilmiş kulplu form gösterir. Serbest üfleme tekniğinde yapılmış eserimizin tabanı ve yanları düzleştirilmiştir. ***Şişe Tip II*** benzerlerini Isings[837] Form 50a, Morin-Jean Form 14A altında incelemiş ve MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlemişlerdir. Limburg'[838]da MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlenen şişe, MS 2. yüzyıldan Royal Ontario Museum Koleksiyonu[839] eseri, Pompeii[840]den ele

[832] Harden D. B.,1936, s. 239; Erten, E., 1993, s. 168; Gençler, Ç., 2009, s. 47.
[833] Isings, C., 1957, s. 65.
[834] Isings, C., 1957, s. 63; Gençler, Ç., 2009, s. 47, Resim 14.
[835] Bucovala, M., "Atestari Arheologice Ale Prag/Cilor Medico-Farmaceutice In Dobrogea, Attestations Archeologiques des Praiques Medico-Pharmaceuticus en Dobroudja, *PONTICA*, X, (1977), s. 91-101, fig. 17-18.
[836] Akat, Y.,-Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984, s. 24, no. 96, Res. 45.
[837] Isings, C., 1957, s. 63, form 50a.
[838] Isings, C., 1971, s. 26,27, fig. 5, no. 85,86.
[839] Hayes, J., 1975, plt. 33, no. 538.

geçen ve MS 1.-2. yüzyıla tarihlenen kulplu şişe, MS 1.-2. yüzyıla verilen Atina[841]daki ***Şişe Tip II***'den daha küçük olan bir şişe, Athena Agorası[842]nda, Mısır (Karanis)[843]de, Yunanisan (Korinth)[844]da MS 1.-3. yüzyıl konteksinde ortaya çıkarılan şişe, Scotland Museum Koleksiyonu[845]ndaki MS 1. yüzyılın 2. yarısı- 2. yüzyıla verilen benzeri şişe, Smintheion[846], Efes[847], Uşak Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu[848]nda yer alan ve MS 2. yüzyıla tarihlenen şişe ve Yüksel Erimtan Koleksiyonu[849]nda MS 2.-3. yüzyıla verilen şişe ile benzerdir. Bu benzerleri ışığında **Kat. No. 79'u** eserimizi serbest üfleme tekniğinde yapılması da bir etken olarak düşünüldüğünde **MS 1.-2. yüzyıllara** tarihleyebiliriz.

Yapılan araştırmalar sonucunda bu tip cam şişelerin seramik örneklerine çok fazla ratlanmamıştır. İspanyol Sigillataları içerisinde incelenen bir örnekte özellikle gövdenin prizmal yapısı ve kulpuyla benzer; fakat kaideli olması ve ağız kısmıyla farklılık gösteren MS 2. yüzyıl içerisine tarihlenen örnekler vardır. Yine aynı grup içerisinde form olarak benzer fakat kulpunun olmayışıyla farklılık gösteren MS 1.-2. yüzyıllar arasına verilen örnekler de bulunmakta[850], form olarak benzer bir eserde Mandel'in incelediği MS 1. yüzyıl tarihli ve Bergama atölyesi üretimi seramik şişedir[851].

4. 9. 3. Konik Gövdeli Şişe (Tip III)

Kat. No. 80'deki eserimiz ***Şişe Tip III*** olarak adlandırılmıştır ve 1 adettir. Serbest üfleme tekniğinde yapılıp aletle şekillendirilmiştir. Saydam, ince cidarlı şişe form olarak, dışa çekilerek tekrar içe katlanıp ateşle şekillendirilmiş ağız, konkav boyun, tabana doğru

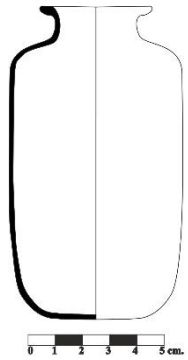
---

[840] Rohde, E., 1980, s.171, Abb. 59, Kat. nr. 60.
[841] Weinberg, G. D.,-McClellan, M. C., 1992, s. 119, no. 89.
[842] Weinberg, G. D.,-Stern, E. M., 2009, s. 132, no. 281.
[843] Harden, D. B., 1936, s. 237, 238, 250, no. 758-764.
[844] Davidson, G. R., 1952, s. 102-104, no 656-664, fig. 9.
[845] Lightfoot, C. S., 2007, s. 105, no. 242.
[846] Gençler Güray, Ç., 2000, s. 62, no. 64, çiz. 15.
[847] Czurda Ruth, B., "Hanghaus 1 Ephesos Die Glaser" *Forschungen in Ephesos* BAND VIII/7, 2007, s.136, abb.6, 77-83.
[848] Dünya Çakmaklı, Ö., 2013, s. 67, Resim 2.3.
[849] Lightfoot, C. S.,-Arslan , M.,1992, s. 95, no. 51.
[850] Alessi,G., 1985, s. 159, Forma 54,55.
[851] Mandel, U., 1988, Taf. 9, no. 13.

yayılmış konik gövde ve hafif içe çökük tabandan oluşmaktadır. Sıvı saklama kabı olarak kullanılan şişeler genellikle yeşil ve tonlarındaki camdan üretilmiştir. Hüseyin Kocabaş Cam Eserker Koleksiyonu[852]ndaki özellikle form ve yapım tekniği bakımından benzeyip halka kaideli olmasıyla farklılık gösteren örnek, MS 2.-3. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir. Corning Museum'da[853] sergilenen başka bir benzeri de yine MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Maraş Müzesi ***Şişe Tip III*** eserimizden farklı olarak taban halkası ve boyunda iki sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. Birebir benzeri olarak nitelendirdiğimiz ve özellikle tarihleme konusunda dikkate aldığımız eser, MS 2.-3. yüzyıla tarihlenen Scotland Museum Koleksiyonu'nda sergilenen Kıbrıs'ta ortaya çıkarılmış şişedir[854]. Tire Müzesi Koleksiyonu[855]ndaki 94/45 Env. No.lu eser MS 3.-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir ve ***Şişe Tip III*** ile taban halkasının olması yönünden farklılık gösterir. Yapılan araştırmalar sonucunda özellikle Anadolu'da yaygın bir form olmadığı anlaşılmıştır. Yapım tekniği ile form özellikleri yönünden benzerleriyle karşılaştırılarak Kat. No. 80 **MS 2.-3. yüzyıla** tarihlenmiştir.

Bu tip cam şişelerin seramik benzerlerine ise rastlanmamıştır.

4. 9. 4. Silindirik Şişe (Tip IV)

Silindirik gövdeli şişeler ağız farklılıklarıyla ikiye ayrılır. Birincisi dışa çekilerek içe katlanmış ve düzleştirilmiş tabla ağız, ikincisinde ise huni şeklinde içe katlanarak yuvarlatılmış ağızlıdır.

Kahramanmaraş Müzesi örneklerimiz birinci tipe girmektedir. Müzede 4 adet bulunan şişelerin büyük boyutlu olanları ilaç depolamak daha küçükleri ise parfüm koymak için kullanılmıştır[856]. Eserlerimiz iki farklı tip olarak incelenmiştir. ***Kat. No. 81***'da incelenen eserimiz ***Şişe Tip IVa,*** ve **Kat. No. 82-84**'de incelenenler ise ***Şişe Tip IVb***'e olarak adlandırılmıştır. ***Şişe Tip IVa, IVb***'ye göre daha dar ve kısadır. ***Şişe Tip IVa*** muhtemelen yukarıda da bahsettiğim gibi parfüm saklamak için kullanılmıştır.

[852] Akat, Y.,- Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984, s. 30, no. 193, res. 85.
[853] Whitehouse, D., 2001, s. 166, no.695.
[854] Lightfoot, C. S., 2007, s. 86, no. 189.
[855] Gürler, B., 2000, s. 104, no.127.
[856] Özet, A., 1998, s.109.

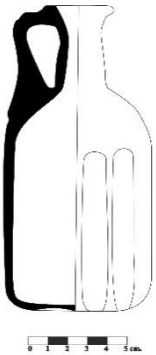
Şişe Tip IVb'lerde ilaç depolamada kullanılmıştır. Serbest üfleme tekniğinde yapılan eserlerimiz aletle şekilledirilerek ağız ve boyun kısmı oluşturulmuştur. Saydam ve ince cidarlı şişeler çok hafiftirler. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış tabla ağızlı şişe kısa boyun, basık omuzlu ve silindirik gövdesiyle tipimizi belirlemektedir. Düz tabanda noble izi yer almaktadır. Isings, Form 102a olarak tiplediği eserler arasında incelemiş ve MS 2.-4 yüzyıllar arasında örneklerine rastlandığını belirtmiştir[857]. Özet[858] ise, Silindirik Şişe /Tip IVE-c adı altında MS 2.-3. Yüzyıla tarihlemiştir. Adana Bölge Müzesi'ndeki cam eserler üzerinde bir çalışma yapan Stern, bu tip şişelerin Suriye cam atölyelerinde üretildiğini ifade etmektedir. Adana Bölge Müzesi'ndeki eserlerde Suriye-Oum'da bir eczacının mezarında ortaya çıkan şişelerle birebir aynı olduğunu ve bunların da ilaç depolamak için kullanıldığını söylemektedir[859]. ***Şişe Tip IVa, b***'nin Corning Museum Koleksiyonunda yer alan benzer bir örnek bizim eserimizle boyunun biraz daha uzun işlenmesiyle farklılık göstermektedir. Ancak genel itibariyle benzer bir eserdir[860]. Bunun yanında benzer örnekleri Suriye'de[861], Parion[862], Kaunos[863], Patara[864], Bursa[865], Yüksel Erimtan Koleksiyonu[866], Türkiye Şişe Cam ve Fabrikaları Cam Eserleri Koleksiyonu[867], Bergama Müzesi Koleksiyonu[868] benzer örnekleri vardır. Özellikle Adana Bölge Müzesi ve Suriye örnekleriyle benzerlikleri ele alınarak ***Şişe Tip IVa, b*** eserlerimiz **MS 2. yüzyıl ile 3. yüzyıl ortalarına** verilmiştir.

Yapılan araştırmalarda seramik benzerleriyle karşılaşılmamıştır.

---

[857] Isings, C., 1957, s. 120,121.
[858] Özet, A., 1998, s. 109, no. 69.
[859] Stern, E. M., 1989a, s. 603,604, Fig./Res.14(1-9).
[860] Whitehouse, D., 1997, s. 176, no. 308.
[861] Hayes, J., 1975, s. 66,67, Plt. 15, no. 200 (MS 2. yy ortaları-3. yy ortaları).
[862] Kasapoğlu, H.,-Özdemir, S., 2013, s. 152, Resim 200; Aydın Tavukçu , Z., 2007, s. 147, Kat. No. 4, Resim 4.
[863] Özet, A., 1998, s. 109, no. 69 (MS 2.-3.yy)
[864] Baybo, S.,2003, s. 40, no. 61(MS 2. yy)
[865] Akat, Y.,- Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984, s. 66, Res. 1333a,b (MS 2.-3.yy)
[866] Lightfoot, C. S.,Arslan, M., 1992, no.117 (MS 2.-4. yy)
[867] Canav, Ü., 1985, no.118.
[868] Atila, C.,-Gürler, B., 2009, s. 157, Kat. No. 234 (Env. No. 3.5.93, MS 2.-4.yy)

4. 9. 5. Kulplu, Dikine Oluklu Şişe (Tip V)

Kalıba üfleme tekniğinde yapılan bu tip şişeler genellikle mavi ve tonlarındaki camdan, kalın cidarlı olarak yapılmaktadır. Kısa ve silindirik boyuna sahip kaplarda yuvarlatılmış, katlanmış veya düzleştirilmiş ağız profili vardır. Genellikle açılı bir kulpa sahip formun erken örneklerinde kulp boydan boya kaburgalı olarak işlenir. Sonraki dönemlerde boyun uzar ve formun tabanında işaretler veya yazılar görülmeye başlar. Bu tip şişelerin büyük boyutluları, kremasyon sonrası ölülerin küllerini koymak için urne olarak kullanılmıştır[869].

Kahramanmaraş Müzesi cam eserleri arasında ***Şişe Tip V*** adı altında incelediğimiz eserimiz 1 adettir. **Kat. No. 85**'de ayrıntılı incelediğimiz eserimiz ateşle yuvarlatılmış bir ağıza sahiptir. Yarısaydam, kalın cidarlı şişede silindirik boyundan yumuşak hatlı omuza geçilmiştir. Omuzdan ağızın altına kadar sonradan aplike edilmiş kulplu, silindirik gövdede omuzdan tabana kadar uzayan dikine oluklu, içe çökük tabanlıdır. Isings[870] bu tip şişeleri Form 98, Morin-Jean[871] Form 17 altında incelemiş MS 2. yüzyıl ve sonrasına tarihlemişlerdir.

Benzer örnekleri Doğu Akdeniz[872], Corning Museum Koleksiyonu[873], Gaziantep Müzesi Koleksiyonu[874] ve MS 1.-4. yüzyıllar arasında buluntu veren Kuzey Fransa-Breny'deki mezarlıktaki şişeyi ve diğer örnekler paralelinde ***Şişe Tip V*** örneğimizi **MS. 2.-3. yüzyıl ortalarına** tarihleyebiliriz.

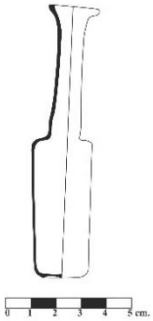
Seramik örnekleri incelediğimizde benzer örneklerine fazlaca rastlamadığımız bu tip cam şişelerde sadece Mandel'in incelemiş olduğu kalıp yapımı bir şişe oldukça

---

[869] Honey, W. B., 1946, s. 26, no 6C.
[870] Isings, C., 1957, s. 118.
[871] Morin-Jean, 1922-23, form 17, fig. 52, s. 68, 69.
[872] Pyatygin, A., *"Gorny & Mosch's Representative in Russia"* Arbat 38/1, Bld. 2, 206 (2012), s.105, no.125 (MS 3.4.yy)
[873] Whitehouse, D., 2001, s. 95, no. 288 (MS 2.-3. Yy)
[874] Gaziantep, Env. No. 029.12.77 (MS 2 yy)

benzer özellikler göstermektedir[875]. Bergama üretimi olan bu şişe, hem form hem de dikine oluklu bezemesiyle benzerlik gösterir ve MS 1. yüzyıla tarihlenir.

4. 9. 6. Prizmal Gövdeli Şişe (Tip VI)

Genellikle kare tabanlı ve dört köşeli olan bu tip şişelerde silindirik boyun gövdeye oranla uzundur. Bu şişelerin bazı özel örneklerinde taban kısmında şişeyi yapan kişinin adını gösteren bir işaret yer almaktadır[876]. Genellikle ince cidarlı bu tip şişelerin kalın cidarlıları da vardır. Çoğunluk sarımsı yeşil renkli camdan üretilmiştir. Özellikle kokulu yağ veya parfüm saklamak için kullanılmıştır.

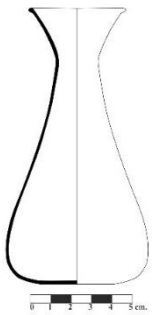
Kat. No. 86'da ***Şişe Tip VI*** olarak incelediğimiz şişe, saydam ve ince cidarlıdır. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız ve bir yana meyilli, uzun silindirik boyuna sahip şişenin boyundan prizmal gövdeye geçişte aletle sıkma izi vardır. Gövdenin dört kenarında hafif içe çökertme bezemesi işlenmiştir. Isings[877], Form 84; Morin-Jean[878] Form 19 grubu altında incelemiş ve Isings MS 1. yüzyıldan itibaren üretildiğinden, fakat MS 3.-4. yüzyıllarda yoğun olarak karşımıza çıktığından bahsetmiştir[879]. Morin-Jean ise MS 3.-4. yüzyıllara tarihlemektedir. Macaristan[880], Metropolitan Müzesi Koleksiyonu[881], Corning Museum Koleksiyonu[882], Hollanda-Limburg[883], Adana Bölge Müzesi Koleksiyonu[884] örnekleriyle karşılaştırdığımızda yapım tekniği ve form olarak benzerlikleriyle Kat. No. 86'yı, **MS 3. yüzyıla** tarihleyebiliriz.

Seramik olarak benzer örneklerine ise rastlanmamıştır.

---

875 Mandel, U., 1988, taf. 9, no. 12.
876 Isings, C., 1957, s. 100.
877 Isings, C., 1957, s. 100, Form 84.
878 Morin-Jean 1922-23 s. 71, Form 19, fig. 61.
879 Isings, C., 1957, s. 101.
880 Barkoczi, L., 1988, s. 132, Taf. LXXXIII, no. 268, 269 (MS 3. yy)
881 http://www.metmuseum.org/collections/search-the-collections/245254 (MS 2.-4. yy)
882 Weinberg, G. D., 2001, s. 84, no. 567, 568, 569, 570 (MS2.-3.yy)
883 Isings, C., 1971, s. 11, no. 16 (MS 3. yy ortaları)
884 Stern, E. M., 1989a, s. Fig./Res. 2-9.

4. 9. 7. Huni Ağızlı Şişe (Tip VIIa-c)

Özellikle tepesi kesik ters huni şeklindeki boynundan ismini alan şişenin düz kesilmiş ağzı ateşe tutularak yuvarlatılmıştır. Erken Roma döneminden beri tanınan bu tip şişelerin Geç Roma döneminde kendine özgü konik gövde ve huni ağızlı formlarıyla üretimine devam edilmiştir. Benzer şişeler İsrail-Jarusalem'de Roma ve Bizans Dönemi kontekslerinde ortaya çıkmıştır. İsrail-Kabri'de[885] MS. 3. yüzyıl ortaları- 4. yüzyıl başlarına, İsrail-Horbat Nazur[886]'da MS 4. yüzyıla tarihlendirilen örnekleri bulunmuştur.

Kahramanmaraş Müzesi Koleksiyonunda 5 adet ***Şişe TipVIIa*** ve ***b, c*** adı altında iki farklı tipte incelenmiştir. **Kat. No. 87** ve **88** içerisinde ayrıntılı ele alınan eserler üfleme tekniğinde yapılarak aletle şekillendirilmiştir. ***Şişe Tip VIIa*** **(Kat. No. 87, 88)** saydam, ince cidarlı şişede dışa çekilerek tekrar içe katlanıp yuvarlatılan huni biçimli ağız formun en belirgin özelliğidir. Konik gövdeyle birleşen kısa boyun ve düz tabanlı bir form göstermektedir. Mavimsi yeşil renkli camdan bezemesiz olarak üretilmiştir. Özet[887] bu formun benzerini Tip V B-f adı altında incelemiştir. Benzerleri yukarıda da bahsettiğimiz gibi İsrail'de çok yaygın görülmekle beraber; Corning Museum Koleksiyonu[888] ve Royal Ontario Museum Koleksiyonu[889] nda da MS 4. yüzyıla tarihlenen örnekleri karşımıza çıkmaktadır. Taban ve gövde genişliğinde farklılık göstermekle beraber huni ağızlı bir şişe de Türkiye Şişecam Koleksiyonu[890]nda yer almaktadır ve MS 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Boynun biraz daha ince ve uzun tutulmasıyla farklılık gösteren Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi[891], Yüksel Erimtan Koleksiyonu[892] ve Hüseyin Kocabaş cam Eserler Koleksiyonu[893] içerisindeki şişeler de yine MS 3.-4. yüzyıla verilmiştir. Biz de bu formun özellikle

---

[885] Stern, E. M.,- Yale, G.-R., "Burial Caves Near Kabri", *Atiqot 33* (1997), s. 14–17, Fig. 8: 16; Nagorskay, A., "A Tomb From Thesecondtempleperıod Atshoham" *Antiqot* 55, (2007), s. 47, fig. 4.1.
[886] Winter, T., "Glass Vessels From The Byzantine Period At Horbat Nazur" *Atiqot 64* (2010), s. 101; fig.2: 9.
[887] Özet, A., 1998, s. 151, Tip V B-f, Env.No. 1788.
[888] Whitehouse, D., 1997, s. 161, no. 278.
[889] Hayes, J., 1975, s. 93, no. 316 (MS 4.yy)
[890] Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. Cam Ebedi Güzel (Derleyen Nursel Duruel- Seçkin Selvi Cılızoğlu) 1990, s. 32.
[891] Özet, A., 1998, s. 151, Tip V B-f, Env.No. 1788.
[892] Lightfoot, C. S.,- Arslan, M., 1992, s. 129, no. 76.
[893] Kocabaş 1984, s. 34, no. 250, res. 111.

İsrail'de mezar kontekslerinden çıkması ve Geç Roma ve Bizans döneminin yaygın formu olması nedeniyle ***Şişe Tip VIIa*** **MS 3.-4. yüzyıllar** arasına tarihlemeyi uygun bulduk.

Şişe Tip VIIb **(Kat. No. 89, 90)** saydam ve ince cidarlıdır. Dışa çekilerek tekrar içe katlanıp yuvarlatılan huni biçimli ağızdan adını almıştır. Gövdeye doğru genişleyen ***Şişe Tip VIIa***'ya göre daha uzun tutulmuş boyun, soğan şekilli gövde, içe çökük tabana sahiptir. ***Şişe Tip VIIa*** ile gövdenin soğan şekilli olması ve boyunun uzun tutulmasından farklılık gösterir. Boyutları büyük olduğundan şişe formu içerisinde alınmıştır. Özet[894] bu tip şişeleri Tip V B-f grubu altında incelemiştir. Benzerleri; Royal Ontario Museum Koleksiyonu[895], Tire Müzesi Koleksiyonu[896], Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu[897], Yüksel Erimtan Cam Eserler Koleksiyonu[898]nda da bulunmaktadır. Bu benzerler ışığında da **MS 3.-4. yüzyıla** tarihlendirilmiştir.

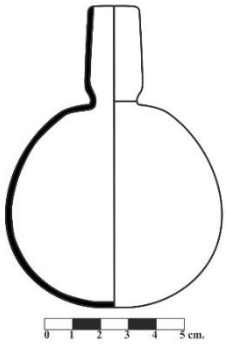
Kat. No. 91'de incelenen ve ***Şişe Tip VIIc,*** saydam, ince cidarlıdır. Dışa çekilerek tekrar içe katlanıp yuvarlatılan huni biçimli ağız ve gövdeye doğru genişleyen ince uzun boyunludur. Küresel gövdesi, ince, uzun boynu, halka kaidesi, daha keskin huni ağzıyla ***Şişe Tip VII a, b*** den farklılık gösterir. Doğu Akdeniz[899], Efes[900], Afyon[901], Tire Müzesi Koleksiyonu[902], Yüksel Erimtan Cam Eserler Koleksiyonu[903] benzerleriyle karşılaştırıldığında, **MS 3.-4. yüzyıllara** tarihleyebiliriz.

Seramik benzerlerine tam olarak rastlanmamakla birlikte özellikle ***Şişe Tip VII b*** örneğiyle benzer özellikler gösteren Bilecik- Ahmetler Köyü Nekropolü[904] eserleri arasındaki bir testi ile benzerlik kurulabilir.

---

[894] Özet 1998, s. 151, Tip V B-f, Env.No. 1788.
[895] Hayes 1975, s. 93, no. 314 (MS 4.-5.yy)
[896] Gürler 2000, s. 97, no. 117 (MS 3.-4.yy)
[897] Özet 1998, s.151, no. 104 (MS 3.-4.yy)
[898] Lightfoot-Arslan 1992, s. 120, no. 67 (MS 3.-4.yy)
[899] Kunina 1997, s. 299, no. 224 (Pantikapaion nekropolü 199 nolu mezar MS 3.yy)
[900] Czurda-Ruth 2007, no. 891 (MS 4. yy).
[901] Ligtfoot 1989, s. 93, fig. 7-1 (MS 4. Yy)
[902] Gürler 2000, no.123.
[903] Lightfoot-Arslan 1992, No.79,126.
[904] Can, C., 2014, Kat. No. 44, Resim 52.

4. 9. 8. Küresel Gövdeli Şişe (Tip VIIIa-b)

Genellikle bu tip şişelerin ağız kısımları düz, kesme ve işlenmemiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat az sayıda olsa da ateşe tutularak yuvarlatılmış ya da içe katlanmış ağız tipleri de vardır. Boyunları genellikle gövdeye doğru daralıp uzun tutulmuştur. Silindirik olanları da vardır. Ayrıca bir kaide yapılmayan formlarda yuvarlatılmış taban kullanılmıştır. Genellikle bezemesiz, bu tip şişelerin bazen boyun ve gövde kısımlarında kesme bezemeler uygulanmıştır. Özellikle Anadolu örneklerinde kesme bezemeli örnekler yaygındır[905]. Genellikle açık yeşil camın yanısıra sarımsı renklerde serbest üfleme tekniğinde yapılmıştır. Özellikle sofralarda kullanılan bu tip şişeler mezar hediyesi olarak kullanımı fazla yaygın değildir. Roma İmparatorluğu boyunca hem batı hem de doğu bölgelerinde MS 2.-4. yüzyıllar arasında yoğun olarak, MS 5. yüzyılda da karşımıza çıkan şişe tipidir. Anadolu'da ise çok fazla örneğine rastlayamamız bu tip şişelerin büyük boyutlu ve serbest üfleme tekniğinde yapıldığından ince cidarlı olması kırılganlığını da arttırmasından kaynaklanmaktadır.

Kahramanmaraş Müzesi cam eserleri içerisinde 5 adet küresel gövdeli şişe bulunmaktadır. Bunlardan ***Şişe Tip VIIIa*** ise **Kat. No. 94**'da ayrıntılı bir şekilde ele alınan eserin boyun kısmı kırıktır. Bundan dolayı eserin boyun ve ağız kısmı hakkında bilgi sahibi olamıyoruz. Saydam ve ince cidarlı bir yapı gösterir. Küresel gövdesiyle tip içindeki diğer örneklerle benzerdir. Royal Ontario Museum Koleksiyonu'[906]ndaki eser ile gövde ve omuzun işlenişiyle neredeyse birebir benzerdir. Boyun kısmını bilemediğimizden yorum yapmak güçtür. Aynı zamanda Barkoczi'[907]de bu tipe benzer bir eser incelemiş ve MS 3. Yüzyıla tarihlemiştir. Form ve yapım tekniği olarak incelendiği ve karşılaştırıldığında Kat. No. 94, **MS 3.-4. yüzyıla** tarihlenebilir.

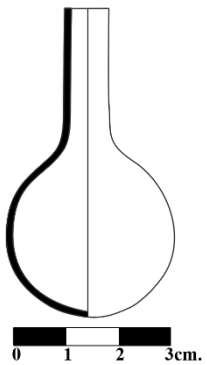
Kat. No. 95-98 arasında incelemiş olduğumuz eserlerimiz **Şişe Tip VIIIb** olarak adlandırılmıştır. Saydam ve ince cidarlı yapılmış eserde işlenmemiş, kesme, düz ağıza sahiptir. Silindirik, boru biçimli boyun ve küresel gövdeye sahiptir. Gövde

[905] Erten, E., 1999, s. 172, fig.7.
[906] Hayes, J., 1975 s.94, pl.21, no.320 (MS 3.-4.yy)
[907] Barkoczi, L., 1996 Taf. XXIII, no. 272 (MS 3.yy)

ve boyun arasında aletle şekillendirilerek yapılmış derin bir boğum vardır. Oval tabana sahiptir. ***Şişe Tip VIIIa*** ile boyundaki boğum ve omuz yapısıyla farlılık göstermektedir. Isings bu tipi Form 103'te MS 3.-4. yüzyıllar arasına, Morin-Jean Form 42'de MS 4. yüzyıla ve Özet Tip V B-a'da MS 3.-4. yüzyıllar arasına tarihlemiştir. Bu tip kaplar genellikle bizim örneğimizde de olduğu gibi işlenmemiş, kesme bir ağıza ve boyun ile gövde arasındaki aletle sıkıştırılarak yapılmış derin boğuma sahiptirler. Barkoczi'[908]nin incelediği ve ***Şişe Tip VIIIb***'den gövdenin biraz daha basık olmasıyla farklılık gösteren bir eseri MS 3. yüzyıla, Yunanistan Nea Anchialos'ta benzeri MS 3.-4. yüzyıla, Corning Museum Koleksiyonu[909] içerisinde form olarak birebir aynı fakat üzerinde Apollon ve Nike'nin resmedilmesiyle farklılık gösteren şişe MS 3.-4. yüzyıla, Hüseyin Kocabaş Cam Eserler Koleksiyonu[910] MS 2.-3. yüzyıla, Tire Müzesi Koleksiyonu'ndaki benzeri MS 3. yüzyıla, Gaziantep Müzesi Koleksiyonu[911]nda birebir benzer üç adet örnek MS 3.-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Biz de ***Şişe Tip VIIIb*** grubu içerisindeki eserlerimizi yukarıda tanımlanan eserlerle olan benzerlerine bakarak, **MS 3.-4. yüzyıla** tarihleyebiliriz.

Seramik benzerlerine baktığımızda özellikle küresel gövdesiyle Atina Agorası örnekleri benzemektedir. MS 4. yüzyıla tarihlenmektedir[912].

4. 9. 9. Mercek Gövdeli Şişe (Tip IXa-c)

Kahramanmaraş Müzesi cam eserleri arasında ***Şişe Tip IX***'i oluşturan 7 adet kabımız vardır. Bunlar kendi içerisinde form özelliklerine göre üç alt gruba ayrılmıştır. ***Şişe Tip IXa*** içerisindeki oluşturan ve **Kat. No. 99-103**'da ayrıntılı olarak incelenen eserler saydam ve ince cidarlıdır. Form olarak; Düz, kesme ağız, ince, silindirik boyun, yanlardan bastırılarak içe çökertilmiş mercek gövde, oval taban göstermektedir. Açık yeşil renkli camdan üretilen şişeler habbeli bir yapı gösterir. Benzerleri; Yakın Doğu[913], Tire

[908] Barkoczi, L., 1996, s. 88, no. 271.
[909] Whitehouse, D., 2001, s. 270, no. 865.
[910] Akat, Y.,- Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984, No.246, resim 108.
[911] Gaziantep Müzesi, Env. No. 126.77.74, 126.78.74, 126.89.74.
[912] Hayes, J. W., 2008, s. 254, pl. 71, no. 1466.
[913] Penn Museum, 2010-19-2 Env. No.lu eser (MS 2.-3.yy)

Müzesi Koleksiyonu[914], Yüksel Erimtan Koleksiyonu[915], Adana Bölge Müzesi Koleksiyonu[916], ağız yapısının farklı olmasıyla beraber Türkiye Şişe ve Cam Eserleri Koleksiyonu[917] ve Kars Müzesi Koleksiyonu[918]'nda karşımıza çıkmaktadır. ***Şişe Tip IXa*** benzer örnekleri incelendiğinde **MS 3.-4. yüzyıla** tarihlenebilir.

Kat. No. 104'da incelediğimiz ve ***Şişe Tip IXb*** olarak tiplediğimiz saydam ve ince cidarlı eserimizde ağız dışa çekilip tekrar içe katlanarak oluşturulmuştur. Kısa, silindirik bir boyuna sahip şişe mercek gövdeli ve oval diplidir. Ağız işlenişi, gövdenin daha geniş ve ince işlenmesiyle ***Şişe Tip IXa***'dan farklıdır. Suriye[919], Kıbrıs[920] Metropolitan Museum Koleksiyonu[921], Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonu içerisinde benzerleri olan eserimiz ***Şişe Tip IXa*** ile aynı döneme tarihlenmektedir.

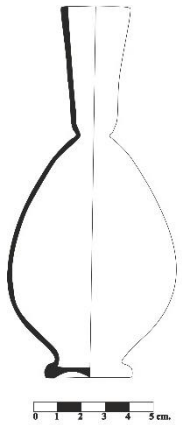
Şişe Tip IXc ise; **Kat. No. 105**'de incelenmiştir. Saydam ve ince cidarlı yapıya sahip şişe ***Şişe Tip IXa***'dan ağız yapısı, kulplu ve gövdenin geniş ve ince olmasıyla, ***Şişe Tip IXb***'den ise kulp eklenmiş olmasıyla farklılık gösterir. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak oluşturulmuş ağız, silindirik boyun, mercek gövdesi ***Şişe Tip IXb*** ile benzerlik gösterir. Oval tabanda sahip şişenin dibinde noble izi bulunmaktadır. Adana Bölge Müzesi'[922]nde sergilenen ve Türkiye Şişecam Koleksiyonu'[923]nda yer alan örneklerle oldukça benzerdir ve **MS 3.-4. yüzyıllara** tarihlenir.

Cam eserlerde mercek gövdeli şişeler olarak gruplandırdığımız eserlerin seramik karşılığı oinophoros olarak da bilinen ve şarap taşımak için kullanılan mataraları örnek verebiliriz. Özellikle gövde form yapısı bakımından benzerlik göstermektedir. Mataralar genellikle kulplu ve boyun kısmı neredeyse yok denecek kadar küçükken mercek gövdeli şişeler bazen tek ve çift kulplu, bazen kulpsuz olarak yapılmış, genellikle ince uzun bir gövdeye sahiptir. Seramiklerde mataralar genellikle kalıpta üretilirken; cam örneklerde serbest üfleme tekniğinde üretilip aletle

[914] Gürler, B., 2000, s. 116, no. 138 (MS 3.-4. yy)
[915] Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, s. 214,215, no. 143,144,145.
[916] Stern, E. M., 1989a, Fig./Res. 14-2.
[917] Canav, Ü., 1985, s. 62, no. 89.
[918] Öztürk, N., *Kars Müzesi Cam Eserleri,* Erzurum, 2013b, s. 37, 64, no. 3, 30; Kars Müzesi Env. No. 1-4-973.
[919] Hayes, J., 1975, s. 62, no. 171(MS 3.-4.yybaşları)
[920] Hayes, J., 1975, s. 66, no. 199 (MS 2.-3.yy); Kunina, N., 1997, s. 299, no. 227.
[921] http://www.metmuseum.org/collections/search-the-collections/239653 (MS 2.-3.yy)
[922] Adana Bölge Müzesi, Env.No.8258; Stern-Yağcı 1989, Fig./Res.14-3.
[923] Canav, Ü., 1985, no. 90.

şekillendirilmişlerdir. Cam eserlerin bezemesiz örnekleri daha çoğunluktayken, seramiklerde bezeme faktörü oldukça yoğun uygulanmıştır. MS 1. yüzyıldan itibaren karşımıza çıkan bu tip seramik kapların benzerlerini Alessi'nin yayınladığı koleksiyon[924] çalışmasında, Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[925]nda görmek mümkündür. Erken Bizans Dönemi'ne baktığımızda matara formlu olarak betimlenen ampullaları[926] görmekteyiz. Bunlarda form olarak yassı gövdeleriyle benzerlik gösterebilir. Leodikia'da oldukça fazla karşımıza çıkmaktadır[927].

4. 9. 10. Armudi Gövdeli Şişe (Tip Xa, b)

Kat. No. 106-108 arasında incelenen ve ***Şişe Tip X*** olarak adlandırılan eserlerimizden Kahramanmaraş Müzesi Koleksiyonunda 3 adet yer almaktadır. Kendi içerisinde iki farklı tipe ayrılan eserlerde ayırt edici unsur kaideleridir. ***Şişe Tip Xa*** **(Kat. No. 106, 107)** eserlerimiz saydam ve ince cidarlı bir yapı gösterirler. Serbest üfleme tekniğinde yapılarak aletle şekillendirilmişlerdir. İçe doğru yuvarlatılmış dik ağıza sahip şişemizin huni biçimli boyundan gövdeye geçişte aletle sıkıştırılarak oluşturulmuş boğum yer almaktadır. Gövde armut biçimli, sarkık işlenmiştir. Alçak halka kaideye sahip şişede noble izi bulunmaktadır. Açık yeşil renkli camdan üretilen eserimizde herhangi bir bezeme unsuru yer almamaktadır. ***Şişe Tip Xb*** **(Kat. No. 108)** ile arasındaki tek fark yukarıda da bahsettiğimiz gibi kaide farkıdır. ***Şişe Tip Xb***' de kaide yoktur. Form hafif içe çökük tabanla sonlandırılmıştır. Gövdesinin biraz daha şişkin olmasıyla farklılık gösteren Gaziantep Müzesi Koleksiyonu'[928]ndaki MS 2.-3. yüzyıla verilen eser diğer yönleriyle eserlerimize benzerlik göstermektedir. Özet, bu tip formları Tip V B-c adı altında incelemiştir. Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu'nda yer alan 5.2.81 Env. No.lu eseri inceleyen Özet MS 3.-4. yüzyıla tarihlemiştir[929]. Bu eser ağız kısmının dışa çekilip tekrar içe katlanmasıyla oluşan ağız kısmı ve boyundaki cam ipliği bezemeleriyle ***Şişe Tip Xa***'dan farklılıklar gösterir. Özellikle gövde yapısı ve

[924] Alessi, G., 1981, s. 49, Forma Lamboglia 13, Tav. XXVII, no. 8,9, 10 (MS 1.-3. yy)
[925] Uygun, D.,-Özeden Gerçekler, S., 2013, s. 245, no. 130 (MS 2.-3.yy)
[926] Hristiyanların hacı olmak için gittikleri kutsal yerlerden hatıra olarak aldıkları, içerisine kutsal yağ, su veya koku koydukları matara biçimli kaplardır.
[927] Şimşek, C., - Duman, B., "Leodikeia'da Bulunan Ampullalar" *OLBA* XV, (2007), s. 1-29.
[928] Gaziantep Müzesi, Env. No.001. 22. 88
[929] Özet, A., 1998, s. 143, no. 97.

kaidesiyle çok benzerdir. ***Şişe Tip Xb*** ile form ve yapım tekniği olarak benzerlik gösteren bir örnekte Türkiye Şişe Cam Koleksiyonu[930], Hüseyin Kocabaş Cam Eserler Koleksiyonu içerisinde yer almaktadır. Armut biçimli gövdeli olarak tanımlanan bir diğer örnek ise Sardes kazılarında ortaya çıkıştır ve Saldern bu eseri MS 3.-4. yüzyıla tarihlemiştir[931]. Bergama Müzesi Koleksiyonu içerisinde de yine boynundaki cam ipliği bezemesiyle ***Şişe Tip Xa***'dan ayrılan ve MS 3.-4. yüzyıla tarilenen benzer bir örnek yer almaktadır. Form ve ölçü olarak benzerlik gösteren Yüksel Erimtan Koleksiyonu[932] 180 Env. No.lu eserde MS 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. ***Şişe Tip Xb***'dan farklı olarak boyun kısmında cam ipliği bezemesi vardır ve MS 3.-4. yüzyıla tarihlenir[933]. Afyon Müzesi Koleksiyonu'ndan bir benzeri de MS 4. yüzyıla, Hollanda-Limburg'[934]da ortaya çıkarılan benzer bir eserin MS 3. yüzyıla tarihlendiği görülmektedir. Bu eserde bizim şişelerden farklı olarak alevle yumuşatılmış dışa çekik ağızının olmasıdır. Bu benzerler incelendiğinde ***Şişe Tip X***'nun yapım tekniği, renk seçimi ve form özellikleri bakımından benzerlik göstermekte ve bu özellikler yardımıyla **MS 3.-4. yüzyıla** tarihlenmektedir.

Armudi gövdeli şişeleri seramik grupları içerisinde oval gövdeli unguentariumlarla karşılaştırmak belki de en doğrusu olacaktır. Bu tip unguentariumlarda gövde ve kaide cam şişelerle benzerken; boyun kısmının gövdeye doğru daralması ve ağızın kesme ağız olmasıyla seramik örneklerden farklılık gösterir. Seramiklerde ağız genellikle dışa çekik yapılmıştır. Oval gövdeli unguentariumlar MÖ 1. yüzyıldan itibaren karşımıza çıkmaktadır. Atina Agorası örnekleri verebileceğimiz örnekler arasındaki erken grubu oluşturmaktadır[935]. Parion örnekleri arasında Unguentarium 9. Grup örnekleriyle form olarak özellikle gövde yapısı ve kaidesiyle benzerlikler göstermektedir[936].

---

930 Canav, Ü., 1985, s. 55, no. 74.
931 Saldern, A. Von., 1980, s. 25, plt. 9, no. 175.
932 Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, s. 195, no. 130.
933 Akat, Y.,- Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984, s. 30, no. 192, Res.85.
934 Isings, C., 1971, s. 68, fig. 16.
935 Hayes, J., 2008, s. 286, fig. 56, no. 1760 (MÖ 25 veya hemen sonrası)
936 Kasapoğlu, H., 2008, Kat. No. 45; Ergürer, H. E., 2012, s.53, Kat. No. 110-114.

4. 9. 11. Çökertme Bezemeli Şişe (Tip XIa, b, c)

Bu tip kaplar özellikle bezemeleriyle farklılık göstermektedir. Çökertme bezemesi daha önce bahsettiğimiz gibi farklı formdaki kaplarda (bardak, kase, unguentarium, şişe) uygulanan MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl sonlarına kadar sevilerek kullanılan bir bezeme olmuştur. Bezemeli bu eserler Doğu Akdeniz'de Kıbrıs ve Tunus-Tipasa da MS 3. yüzyıl kontekslerinde yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır[937].

Kahramanmaraş Müzesi'nde yer alan ve ***Şişe Tip XI*** olarak adlandırdığımız eserlerimiz 7 adettir. **Kat. No. 109-115** arasındaki bu şişeler 3 farklı tip altında incelenmiştir. Tiplemeler form ve bezeme özelliklerindeki farklılıklara göre değerlendirilmiştir. **Kat. No.109, 110**'daki ***Şişe Tip XIa*** 2 adet eserden oluşmaktadır. Saydam ve ince cidarlıdır. Dışa çekilerek tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, uzun, silindirik boyun, çökertme bezemeli oval gövde ve yuvarlatılmış dibe sahiptir. Boyun gövdenin neredeyse iki katı uzunluktadır. Açık yeşil camdan üretilen form özellikle gövde yapısı bakımından diğerlerinden ayrılmaktadır.

Şişe Tip XIb grubu içerisinde satın alınan 2 adet eser **Kat. No. 111, 112**'de yer almaktadır. Bunlarda yine çökertme bezemelerinden dolayı bu grup içerisine alınmıştır. Saydam ve ince cidarlı bu tip ***Şişe Tip XIa, c*** den farklı, daha büyük boyutludurlar ve halka bir tabana sahiptirler. Form olarak işlenmemiş, düz basit bir ağız, hafif huni biçimli uzun bir boyun, armudi gövde, içe çökertilmiş halka tabana sahiptirler. Gövde de adındanda anlaşılacağı gibi dikine dört adet çökertme bezemesi vardır. Açık yeşil renkli camdan üretilen eserlerin **Kat. No. 111**'deki şişenin ağız ve boyunun bir kısmı kırıktır.

Şişe Tip XIc içerisinde ise 3 adet şişe bulunmaktadır. **Kat. No. 113-115** içerisine alınan eserler saydam ve ince cidarlıdır. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak oluşturulmuş ağız, gövdeye göre uzun, silindirik boyun, kare şekilli gövde ve içe çökük tabanlı bir yapı gösterir. Gövdede diğerlerinden farklı olarak yuvarlak şekilli çökertme bezemeleri yer almaktadır. Sarımsı yeşil ve açık yeşil renkli camdan üretilen

[937] Lancel, S., 1967, s. 18,19; Erten Yağcı, E., 1990 s.33;

Şişe Tip XIc'de diğerlerinden farklı olarak formda gövdenin kare şekilli işlenmesi ve bezeme unsurunun dikine değil yuvarlak şekilli olmasıdır.

Çökertme bezemeli şişelerin benzerlerine oldukça yaygın olarak rastlamak mümkün olmuştur. Hatay Müzesi[938]nde teşhir edilen ve ***Şişe Tip XIa*** ya benzerliğiyle ele alınan şişe MS 3. yüzyıla, Royal Ontario Museum Koleksiyonu[939] içerisindeki bir diğer benzeri MS 3.-4. yüzyıla, Macaristan'da ve İsrail[940]'de bir mezardan ortaya çıkarılan benzer şişe MS 3.-4. yüzyıllara tarihlendirilmiştir. ***Şişe Tip XIb*** ile benzer olarak değerlendirilen Adana Bölge Müzesi Koleksiyonu[941]nda yer alan ve MS 3.-4. yüzyıllara tarihlendirilen iki adet şişe ile, Hüseyin Kocabaş Cam Eserler Koleksiyonu[942] içerisinde yeralan iki adet eser de form ve bezeme olarak benzerlik gösteren, MS 3.-4. yüzyıllara tarihlenen eserlerle karşılaştırılmıştır. Morin-Jean[943] çökertme bezemelerini incelemiş ve bu bezemelerin uygulandığı kapların MS 3.-4. yüzyıllar arasına tarihlendiğini belirtmiştir. Form olarak gövdenin daha kısa olmasıyla ***Şişe Tip XIb***'den ayrılan başka bir benzer eserde Yüksel Erimtan Koleksiyonu'nda incelenmiştir ve MS 3.-4. yüzyıla, Özet'in[944] bu tipi Tip V B-d içerisine aldığı çok yakın bir örneğini MS 3.-4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Yapılan incelemelerde benzerlerle karşılaştırdığımızda ***Şişe Tip X***'daki eserlerimizin özellikle dönemini belirleyici özelliğinin bezemesi olduğu gözlenmiştir ve **MS 3.-4. yüzyıla** tarihlendirilmiştir.

Tıpkı çökertme bezemeli bardaklarda olduğu gibi şişelerde de form benzerliğinden çok bezeme benzerliği gözönüne alınarak seramiklerle karşılaştırılmıştır. Bezeme özelliğiyle araştırdığımızda MÖ 1. yüzyıla tarihlenen çökertme bezemeli seramik örnekler Alessi'nin incelediği kaplar arasında bulunmaktadır[945]. Atina Agorası'nda MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen kontekste form olarak uzun silindirik gövdesiyle farklılık gösteren bir örnekte özellikle gövde

[938] Erten Yağcı, E., 1990, s. 108, no. 33e.
[939] Hayes, J., 1975 s.94, pl.21, no.321.
[940] Stern, E. M., - Getzov, N., "Aspects Of Phoenıcıan Burıal Customs In The Roman Period In Light Of An Excavation Nearel-Kabri (Kabrı)" Atiqot 51, 2006, s. 91-123, fig. 21, no. 79.
[941] Adana Bölge Müzesi Env. No. 5308, 6020; Canav , Ü., 1985, s. 54, no. 71,72, Erten Yağcı, E., 1990, s. 108, no. 33e.
[942] Akat, Y.,- Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984, s. 30, no.195,196, Res. 86,87.
[943] Morin-Jean 1922-23, s. 194, fig. 257.
[944] Özet, A., 1998, s. 144,145, no. 98,99.
[945] Alessi, G., 1985, s. 262, tav. LXXXIII, no. 12,13.

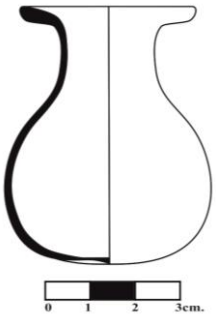
kısmındaki dikine çökertmeler benzerlik göstermektedir[946]. Camlarda oldukça yaygın olan bu tip bezeme örnekler seramiklerde fazla kullanılmamıştır.

4. 9. 12. Minyatür Şişeler (Tip XIIa-f)

Küçük boyutlardaki bu tip şişeler genellikle kozmetik malzemesi, kokulu yağlar ve ilaçların konulması için üretilmişlerdir. Hem kalıba üfleme hem de serbest üfleme tekniğinde yapılabilen bu kaplar Roma Dönemi boyunca MS 1. yüzyıldan MS 3. yüzyıl sonuna kadar kullanım görmüşlerdir. Sonraki dönemlerde de değişik tiplerde sevilerek üretilen bir form olmuştur. Ortalama yükseklikleri 3 cm- 5,5 cm arasında değişen minyatür şişelerin Kahramanmaraş Müzesi örnekleri 3 cm ile 6,5 cm arasında değişiklik göstermektedir.

Kataloğumuz içerisinde satın alma yoluyla müzeye kazandırılan 15 adet minyatür şişe bulunmaktadır. Bunlar kendi içerisinde form ve bezeme özelliklerine göre tiplere ayırılmıştır.

4. 9. 12. 1. Küresel Gövdeli Minyatür Şişe (Tip XIIa)

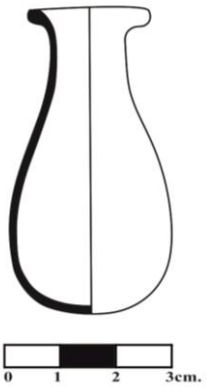

Küresel gövdeli minyatür şişelerden 3 adet bulunmaktadır **(Kat. No. 116-118).** Form özelliğine göre hepsi farklı tipte adlandırılmıştır. Tüm örnekler serbest üfleme tekniğinde yapılarak aletle şekillendirilmiştir. Açık yeşil renkli camdan üretilen kaplarda ağız dışa çekilip içe katlanarak yuvarlatılmıştır. **Kat. No. 116** olduğu gibi erken örneklerde boyun ve omuz arasındaki geçiş daha belirginken, **Kat. No. 117** gibi geç örneklerde bu geçiş daha eğimli ve yumuşaktır. **Kat. No. 116** küresel gövdeli ve düz dipli forma sahipken, **Kat. No. 117, *Kat. No. 116***'ya göre boyunun gövdeye göre daha uzun olması ve oval dibiyle farklılık gösterir. Isings, **Kat. No. 117**'nin benzerlerine Pompei ve Herkulaneum da rastlandığını söylerken[947] Erten Yağcı bu tip şişelerin Anadolu kökenli olduklarını ve benzerlerinin Batı Anadolu'da yoğun olduğunu ifade etmektedir[948]. Bergama Müzesi Koleksiyonu'ndaki Latmos Herakleiası'nda bulunmuş minyatür bir şişe kobalt mavisi

[946] Hayes, J., 2008, s. 266, pl. 76, no. 1583.
[947] Isings, C., 1957, s. 40.
[948] Erten Yağcı, E., 1993 s. 181, Dn. 5.

olmasıyla farklılık göstermekte fakat form ve ölçü olarak **Kat. No. 116** ile benzerlik göstermektedir. MS 1. yüzyıla tarihlenir[949]. Parion örneğine baktığımızda da sadece boyunun biraz daha ince ve uzun olmasıyla **Kat. No. 116**'dan ayrılan ve MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen[950] eser mezar buluntusu olması hasebiyle bizim için güzel bir örnektir. Bölgeye yakın olması ile önem taşıyan Tarsus Köylü Garajı Mezar buluntuları arasındaki **Kat. No. 116 ve Kat. No. 117**'ye benzer örnekler yine MS 1. yüzyıl başlarına tarihlenmiştir[951]. MS 1. yüzyıla tarihlenen ve **Kat. No. 117** ile benzer Milet örneği[952], Scotland Museum Koleksiyonu örneği **Kat. No. 117** ile benzemektedir[953]. Bu benzerlikler göz önüne alındığında ***Küresel Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIa*** **MS 1. yüzyıl** içerisine tarihlenmiştir. **Kat. No. 118'e** baktığımızda MS 3. yüzyıla tarihlenen Suriye-Filistin[954] örnekleriyle yakın benzerlikler göstermektedir. Ayrıca Konya Arkeoloji Müzesi[955] ve Erzurum Müzesi Koleksiyonu[956] içerisindeki MS 3.-4. yüzyıl örnekleriyle form ve renk olarak benzerlikler göstermektedir. Genel olarak bakıldığında form olarak **Kat. No. 116'ya** benzerlik gösterse de boyun geçişindeki ayrıntı **Kat. No. 118**'i daha geç döneme, **MS 3.-4. yüzyıla** tarihlendirmemize yardımcı olmuştur.

4. 9. 12. 2. Oval Gövdeli Minyatür Şişe (Tip XIIb)

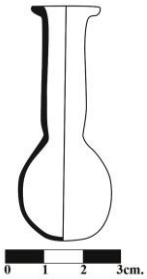

Minyatür Şişeler içerisindeki ikinci tipimizi oval gövdeli minyatür şişeler oluşturmaktadır. Çalışmamız içerisinde 2 adet olan tip ***Oval Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIb*** adı altında **Kat. No. 119** ve **Kat. No. 120** içerisinde ayrıntılı olarak incelenmiştir. **Kat. No. 119** saydam ve ince cidarlıdır. Dışa çekilip sonra tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağıza sahiptir. **Kat. No. 120**'ye göre boyun kısa gövde ise uzun ve oval formdadır. Taban kısmı **Kat. No. 119**'da içe çökük iken **Kat. No. 120**'de düz olarak bırakılmıştır. **Kat. No.**

[949] Özet, A., 1998, s.56, no.23, Tip III D.
[950] Aydın Tavukçu, Z., 2007, s.148, Resim 6, Çizim 6.
[951] Yurtseven, F., 2006, s. 94, Resim 7
[952] Rohde, E., 1980, s. 157, Abb. 21.
[953] Lightfoot, C. S., 2007, s. 151, no. 373.
[954] Hayes, J., 1975 s.77, 94,120, no.272, 323,474.
[955] Küçükpazarlı, N., 2006, s. 38, Katalog No: 35, Resim No:35.
[956] Öztürk, N., 2013, s. 111,112, Katalog No 53/81-84.

119 açık yeşil renkli camdan üretilmiş, diğeri ise kobalt mavisidir ve yarısaydamdır. Benzer örneği[957] boyun kısmının çok az daha uzun olmasıyla farklılık gösterir ve MS 1. yüzyılın ortalarına tarihlenmiştir. **Kat. No. 120** ise MS 3. yüzyıl ortalarına tarihlenen Sardes örneğiyle[958] ve MS 3. yüzyılın 2. yarısına verilen Scotland Museum'daki Kıbrıs örneğiyle[959] renk olarak farklılıklar gösterse de form olarak benzerdir. Benzer örnekler dikkate alınarak ***Oval Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIb*** **MS 3. yüzyıla** tarihlenmiştir.

4. 9. 12. 3. Soğan Gövdeli Minyatür Şişe (Tip XIIc)

Soğan gövdeli minyatür şişe çalışmamız içerisinde 1 adettir. ***Soğan Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIc*** olarak adlandırılan eserimiz koyu yeşil renkli camdan üretilmiştir ve yarısaydamdır. **Kat. No. 121** deki eserimiz form olarak gövdesinin şeklinden bu adı almıştır. Dışa çekilip sonra içe katlanarak yuvarlatılmış ağız ve uzun silindirik boyuna sahiptir. Hem form hem de renk hem boyun kısmı, aletle sıkıştırılarak yapılan boğum ile MS 3. yüzyıla tarihlenen Kıbrıs örnekleriyle[960] benzerdir. Yine MS 3.-4. yüzyıllara verilen Limburg camlarıyla[961] da benzerlikler göstermektedir. Isings Mezopoamya benzerlerinin MS 3. yüzyıl ve sonrasına, Batı örneklerini ise MS 3.-4. yüzyıllar arasına tarihlendirildiğini belirtmektedir[962].

4. 9. 12. 4. Silindirik Gövdeli Minyatür Şişe (Tip XIId)

Hem serbest üfleme, hem de kalıba üfleme tekniğinde yapılan bu tip şişeler özellikle Geç Roma Dönemi'nden itibaren üretilmiştir. Genellikle mezar buluntusu olarak ortaya çıkarılan kaplar, mezar hediyesinin yanı sıra krem, ilaç vb. maddelerin muhafazası için de kullanılmıştır. Genellikle renksiz olarak yapılan silindirik gövdeli şişeler yeşil ve

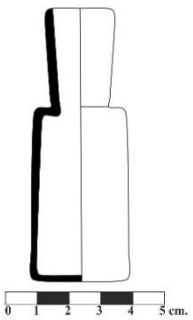
[957] Rohde, E., 1980, s. 156, Abb. 17, Kat. Nr. 17.
[958] Saldern, A., 1980, s. 17, Plate 9, no. 73.
[959] Lightfoot, C. S., 2007, s. 155, no. 388.
[960] Lightfoot, C. S., 2007, s. 161, no. 403.
[961] Isings, C., 1971 s.45, fig.1, no. 13.
[962] Isings, C., 1971 s.45.

tonlarında da üretilmiştir. Ağız tipine göre ikiye ayırabileceğimiz bu tip şişelerden dışa çekilerek içe katlanmış ve ateşle yuvarlatılmış ağız kenarına sahip olanlar, huni biçimli ağızlılardan daha erkendir.

Çalışmamızda 2 adet silindirik gövdeli minyatür şişe bulunmaktadır ve ***Silindirik Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIId*** grubu içerisinde **Kat. No. 122** ve **123**'de incelenmiştir. İki örnek de tüm özellikleriyle benzerdir. Renksiz camdan üretilmiş şişeler yuvarlatılmış ağızlı, kısa boyunlu ve silindirik gövdelidir. Oval diplidir. Serbest üfleme tekniğinde yapılıp aletle şekillendirilmiş ve bezemesizdir. ***Silindirik Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIId***'yi "Form 102a" adıyla inceleyen Isings ilk örneklerinin MS 2. yüzyıl ve erken 3. yüzyılda üretildiğinden ve MS 4. yüzyıl örneklerinin varlığından da bahseder[963]. İstanbul-Yenikapı, Marmaray kazılarında ortaya çıkarılan benzer örnek[964], İsrail örnekleriyle[965] karşılaştırılarak MS 4.-8. yüzyıllar arasında üretildiği belirtilmiştir. Boyun kısmının biraz kısa olması dışında benzer özellik gösteren Bergama örneği[966] ise, MS 2.-4 yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir. Boyut olarak biraz daha büyük olmasıyla ***Silindirik Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIId***'den farklı olan Yüksel Erimtan Koleksiyonu örneği[967] yine MS 2.-4. yüzyıllar arasına, Silifke-Pazarkaşı kaya mezarı buluntuları arasındaki benzer bir eser[968] MS 3.-4. yüzyıllara, Adana bölge Müzesi cam eserleri konusunda bilgiler veren Stern de benzer bir örneği[969] MS 3. yüzyıla, Hayes benzer Suriye örneğini[970] MS 2. yüzyıl ortaları-3. yüzyıl ortalarına vermiştir. Form ve yapım teknikleri bakımından benzer örneklerle karşılaştırıldığında ve özellikle ağız yapısı erken örneklerin özelliğini yansıttığından ***Silindirik Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIId*** **MS 3.-4. yüzyıllar** arasına tarihlenmiştir.

[963] Isings, C., 1957, s. 120.
[964] Atik, Ş., 2009,s.10, fig.46.
[965] Gorin-Rosen, Y., 2009, s. 76, fig. 1, no. 2,3.
[966] Atila, C.,-Gürler, B., 2009, s. 157, no. 234.
[967] Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, s. 183, no. 118.
[968] Erten 2013, s. 44, Resim 3.
[969] Ster E. M., 1989a, Fig./Res.16-5.
[970] Hayes, J., 1975, pl. 15, fig. 6, no. 200.

4. 9. 12. 5. Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe (Tip XIIe)

Kütlesel makyaj şişeleri olarak bilinen bu tip şişeler kare veya dikdörtgen kesitli bir yapı gösterirler, boyunları gövdeye doğru daralmaktadır. Silindirik boyunlu örneklere rastlanmakda mümkündür **(Kat. No. 127).** Kalıba üfleme tekniğinde yapılan prizmal gövdeli şişeler aletle şekillendirilmekte veya sonradan kesme tekniğiyle bezenmektedir. Özellikle kalıba üfleme tekniğinde yapıldığından kalın cidarlıdırlar ve bunun sonucu olarak yarısaydam bir yapı gösterirler. Erken İslami dönem boyunca özellikle bu tip prizmal şişeler yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır. Irak, İran ve Mısır'da yaygın üretilmişlerdir[971].

Çalışmamız içerisinde ele alınan 5 adet prizmal gövdeli şişe bulunmaktadır. Bunlarda bezemelerine göre alt tiplere ayrılmışlardır. ***Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIe*** örnekleri arasında **Kat. No. 124-127**'ye baktığımızda **Kat. No. 128**'e göre daha kısa ve kare kesitli bir yapısının olduğunu görmekteyiz. Silindirik bir boyun, prizmal gövde ve düz taban mevcuttur. **Kat. No. 124**'de gövde üzerinde soğuk kesme yöntemiyle yapılmış ağaç bezemesi ile farklılık gösterir. Neredeyse birebir benzer örneği Metropolitan Museum Koleksiyonu[972]nda görmekteyiz. Jenkins incelediği bu eseri, Fusfat örnekleriyle benzeterek MS 8. yüzyıla tarihlemiştir. Yüksel Erimtan Koleksiyonundaki benzer bir eser[973] de örneğimize yapım tekniği ve form olarak benzerlik göstermektedir. Örneğimizde olduğu gibi blok halinde kalıba döküldükten sonra soğuk kesme tekniğiyle bezemeleri yapılmıştır. Özellikle erken İslami Dönem'de ortaya çıkan soğuk kesme bezemesi ve benzer örnekler eserimizi **Kat. No. 124** MS 7.-8. yüzyıla vermemizi sağlamıştır.

Kat. No. 125'de kare formlu bir yapıya sahiptir. Koyu yeşil renkten, yarı saydam ve bezemesizdir. Düz bezemesiz yapısı ve form özelliğiyle Samarra örnekleriyle[974] benzerlik göstermektedir. **Kat. No. 126**'ya baktığımızda prizmal gövde dikdörtgen kesitli bir yapı oluşturmaktadır. **Kat. No. 124**'den farklı olarak boyun

---

[971] Wilson, P.,- Scanlon, R. H.,-George T., "Glass Finds from Fustat:1972-1980" *JGS* 29, (1987), ,s.68.
[972] Jenkins, M., "Islamic Glass: A Brief History" The Metropolitan Museum of Art Bulletin, Vol. 44, No. 2, Islamic Glass: A Brief History (1986), s. 16, no. 10.
[973] Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, s. 239, no. 180 (MS 9.-10. yy)
[974] Lamm, C. J.., *Das Glass von Samrra*, Berlin 1928, Taf. III, no. 79 (MS 9.-10. Yy)

gövdeye doğru daralmış ve gövde daha uzun işlenmiştir. Açık yeşil renkli camdan yapılan eser bezemesizdir. Adana Bölge Müzesi Koleksiyonu içerisindeki benzer örneklerle karşılaştırabiliriz. Özellikler form benzerlikleriyle İslami Dönem'e tarihlenmiştir[975]. Gaziantep Müzesi örneği de yine gövdeye doğru daralan boynu ve dikdörtgen kesitli prizmal gövdesiyle örneğimizle benzerlikler gösterir[976]. Hatay Müzesi Koleksiyonu[977], prizmal gövde özelliğiyle benzerlik gösteren İran örnekleri[978] de vardır.

Kat. No. 127 diğerlerinden farklı olarak "vidalı" diyebileceğimiz aletle yapılmış 6 adet boğumlu silindirik bir boyun yapısına sahiptir. Prizmatik gövde kare kesitlidir. Kalın yeşil camdan üretilmiş şişe düz tabanlı ve bezemesizdir. Boyun ve omuz arasındaki dışbükey bilezik dışında tüm yönleriyle benzer bir örneği[979] Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu'nda bulunmaktadır. Mardin Müzesi Koleksiyonu örneğinde[980], ayrıca boyun kısmındaki benzerlikleri Suriye[981] ve Mısır[982] şişelerinde görmek mümkündür.

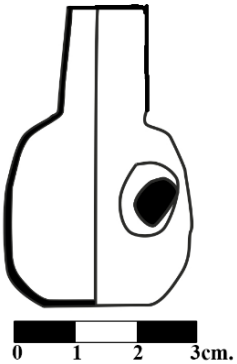
Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIe içerisinde incelediğimiz **128 Kat. No.lu** eserimiz dikdörtgen kesitli bir yapı göstermektedir. Kesme ağızlı şişenin gövdeye doğru daralan boyun kısmı vardır. Yeşil renkli camdan üretilen şişenin gövdesi üzerinde dört adet çökertme bezemesi bulunmaktadır. Düz tabanlıdır. İran-Bastam Müzesinde sergilenen ve Nishapur'da bulunmuş örnekle[983] form olarak benzer özellikler taşır. Örneğimiz sadece bezemesiyle farklılık göstermektedir. 2004 yılı İsrail-Ramla, Salvage kazılarında ortaya çıkarılan prizmal gövdeli minyatür şişenin dip

---

975 Stern, E. M., 1989a, Fig./Res.14(1-9).
976 Gaziantep Müzesi Env. No. 002.41.85.
977 Geyik Karpuz, G., 2014, Kat. No. 28.
978 Carboni, S., 2001, s. 131, Cat.2.34a (MS 9.-10. yy)
979 Tekocak, M., "Akşehir Müzesi Seramik ve Cam Eserler Koleksiyonu" *28. AST, C. 2* 2010, s. 423, Resim 2.11, Çizim 4.11; Tekocak, M., "Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji Müzesi'nden Bir Grup Cam Eser" Kaunos/Kbid Toplantıları, Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu 17-20 Haziran, (Ed. Çiğdem Gençler Güray), Ankara (2013), s. 132,133, no. 9, Resim I,9 (MS 9.-10. yy).
980 Geyik Karpuz, G., 2014, s. 98, Kat. No. 37 (MS 9.-10. yy)
981 Dussart, O., " Les Verres Islamiques De Qal'at Sem'an" AIHV du 15e Congress, New York-Corning 2001, Nottingham, 2003, s. 176, Fig. 4-4e.
982 Foy D., - Picon M., - Vichy M., "Verres Omeyyades Et Abbasides D'origine Egyptienne: Les Temoignages De L'archeologie et de L'archeometrie" *AIHV du 15e Congress New York-Corning* 2001, Nottingham, 2003, fig. 2.19.
983 Kröger, J., *NISHAPUR Glass of the Early Islamic Period,* The Metropolitan Museum of Art, New York, 1995, s. 77, no.99 (MS 9.-10. yy)

kısmıyla karşılaştırılabilir[984]. Mısır-Fustat (Kahire) kazılarında ortaya çıkarılan ve Pinder-Wilson ile Scanlon tarafından yayınlanan benzer bir şişe[985] de MS 9. yüzyıla tarihlendirilen kontekste ortaya çıkarılmıştır. Benzer örnekler arasına bölgesel yakınlığıyla da bizim için önemli olan Hatay Müzesi Koleksiyonuna Antakya ve çevresindeki kazılardan kazandırılmış eserleri de ekleyebiliriz[986].

4. 9. 12. 6. Bezemeli Minyatür Şişe (Tip XIIf)

Geç dönem eserlerimiz arasında yer alan ***Bezemeli Minyatür Şişe Tip XIIf*** eserlerimiz 2 adettir. **Kat. No. 129** ve **130**'de ayrıntılı olarak incelediğimiz eserlerimizin boyun ve yukarısı kırıktır. Form olarak birbirine benzeyen eserler bezemelerinin farklı olmasıyla birbirinden ayrılır. **Kat. No. 129** üzerinde sonradan aplike edilmiş siyah renkli damla bezemesi varken **Kat. No. 130**'de bitkisel bezeme (Palmet) bulunmaktadır. Mezopotamya örneği form olarak benzemektedir ve bezemesiz yapılmıştır[987]. Hatay Müzesi Koleksiyonu'ndaki[988] benzer şişede ise, yine bezeme uygulanmamış gövdenin silindirik olması ve ölçüleriyle benzerlik göstermektedir. Şişelerimizi karşılaştırırken bizim örneklerimizin ağız ve boyun kısmı kırık olduğundan form olarak sadece gövde ve bezeme özellikleriyle karşılaştırılmış ve bu özellikleriyle ***Bezemeli Minyatür Şişe Tip XIIf*** **MS 9.-10. yüzyıla** verilmiştir.

Minyatür şişelerin seramik karşılıklarına baktığımızda bu ölçülerde ve formda örneğine rastlanmamış, küçük boyutlu olarak sadece unguentarium formlarına rastlanmıştır.

4. 10. Unguentariumlar (Tip I-IX)

Krem, yağ, merhem gibi kelimelerin Latince karşılığı olan *"Unguenta"* sözcüğünden türetilmiş *unguentarium* günlük yaşamda sporcuların yağları, özellikle

---

[984] Gorin-Rosen Y.,-Katsnelson, N., "Glass Finds from the Salvage Excavation in Ramla*" Atiqot* 49, (2005), s. 112, No. 41 (MS 9.-10. yy)
[985] Pinder Wilson, R. H.,-Scanlon, G. T., 1987, s, 62, fig. 5, no. 5.
[986] Geyik Karpuz, G., 2014, s. 180, Kat. No. 23-25, 26.
[987] Corbani, S., 2001, s. 202, Cat. 3.4b (MS 9.-10. yy)
[988] Geyiz Karpuz, G., 2014, s. 74, Ka. No. 13 (MS 9.-10. yy)

kadınların kozmetik ürünlerini muhafaza ettikleri küçük, dar boyunlu kaplardır[989]. Değişik dönemlerde farklı tipler sergileyen unguentariumlar kullanım biçimleri bakımından *Lacrimaria* ve *Balsamarium* olarak da adlandırılırlar. Lacrimaria cenaze törenlerinde ağlayıcıların gözyaşlarını biriktirdikleri, balsamarium ise güzel koku ve yağların muhafaza edildiği kaplardır[990]. Özellikle mezar buluntusu olarak karşımıza çıkan unguentariumlar pişmiş toprak, cam, altın, gümüş, kurşun ve alabasterden yapılmışlardır[991]. Cam unguentariumlar MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısından itibaren serbest üfleme tekniğinin ortaya çıkmasıyla birlikte çok yaygın olarak üretilmiştir. Muhtemelen bu döneme kadar kokulu yağlar ve merhemlerin saklanması için seramik unguentariumlar kullanılmışken cam unguentariumların ortaya çıkmasıyla beraber bu yaygınlık azalmıştır. Bunun temel sebebi de camın içerisindeki maddeyi seramik gibi emmemesi ve geçirgen olmamasıdır. Tabii camın zarafetini ve hafifliğini de unutmamak gerekir.

Unguentariumlar, yağ ve kozmetik ürünlerin yanı sıra renklendiriciler, merhemler ve ilaçları saklamak içinde kullanılmıştır. Bu yüzden bu kapların yoğun olarak üretildiği yerlerde koku, merhem, ilaç gibi ürünlerin de üretiliyor olması gerekir. Yaşlı Plinius'ta bu kokuların üretildiği yerler konusunda Tarsus'ta *"Pardalium"* olarak adlandırılan bir merhem, Antalya-Phaselis kentinde gül kokusu ve Kilikia-Soli'de safran üretildiğinden bahseder[992]. Merhem ve kokuların üretildiği yerlerde yoğun olarak karşımıza çıkması buralarda üretiminin olduğunu söylememizi de kolaylaştırmıştır.

Kahramanmaraş Müzesi'ndeki 180 adet unguentarium öncelikle form özelliklerine göre tüp biçimli, iğ gövdeli, küresel gövdeli, oval gövdeli, konik gövdeli, soğan gövdeli, şamdan gövdeli ve makara biçimli olmak üzere 9 başlık altında

---

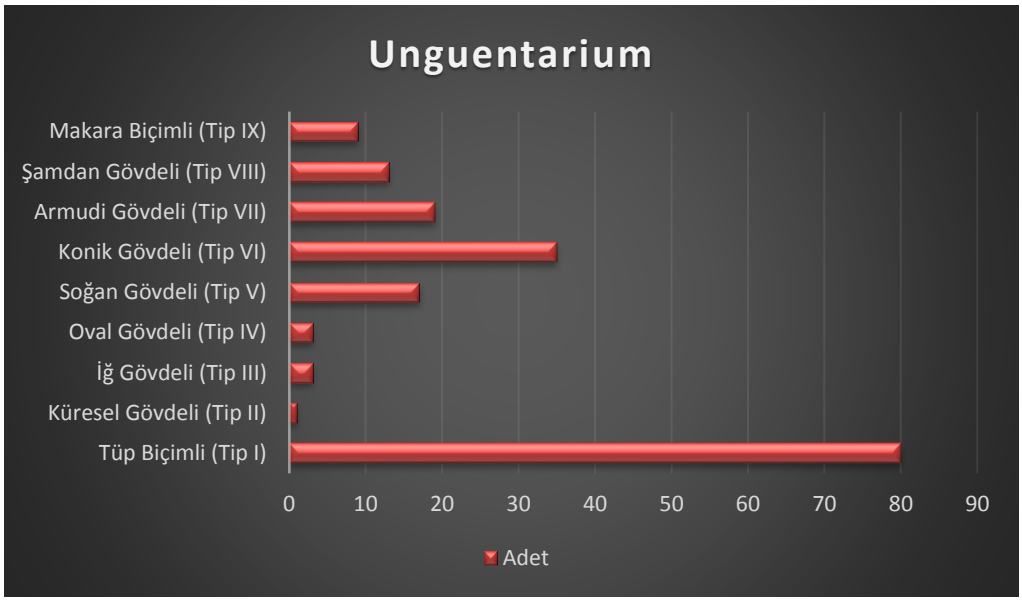
989 Ergün., L., " Studien Zu Hellenistischen, Kaiserzeitlichen und Spätantikfrüh Byzantinischen Tonunguentarien aus Kilikien und Pisidien (Süd Türkei): Der Forschungsstand und Eine Auswahl von Fundobjekten aus den Örtlichen Museen,(Yayınlanmamış Doktora Tezi) Köln Üniversitesi, 2003, s. 17; Er, Y., 2004, s. 369; Dündar, E., "Hellenistik ve Roma Dönemleri Patara Unguentariumları", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Adnan Mederes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın 2006, s. 4.

990 Thompson, H. A., 1934, s. 472; Güngör 2005, s. 28, no. 39,41,42.

991 Hellström 1966, s. 24.

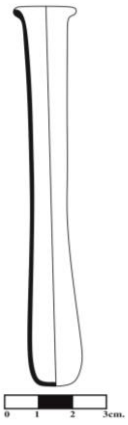
992 Pliny, Nat. Hist. XVIII, Cap. 2 (http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.02.0137:book=13:chapter=2&highlight=pardalium#note13)

incelenmiş, bunlarda kendi içlerinde tiplere ayrılmıştır **(Tablo 5, Grafik 8)**. Serbest üfleme tekniğinde üretilen unguentariumlarda herhangi bir bezeme unsuru kullanılmamış sade yapılmışlardır. Tüm eserler satın alma yoluyla müzeye kazandırılmıştır.

Grafik 8: Unguentariumların Tiplere Göre Dağılımı

4. 10. 1. Tüp Biçimli Unguentarium (Tip Ia-d)

Unguentariumlar arasındaki en basit formu oluşturan ***Unguentarium Tip I*** genel tanımıyla geniş ağızlı, silindirik boyunlu ve tabana doğru hafif genişleyen priform gövdeli olup düz, hafif içe çökük veya oval diplidirler. Roma toprakları içerisinde ağız işlenişine göre bölgesel farklılıklar gösteren bu tipte batıda ağız dışa çekilerek tekrar içe katlanmışken, doğuda dışa çekilip tekrar içe katlandıktan sonra düzleştirilip tabla şeklini almaktadır[993]. Anadolu'da da en yaygın cam formunu oluşturan bu tipin örneklerini incelediğimizde bu özelliklerin burada da farklı olmadığını

[993] Batı öernekleri için bkz. Isings, C., 1957, s. 24, form 8; doğu örnekleri için bkz. Stern, E. M., 1977, s. 35-37, Erten Yağcı, E., 1993, s. 132.

görmekteyiz. Anadolu'daki birçok kazıda ortaya çıkarılan bu tipin yerel üretiminin de yapıldığı düşünülebilir[994]. Özellikle mezarlarda çok miktarda çıkması ölü hediyesi olarak kullanımının yanı sıra cenaze törenleriyle alakalı olabileceğini göstermektedir.

Serbest üfleme tekniğinde yapılıp aletle şekillendirilen ***Unguentarium Tip I*** örnekleri ortala 10-15 cm. yükseklikte, genellikle yeşil ve mavi tonları ile renksiz camdan bezemesiz olarak üretilmiştir. Yapılan araştırmalar ışığında MS 1.-3. yüzyıllara arasında üretilen tüp biçimli unguentariumlar erken dönemlerde kısa boyunlu iken geç dönemlere doğru boynun uzadığını söylemek mümkündür.

Kahramanmaraş Müzesi unguentariumları 4 ayrı tip altında incelenmiştir. Bunlardan en yoğun grubu oluşturan ***Unguentarium Tip Ia***'den 33 adet bulunmaktadır. Satın alma yoluyla ve bir kısmı da **(*Unguentarium Tip Id*)** müzeye yapılan ihbar sonucu Kahramanmaraş-Merkez Öksürük Mağarası'nda bulunarak müzeye kazandırılan eserler saydam ve ince cidarlıdır. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda içindeki sıvının kolay dökülebilmesi için akıtmalık vardır. Bu tipin temel özelliklerinden biri de silindirik boyundan gövdeye geçişte belirgin şekilde aletle sıkıştırılarak yapılan boğum ve alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdedir. Dip kısımları genellikle ovaldir ve çoğunda noble izi bulunmaktadır. Noble izlerinin varlığı daha öncede bahsettiğimiz gibi bir özensizliği göstermektedir. Çünkü istendikten sonra törpülenerek bu izler yok edilebilmekteydi. **Kat. No. 131-163** içerisinde ayrıntılı olarak incelenen unguentariumlar genellikle yeşil ve tonlarındaki camdan bezemesiz olarak üretilmişlerdir.

Anadolu'da çok kullanılan ***Unguentarium Tip Ia*** Isings tarafından Form 8 olarak incelenmiştir. Isings bu tipi MS 1. yüzyılın en yoğun kullanılan parfüm şişeleri olarak yorumlamıştır. MS 1. yüzyıl ortaları ile sonları arasına tarihlemiştir[995]. Morin-Jean ise Form 21 grubu altında incelemiş ve MS 1.-2. yüzyıllara arasına vermiştir[996]. Hayes[997] Royal Ontario Museum'da sergilenen İtalya'dan bir benzerini ve Isings[998]

---

[994] Anazarva Nekropolü (bkz. Stern , E. M.,1989a, s. 602, Res. 10-12); Kyzikos (Lightfoot, C. S., 1991, s. 108,109, no. 2,3, Meral,, K., (Baskıda); Smintheion (Gençler , Ç.,2000, çiz. 2, no. 3-8) daha birçok buluntu alanı benzerleriyle karşılaştırılırken değinilecek.
[995] Isings, C., 1957, s. 24, form 8.
[996] Morin-Jean 1922-23, s. 73, form 21, fig. 66.
[997] Hayes, J., 1975, s. 150, Fig. 20, no. 623.
[998] Isings, C., 1971, s.6, fig. 1, no. 3 (MS 1. yy ortaları)

Limburg Müzesi Koleksiyonu'ndan benzer örneği MS 1. yüzyılın ortalarına tarihlemiştir. Kıbrıs[999], Atina Agorası[1000], Elaiussa Sebaste[1001], Smintheion[1002], Milet[1003], Patara[1004], Tire Müzesi Koleksiyonu[1005], Kars Müzesi Koleksiyonu[1006], Adana Müzesi Koleksiyonu[1007]ndaki benzerlerini incelediğimizde Anadolu'da özellikle kazılar ve müzelerde mezar buluntusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Form ve renk özellikleri dikkate alınaran **MS 1. yüzyıl** tarihlenmiştir.

Unguentarium Tip Ib 5 adettir. **Kat. No. 164-168** arasında incelenen bu tipte gövde saydam ve ince cidarlıdır. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, neredeyse gövde ve boyunun ayrılmadığı tüp biçimli gövde, oval dipli bir form gösterir. Açık yeşil renkli camdan üretilen bu tipteki bütün eserlerde yoğun habbeler vardır. ***Unguentarium Tip Ia*** ile form olarak faklılıklar vardır. Bu formda boyun ve gövdeyi birbirinden ayıran bir boğum hemen hemen yoktur. Boru şeklinde silindirik deney tüpü görünümlü bir yapıya sahiptir. Isings[1008], Form 27 altında bu tipi incelemiş ve MS 1. yüzyıldan 4. yüzyıla kadar kullanıldığını belirlemiştir. Lancel[1009] ise Form 15 olarak ele almıştır. Tipasa[1010], İtalya[1011], Corning Museum Koleksiyonu[1012], İznik[1013], Patara[1014], Antalya[1015], Tire Müzesi Koleksiyonu[1016] benzerleri ışığında **MS 1. yüzyıl ve ortalarına** tarihlendirilmiştir.

Unguentarium Tip Ic 21 adet eserden oluşmaktadır. **Kat. No. 169-189** arasında incelenen eserler form olarak dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş

[999]Oliver Jr. A.,"The Glass" *La Necropole D'amathonte Tombes 113-367 Etudes Chypriotes* XIV (Ed. V.Karageorghis, O.Picard), Nicosie, 1992, s. 117, fig. 1.5, Kıbrıs-D'amathonte mezarlığı 307 nolu mezar, T.307/18 (MS 1. yy ortaları) ; Lightfoot, C. S., 2007, s. 162, no. 409, (Scotland Museum'dadır. MS 1. yy)
[1000] Weinberg, G. D.,-Stern, E. M., 2009, s. 62, no. 128-132. (MS 1. yy ve sonları)
[1001] Gençler Güray, Ç., 2011, s. 246, fig. 7. 2 (Kaya Mezarlarından, MS 1. yüzyıl ve ortalarına)
[1002] Gençler , Ç., 2000, s. 27, Kat. No. 3-42 (MS 1. yy)
[1003] Rohde, E., 1980, s. 166, Abb.16, Kat. Nr. 16 (MS 1. yüzyıl ortalarına).
[1004] Baybo, S., 2003, s. 90, Lev. III, No. 27 (MS 1. Yy ortaları)
[1005] Gürler, B., 2000, s. 36, no.21 (MS 1. yy ortaları)
[1006] Öztürk 2013, s. 36, no. 2, Kat. No. 2-2-973. (MS1. yy-erken 2.yy)
[1007] Stern, E. M., 1989, fig./Res. 10/1.4 (MS 1. yüzyıl ortaları)
[1008] Isings, C., 1957, s. 41.
[1009] Lancel, S., 1967, s. 17, Forme 15, fig. 17.
[1010] Lancel, S., 1967, s. 64-71, no. 103-122 (MS 1.yy ortaları).
[1011] Barkoczi,, L., s. 58, no. 141(MS 1.-2. yy)
[1012] Whitehouse, D., 1997, s. 139, no. 230, MS 1. Yy –Erken 2. Yy)
[1013] Canav, Ü., 1985, s. 45, no. 41 (TŞCF Koleksiyonunda yer alır. MS 1.yy)
[1014] Baybo, S., 2003, s. 90, Lev. III, no. 33,34. (MS 1. yy ortaları)
[1015] Atila, C.,-Gürler, B., 2009, s. 33, Kat.No.34 (1977 Kestel Kazısı MS 1. yy)
[1016] Gürler, B., 2000, s. 32, no.18,19 (MS 1. yy)

ağıza, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun ve alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye sahiptir. Boyundan gövdeye geçişte aletle sıkılarak yapılan boğum vardır. Ağız kısmında akıtmalık olanları da vardır. Dipte noble izi vardır. Genellikle açık yeşil ve tonlarında üretilen formda bezeme unsuru kullanılmamıştır. ***Unguentarium Tip Ia*** ya göre gövde daha kısa ve dar tutulmuştur. ***Unguentarium Tıp Ib*** ile aralarındaki fark ise boyun kısmında boğumun olmasıdır. Isings[1017] Form 28b altında incelediği bu tipin uzun bir dönem boyunca kullanıldığından bahsetmektedir. Mısır[1018], Kıbrıs[1019], Corning Museum Koleksiyonu[1020], Barkoczi'nin incelediği çıkış yeri belli olmayan benzer bir eser[1021], Marmaris[1022], Elausia Sebaste[1023], Patara[1024], Bergama Müzesi Koleksiyonu[1025], Tire Müzesi Koleksiyonu[1026], Yüksel Erimtan Koleksiyonu[1027] benzerleri ile karşılaştırılarak **MS 1. yüzyıl ve ortalarına** tarihlenmiştir.

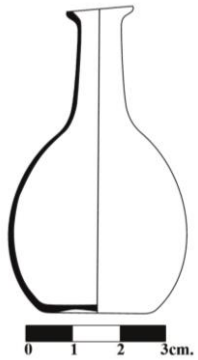
Unguentarium Tip Id içerisinde 21 adet eser yer almaktadır. **Kat. No. 190-210**'te ele alınan örnekler serbest üfleme tekniğinde yapılarak aletle şekillendirilmişlerdir. Saydam ve ince cidarlı olan eserler genellikle yeşil ve sarının tonlarındaki camdan bezemesiz üretilmişlerdir. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağıza sahip eserlerde tüp şekilli gövde oldukça kısa tutulmuştur. Uzun, silindirik boyundan gövdeye geçişte fazla derin bir alet izi yoktur. Eserler düz diplidir ve genellikle noble izi vardır. Isings, bu tipi Form 82B1 olarak ele almıştır. Roma'nın hem batı hem de doğu ülkelerinde karşımıza çıkan bu tipi "sopa formlu" olarak adlandırmıştır ve MS 1. -3. yüzyıllar arasında kullanıldığını belirtmiştir[1028]. Morin-Jeande Form 22 olarak tiplemiş ve MS 1.-2. yüzyıla tarihlemiştir[1029]. Kıbrıs[1030],

[1017] Isings, C., 1957, s. 42, Form 28b.
[1018] Hayes, J., 1975, s. 139, Plt. 35, no. 570 (Royal Ontario Museum'da, MS 1. yy ortaları ve 2. yarısı)
[1019] Barkoczi, L., 1992, s. 117, fig. 1. 6 (T.307/21, MS 1. yüzyıl ortaları)
[1020] Whitehouse, D., 1997, s. 139, no. 228 (MS 1. yy-erken 2. yy)
[1021] Barkoczi, L., 1996, s. 66, no. 165 (MS 1.-2. Yy)
[1022] Özet, A., 1998, s. 72, no. 37 (Tip III E-e MS 1. yy)
[1023] Gençler Güray, Ç., 2011, s. 246, fig. 7.3 (MS 1. yy ilk yarısı)
[1024] Baybo, S., 2003, s. 85, Kat. No. 13, Lev. I (MS 1. yy ortaları)
[1025] Atila, C.,-Gürler, B., 2009, s. 52, Kat. No. 70 (Env. No. 949, MS 1. yy 2. yarısı)
[1026] Gürler, B., 2000, s. 44,45 no. 42,43 (MS 1. yy ikinci yarısı)
[1027] Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, s. 44, no. 11 (MS 1. yy)
[1028] Isings, C., 1957, s. 98, form 82B1.
[1029] Morin-Jean 1922-23, s. 74, fig. 70.
[1030] Barkoczi, L., 1996, s. 102, fig. 1.14 (T 156/18 MS 1. yy)

Macaristan[1031], Corning Museum Koleksiyonu[1032], Sardes[1033], Tipasa[1034], Elauissa Sebaste[1035], Muğla[1036], Tire[1037], Hatay[1038] örnekleri ışığında ***Unguentarium Tip Id*** örnekleri **MS 1.-2. yüzyıllar arasına** tarihlendirilmiştir.

Üfleme tekniğinin ortaya çıkışıyla beraber basit formlarda üretilen bu cam unguentariumların benzer seramik örneklerine rastlanmamıştır.

4. 10. 2. Küresel Gövdeli Unguentarium (Tip II)

Dışa çekilip içe katlanmış ağız, uzun silindirik boyun ve küresel gövdeli form düz tabanlıdır. Serbest üfleme tekniğinde yapılan unguentariumlar aletle şekillendirilmiştir. Genellikle yeşil ve mavinin tonları ile renksiz camdan üretilmiştir.

Kahramanmaraş Müzesinde 1 adet küresel gövdeli unguentarium bulunmaktadır. ***Unguentarium Tip II*** olarak adlandırılan eser **Kat. No. 211**'da incelenmiştir. Dışa çekilerek ateşle yuvarlatılmış ağızdan gövdeye doğru hafif genişleyen silindirik kısa boyuna geçilmektedir. Gövde tipin adını da aldığı küreseldir. Hafif içe çökük tabanlıdır. Kobalt mavisi renkli camdan üretilen kap bezemesizdir. Isings[1039], Form 26a grubunda incelemiştir. Buna göre tipin erken örneklerinde boyundan omuza geçiş daha belirginken geç dönemlere doğru bu geçiş yumuşatılmıştır. Morin-Jean[1040] Form 22, Lencel[1041] ise Form 13 olarak tiplemiş ve MS 1. yüzyıl özelliklerini taşıdığını belirtmiştir. Macaristan[1042], Kıbrıs[1043], Mısır[1044], Suriye-Filistin[1045], Corning Museum Koleksiyonu[1046],

[1031] Barkoczi, L., 1988, s. 115, no. 200 (MS 2. yy)
[1032] Whitehouse, D., 1997, s. 156, no. 267 (MS 1.-4. yy).
[1033] Saldern, A. Von., 1980 s.25, pl. 21, no. 112 (MS 1.-2. yy)
[1034] Lancel, S., 1967, s. 72, no. 129-131.
[1035] Gençler, Ç., 2009, s. 52, Kat. No. 80. (MS 1. yy)
[1036] Özet, A., 1998, s. 87, no. 49b (Yatağan buluntusudur. MS 1.-2. yy)
[1037] Gürler, B., 2000, s. 40, no. 33 (Yeniçiftlik ile Atalan Köyü arasındaki lahitten, MS 1.-2. Yy)
[1038] Erten Yağcı, E., 1990, s. 32, Res. 29 (MS 1.-2.yy)
[1039] Isings, C., 1957, s. 40.
[1040] Morin-Jean 1922-23, s. 73, form 22.
[1041] Lancel, S., 1967, s. 16, form 13, fig. 15, no. 81.
[1042] Barkoczi, L., 1988, s. 114, no. 197, (MS 1. yy)
[1043] Oliver, Jr. A., 1992, s. 117, fig. 1.8. T. 265/40.
[1044] Hayes, J., 1975, Lev. 14, no. 486 (MS 1.yy)
[1045] Hayes, J., 1975, s. 70, no. 224,225, Pl. 16 (MS 1. yy)
[1046] Whitehouse, D., 1997, s. 128, no. 203, 204, 205 (MS 1. yy)

Barkoczi[1047]nin yayınladığı benzer bir eser, Milet[1048], Gaziantep Müzesi Koleksiyonu[1049], Yüksek Erimtan Koleksiyonu[1050], Tire Müzesi Koleksiyonu[1051], Smintheion[1052], Parion[1053], Tarsus Köylü Garajı Mezarı[1054], Bergama Müzesi Koleksiyonu[1055]ndaki özellikle form benzerlikleri bakımından değerlendirildiğinde **Kat. No. 211**, **MS 1.-2. yüzyıla** tarihlendirilmiştir.

Seramik örneklerine baktığımızda özellikle bu tipin yaygın kullanıldığı görülmektedir. Ergürer'in 7. Grup Unguentariumlar adı altında incelediği Parion[1056] örnekleri MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmiştir. Dışa çekilerek oluşturulmuş ağız, çok uzun olmayan silindirik boyun ve küresel gövdesiyle form olarak cam örneğimize oldukça benzemektedir.

4. 10. 3. İğ Gövdeli (Fusiform) Unguentarium (Tip III)

Dışa çekilerek daha sonra içe katlanan veya düz kesme ağıza sahip tipi uzunca bir boynu ve hafif şişkin bir gövdesi ile çekilerek sivriltilen veya damla şeklinde sonlandırılan dibe sahiptir. Gövdesinin şeklinden dolayı bu ismi almıştır. Bu tip unguentariumlar tek başına ayakta duramayan bir form gösterirler. Genellikle yeşil ve mavinin tonları, sarı ile renksiz camdan üretilmişlerdir. Diğer unguentarium tiplerine göre fazla yaygın olmayan bu form, MS 1.-2. yüzyıl boyunca karşımıza çıkan bir koku şişesidir.

Kahramanmaraş Müzesi unguentariumları arasında en erkene verilen ***Unguentarium Tip III***'den 3 adet vardır. **Kat. No. 212-214** arasındaki eserler serbest üfleme tekniğinde üretilmiş ve aletle şekillendirilmiştir. Sarımsı yeşil ve açık yeşil renkli camlardan üretilen unguentariumlar satın alınarak müzeye kazandırılmıştır.

[1047] Barkoczi, L., 1996, s. 83, no. 250. (MS 1. yy)
[1048] Rohde,E., 1980, s. 157, Abb. 21, Kat. Nr. 21 (MS 1. yy)
[1049] Gaziantep Müzesi, Env. No. 016.01.87 (MS 1. yy)
[1050] Lightfoot, C. S.,- Arslan, M., 1992, s. 40, no. 7 (MS 1. yy)
[1051] Gürler, B., 2000, s. 25, no. 4 (MS 1. yy)
[1052] Gençler, Ç., 2000b, s. 27, no. 35 (MS 1.yy)
[1053] Aydın Tavukçu , Z.,2007, s. 147, Kat. No. 3, Çiz./Res. 3; Kasapoğlu, H.,-Özdemir, S., 2013, s. 156, resim 205(MS 1. yy)
[1054] Yurtseven, F., 2006, s. 93, Resim 3, Çizim. 1,
[1055] Atila, C.,-Gürler, B., 2009, s. 18, Kat. No. 4 (MS 1. yy)
[1056] Ergürer, H. E., 2012, s. 48,48, Kat. No. 97-101; Aydın Tavukçu, Z., 2007, Kat. No. 171, 172, 173; Kasapoğlu, Hasan., 2008, Kat. No. 9, 10.

Serbest üfleme tekniğiyle yapılan **Kat. No. 212**'de sarımsı yeşil, yeşilin tonları ve renksiz cam kullanılmıştır. Saydam ve ince cidarlı tipte bezeme kullanılmamıştır. **Kat. No. 212** ve **213**'de ağız kırıkken **Kat. No. 214**' de dışa çekik ağız vardır. Boyun ve gövde profillerinin aynı olduğu unguentariumlarda **Kat. No. 212**'yi **Kat. No. 213** ve **214**'den ayıran özellik dip kısmının diğerleri gibi damla şeklinde değil de, sivri olarak bırakılmasıdır. Ayrıca renk farklılığı da görülmektedir.

Yapılan araştırmalarda bizim bölgemize yakınlığı sebebiyle özellikle ele aldığımız Suriye-Filistin bölgesinde bu tip unguentariumlara rastlanmamıştır. Yunanistan[1057], Kıbrıs[1058], Anadolu'da; Milet[1059], Patara[1060], Muğla[1061], Assos[1062], Hatay Müzesi Koleksiyonu[1063]nda satın alma yoluyla geldiğinden bulunduğu yer hakkında bilgi olmayan özellikle **Kat. No. 212** ile benzer olan şişe MS 1.-2. yüzyıllara tarihlenmiştir. Yine Adana-Anazarva'da ortaya çıkarılmış benzer unguentarium konusunda Stern, bu tip eserlerin Ege'den ithal edildiğini öne sürmüş ve Anazarva örneklerinin MS 2. yüzyıl sikkeleriyle aynı kontekste bulunduğunu belirterek MS 2. yüzyıla tarihlemiştir[1064]. Elaiussa Sebaste[1065] kazılarında ortaya çıkarılan 2 adet unguanterium ve Assos'ta[1066] MS 1. yüzyıla tarihlenen lahit içerisinden çıkarılmış 1 adet damla dipli unguentarium bu yönüyle **Kat. No. 213** ve **214** ile benzerdir. Fakat Elaiussa Sebaste örneklerdinde gövde daha şişkindir. Bu örnekler mezar buluntusu olmasıyla eserlerimizi tarihlemede özellikle yardımcı olmuştur. ***Unguentarium Tip III,*** **MS 1. yüzyılın 2. yarısına** tarihlendirilmişlerdir.

İğ gövdeli seramik unguentariumlar cam örneklere göre daha erken dönemlerde, Hellenistik Dönem'den itibaren hem mezarlarda hem de yerleşim alanlarında sıkça karşımıza çıkan formlardandır. Form olarak baktığımızda cam ile aralarında kaide farkı vardır. Kaide kısmı camların akışkan yapısına da bağlı olarak ya uzatılarak sivri bir şekilde ya da damla şeklinde bitirilmekteyken; seramik kaplarda

[1057] Weinberg, G. D.,-McClellan, M. C., 1992, s. 115, no. 80(MS 1. yy)
[1058] Lightfoot, C. S., 2007 s.152, no.380 (MS 1. yy)
[1059] Rohde, E., 1980, s. 20, Gruppe B, Abb. 14 (MS 1. yy)
[1060] Baybo, S., 2003, s. 87, Kat. No. 20 (Nekropol Buluntusudur. MS 1.-2. yüzyıla tarihlenir.)
[1061] Özet, A., 1998, s. 68, no. 35 (Tip III E-c, MS 1.-2.yy)
[1062] Arslan N., 2008, s. 52, Resim.6, no. 6.
[1063] Erten Yağcı, E., 1990 s. 33, no. 32.
[1064] Stern, E. M.,-Yağcı, E., 1989, s. 602, Resim 10 (5-8).
[1065] Gençler, Ç., 2009, s. 54, Kat. No. 113,114.
[1066] Arslan, N., 2008, s. 52, Resim.6, no. 7.

genellikle konik kaide kullanılmıştır. Bu formlar hem seramikte hem de camda özellikle değerli yağların konması ve kullanırken fazla akmadan bir çubuk yardımıyla az kullanılabilmesi için tasarlanmıştır[1067]. En erken örnekleri MÖ 4. yüzyılda Atina Agorası'nda ortaya çıkarılmıştır[1068]. Parion örneklerinde de yine MÖ 4.-1. yüzyıllar arasına tarihlenen örnekleri vardır[1069]. Tralles'te MÖ 3. yüzyıl ile 2. yüzyıl başları arasına tarihlenen birçok iğ gövdeli unguentarium ortaya çıkarılmıştır[1070]. Patara[1071], Sardes[1072] ve Bilecik- Ahmetler Köyü Nekropolü örnekleri[1073] de MÖ 2. yüzyıl sonu 1. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

4. 10. 4. Oval Gövdeli Unguentarium (Tip IV)

Dışa çekilerek, içe katlanmış ağız, silindirik kısa boyun, boyundan uzun tutulmuş oval gövde ve hafif içe çökük dibe sahiptir. MS 1. yüzyılın 2. yarısında yaygın olarak üretilmiştir. MS 2. yüzyıl örnekleri de vardır[1074].

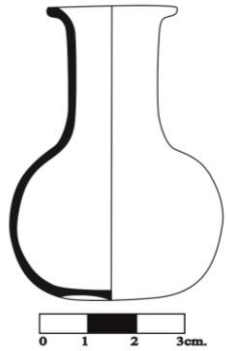
Fazla yaygın olarak, karşımıza çıkmayan formdan Kahramanmaraş Müzesi Koleksiyonunda 3 adet bulunmaktadır. ***Unguentarium Tip IV*** adı altında olarak incelenmiştir. **Kat. No. 215 ve 216** saydam ve ince cidarlı, açık yeşil renkli ve bezemesizdir. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilen ağız, kısa silindirik bir boyun ve boyundan uzun tutulmuş oval bir gövdeye sahiptir. Taban "vurma dipli" de dediğimiz hafif içe çökük tabandır. **Kat. No. 217** ise hemen hemen aynı özellikleri göstermekle birlikte, gövdenin daha geniş işlenmesi ve omuzun daha belirgin olmasıyla farklılık göstermektedir. Fakat bu küçük ayrımlar dönem farklılıkları getirmemektedir. Elaiussa Sebaste[1075]de MS 1. yüzyıla tarihlenen bir mezardan ortaya çıkan benzerine baktığımızda bu mezardan MS 2. yüzyıl örneği olan şamdan biçimli unguentariumlarında çıkmış olması ***Unguentarium***

[1067] Laflı, E., 2003, s. 28.
[1068] Thompson, H. A., 1934, s. 335, fig. 15, B6.
[1069] Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 88, Kat. No. 104-109; Ergürer, H. E., 2012, s. 26, Kat. No. 1, 2; Ergürer, H. E., 2013, s. 140, Resim 184.
[1070] Saraçoğlu, A., "Hellenistic And Roman Unguentaria From The Necropolis of Tralles" *Anatolia/Anadolu* S. 37, (2011), s. 1-42, fig. 2, 3.
[1071] Dündar, E., 2006, Kat. No. U78-84, 106-131.
[1072] Rotroff, S. I.,-Oliver, A., 2003, s. 70, pl. 44, no. 263.
[1073] Can, C., 2014, s. 56,57, Res. 25-30.
[1074] Barkoczi, L., 1996, s. 57, no. 135, lev. XII ve XLVIII.
[1075] Gençler, Ç., 2009, s. 55, Kat. No. 115.

Tip IV eserlerinin MS 2. yüzyıla bir geçiş eseri olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Hollanda-Limburg'da bulunan diğer bir örnekte de form özellikleri açısından **Kat. No. 217** ile benzerdir ve MS 1.-3. yüzyıl arası örneklerle karşılaştırılmıştır[1076]. Lightfoot'da Scotland Museum Koleksiyonu eserleri arasında incelediği benzer örneği MS 1. yüzyıla tarihlemiştir[1077]. Olbia[1078]dan bir diğer benzer form MS 1. yüzyıl ortalarına verilmiştir. Özellikle bölgemize yakınlığı ve mezar buluntusu olmasından Elaiussa Sebaste örneğiyle benzerlik kurduğumuz ***Unguentarium Tip IV*** eserlerimizi **MS 1. yüzyıl sonu 2. yüzyıl başına** tarihleyebiliriz.

Seramik öerneklerine baktığımızda özellikle Bulbous (soğan) tipi unguentariumların bir tipi olarak ele alınmıştır. MÖ 2. yüzyıl ortaları- 1. yüzyıl ortaları arasına verilen Tarsus[1079] ve MS 1. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen Tralles[1080] ve Parion[1081] örnekleriyle form olarak benzer özellikler göstermektedir.

4. 10. 5. Soğan Gövdeli Unguentarium (Tip Va-c)

Bu tip unguentariumlarda genellikle önce dışa çekilip sonra içe katlanarak düzleştirilen ağız profili vardır. Genellikle kısa boyunlu bu tipin belirleyici özelliği gövdesinin soğan şekilli olmasıdır. Boyundan gövdeye geçiş erken örneklerde daha sert iken, geçe doğru yumuşamaktadır. Üretiminde özellikle yeşil ve mavinin tonları ile renksiz cam kullanılmıştır. Serbest üfleme tekniğinde yapılan bu tip unguentariumlara herhangi bir bezeme uygulanmamıştır. Isings[1082] bu tipi Form 26 grubunda incelemiş ve MS 1. yüzyılın sonları ile MS 3. yüzyıla kadar kullanıldığını ifade etmiştir. Morin-Jean[1083] ise aynı tipi Form 25 adı altında yayınlamış ve Isings ile aynı tarihler arasına vermiştir.

Kahramanmaraş Müzesi unguentariumları arasında soğan gövdeli unguentariumlar içerisinde yer verdiğimiz ***Unguentarium Tip V*** **Kat No. 218-234**

[1076] Isings, C., 1971 fig.15, no.6.
[1077] Lightfoot, C. S., 2007, s. 153, no. 382.
[1078] Rohde, E., 1980, s. 156, Abb. 17, Kat. No. 17.
[1079] Yurtseven, F., 2006, Resim 45, Çizim 33.
[1080] Saraçoğlu, A., 2011, s. 6,7, fig. 4, no. U44.
[1081] Ergürer, H. E., 2012, Kat. No. 106-109.
[1082] Isings, C., 1957, s. 40.
[1083] Morin-Jean., 1922-23, s. 78, form 25, fig. 77.

arasındaki eserlerimizin boyun kısmının uzun işlenmesi dolayısıyla şamdan biçimli unguentariumlara da benzemektedir. Fakat ana tiplemelerimizde genellikle gövde göz önünde tutulduğundan soğan gövdeliler içerisine alınmıştır. Formdaki farklılıklara dayanarak 3 farklı tipte ele alınan soğan gövdeli unguentariumların ilk tipini ***Unguentarium Tip Va*** **(Kat. No. 218** ve **219)** oluşturmaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz soğan gövdeli unguentarium özelliklerinin hepsini taşıyan bu tip açık yeşil renkte, bezemesiz yapılmıştır. Hayes[1084] Suriye-Filistin unguentariumları içerisindeki benzerlerini MS 1. yüzyıl ortaları veya daha sonrasına vermiştir. Türkiye Şişe Cam Koleksiyonu[1085]ndaki MS 1. yüzyıla tarihlenen boyundan gövdeye geçişin sert işlenişiyle farklılık gösterse de; form olarak benzemektedir. Patara[1086] kazılarında ortaya çıkarılan benzer bir form MS 1. yüzyıla, Parion[1087] örnekleri MS 1. yüzyıl ve sonlarına verilmiştir. Bu örneklere dayanarak form özellikleri de göz önüne alınarak ***Unguentarium Tip Va*** **MS 1. yüzyılın 2. yarısına** tarihlenmiştir.

Unguentarium Tip Vb içerisinde 5 adet eser incelenmiştir. **Kat. No. 219-224**'deki eserlerin ***Unguentarium Tip Va*** dan tek farkı boyunun uzamasıdır. Bu tipde aynı döneme denk gelmektedir.

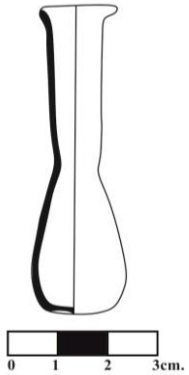
Unguentarium Tip Vc **(Kat. No. 225-234)** örnekleri 10 adettir. Bu örneklerde de boyun uzun tutulmuş ve diğerlerine göre omuz kısmı biraz daha belli edilmiştir. Kıbrıs[1088], Scotland Museum Koleksiyonu[1089], Macaristan[1090], Suriye-Filistin[1091], Bergama Müzesi Koleksiyonu[1092],Tire Müzesi Koleksiyonu[1093], Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu[1094] örnekleriyle form ve teknik olarak benzerdirler. Özellikle **Kat. No. 233** ve **234**'deki eserin benzeri Sardes[1095]teki örneklerle birebir aynı özellikleri göstermektedir. Sardes örnekleri arasındaki bir unguentarium içerisindeki sıvıyla ele

[1084] Hayes, J. W., 1975, s. 202, Plate 16, no. 238.
[1085] Canav, Ü., 1985, s. 47, no. 49.
[1086] Baybo, S., 2003, s. 26, Kat. No. 53, çizim 53.
[1087] Kasapoğlu, H.,-Özdemir, S., 2013, s. 153, Resim 202.
[1088] Hayes,J., 1975 fig.16, no.501, pl. 32.
[1089] Lightfoot, C. S., 2007, s. 174, no. 452 (MS 2.-erken 3. yy)
[1090] Bakoczi, L., 1988, s. 120, no. 224 (MS 2.yy)
[1091] Kunina, N., 1997, s. 328, no. 368, 369 (MS 2.-3 yy)
[1092] Atila, A.,-Gürler, B., 2009, s. 74, Kat. No. 112,113 (MS 1.-3.yy)
[1093] Gürler, B., 2000, s. 54, no. 62 (MS 3. yy)
[1094] Akat, Y.,-Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984 s. 28, res. 62.
[1095] Greenewalt C. H., Sullivan, Donald G., Ratté Christopher, Howe Thomas N., "The Sardis Campaigns of 1981 and 1982" *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, No. 23, Preliminary Reports of ASOR-Sponsored Excavations 1981-83 (1985), s. 83, fig. 31 (MS 2.-3.yy)

geçirilmiş ve sıvının analizi yapıldığında bitkisel yağlara özgü asitli bir yapı gösterdiği anlaşılmıştır[1096]. MS. 2.-3. yüzyıla tarihlenen bu tip unguentarium göz önüne alınarak ***Unguentarium Tip Vc,*** **MS 3. yüzyıla** tarihlenmiştir.

Bu tip unguentariumlar seramiklerde en yaygın form olarak kullanılmıştır. Hemen hemen her kazıda ve müzede bu tip seramik unguentariumlarla karşılaşmamız mümkündür. Form olarak özellikle birebir aynı olan bu tip unguentariumlara MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlenen Tralles[1097] örnekleri, MS 1. yüzyıl sonlarına verilen Parion[1098] ve Patara[1099] örnekleri verilebilir.

4. 10. 6. Konik Gövdeli Unguentarium (Tip VIa-d)

Konik gövdeli unguentariumlar form olarak dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, adını da aldığı konik gövde ve hafif içe çökük tabana sahiptir. Ağız kısmının yapısıyla özellikle Doğu Roma özelliği göstermektedir.

Kahramanmaraş Müzesi cam eserleri arasında unguentarium grubu içerisinde 35 konik gövdeli unguentarium bulunmaktadır. Satın alma yoluyla müzeye kazandırılan bu eserler 4 farklı altında incelenmiştir. ***Unguentarium Tip VIa*** 6 adettir ve **Kat. No. 235-240** arasında değerlendirilmiştir. Saydam, ince cidarlı yapıya sahip bu tip form, dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyundan yumuşak bir şekilde konik gövdeye geçiş sağlamış; taban içe çökertilmiştir. Isings[1100], Form 28a, Morin-Jean[1101], Form 22 ve Hayes[1102], Unguentaria Suriye-Filistin Class IX grubu içerisinde incelemişler ve MS 1. yüzyıla tarihlemişlerdir. Oldukça yaygın kullanılan bu tip Mezopotamya[1103], Knossos[1104], İsrail[1105], Bergama Müzesi Koleksiyonu[1106] eserleriyle form ve teknik

[1096] Greenewalt C. H., (1985), s. 83, fig. 31 (MS 2.-3.yy)
[1097] Saraçoğlu, A., 2011, fig. 4, no. U37-43.
[1098] Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
[1099] Dündar, E., 2006, Lev. XXIV, Kat. No. U141
[1100] Isings, C., 1957, s. 42,
[1101] Morin-Jean., 1922-23, s. 27,
[1102] Hayes, J., 1975, s. 70.
[1103] Barag, D., 1985 pl.15,no.125 (MS 1. yy)
[1104] Smith, J. C., 1982 s.276, fig.5 ,no.51.
[1105] Israeli, Y., Ancient Glass in İsrael Museum. The Eliahu Dobkin Collection and Other Gifts, Jaruselam 2003, no.246 (MS 1. yy)

bakımından benzetilmiştir. Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1107] örneğinde renk farklılığı varken form olarak benzemektedir. Adana Bölge Müzesi Koleksiyonu[1108] eserleri ise eserimize göre biraz daha kısa gövdeli olmasına karşın, konik gövdeliler arasına alabileceğimiz bir tiptir. MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bodrum Sualtı Müzesi Koleksiyonundaki benzer formları Unguentarium Tip III F-c grubu altında inceleyen Özet[1109], MS 1.-2. yüzyıla tarihlemiştir. Parion[1110] örnekleriyle de hem form hem de teknik olarak benzerlik göstermektedir ve Parion örnekleri özellikle mezar buluntusu olmasıyla bizim için önemlidir. Kahramanmaraş'a yakın bir kent olan Elaiussa Sebaste kazılarında da benzer örneklere rastlanmış ve bunlar MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir[1111]. Anadolu'nun pek çok müzesi ve kazı çalışmaları yapılan merkezlerinde form yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ele aldığımız örneklerle karşılaştırdığımızda ***Unguentarium Tip VIa,*** **MS 1. yüzyıla** tarihlendirilmiştir.

Kat. No. 241-248 arası ele aldığımız 8 adet ***Unguentaium Tip VIb*** tipindeki eserlerimiz saydam ve ince cidarlıdır. Serbest üfleme tekniğinde yapılan eserlerde özellikle boyun kısmındaki boğumun belirginleştirilmesi için alet kullanılmıştır. Genellikle açık yeşil renkli camdan üretilen ***Unguentaium Tip VIb*** örnekleri form olarak yine Doğu özelliği olan ağız yapısına, kısa silindirik boyuna ve yine kısa ve dar tutulan konik gövdeye sahiptir. Hafif içe çökertilmiş tabanı vardır. Bu tipi Isings[1112], Form 28b, Morin-Jean[1113], Form 23, grubunda incelemiştir. Isings bu formun önceki tiplere göre daha uzun süre kullanıldığını belirtmektedir[1114]. Suriye- Filistin örnekleri ***Unguentarium Tip VIb*** örneklerimizle her yönüyle benzerlik göstermektedir[1115]. Bölge yakınlığı ile de muhtemelen buradan etkilenerek üretilmiş veya ticaret toluyla bölgemize gelmiştir. Bergama Müzesi Koleksiyonunda bulunan benzer örnekler[1116], boyundan gövdeye geçişteki boğumun biraz daha yumuşak olmasıyla farklılık gösterilmiş MS 1.-2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Uygulanan bu boğum kısmının

---

[1106] Atila, C.,-Gürler, B., 2009 s.36, kat.no.39 (MS 1. yy)
[1107] Sadberk Hanım Müzesi Kataloğu, İstanbul 1995, s. 75, no. 11 (MS 1.-2. yy)
[1108] Stern, E. M., 1989a, s. 601, Fig./Res. 9 (1-5).
[1109] Özet, A., 1998, s. 86-90, no.49a-51.
[1110] Kasapoğlu, H.,-Özdemir, S., 2013, s. 155, resim 204.
[1111] Gençler, Ç., 2009, s. 183, no. 84 (2003 yılı 1. No.lu mezardan)
[1112] Isings, C., 1957, s. 42, 43.
[1113] Merin-Jean., 1922-23, s. 77.
[1114] Isings, C., 1957, s. 42, 43.
[1115] Hayes, J., 1975, s. 69, plt. 16, no. 219 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı- Class IX)
[1116] Atila, C.,-Gürler, B., 2009, s. 40, Kat. No. 47-50.

yüzeysel olması bu eserleri bizim örneklerimizde biraz daha geçe götürmektedir. Kahramanmaraş'a yakın olan Hatay'da da bu tip eserler fazlaca karşımıza çıkmaktadır. Erten Yağcı da bu tipin MS 1. yüzyılda üretimine başlanıp; MS 2. yüzyılda da devam ettiğini ifade etmiştir[1117]. Yine bölgeye yakınlığı ile bilinen Anazarva buluntuları[1118] arasında da benzer örneklere rastlanmıştır. MS 2. yüzyıla tarihlenen eserlerin Ege bölgesinden ithal edildiği düşünülmektedir[1119]. Benzerleriyle değerlendirildiğinde ***Unguentarium Tip VIb,*** **MS 1. yüzyıl sonlarına** tarihlenmektedir.

Unguentarium Tip VIc tipindeki eserlerimiz **Kat. No. 249-261** içerisinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Saydam ve ince cidarlı yapıya sahip ***Unguentarium Tip VIc*** açık yeşil veya renksiz camdan üretilmişlerdir. ***Unguentarium TipVIa***'ya göre gövde daha kısa, boyun ise uzun tutulmuştur. ***Unguentarium Tip VIb***'ye göre ise daha büyük boyutludur ve boyundan gövdeye geçişteki boğum daha yumuşatılmıştır. Ağız yine doğuya özgün bir şekilde, dışa çekilip tekrar içe katlanarak yapılmıştır. İtalya[1120], Corning Museum Koleksiyonu[1121], İsraeli[1122], Barkoczi[1123] benzer örnekleri incelemiş, MS 2. yüzyıla vermiştir. Adana Bölge Müzesi[1124], Tire Müzesi Koleksiyonu[1125], Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu[1126] eserleriyle benzerdir. Türkiye Şişe Cam Koleksiyonu[1127] eserinde boyun ve gövdeye geçiş aletle sıkıştırılmak yerine burularak belli edilmiştir. Fakat form olarak benzerdir. Bu araştırmalar ışığında ***Unguentarium Tip VIc*** örnekleri, **MS 1.-2. yüzyıllar arasına** tarihlenmiştir.

Unguentariuum Tip VId tipi içerisinde ele aldığımız 8 adet eserimiz vardır. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme tekniğinde üretilmiş eserlerimiz **Kat. No. 262-269'**da ayrıca incelenmiştir. Eserlerimizde özellikle yeşil ve tonlarındaki cam kullanılmıştır. Saydam ve ince cidarlıdırlar. Diğer tiplerden farklı olarak gövde iyice kısalmış ve boyun uzamıştır. Daha narin bir yapıya sahiptir. Isings, Form 82 B2 tipi

---

[1117] Erten Yağcı, E., 1990, s. 32, res. 29.
[1118] Stern, E. M., 1989a, s. 602, Res./Fig. 10 (11-13)
[1119] Stern, E. M., 1989a, s. 602.
[1120] Hayes, J., 1975 fig.20 no.625 (MS 1. yy son çeyreği)
[1121] Whitehouse, D., 1997, s. 133, no. 214 (MS 1.-2. yy)
[1122] Israeli, Y., 2003 no.246 (MS 1.-2. yy)
[1123] Barkoczi, L., 1996, s. 68,69, no. 183-186.
[1124] Stern, E. M., 1989a, Fig./Res. 7(1-6)
[1125] Gürler, B., 2000, s. 42, No.38 (MS 1.yy sonu 2. yy başı)
[1126] Akat, Y.,- Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984, s. 26, no. 124,127, Res. 55 (MS 2. yy)
[1127] CanavÜ., 1985, s. 49, no. 53 (MS 1. yy sonu 2. yy başı)

içerisinde incelenen eserlerin MS 1. yüzyıldan itibaren karşımıza çıktığını ve MS 3. yüzyıla kadar kullanıldığını belirtir[1128]. Barkoczi[1129]de incelediği form olarak eserlerimizle benzer özellikler gösteren bu tipi, MS 2. yüzyıla vermiştir. Hollanda-Heerlen Batı Mezarlığı benzer örnekleri MS 2. yüzyıla verilmiştir[1130]. Sagalassos[1131], Tire[1132], Anazarva[1133], Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu[1134]nda incelediğimiz örneklerle form ve teknik olarak benzerlikler göstermektedir. Özellikle **Kat. No. 262**'teki eserimiz tabana muhtemelen sonradan yapıştırılmış olan cam parçalarıyla diğerlerinden farklılık göstermektedir. Weinberg[1135] bu tip eserlerin fazla yaygın olmadığından bahsetmektedir. Bu mezar buluntularıyla beraber bu eserleri de MS 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıla vermiştir. Boynun uzaması, gövdenin iyice kısalması gibi genel form özelliklerine baktığımızda ve benzerleriyle karşılaştırarak değerlendirdiğimizde ***Unguentarium Tip VId***'yi **MS 2.-3. yüzyıllara arasına** verebiliriz.

Yapılan araştırmalar sonucunda eserimizin seramik benzerlerine rastlanmamıştır.

4. 10. 7. Armudi Gövdeli Unguentarium (Tip VIa, b)

Bu tip unguentariumlar form olarak dışarı çekilip içe katlanmış ağız, silindirik boyun, armudi gövde ve düz tabanlıdır. Serbest üfleme tekniğinde yapılan bu tip kaplar ince cidarlıdır ve genellikle açık yeşil, mavimsi renkler veya renksiz olarak üretilmişlerdir.

Kat. No. 270-287'de incelediğimiz ***Unguentarium Tip VIIa*** 18 adettir. Satın alma yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme tekniğiyle üretilen kaplar genellikle saydam ve ince cidarlıdır. **Kat. No. 271** siyah görünümlü ve yarısaydamdır. Genel itibariyle bakıldığında form olarak dışa çekilerek yuvarlatılmış bir ağız yapısı vardır. Silindirik

[1128] Isings, C., 1957, s. 99.
[1129] Barkoczi, L., 1988, s. 116, Taf. XVII, no. 204.
[1130] Isings , C., 1971, fig.15, no.15.
[1131] Lighfoot, C. S., "A Catalogue of the Glass Finds: Sagalassos 1990" *Sagalassos I First General Report on the Survey (1986-1989) and Excavations (1990-1991)*, (1993b), fig.123, no.57.
[1132] Gürler, B., 2000 s.63, no.80 (MS 1.yy sonu 2. yy başı)
[1133] Stern, E. M., 1989a, fig./res.7,5-6 (MS 2. Yy)
[1134] Akat, Y.,- Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984 s.27, no.133, res. 54/c (MS 2.-3. Yy)
[1135] Wenberg, G. D. 1969, s. 145.

ince boyundan armudi gövdeye geçerken aletle sıkılarak boğum oluşturulmuştur. Bu boğum bazılarında daha yüzeysel işlenmişken bazılarında derin verilmiştir. Taban her zaman hafif içe çöküktür. Birkaç tanesinde noble izi hala dururken, bazılarında tıraşlanarak yok edilmiştir. Genellikle açık yeşil renk kullanılmış, sadece yukarıda da bahsettiğimiz gibi **Kat. No. 271** siyah görünümlü olarak yapılmıştır. Isings[1136], Form 28a, Morin-Jean[1137] Form 22 grubunda incelemiştir. Ising'in yayınladığı Limburg cam eserleri arasında benzer bir örneği[1138] de MS 1.-2. yüzyıla tarihlemiştir. Suriye-Filistin[1139], Barkoczi'nin incelediği benzer eser[1140], Corning Museum Koleksiyonu[1141], Bergama Müzesi Koleksiyonu[1142], Tire[1143], Smintheion[1144], Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu[1145]nda ki benzerlerle form ve renk olarak karşılaştırmak mümkün olmuştur. Benzer örnekleri incelendiğinde yapım teknikleri, genellikle aynı tonda renklerin kullanılması ve form özelliklerinin paralel olmasından ***Unguentarium Tip VIIa*** **MS 1. -2. yüzyıla** tarihlenmiştir.

Unguentarium Tip VIIb ise 1 adettir. **Kat. No. 288**'de ayrıntılı ele alınan eser serbest üfleme tekniğiyle yapılarak aletle şekillendirilmiştir. ***Unguentarium Tip VIIa*** ile sadece gövdenin armudi olması bakımından benzemektedir. Bu tipimizde ağız dışa çekilip içe katlanarak ve üstten bastırılarak tabla şeklini almış, boyun kısalmıştır. Boyunda derin bir boğumla armudi gövdeye geçilmektedir. Orta kalınlıkta bir yapıya sahip eserde taban içe çökük olarak yapılmıştır. Yeşil renkli camdan bezemesiz üretilmiştir. Isings'in Form 133 olarak adlandırdığı eserin[1146] benzerlerinin Batı'daki mezarlarda olduğu fakat Batı'dan ziyade Yakın Doğu'da çok ciddi bir şekilde örneklerinin varlığından bahsetmiştir. Isings'in bahsettiği bu tip form olarak eserimizle benzer olmasına karşın boyut olarak **Kat. No. 286**'den daha büyüktür. Eserimizle boyut olarak ta benzer bazı örnekler Karanis'te MS 300'lere tarihlenen bir evde ortaya

[1136] Isings, C., 1957, s. 42, Form 28a.
[1137] Morin- Jean, 1922-23, s. 73, Fig. 66.
[1138] Isings, C., 1971 fig.15, no.6.
[1139] Hayes, J., 1975, s. 72, no. 242, pl. 16 (MS 1.yy)
[1140] Barkoczi, L., 1996, s. 60, no. 151, (MS 1.-2.yy)
[1141] Whitehouse, D., 1997, s. 132, no. 212 (MS 1.-2.yy)
[1142] Atila, C.,-Gürler, B., 2009, s. 36, Kat. No.39 (MS 1. Yy)
[1143] Gürler, G., 2000, s. 33, no. 20 (Yeniçiftlik ve Atalan köyü arasında bulunan lahitten, MS 1. yy 3. Çeyreği-erken 2. yy)
[1144] Gençler, Ç., 2000 s. 25,26, Kat. No. 9 (MS 1.yy)
[1145] Akat, Y.,-Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984 res.78 (MS 1. yy)
[1146] Isings, C., 1957, s. 161.

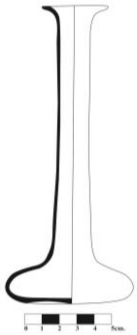
çıkarılmıştır[1147]. Başka bir benzer örneği Yunanistan-Thessaloniki'de[1148] bulunmuştur. Macaristan'da hem boyut hem form olarak benzer bir örnek ise, MS 5. yüzyıla tarihlenmektedir[1149]. Araştırmalarımız sonucunda fazla yaygın olmadığını düşündüğümüz eserimizi **MS 4. yüzyıl- erken 5. yüzyıl**a tarihleyebiliriz.

Cam unguentariumlar içerisinde ***Unguentarium Tip II, IV, V, VI, VII***'nin seramik karşılığı "bulbous tipi" unguentariumlardır. Bu tip seramik unguentariumlar MÖ 1. yüzyılın 2. yarısından itibaren görülmeye başlar. Fakat buluntuların yoğunluğu itibariyle en yoğun kullanımı MS 1. yüzyılda olduğu anlaşılmaktadır. Bu tip seramik unguentariumlar camlarda da olduğu gibi farklı boyutlarda üretilmişlerdir. Camlarda genellikle kaide yokken seramiklerde bazen kaideli bazen düz tabanlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemlerde cam üfleme tekniğinin ortaya çıkmasıyla camlar seramik unguentariumların önüne geçmiştir[1150]. Hem Anadolu hem de Anadolu dışında kazı ve müzelerde oldukça fazla olarak karşımıza çıkan bu tip unguentariumların benzer örneklerini Parion[1151], Kyzikos[1152], Daskyleion[1153], Stratonikeia[1154], Patara[1155] gibi merkezlerde görmekteyiz.

Seramik benzerlerine baktığımızda yine soğan gövdeli unguateiumlarla karşılaştırmamız mümkün olmaktadır. MS 1. yüzyıl sonu 2. yüzyıl başlarına tarihlenen ve oldukça yoğun olarak karşımıza çıkan bu örnekleri Parion[1156], İzmir Müzesi Koleksiyonu[1157], Stratonikeia'da[1158] görmekteyiz.

[1147] Harden, D. B., 1936 s. 186.
[1148] Antonaras, A. C., 2006 s.77 fig.6.
[1149] Barkoczi L., *Pannosiche Glasfunde in Ungarn*, Budapest, 1988, s. 140, no. 298.
[1150] Stojanoviç, V. R. A., "The Chronology and Function of Ceramic Unguentaria" *American Journal of Archaeology*, Vol. 91, No. 1 (1987), s.111.
[1151] Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 88, Kat. No. 112-197; Ergürer, H. E., 2012, s. 29-52, Kat. No. 5-109.
[1152] Koçhan, N., Meral, K., Güneş, F., 2008, s. 163-176.
[1153] Bakır, T., 1988, fig. 17.
[1154] Boysal, Y.,-Kadıoğlu, M., "1997 Yılı Stratonikeia Nekropol Çalışmaları", *KST* 20, C. 2, 1998 (1999), s. 227, Resim 6.
[1155] Dündar, E., 2006, Kat. No. U133-U141.
[1156] Ergürer, H. E., 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
[1157] Günay, G., İzmir Müzesi'nde Bulunan Unguentariumlar, 1989, Çiz. XVIII: c, Levha XVIII: b,c.
[1158] Baldıran, A., Stratonikeia Nekropol Buluntuları, 1990, Levha VIII: 7, res. 57.

4. 10. 8. Şamdan (Çan) Biçimli Unguentarium (Tip VIIIa, d)

Şamdan biçimli unguentariumlar genel itibariyle dışa çekilip sonra içe katlanarak düzleştirilmiş geniş ağız, uzun silindirik boyun ve adını almış olduğu şamdan veya çan biçimli gövde ve genellikle içe çökertilmiş bir tabana sahiptirler. Boyunun gövdeden daha uzun olması en belirgin özelliklerinden birisidir. Yükseklikleri yaklaşık 10 cm. -20 cm. arasında değişen bu formda genellikle açık yeşil ve mavimsi renkler kullanılmış, bezemeye ise, yer verilmemiştir. Serbest üfleme tekniğinde yapılan bu tip unguentariumlar aletle şekillendirilmiştir. MS 1. -3. yüzyıllar arasında üretim yapılmıştır. Şamdan biçimli unguentariumların uzun boyunlarından dolayı kozmetik ürünlerinin (çeşitli kokular, değerli yağlar ve parfümler) saklandığı kap olarak yorumlanmıştır[1159]. Öyle ki boynun uzunluğu içerisindeki maddenin ölçülü bir şekilde dökülmesini ve kolayca buharlaşmamasını sağlamaktadır. Form olarak bakıldığında ölçülerinin büyük olması ve taşınmasının zor olmasından insanların üzerinde taşıdığı değil de evde kullanılan bir form olduğu anlaşılmaktadır. Bu tip unguentariumların da genellikle mezarlarda ortaya çıkmış olması ölü hediyesi olarak ta kullanıldığını göstermektedir.

Bu tip unguentariumlar Roma İmparatorluğu'nun daha çok doğusunda karşımıza çıktığından üretim yerinin Suriye-Filistin ve Kıbrıs olabileceği üzerinde durulmuştur[1160]. Anadolu'ya baktığımız da ise; hemen hemen her müzede ve kazıda bulunmasından Anadolu'da da üretildikleri konusunda bulgular[1161] vardır.

Kahramanmaraş Müzesi unguentariumları arasında şamdan biçimliler 13 adettir. Bunlar kendi içerisinde de 4 ayrı tipte incelenmiştir. Özellikle gövde işlenişi bakımından farklılıklar göstermektedir. **Kat. No. 289-301**'de incelediğimiz eserler satın alma yoluyla müzeye kazandırılmıştır. Serbest üfleme tekniğinde yapılıp, aletle şekillendirilen unguentariumlar 4 ayrı tipte ele alınmıştır.

Unguentarium Tip VIIIa 8 adettir. **Kat. No. 289-296** arasındaki kaplar genel form itibariyle dışa çekilip, tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, uzun ve silindirik

[1159] Vessberg, O., 1952, s. 136, Erten Yağcı, E., 1993, s. 143.
[1160] Stern, E. M., 1977, s. 76.
[1161] Benzerlerine eserlerimizin karşılaştırma kısmında değinilecektir.

boyun ve tamamının 1/3'ü kadar şamdan şekilli gövdelidir. Taban "vurma dip" dediğimiz içe çökertilmiş tabandır. Genellikle yeşil ve tonlarının kullanıldığı bu tip, bezemesiz üretilmiştir. Isings[1162], Form 82 A1 grubu altında incelemiştir. Özellikle doğu ülkelerinde geliştirilen formun mezar buluntu örnekleriyle karşılaştırdığında MS 1. yüzyıl sonlarından 3. yüzyıla kadar kullanıldığı ifade edilmiştir. Morin-Jean[1163] ise, bu formu Form 22 adı altında inceleyerek aynı tarihleri önermiştir. Elaiussa Sebaste 2003-2004 yılı kazılarında kaya mezarlarından çıkarılan özellikle form olarak benzer unguentariumlar MS 1. yüzyıl sonu 2. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir[1164]. Barkoczi'nin Macaristan eserlerini incelediği yayındaki özellikle şamdan gövdesiyle benzer fakat boyunda gövdeye geçişin daha derin olduğu örnek[1165] MS 2. yüzyıla, form ve teknik benzerlikler gösteren Kıbrıs örneği[1166], MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bergama Müzesi Koleksiyonu[1167]nda yer alan benzer eserler gövdenin biraz daha basık olmasıyla farklılık gösterse de; temel form olarak benzerlikler taşımaktadır ve MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Tralles Batı Nekropolü 2007 yılı buluntuları arasında ortaya çıkan ve özellikle Kat. No. 293 ile benzer olan örnek, MS. 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir[1168]. Ayrıca Tire Müzesi Koleksiyonu[1169], Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu[1170] gibi birçok müze ve koleksiyonlarda benzerlerine rastlamak mümkündür. ***Unguentarium Tip VIIIa*** yapılan incelemeler sonucunda, **MS 1. yüzyıl sonu 2. yüzyıl başlarına** tarihlemeyi uygun buluyoruz.

3 adet olan ikinci tipimiz ***Unguentarium Tip VIIIb*** olarak adlandırılmıştır. **Kat. No. 297-299** arasındaki eserlerimizde gövde neredeyse zemine yapışık olacak kadar bastırılmıştır. ***Unguentarium Tip VIIIa*** ile aynı tip ağız ve boyun özelliğine sahip bu tipte de renk olarak açık yeşil ve renksiz cam kullanılmıştır. Isings, Form 82B2 grubunda ele alınan tipin ilk örnekleri[1171] MS 1. yüzyıl mezarlarında ortaya

[1162] Isings, C., 1957, s. 97,98.
[1163] Morin-Jean 1922-23, s. 75, fig. 73B.
[1164] Gençler, Ç., 2011 s. 247, fig. 7.6-8; Gençler, Ç., 2009, s. 55, Kat No. 116-122.
[1165] Barkoczi, L., 1988, s. 125, taf. XIX, no. 241.
[1166] Oliver, Jr. A., 1992, fig. 2, no. 1-7, fig. 4, no. 1,4.
[1167] Atila, C.,-Gürler, B., 2009, s. 102, no. 168, 169.
[1168] Yaylalı, A., 2008, s. 40, Res. 14.
[1169] Gürler, B., 2000 s.42, no.37 (MS 1. yy sonu-2. yy başı).
[1170] Akat, Y.,-Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984, Res. 75, no. 180
[1171] Isings, C., 1957, s. 99.

çıkarılmış ve MS 3. yüzyıla kadar kullanıldığından bahsetmektedir. Kıbrıs örneklerini inceleyen Hayes her yönüyle eserimizle benzerlik gösteren örneklerini MS 2. yüzyıl sonu-3. yüzyıl başlarına[1172], Scotland Müzesi Koleksiyonu içerisinde yer alan benzer başka bir örnek MS 2.-3. yüzyıla[1173], Honey'in incelediği başka bir Kıbrıs örneği[1174] de form itibariyle eserimize benzemektedir ve MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Anadolu'da çok yaygın olmayan formun yakın bölgelerden ithal edildiği düşüncesi ağır basmaktadır ve **Kat. No. 297-299**, **MS 2. yüzyıl sonu-3. yüzyıl başına** tarihlenmiştir.

Unguentarium Tip VIIIc olarak adlandırdığımız diğer bir grubumuz **Kat. No. 300**'de incelenmiştir. Form olarak dışa çekilerek tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, uzun, silindirik boyundan gövdeye geçişte alet izi, geniş şamdan biçimli gövde ve içe çökük tabanlıdır. Serbest üfleme tekniğinde yapılıp aletle şekillendirilmiştir. Açık yeşil renkli camdan üretilen form bezemesizdir. Lancel eserimizi Tipasa örneklerini incelediği yayınında[1175] Form 17 tipiyle MS 2.-3. yüzyıla tarihlemiştir. Isings[1176], Form 82A2 olarak adlandırdığı benzer tiplerin çok yaygın bir unguentarium tip olduğunu ve net bir tarih verilmesinin zor olacağını belirtmiştir. MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl arası örneklerle bu fikrini desteklemiştir. Bergama Müzesi Koleksiyonu'ndaki gövdenin biraz daha toplu olmasıyla farklılık gösteren bir örnek[1177] MS 2. yüzyıl ortalarına, Tire Müzesi Koleksiyonu'na müsadere yoluyla gelen ve sadece ağız kısmındaki akıtmalıkla farklılık gösteren benzeri[1178] MS 2. yüzyılın 2. yarısına, Hatay Müzesi Koleksiyonu örnekleri[1179], Kıbrıs örnekleri[1180] MS 2.-3. yüzyıllara tarihlendirilmiştir. Yaygın olarak karşımıza çıkan eserin Anadolu'da da üretiminin yapıldığını düşünerek örneğimizi **MS 2.-3. yüzyıllara** verebiliriz.

Unguentarium Tip VIIId eserimiz 1 adettir. **Kat. No. 301**'de ayrıntılı ele alınmıştır. Formunu incelediğimizde dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız,

---

[1172] Hayes, J., 1975 s.127, pl.33, no. 506.
[1173] Lightfoot, C. S., 2007, s. 173, no. 447.
[1174] Honey, W. B., 1946, s. 28, Plt. 7D; Oliver, Jr. A., 1992, s. 119, fig.3, no. 4 (Mezar buluntusudur ve MS 2.-3. yüzyıla tarihlenir.
[1175] Lancel, L., 1967, s. 17, no. 137.
[1176] Isings, c., 1957, s. 98.
[1177] Atila, C.,-Gürler, B., 2009 s.105, kat.no.172.
[1178] Gürler, B., 2000, s. 60, no. 73.
[1179] Hatay Müzesi Env. No. 9559; Erten Yağcı, E., 1990 s.107, no.30 (MS 2. yy)
[1180] Oliver, Jr. A., 1992, s. 119, fig. 3.7, Mezar 170, no. 19

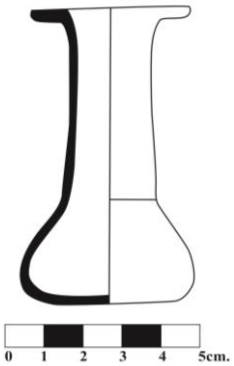
uzun, gövdeye doğru hafif genişleyen silindirik boyun, oldukça geniş ve basık gövde ile halka kaideye sahiptir. ***Unguentarium Tip VIIIc*** ile genel itibariyle benzerlikleri vardır fakat gövdenin daha geniş ve basık tutulması ile halka kaide üzerinde olmasıyla farklılıklar gösterir. Yunanistan-Thessaloniki'deki örneklerle[1181] gövde ve halka kaide yönünden benzerlikler yansıtırken; MS 2. 3. yüzyıla tarihlenen Yunanistan örneğinde farklılık olarak basit kesme ağız kullanılmıştır. Rusya-Gorny&Mosch Koleksiyonu içerisinde yine gövde ve kaide benzerlikleri olan fakat gövdeye doğru daralan boyun ve ateşe tutularak yuvarlatılan ağızla farklılıklar gösteren örnekte[1182] MS 1.-3. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir. Stern'in çalışmaları arasında yer alan Adana-Yumurtalık eserleri arasındaki benzer bir örnek[1183] Corning Museum Koleksiyonu'nda yer alan ve basit kesme ağzıyla örneğimizden ayrılan benzer örnek MS 2.-3. yüzyıllara tarihlenmiştir[1184]. Theselya-Volo ve Nea Anchialos buluntuları arasındaki benzer bir örnek[1185] boyunun ince ve uzun tutulması ve ağızın düz kesme yapılmasıyla farklılık göstermektedir. Yüksel Erimtan Koleksiyonu ve Türkiye Şişecam Koleksiyonu içerisindeki eserlerle düz kesme ağız ve huni şekilli boyun dışında özellikle gövde ve kaide yönünden benzerdir[1186]. Silifke Müzesi'nde yer alan ve Pazarkaşı Kaya mezarı buluntuları arasındaki benzer bir örnekte gövdenin biraz daha yüksek olmasıyla farklılık göstermektedir[1187]. Bir mezar buluntusu olan ve MS 100'e tarihlenen Sardes örneğiyle form ve teknik olarak neredeyse birebir benzerlikler göstermektedir[1188]. Form özellikleri, renk kullanımı ve yapım teknikleri yönünden benzerleriyle kıyasladığımızda eserimizin çok yaygın olarak kullanılmadığını söyleyebiliriz. ***Unguentarium Tip VIIId*** için özellikleri ve benzerleri yardımıyla **MS 2.-3. yüzyıl** tarihi önerilmiştir.

Şamdan gövdeli olarak tanımladığımız cam unguentariumların seramik örnekleri çok yaygın kullanılmamakla birlikte en yoğun MS 1. yüzyıl sonları ile MS. 2. yüzyıl başları arasında kullanılmıştır. Seramik olarak baktığımızda en yoğun grubun

[1181] Antonaras, A. C., 2006 s.76 fig.4.49.
[1182] Pyatygin, A., 2012 s.114, no.158b.
[1183] Stern, E. M., 1984, pl. 136, fig.4 (Bkz. Whitehouse, D., 1997, s. 181, no. 319)
[1184] Whitehouse 1997, s. 181, no. 319.
[1185] Weinberg, G.D., "Evidence for Glass Manifactura in Ancient Thessaly" *AJA* 66, (1962), s. 132, Fig. 12.
[1186] Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, s. 126, no. 73 (MS 3.-4. yy); Canav, Ü., 1985, s. 61, no. 87.
[1187] Erten, E., 2013, s. 51, resim 4, Müz. Env. No. 2333 (MS 2.-3. Yy)
[1188] Saldern, A. Von., 1980, s. 23, no. 123.

Alanya Müzesi Koleksiyonu[1189] içerisinde olduğu görülmektedir. İzmir Müzesi Koleksiyonu[1190], Hadrianopolis (Edirne)[1191], Parion[1192], Metropolis[1193] örnekleri de MS 1.-2. yüzyıllara arasına tarihlendirilmiştir.

4. 10. 9. Makara Biçimli Unguentarium (Tip IX)

Ağız kenarı, dışa çekilip sonra tekrar içe katlanarak düzleştirilen, silindirik boyunlu, makara tipi gövdeli ve düztabanlı formlardır. Özellikle ağız ile gövde genişliğinin eşit olmasından "makara tipi" adıyla anılmaktadır. Göze çarpan özelliklerinden bir diğeri ise kalın ve koyu yeşil renkli camlardan üretilmiş olmalarıdır. Kalın olmasından anlaşılmaktadır ki; bu tip unguentariumlarda sağlamlık daha ön planda tutulmuştur. Çünkü boyutlarına göre daha az miktarda sıvı alabilmektedirler. Serbest üfleme tekniğinde yapılan makara biçimli unguentariumlar aletle şekillendirilmişlerdir. Bu tip unguentariumlarda genelinde olduğu gibi sıvıların muhafaza edilmesi ve mezarlara ölü hediyesi amacıyla üretilmişlerdir. MS 1.-4. yüzyıllara arasına tarihlenen örnekleri Roma'nın hem batı, hem de doğusunda bilinmektedir; fakat yoğunlukla ortaya çıktığı yer doğu topraklarıdır[1194]. Harden, Karanis buluntularını incelediği çalışmada makara biçimli unguentariumların erken örneklerinin yoğun olarak ele geçmesinden bu tipin iç kalıp teknikte yapılmış kapların serbest üfleme tekniğinin ortaya çıkmasıyla devamı niteliğinde olduğunu savunmuştur[1195]. Yine diğer unguentariumlarda da bahsettiğimiz gibi Anadolu'da da yaygın bir tipi oluşturması makara biçimli unguentariumların Anadolu üretimi olabileceğini de akla getirmektedir.

Kahramanmaraş Müzesi Koleksiyonu içerisinde 9 adet makara biçimli unguentarium bulunmaktadır. ***Unguentarium Tip IX*** içerisinde ele alınan eserler serbest üfleme tekniğinde yapılıp aletle şekillendirilmişlerdir. Eserler satın alma

---

[1189] Laflı 2003, taf. 159b- 162d.
[1190] Günay1989, s. 76, 77: Levha XXV- XXVI.
[1191] Leyla Atlı- Akbuz, Hadrianopolis Roma Dönemi Seramiği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2008, Lev. 24, şek. 83.
[1192] Ergürer 2012, s. 55, Kat. No. 115,116, Ergürer 2013, s. 140, Resim 185, 10. Grup.
[1193] Eda Güngör, Metropolis Kenti Ada 7 İçerisindeki Konut Seramiği, (Yayımlanmamış Yüksek LisansTezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2005, s. 134, Lev. 42, No. 254.
[1194] Isings 1957, s. 41,43.
[1195] Harden 1936, s. 274, 275, no. 1.

yoluyla müzeye kazandırılmıştır. **Kat. No. 302-310** arasında ayrıntılı incelediğimiz eserlerimiz serbest üfleme tekniğinde yapılmış ve aletle şekillendirilmiştir. Yarı saydam ve kalın cidarlı örneklerin hepsi tamdır. Eserler form olarak, dışa çekilip sonra tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş geniş ağız, gövdeye göre uzun tutulan silindirik boyun, tipin adını aldığı makara biçimli gövde ve düz tabanlı bir yapı gösterir. Boyundan gövdeye geçişte belirgin şekilde aletle sıkıştırılarak yapılmış boğum vardır. Üretimlerinde özellikle koyu yeşil olmak üzere yeşilin tonlarındaki cam kullanılmıştır.

Barkoczi[1196] Macaristan örneklerini MS 2. yüzyıla tarihlerken, Hayes[1197] ***Unguentarium Tip IX*** örneklerine benzer Suriye ve Filistin örneklerini, Harden[1198] Karanis kazılarında çıkarılan makara biçimli unguentariumları MS 3. yüzyıla tarihlemiştir. Adana-Anazarva Nekropolü[1199], Afyon Müzesi Koleksiyonu[1200], Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonu[1201], Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu[1202], Fethiye Müzesi Koleksiyonu[1203], Gaziantep Müzesi Koleksiyonu[1204], Hatay Müzesi Koleksiyonu[1205], Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu[1206], Türkiye Şişecam Koleksiyonu[1207] renk, yapım tekniği, kalın ve masif yapılarıyla karşılaştırdığımızda özellikle Suriye-Filistin ve Anadolu örnekleriyle benzerlik göstermesi Anadolu'daki özellikle Kilikya bölgesi üretimlerin Suriye-Filistin'den etkilenerek üretildiğini gösterir ve form özellikleri göz önünde tutularak ***Unguentarium Tip IX*** örnekleri**, MS 3. yüzyıla** tarihlenir.

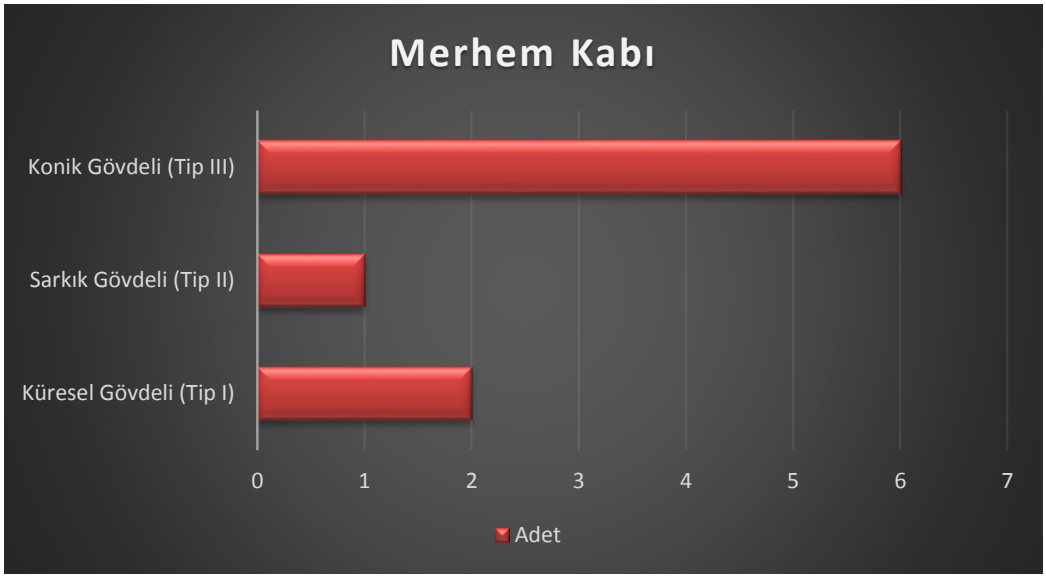
Yapılan araştırmalar neticesinde makara tipli cam unguentariumların seramik benzerlerine rastlanmamıştır.

[1196] Barkoczi, L., 1988, s. 130, Taf. LXXXII, no. 259,262.
[1197] Hayes, J., 1975, plt. 17, no.166.
[1198] Harden, D. B., 1936, s. 266, no. 815, 817, 818 tip-c, lev. 10-20.
[1199] Adana Müzesi, Env. No. 42.11.1973.
[1200] Lightfoot, C. S., 1989, s. 36, no.34, fig. 3/4, pl. 4/2, Env. No. 2217 (MS 3. yy)
[1201] Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Env. No. 2647, 18434, 96.1.67, 20.84.68, 115.202.68, 126.2.70.
[1202] Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi, Env. No. 2.3.85, 3.3.85, 4.3.85, 5.3.85, 6.3.85.
[1203] Fethiye Müzesi Env. No. 833.
[1204] Gaziantep Müzesi Env. No. 126.101.74.
[1205] Hatay Müzesi, Env. No. 16090; Yağcı 1990 s. 32,107, res. 31 (MS 3. yy)
[1206] Akat, Y.,- Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984, s. 27,28, no. 140,159, res. 60,64 (MS 2.-3.yy)
[1207] Canav 1985, s. 57, no. 78.

4. 11. Merhem Kapları (Tip I-III)

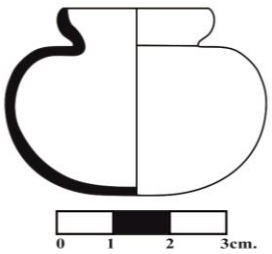
Küçük boyutlu ve değişik formlarda olan bu tip kaplar özellikle merhem ve pahalı kremlerin muhafaza edildiği kaplardır. Birçok küçük, bodur kaplar bu katagoriye girebilir. Bazı örnekleri içlerinde bronz ve camdan karıştırma çubuğuyla ortaya çıkarılmıştır[1208]. Büyük boyutlu olanları urne olarak kullanılmıştır[1209].

Kahramanmaraş Müzesi cam eserleri arasında küçük bir kısmı oluşturan bu tip kaplardan toplamda 9 adet bulunmaktadır. Eserler Müzeye satın alma yoluyla kazandırılmıştır. Form yapılarına göre 4 ayrı tipte **Kat. No. 311-320** ayrıntılı olarak incelenmiştir **(Tablo 6, Grafik 9)**.

Grafik 9: Merhem Kaplarının Tiplere Göre Dağılımı

4. 11. 1. Küresel Gövdeli Merhem Kabı (Tip I)

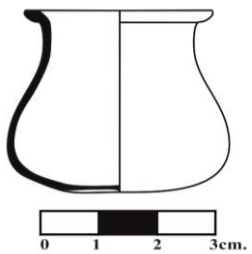

Kat. No. 311-312'de incelediğimiz ve ***Merhem Kabı Tip I*** olarak ele aldığımız eserlerimiz toplamda iki adettir. **Kat. No. 311** dışa çekilip içe katlanarak yuvarlatılmış ağız yapısına sahiptir. Kısa boyunlu kabın gövdesi soğan şekillidir. Serbest

[1208] Isings, C., 1957, s. 86, Form 67a; Rohde, E., 1980, s. 185, Abb. 99; Akat, Y.,-Fıratlı, N.,-Kocabaş, H., 1984, s. 24, 25, no. 48-51; Canav, Ü., 1985, s. 36, no. 15; Stern, E. M., 1989a, s. 601, Fig./Res. 10/9, 10.
[1209] Isings, C., 1957, s. 86, Form 67a; Rohde, E., 1980, s. 174, Abb. 68.

üfleme tekniğinde yapılıp aletle şekillendirilen kapta açık yeşil renk kullanılmıştır. **Kat. No. 312** ise diğerinden hem renk hem de boyun yapısı olarak farklılıklar gösterir. Bu tipimizde boyun yoktur dışa çekilip içe katlanarak yuvarlatılmış ağızdan direk soğan şekilli gövdeye geçiş sağlanmıştır. Basık omuz yapısı vardır. Isings Form 68 içerisinde incelenen bu tipin MS 1.-2. yüzyıllar arasında kullanıldığını belirtmektedir[1210]. Limburg örneklerinde 620 Env. No.lu eser[1211] **Kat. No. 311** ile Bl.20 Env. No.lu eser[1212] ise **Kat. No. 312** ile oldukça benzerdir. MS 2. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir. İsrail örneklerinden benzer bir eser form ve özellikle boyun kısmının olmaması ve basık omuz yapısıyla **Kat. No. 312** ile benzer MS 2. yüzyıla verilmiştir[1213]. Bergama Müzesi Koleksiyonu'ndaki MS 2. yüzyıla tarihlenen 3973 Env. No.lu eser[1214] **Kat. No. 311** örneğimizle benzeşmektedir. Scotland Museum Koleksiyonu[1215], Hatay Müzesi Koleksiyonu[1216], Gaziantep Müzesi Koleksiyonu[1217], Macaristan[1218], Berlin Koleksiyonu[1219] içerisinde yer alan benzer örnekler **Kat. No. 312** ile ağız kısmının gövdeden geniş tutulması farklılığının dışında genel anlamda aynı özellikleri göstermektedir. Anazarva'dan ortaya çıkarılan benzer örnekler ise; Stern tarafından MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir[1220]. Tüm bu benzerlikler göz önüne alınarak ***Merhem Kabı Tip I*** **MS 1.-2. yüzyıla** tarihlenmiştir.

4. 11. 2. Sarkık Gövdeli Merhem Kabı (Tip II)

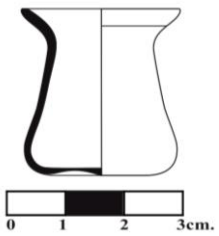

Kahramanmaraş Müzesi Koleksiyonu içerisinde ***Merhem Kapları Tip II*** 1 adettir. Satın alma yoluyla müzeye kazandırılmıştır. **Kat. No. 313**'de ayrıntılı ele alınan eserimiz de, saydam ve ince cidarlı, yeşil renkli cam kullanılmıştır ve bezemesiz üretilmiştir. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, adını aldığı sarkık gövdeye hafif içe çökük tabanlıdır. Fazla

[1210] Isings, C., 1957, s. 88.
[1211] Isings, C., 1957, s. 88, Form 68; Isings, C., 1971, s. 89, no, 241, fig. 22.
[1212] Isings, C., 1971, s. 90, no, 243, fig. 22.
[1213] Hayes, J., 1975, s. 57, fig. 3, no. 141.
[1214] Hayes, J. W., 1975, Fig. 3, No. 141; Saldern, A., 1980, Plate 22, No. 135; Atila, C.-Gürler, B., 2009, s. 120, Kat. No. 189.
[1215] Lightfoot, C. S., 2007, s. 114, no. 266
[1216] Erten Yağcı, E., 1990, s. 108, no. 33.
[1217] Gaziantep Müzesi Env. No. 029.11.77- Env. No. 013.23.94.
[1218] Barkoczi, L., 1988, s. 205, Taf. CXI, no. 515 (MS 2. yy başları)
[1219] Rohde, E., 1980, s. 174, Gruppe E, Abb. 69 (MS 1.-2. yy)
[1220] Stern, E. M., 1989a, s. 602, Res. /Fig. 12 (1, 2, 6)

örneğine rastlayamadığımız eserin en yakın benzerleri bölgesel olarak ta yakınlık gösteren Adana-Anazarva kazılarında ortaya çıkmıştır. Şuan Adana Bölge Müzesinde yer alan örnekler Stern tarafından incelenmiş ve benzer başka bir örneğinin de Köln'de olduğu ifade edilmiştir[1221]. Köln'deki örneğin İmparator Traian (MS 98-117) sikkesiyle birlikte bulunmasından, bu kaplar da MS 2. yüzyıla verilmiştir. Stern'de bu bilgilere dayanarak Anazarva örneklerini MS 2. yüzyıla tarihlemiştir. Anazarva örnekleriyle birebir benzer olan **Kat. No. 313,** ***Merhem Kabı Tip II*** örneğimiz de bu saptamalarla **MS 2. yüzyıla** verilmiştir.

4. 11. 3. Konik Gövdeli Merhem Kabı (Tip III)

"Merhem Kabı Tip III" olarak adlandırdığımız formdan Müze'de 6 adet bulunmaktadır. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme tekniğiyle yapılmış bu kaplar saydam ve ince cidarlıdır. Genellikle açık yeşil ve mavimsi yeşil renkli camdan üretilen merhem kapları bezemesizdir. **Kat. No. 314-319**'deki eserler genel form itibariyle Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, konik gövde ve düz tabandan meydana gelmektedir. Erten, bu tipleri minyatür kap olarak tanımlamıştır. Silifke[1222], Anazarva[1223], Hatay[1224], Gaziantep Müzesi[1225] bunların dışında Anadolu ve Anadolu dışındaki kazı ve müzelerde oldukça fazla görülen bir formdur[1226]. Benzer örnekleri incelediğimizde Anadolu'da özellikle Kilikya bölgesinde yoğun bir şekilde karşımıza çıktığını görmekteyiz. Bu da bize formun bölgede üretildiğini göstermesi açısından önemlidir. Tarihleme konusunda da mezar konteksleri incelendiğinde ***Merhem Kabı Tip III***'ü **MS 2. yüzyıla** vermek doğru olacaktır.

Bu tiplerin dışında, satın alma yoluyla Müzeye gelen, hatalı üretimden dolayı form deformasyonunun olduğunu düşündüğümüz 1 adet krem kabı vardır. **Kat. No.**

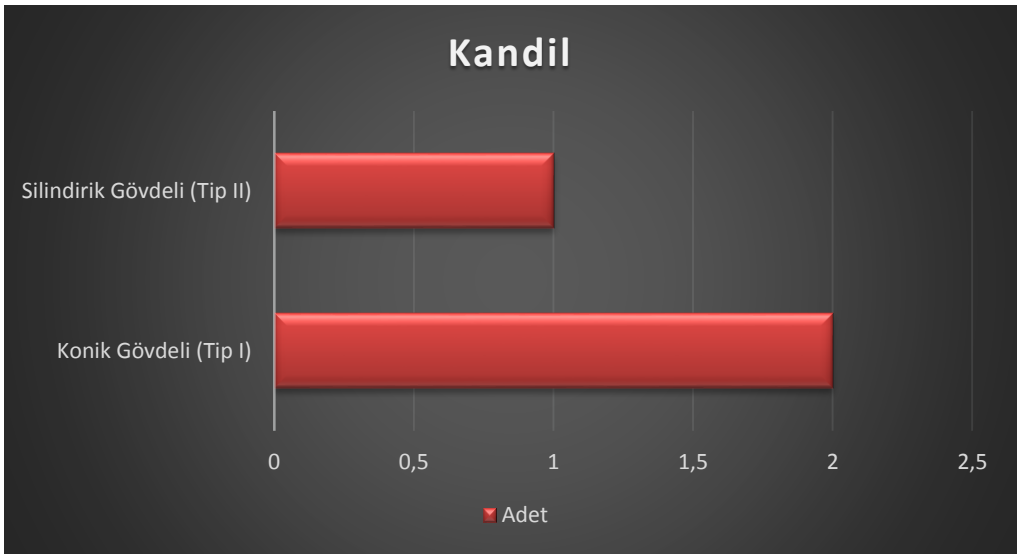
[1221] Stern, E. M., 1989a, s. 602, Res./Fig. 12 (2, 3).
[1222] Erten, E., 2013, s. 44, Resim 3.
[1223] Stern, E. M., 1989a, s. 602, Res./Fig. 11(11,12).
[1224] Yenisoğancı, H.V., "Reyhanlı-Esentepe Kaya Mezarları Kurtarma Kazısı" *I. Müze Kurtarma Kazıları Semineri,* 1991, s. 217, res. 11 (Esentepe 3 nolu mezarda bulunmuş)
[1225] Lightfoot, C. S.,-Arslan, M., 1992, s. 213, 214, no. 141,142.
[1226] Royal Ontario Museum-Toronto (Bkz. Hayes, J., 1975, s. 140, pl.135, no. 583,584); Yale University Art Galery (Bkz. Matheson, S. B.., *Ancient Glass in the Yale University Art Gallery,* New Haven 1980, s. 67,68, no. 175,176); Corning Museum (Bkz. Whitehouse, D., 1997, s. 146, no. 246); Yunanistan (Bkz. Antonaras, A. C., 2006 fig.5, no. 493).

320 içerisinde incelediğimiz eserin dip kısmı az da olsa formun niteliğini yansıtmakta ve dik kenarlı bir kap olabileceğini göstermektedir. Deformasyon boyundan yukarı kısımda olduğundan kabın tam formu ve üretim tarihi konusunda bilgi vermek güçtür.

Merhem kapları olarak gruplandırdığımız eserlerin seramik karşılıklarına birebir olarak rastlanmamıştır. Fakat az da olsa böylesine küçük boyutlu seramik kaplar bulunmaktadır. MS 2. yüzyıla tarihlenen ve Kilikya örneği[1227] olan bir seramik kap parçası ***Tip I***'deki örneklerimize özellikle ağız ve boyuna geçiş kısmıyla benzerlik göstermektedir.

4. 12. Kandiller (Tip I-II)

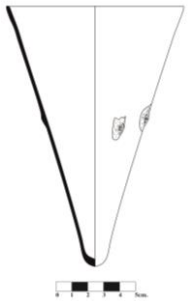
Cam kandiller MS 4. yüzyıldan itibaren kilise, sinagog ve diğer yapılarda sevilerek kullanılmış bir formdur. Kahramanmaraş Müzesi cam eserleri arasında 2 adet yer alan bu form iki farklı tiptedir **(Tablo 6, Grafik 10).**

Grafik 10: Kandillerin Tiplere Göre Dağılımı

[1227] Laflı, E., 2003, taf. 9-b.

4. 12. 1. Konik Gövdeli Kandil (Tip I)

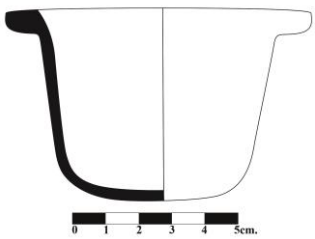
Konik gövdeli kandiller MS 4. yüzyılın 2. yarısından MS 6. yüzyıla kadar kullanılmışlardır. Bu tip kandillerin ağız kısımları genellikle aleve tutularak yuvarlatılmış veya işlenmemiştir. Ağızdan aşağıya doğru daralarak inen konik şekilli gövde ve dar bir tabana sahiptirler. Kalın cidarlı olan bu tip serbest üfleme tekniğinde yapılmıştır. Bazı örnekler üzerinde siyah veya koyu mavi renkli camdan damla bezek veya aletle kazıma tekniğinde yapılmış yatay yivler bulunmaktadır. Araştırmalar sonucunda sonradan aplike edilmiş damla bezekler üçgen ya da çiçek oluşturacak şekilde veya büyük damlacıklar şeklinde yerleştirilmiştir. Filistin (Jalame)'de bu tip kandillerin üretiminin yapıldığı cam atölyesinin varlığı bilinmektedir[1228]. Bu üretimlerinde özellik olarak yatay yivlerle bezeli kandiller varken, Mısır (Karanis) kandilleri damla bezeklerle süslenmiştir. Konik gövdeli kandiller genellikle renksiz camdan yapılmışken; bezemeler siyah ya da koyu mavi renkli camdan yapılmıştır. Bu tip formlar kandil olarak kullanılmalarının yanında özellikle ağız kenarı yuvarlatılmış olanlar içki kabı (Kadeh) olarak ta kullanılmışlardır. Stern özellikle bu formun Avrupa'da sevilen bir içki kabı olduğunu ve Sicilya mezarlarına bardak amacıyla konulduğunu belirtmektedir[1229]. Fakat daha çok kandil olarak kullanıldığını gösteren belgeler arasında Karanis kazılarında bulunmuş kandillerin içerisindeki yağ kalıntıları ve İsrail'de bulunan Hammat Tiberia Sinegog'unu süsleyen mozaik üzerindeki şamdan içine yerleştirilmiş cam konik kandil[1230] motifleri gösterilebilir **(Foto. 45).** Mozaik üzerinde kandillerin nasıl durduğu tam belli olmasa da sabitleyen bazı parçaların olması gerekmekteydi ki "polykandelon" adı verilen bu tip kandil taşıyıcılarından, Sardes'te de ortaya çıkarılmıştır[1231]. Tekli olarak ta kullanılmış olabileceğini düşündüğümüz bu tip kandiller, ayaklıklar üzerinde durdurulmuş olmalıydı.

Konik gövdeli kandiller çalışmamız içerisinde 2 adetten oluşmaktadır. Satın alma yoluyla müzeye kazandırılmış olan kandillerin en büyük özelliği konik gövdeli

[1228] Oliver, Jr. A., 1980, s. 108, no. 176; Weinberg, G. D., 1988, s. 87-94.
[1229] Stern, E. M., 2001, s. 90.
[1230] Weinberg, G. D., 1988, s. 88; Stern, E. M., 2001, s. 268.
[1231] Saldern, A. Von., 1980, s. 50.

olmaları ve tipik bir bezeme olan koyu renkli damla bezeğe sahip olmalarıdır. **Kat. No. 321** siyah renkli damla bezemeli iken; **Kat. No. 322**'de koyu mavi renkli damla bezekler iki sıra yiv arasında işlenmiştir. Geç dönemde oldukça yaygın olarak kullanılan bu tipi Isings[1232] Form 106d, Morin-Jean[1233] Form 71 altında incelemiş ve MS 4.-5 yüzyıllarda yaygın olarak görülen örneklerden bahsetmiştir. ***Konik Gövdeli Kandil Tip I*** benzerleri, Efes[1234], Elaiussa Sebaste[1235], Karanis[1236], Suriye-Filistin[1237], Samaria[1238], Macaristan[1239], Rusya- Abgidzrakhu mezarlığında ortaya çıkarılan benzer bir örnek[1240], Oliver'in incelemiş olduğu benzer bir kandil[1241], Doğu Akdeniz üretimi örnekler[1242], Scotland Museum örnekleri[1243] damla bezekli olmayışlarıyla farklılık gösterse de; MS 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Corning Museum'da da hem form hem de bezeme yönünden benzerlik gösteren çok sayıda örnek vardır[1244]. ***Konik Gövdeli Kandil Tip I*** eserlerimizde hem damla bezeklerin hem de yatay yivlerin olması Mısır veya Filistin'den ithal edilmiş veya oralardan etkilenerek üretildiğini düşündürmektedir. Bütün araştırmalar sonucunda özellikle form ve bezeme özellikleriyle ***Konik Gövdeli Kandil Tip I***, **MS 4. yüzyıla** tarihlenmiştir.

4. 12. 2. Silindirik Gövdeli Kandil (Tip II)

Kat. No. 323'de incelediğimiz ve "***Silindirik Gövdeli Kandil Tip II"*** olarak adlandırdığımız eser 1 adettir. Birebir benzer özelliklere sahip İsrail (Rehovot) örneğiyle[1245] karşılaştırarak kandil olabileceğini düşündüğümüz eserimiz mavimsi yeşil renkli camdan bezemesiz olarak yapılmıştır. Alevle düzleştirilmiş ağızdan ziyade dışa çekilerek yuvarlatılmış ağıza ve silindirik

[1232] Isings, C., 1957, s. 130,131.
[1233] Morin-Jean 1922-23, s. 222, fig. 300.
[1234] Czurda- Ruth, B., 2007, Taf. 13, no 366 (MS 4. yy)
[1235] Gençler, Ç., 2009, s. 96 (MS 5. yüzyılın ortaları)
[1236] Harden, D. B., 1936, s. 160, Taf. V, no. 440 (MS 4.-5. yy)
[1237] Hayes, J., 1975, s. 217, Plt. 31, no. 380, 477 (MS 4. yy)
[1238] Crowfoot, J. W.,- Crowfoot, G. M.,- Kenyon, K. M., 1957, s. 405, 414, 415, 418, fig. 96, 99.
[1239] Barkoczi, L., 1988, s. 101, no. 158 (MS 4. yy).
[1240] Baghaturia-K. E., "Late Antique/Early Byzantine Glass Vessels from the Cemeteries of Kodori and Machara Valleys (Georgia)" *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, 2009, s. 361, Fig. 10, Kat. no. 10 (MS 4. yy)
[1241] Oliver, Jr. A.,1980, s. 108, no.176 (MS 4. yy)
[1242] Pyatygin, A., 2012 s.102, no.117 (MS 4. yy)
[1243] Lightfoot, C., 2007, s.95,no.219,220.
[1244] Whitehouse, D., 1997, s. 213-215, no. 366-370 (Mısır örneklerinde olduğu gibi damla bezeklidir.)
[1245] Gorin-Rosen, Y., 2008, Fig.1, no.6 (MS 11. yy)

gövdeye sahiptir. Düz tabanlı olan kandilin alttan yerleştirilen zincirli bir halkanın tutmasıyla asılarak veya tabanı düz olduğundan zemin üzerinde kullanılması mümkün olabilmektedir. Tarihler uyuşmasa da silindirik gövdeli form yapısıyla benzerlik gösteren Lübnan-Tyre örneğiyle[1246] de karşılaştırmak da mümkündür. Form daha basık ve kesme ağızıyla farklılık göstermektedir. İsrail örneğiyle daha çok benzerlikler gösterdiğinden ***Silindirik Gövdeli Kandil Tip II'*** yi **MS 11. yüzyıla** tarihleyebiliriz.

Yapılan araştırmalar sonucunda bu tip kandillerin seramik benzer örneklerine rastlanmamıştır.

[1246] Lightfoot, C. S., 2007, s. 95, no. 217, 218 (MS 4. yy)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ÇİZİM VE FOTOĞRAFLARI

Foto. 42 : Euphronios, Kalyks Krater, MÖ 6. Yüzyıl (Boardman 2002, fig. 24. I-3)

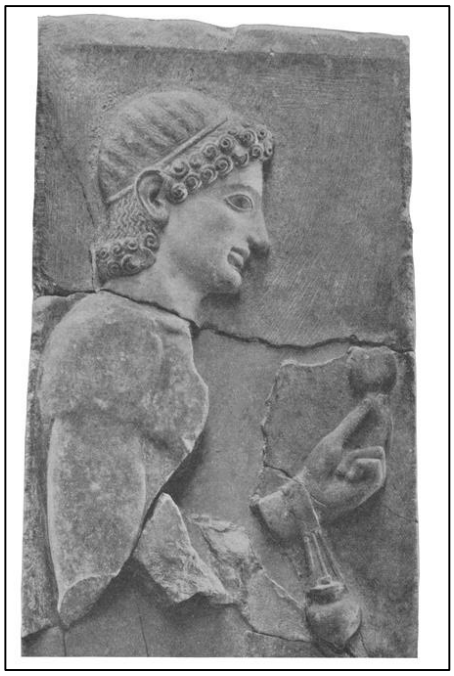

Foto. 43 : New York'tan mezar steli MÖ 5.-4. yüzyıl (Beazley, 1927/1928 Fig.6)

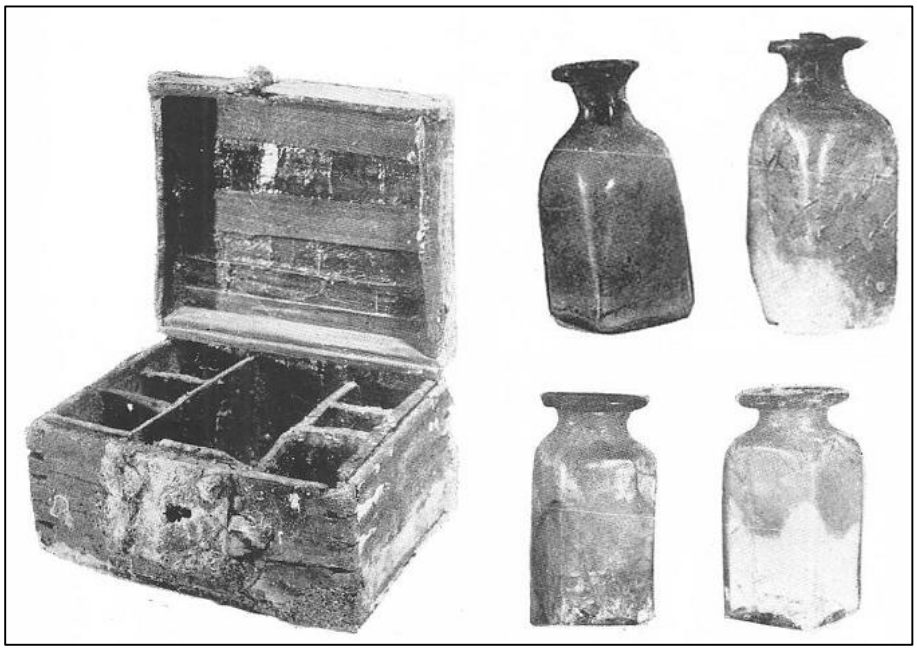

Foto. 44: Dobroca'da bir eczacının mezarından çıkan sandık ve içerisindeki prizmal şişeler (Bucolava, 1977, fig. 17-18)

Foto. 45: İsrail-Hammath Tiberias Sinegog'unu süsleyen mozaik üzerindeki konik kandiller (Stern, E.M.,1999, s. 480, fig. 29).

SONUÇ

İhtiyaçtan ziyade süslenme amacıyla boncuk olarak karşımıza çıkan cam yüzyıllar boyunca sevilerek kullanılan bir madde olma özelliğini kaybetmemiştir. Konumuzun içeriğine baktığımızda camın doğadaki halinden çok, yapay olarak üretilmiş kaplar olduğundan bizim için önemli olan başlangıç tarihi MÖ 2. bin yıl olmuştur. Bu yıllarda oldukça fazla sayıda boncuk ve boncuk kalıplarına rastlansa da iç kalıp tekniğinde cam kaplar da yapılmaya başlanmıştır. MÖ 2. bin yıldan bu yana karşımıza çıkan camın yayılım alanlarını göz önüne aldığımızda Anadolu ve Anadolu dışında özellikle Akdeniz Bölgesi'nin önemli olduğunu görmekteyiz. Konumuzun ana temasını oluşturan Kahramanmaraş Müzesi cam kaplarını incelediğimizde de, eserlerin Akdeniz bölgesi örnekleriyle benzerlik gösterdiğini anlıyoruz.

Anadolu'da özellikle Akdeniz bölgesinde cam üretiminin varlığını gösteren kanıtlar arasına;

- Mersin-Anemurium'da cam üretimini gösteren fırın ve cam kalıntılarına rastlanması,
- Kilikya bölgesinde Hristiyan mezar taşları üzerinde cam ustalarının yazılmış olması,
- Adana-Mopsuestia (Misis) kentinde camın işlendiğini gösteren atıkların bulunmasını,
- Ayrıca çalışma alanımıza yakınlığıyla önemli olan Antalya-Antiocheia ad Cragum'da 2012 yılı kazılarında hamam içerisinde bir cam ocağı olabilecek buluntulara rastlanmış olması[1247],
- Yine Anadolu'nun coğrafi yapısı, cam üretiminde kullanılan malzemelerin değişik bölgelerden sağlanıyor olması cam üretiminin varlığını gösteren özelliklerden bir diğeridir. Bu bilgiler ele geçirilen tabletlerde cam yapımını anlatan teorik bilgilerin yanında doğal kaynaklarında bulunduğunu göstermektedir.
- Son yıllarda kazılarda ortaya çıkarılan ve müzelerdeki cam eserlerin yayınlanması camın Anadolu'da da üretildiği konusunu daha da güçlendirecektir.

Özellikle seramik kaplarla karşılaştırma çalışmaları sonucunda gördük ki;

[1247] Antiocheia Kazısı eş başkanı Doç Dr. Birol CAN ile kişisel görüşme.

- Uygun kumun çok ve seramik yapımının gelişmiş olduğu bölgelerde camcılık da gelişmiştir. Bu bakımdan Mezopotamya'dan Mısır'a, Doğu Akdeniz'den Anadolu'ya kadar pek çok yerde camcılık sanatının izlerine rastlanmaktadır.

- Erken Roma Dönemi'nde yazılan Martial Epigram[1248]'larında; İskenderiye'deki cam ustalarının seramikleri kopya edebildiklerinden bahsedilmesi de aynı dönemde benzer cam ve seramik kapların olmasını kanıtlar niteliktedir. Bunun sonucunda da diyebiliriz ki; antik çağ boyunca cam kaplar çağdaş seramik kaplardan etkilenerek üretilmişlerdir.

- Camın tercih edilmesinin en önemli sebebi ise; içindeki maddeye seramik kaplardaki gibi toprak kokusunu geçirmemesi ve yine camın geçirgen bir madde olmamasından içerisindeki sıvıyı dışarı sızdırmamasıdır.

- Seramik eserlere göre cam kapların tercih edilmesinin bir diğer sebebi ise camın eritilerek tekrar tekrar kullanılabilmesidir. Bu durum camı daha kullanışlı ve tercih edilen bir ürün haline getirmiştir. Özellikle Roma Dönemi'nde bu özellikteki kaplara çokça rastlanmaktadır. Bizans Dönemi'ne tarihlenen Serçe Limanı Batığı'nda da eritilip tekrar kullanıma hazırlanan cam kırıkları da bu bilgiyi doğrular niteliktedir[1249].

- Seramik formlarına baktığımızda, en erken cam kapların seramik kaplarla özellikle cidarlarının kalınlığı ve üzerindeki bezeme alanları yönünden oldukça benzer olduğu anlaşılmıştır.

- Kilikya bölgesinin özellikle perdahlı seramik üretiminde önde olması ve bu perdahın sır astarının camın yapısına benzediğinden bölge insanının camı da bildiği ve geliştirdiği düşüncesini doğurmaktadır.

- Anadolu'da da sırlı seramik üreten merkezlerdeki muhtemelen aynı fırın içerisinde (Troya, Sardes, Antiocheia, Tasus, Tralles vb.) cam üretiminin olduğu görülmektedir. Yine cam yapımında kullanılmaya elverişli ve yeterli miktarda kireç, temiz kum rezervlerinin olması Anadolu'da cam üretiminin yapıldığını gösteren bir bilgidir.

[1248] Whitehouse, D., 1999, s. 75, dn. 17;
[1249] Bass, G., F., "Glass Treasure From the Aegean" *National Geographic* Vol. 153, (1978), s. 768-793. s. 768-793.

Kahramanmaraş Müzesi cam eserlerinin büyük bir kısmı Anadolu, Doğu Akdeniz, Kıbrıs, Suriye-Filistin ve Mısır üretimi eserlerle benzerlikler göstermektedir. Bu özellikler ışığında şu sonuçlara varabiliriz;

- Kahramanmaraş Müzes'nde MÖ 5. yüzyıldan başlayarak MS 11 yüzyıla kadar yaklaşık 16 yüzyıllık bir sürece yayılmış cam kaplar bulunmaktadır.

- Eserlerimizin çoğunluğu Anadolu kaynaklı olup; Doğu Akdeniz'deki bir üretim yerinden yakın şehirlere götürüldüğü düşünülebilir.

- Akdeniz bölgesine en yakın yer olan Suriye-Filistin bölgesinde de üretilip ticaretle Anadolu'ya taşınmış olabilir.

Kahramanmaraş kentinde şuana kadar yapılan kazıların yetersizliğinden her hangibir cam atölyesi kalıntısına rastlanmamıştır.

Bu bilgiler ışığında tezin konusunu oluşturan eserler Kahramanmaraş kentinde bir üretim yeri olmasa dahi bölgesel bir üretimin olduğu düşünülebilir. Bundan sonraki dönemlerde özellikle Roma Dönemi'ni yansıtan Germanicia kazılarında cam üretimiyle alakalı kalıntıların ortaya çıkabileceği düşünülebilir.

Şunu anlıyoruz ki; camın kırıldığında tekrar eritilip işlenebilmesi, sıcakken dövülebilmesi ve soğukken bükülebilmesi, tatsız ve kokusuz olması ve saklanan malzemeyi uzun süreli koruyabilmesi özellikleriyle her dönemde değerli olmuş ve tercih edilmiş ve üretilmiştir.

Petronius'un Satyrican'da bahsettiği gibi; (Satyricon, Cap. VIII. LI)

Ego malo mihi vitrea,	*En iyi gereç camdır bence,*
Certe non olunt.	*Koku üretmez kesinlikle,*
Quod si non frangerentur,	*Altına yeğlerdim ben camı,*
Mallem mihi quam aurum.	*Kırılmayacak olsa hele.*

KAYNAKÇA

Adak Adıbelli, I., "Tarsus Roma Hamamı Kazısı", *15. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu,* Alanya 2006, 25-40.

Akat, Y. Fıratlı N. Kocabaş H., *Hüseyin Kocabaş Koleksiyou Cam Eserler Kataloğu*, Arkeoloji Sanat Yayınları, İstanbul 1984. (Yayın içerisindeki cam eserler şuan Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonunda yer almaktadır.)

Akurgal, M., *Korinth Seramiği MÖ 750-550*, İstanbul 1997.

Akyüz, U. Kolağasıoğlu, M. Şirin O. A., "Samsun İli, Atakum İlçesi, Çakalca (Karacadoğan Höyük) Kurupelit Kurtarma Kazısı 2009" *19. Müze Çalışmaları Ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu,* Ordu 2010, 117-134.

Alanyalı, H. S.,*"Side 2011-2012 Yılı Çalışmaları" ANMED* S. 11, 2013, 121-133.

Alessi, G., *Sigillate Orientali, Enciclopedia dell'arte Antica, Classica e Oriental,* Roma, 1981.

----------, *Sigillate Orientali, Enciclopedia dell'arte Antica, Classica e Oriental*, -Roma, 1985.

Alpözen, T. O.,"Türkiye'de Sualtı Arkeolojisi ve Bodrum Müzesi" *Uluburun Gemisi 3000 Yıl Önce Dünya Ticareti*, (Ed.Ü. Yalçın, C. Pulak, R. Slotta), Deutsches Bergbau-Museum Bochum Yayınları, 2006, 47-104.

And, M., *40 Gün 40 Gece Osmanlı Düğünleri, Şenlikleri, Geçit Alayları,* Toprakbank / Creative Yayıncılık, İstanbul, 2000.

Anderson-Stojanoviç, V. R., "The Chronology and Function of Ceramic Unguentaria" *American Journal of Archaeology*, Vol. 91, No. 1, 1987, 105-122.

Antonaras, A. C., "Glass Vessles From Roman and Early Christian Thessaloniki and its Surroundings (1st Century BC- 6th Century AD)" *ANNALES of the 17th Congress* 2006, 74-79.

----------, "Early Christian And Byzantine Glass Vessels: Forms And Uses" *Byzanz-das Römerreich im Mittelalter-Daim/Drauschke*Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums 2010, 383-430.

Archaeological Evidence for Glassworking, Guidelines for Best Practice, English Heritage, 2011.

Arslan N., "2006 Yılı Assos Kazı Çalışmaları" *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, S.8, 2008, 49-58.

Atasoy, N., "Belgelerde Osmanlı Camı" *I. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu 26-27 Nisan 1988*, TŞCFAŞ İstanbul 1990, 87-94.

Atik, Ş., "İç-Kalıp Tekniğiyle Yapılmış Anadolu Kaynaklı Camlar" *I. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu 26-27 Nisan 1988*, TŞCFAŞ İstanbul 1990, 19-29.

----------, *MÖ I. Binde Anadolu'da Cam Üretimi ve Tasarımı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İstanbul 2004.

----------, "Late Roman/Early Byzantine Glass Finds from the Marmaray Rescue Excavation at Yenikapı in İstanbul" *Late Antique/Early Byzantine Glain the Eastern Mediterranean*, İzmir 2009, 1-16.

Atila, C. ve Gürler, B., *Bergama Müzesi Cam Eserleri*, Berksav İzmir 2009.

----------, "Bergama Müzesi Cam Eserleri" *25. Araştırma Sonuçları Toplantısı,* C. 1 2007, 23-36.

Ayabakan, C., "Maşattepe Tümülüsü Kurtarma Kazısı" *I. Müze Kurtarma Kazıları Semineri,* Ankara 1990, 49-62.

Aydın Tavukçu, Z., "*Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*" (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006.

----------, "Parion Güney Nekropolünden Bir Grup Cam Eser" *Sanat, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Dergisi,* S.12, 2007, 145-161.

Baghaturia-Kner, E., "Late Antique/Early Byzantine Glass Vessels from the Cemeteries of Kodori and Machara Valleys (Georgia)" *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean,* 2009, 355-368.

Bailey, D. M., "Excavations at Sparta: The Roman Stoa, 1988-91 Preliminary Report, Part 1: (b) Hellenistic and Roman Pottery" *The Annual of the British School at Athens,* Vol. 88, 1993, 221-249.

Barag, D., *"Glass Vessels of the Roman and Byzantine Periods in Palestine"* (Ph. D. Disseration), The Hebrew Universty, Jaruselam 1970.

----------, "Rod-Formed Kohl-Tubes of the Mid-First Millennium BC", *JGS* 17, Corning Museum of Glass 1975, 23-36.

----------, *Catalogue of Western Asiatic Glass in the British Museum,* Vol. I, Trustees of the British Museum, London 1985.

----------, "Recent Important Epigraphic Discoveries Related to the History of Glassmaking in the Roman Period" *ANNALES du Congress* X 1987, 109-116.

Barash, I., "Glass Vessels From The Late Byzantine Buildings Along Theeastern Fringes Of Tel Shiqmona" *Atiqot* 72, 2013, 131-134.

Barkoczi, L., *Pannosiche Glasfunde in Ungarn*, Akademiai Kiado, Budapest, 1988.

----------, *Antike Glaeser: Monumenta Antiquitatis Extra Fines Hungariae Reperta Quae in Museo Artium Hungarico Aliisque Museis Et Collectionibus: 5 (Bibliotheca Archaeologica),* L'Erma Di Bretschneider Roma, 1996.

Barnett, R. D., "The Excavations of the British Museum at Toprak Kale Near Van" *Iraq*, Vol. 12, No. 1,1950, 1-43.

----------, "The Urartian Cemetery at Igdyr" Anatolian Studies, Vol. 13, 1963, 153-198.

Bass, G. F. -Throckmorton, P. - Taylor J. - Hennesy J. B. - Shulman A. R. - Buchholz, H. G., "Cape Gelidonya: A Bronze Age Shipwreck", *Transactions of the American Philosophical Society* Vol.57, Part 8, Philedephia 1967, 1-177.

Bass, G. F., *Cape Gelidonya: A Bronze Age Shipwreck,* Transactions of the American Philosophical Society Vol.57, Part 8, Philedephia 1967.

----------, "Underwater Excavation of the Uluburun Shipwreck" *8. KST,* C. 2, Ankara 1986, 291-302.

Başaran, C.- Tavukçu, A.Y.-Tombul, M., "1995 Yılı Skepsis Aşağı Kent ve Nekropolü Kurtarma Kazısı" *VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, 7-9 Nisan 1997, Kuşadası, s. 550-583.

Başaran, C., *Arkeolojiye Giriş,* Erzurum 1998.

Başaran, S., *Pişmiş Toprak ve Cam Eserlerin Konservasyon/Restorasyonu,* Graphis Yayınları, İstanbul 2000.

Başaran, S.- Kurap, G., "Enez (Ainos) 2011 Yılı Arkeoloji Kazısı" *34. KST C. 2, Çorum,* 2013, *375-390.*

Baughan, E., "Lidya Gömü Gelenekleri" *Lidyalılar ve Dünyaları* (Ed. Prof. Dr. N. D. Cahill), YKY İstanbul 2010, 273-304.

Baybo, S., "*Patara Kazılarından (1989-2001) Ele Geçen Cam Eserler"* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antalya, 2003.

----------, "Limyra 2002-2004 Sezonu "Batı Şehir" Cam Buluntuları" *ADALYA* No.VIII 2005, 230-239.

Bayburtluoğlu, C., "1986 Yılı Arykanda Kazısı Raporu" *9. KST* C. 2, Ankara 1987 127-146.

Bayramoğlu F., "1640 Tarihli Es'ar Defteri Cam Eşyanın Adları ve Fiyatları*" İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Prof. Dr. S. F. Ülgener'e Armağan*, C. 43 İstanbul 1987, 513-523.

----------, *Türk Cam Sanatı ve Beykoz İşleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1996.

Beazley, J. D. "Aryballos" *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 29 1927/1928, 187-215.

Belli, O., *Urartu: Savaş ve Estetik*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003.

Bellintani, P., "Final Bronze-Age Glass in Northern And Central Italy: Is Frattesina The Only Glass Production Centre?" *36th International Symposium On Archaeometry*, (Ed. Jean-François Moreau, Réginald Auger Jacques Chabot et Anja Herzog) Celat 2009, 329-337.

Beyll, D., Terra Sigillata aus der Marienkhirce in Ephesos Erste Zwischenblanz, Wien 1993.

Bischop, D., "Funde Früher Sandkernglaser" *Asia Minor Studien Ausgrabungen in Assos* Band 2 (Ed. Ü. Serdaroğlu, R. Stupperich, E. Schwertheim) Dr. Rudolf Habelt GMBH, BONN, 1990, ,139-146.

Black, J.- George, A. -Postgale, N., *A Consice Dictionary of Akkadian*, SANTAG, Band 5, Germany 2000.

Boardman, J., *Early Greek Vase Painting 11th-6th Centuries BC* Thames and Hudson Ltd. London 1998.

----------, *Kırmızı Figürlü Atina Vazoları Arkaik Dönem*, (Çev. Gürkan Ergin), Homer Kitabevi İstanbul 2002.

Boehmer, R. M., *Die Kleinfunde von Boğazköy, aus den Grabungen 1931-1939 und 1952-1969* Berlin 1972.

Bortolussi, G., "Murano Cam Sanatı" *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (İSMEK) El Sanatları Dergisi,* S.8, 2009, 11-17.

Boskova, A., "West Slope Pottery from Bulgaria" *АРХЕОЛОГИЯ,* Vol. LIII 2012, 27-41

Bouzek, J., "Glass Skyphos" *Anatolian Collection of Charles University (Kyme I)*, Praha 1974.

Boysal, Y.-Kadıoğlu, M., "1997 Yılı Stratonikeia Nekropol Çalışmaları", *KST* 20, C. 2, 1999, 215-228.

Braidwood, L. S. -Robert J., *Excavations in the Plain of Antioch. Vol. I. The Earlier Assemblages, Phases A-J* , Chicago 1960.

Brill, R. H., "Some Chemical Observations on the Cuneiform Glassmaking Texts" *ANNALES du 5e Congrès de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre*. Liège: Edition du Secrétariat Général, 1972, 339-335.

----------, "Chemical Analyses Of Some Glasses From Frattesina" *JGS* 34, 1992, 11-22.

Brock, J. K. "Fortetsa: Early Greek Tombs Near Knossos" *The British School at Athens. Supplementary Papers,* No. 2, 1957, 1-224.

Bucovala, M., "Atestari Arheologice Ale Prag/Cilor Medico-Farmaceutice In Dobrogea, Attestations Archeologiques des Praiques Medico-Pharmaceuticus en Dobroudja, *PONTICA,* X, 1977, 91-101.

Bujukliev, H., *La Necropole Tümülaire Thrace Pres De Catalka* 1986.

Büyük Lugat ve Ansiklopedi, 2. C., Meydan Yayınevi, İstanbul 1981.

Can, C., *"Bilecik Pazaryeri Ahmetler Köyü'ndeki Nekropol'den Ele Geçen Seramikler"* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2014.

Canav, Ü., *Çağlar Boyu Cam* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 1984.

----------, *Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. Cam Eserler Koleksiyonu. Ancient Glass Collection.* İstanbul 1985.

----------, "Osmanlı Batı İlişkilerinde Camın Yeri" *Türkiyemiz,* İstanbul 1986, 5-12.

----------, "Art Nouveau Camlar" *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi,* C. 1, S. 1, İstanbul 1987, 36-39.

Canav Özgümüş, Ü., Late Roman And Early Byzantine Glass Finds From Marmaray Excavations At Sirkeci, İstanbul", *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean,* İzmir 2010, 17,24.

----------, "Tarihsel Süreçte Anadolu'da Cam Üretimi" *II. ODTÜ Arkeometri Çalıştayı, Türkiye Arkeoloji'sinde Cam: Arkeolojik ve Arkeometrik Çalışmalar,* Ankara 2012, 67-79.

----------, *Çağlar Boyu Cam Tasarımı* (Ed. Nezih Başgelen), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2013.

Canav Özgümüş, Ü.- Kanyak, S., "Nif (Olympos) Dağı Kazıları Cam Buluntuları" (Ed. Ali Akın Akyol - Kameray Özdemir), *Türkiye'de Arkeometrinin Ulu Çınarları, Prof. Dr. Ay Melek Özer ve Prof. Dr. Şahinde Demirci'ye Armağan*, Homer Kitabevi ve Yayıncılık, İstanbul 2012, 295-302.

Carboni, S., "Ars Vitraria:Glass in the Metropolitan Museum of Art" *The Metropolitan Museum of Art Bulletin*, New Series, Vol. 59, No. 1, 2001, 4-7.

Caron, B., - Lavoie, C.,"Un Fragment De Lampe Représentant Un Four De Verrier" *JGS* 39, 1977, 197-198.

Civelek, A., *"Tralleis Nekropolisi Buluntuları Işığında Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği"* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001.

----------, "Stratonikeia-Akdağ Nekropolisi'nden Bir Mezar" *Anadolu/Anatolia* 30, 2006, 47-64.

----------, "Red-Slip Ware from Tralles Excavations" *Coloquium Anatoicum IX*, 2010, 169-192.

Charleston, R. J., "Glass Furnaces Through The Ages", *JGS* 20, New York 1978, 9-33.

----------, *Masterpieces of Glass: A World History from the Corning Museum of Glass*, Harry N. Abrams, INC. New York 1990.

Campbell, S., "Rhythms of the Past: Time and Memory at Late Neolithic Domuztepe" *Broadening Horizons 3. Conference of Young Researchers Working in the Ancient Near East*, Bellaterra 2012, 305-323.

Collon, D., *Ancient Near Eastern Art*, Berkeley University of California Press, 1995.

Contardi, S., *"Late Antique from Iassos (Caria)"*, (Ed. Ergün Laflı), Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Bediterrian Tübitak, İzmir 2009, 123-132.

Cool, H.- Price, J., *Roman Vessel Glass from Excavations in Colchester*, 1971-1985, (Ed. Philip Crummy), Colchester Archaeological Report 8, Colchester Archaeological Trust Ltd and English Heritage 1995.

Cooney , J. D., *Catalogue of Egyptian Antiquities in the British Museum IV Glass*, London 1976.

Crowfoot, J. W.- Crowfoot, G. M.- Kenyon, K. M., "The Glass" *Samaria-Sebaste III, The Objects from Samaria*, Palestine Exploration Fund, London 1957.

Cummings, K., *Techniques of Kiln-Formed Glass*, London 2001.

Czurda Ruth, B., "Hanghaus 1 Ephesos Die Glaser" *Forschungen in Ephesos* BAND VIII/7, 2007.

Çakmaklı, Ö. D., *"Uşak Arkeoloji Müzesinde Korunan Roma Dönemine Ait Cam Eserler"* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara 2007.

----------, "*Uşak Arkeoloji Müzesine Kazı Dışı Yollardan Kazandırılmış Roma Dönemine Ait bir Grup Cam Eser"* (Ed. Çiğdem Gençler Güray) Kaunos/Kbid Toplantıları 2 Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu Ankara 2013, 65-82.

Çambel, H., DOMUZTEPE Son Araştırmalar Işığında Yeni Bir Değerlendirme, *Anadolu Araştırmaları* S.10 1988, 31-50.

Çınardalı Karaaslan, N., "Panaztepe: Geç Tunç Çağı Boncuk Üretimi İle İlgili Bir Çalışma" *Anadolu /Anatolia 38,* 2012, 67-89.

Çömezoğlu, Ö., "Demre (Myra) Aziz Nikolaos Kilisesi'nde Bulunan Cam Hacı Şişeleri" (Haz. İnci Delemen, Sedef Çokay Kepçe, Aşkım Özdizbay, Özgür Turak), *EUERGETES Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı* Antalya 2008, 351-358.

Dal, Y., *"Roma Dönemin'de Anadolu'da Cam"* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın 2009.

Dardeniz, G., "Geç Tunç çağına (M.Ö. 14. Yüzyıl) Ait Bir İşlik Alanının İncelenmesi: Alalakh'ta Ateşli Teknolojiler" *28. Arkeometri Sonuçları Toplantısı,* Çorum 2012, 155-166.

Darga, M., *Hitit Sanatı,* İstanbul 1992,

Davidson, G., R., "A Mediaval Glass Factory at Corinth" *AJA* V. 44, 1940, 297-325.

----------, *Corinth: Results of Excavations conducted by the American School of Classical at Athens XII: The Minor Objects*, Princeton 1952.

Davison, S., *Conservation and Restoration of Glass*, Cambridge Universty Press, Great Britain 1989.

Davulcu, M., "Türkiye'de nazar Boncuğu Sanatı" *ARODERGİ, Antalya Rehberler Odası Dergisi*, S.7, 2012, 96-100.

Delemen, İ. - Çokay Kepçe, S., *Yunan ve Roma Kap Formları Sözlüğü*, İstanbul 2009.

Desroches N. C., *Tutankhamen: Life and Death of a Pharaoh*, London, 1963.

Dillon, E., *Glass*, London 1907.

Doornick, F. H. V., "The Serçe Limanı Shipwrevk: An 11th-Century Cargo of Fatimid Glassware Cullet for Byzantine Glassmakers" *I.Uluslararası Anadolu Cam Sempozyumu,* İstanbul 1990, 58-63

DPT., Devlet Planlama Teşkilatı, Dokuzuncu Kalkınma Planı Madencilik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2007.

Dragendorff, H., *Terra Sigillata* , Reprinted form: Bonner Jahrbücher. Jahrbücher des Vereins von Alterthumsfreunden im Rheinlande, German 1985.

Dussart, O., " Les Verres Islamıques De Qal'at Sem'an" *AIHV du 15e Congress*, New York-Corning 2001, Nottingham 2003,

Dündar, E., *Hellenistik ve Roma Dönemleri Patara Unguentariumları,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın 2006.

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, "Camcılık" C.2, İstanbul 1994, 372.

Edwards, G. R., "Hellenistic Pottery" *Hesperia Supplements*, Vol. 10, Small Objects from the Pnyx: 2, 1956, 79+81+83-112+224-241.

----------, "Corinthian Hellenistic Pottery" *Corinth*, Vol. 7, No. 3, Corinthian Hellenistic Pottery, 1975, iii-vii+ix-xiii+xvxviii+1-254.

Eker, F., "Camın Tarihi Serüveni" *CAMGERAN Uluslararası Katılımlı Uygulamalı Cam Sempozyumu*, Eskişehir 2010, 147-151.

Ekholm, G., "Scandinavian Glass Vessels of Oriental Origin from the First to the Sixth Century" *JGS*, Vol. V, Corning 1963, 29-38.

Engle, A., *Ancient Glass in Its Context 10*, Readings in Glass History Nos. 1-8, Jerusalem, 1978.

Er, Y., *Klasik Arkeoloji Sözlüğü*, Ankara, 2004.

Erek, C. M., "2007 Yılık Direkli Mağarası Kazıları" *30. KST* C.1, Ankara, 2009, 323-345.

Ergürer, H. E., "*Parion Roma Dönemi Seramiği"* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012.

----------, "Seramikler" *Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion* (Ed. Cevat Başaran), Ege Yayınları, İstanbul 2013, 137-150.

Ersoy, A., "Kahramanmaraş, Merkez, "Germanicia Antik Kenti Mozaikli Alan 2009 2010 Yılı Kurtarma Kazısı" *20. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu* Bodrum 2011, 97-117.

Erten, E., "Kilikia'da Cam" *OLBA II* Özel Sayı C. 1, 1999, 169-183.

----------, "İçel Müzesi Koleksiyonundan Cam Bardaklar", *Günışığında Anadolu: Cevdet Bayburtluoğlu İçin Yazılar: Anatolia in Daylight: Essays in Honour of Cevdet Bayburtluoğlu,* 2001a, 96-103.

----------, "Türkiye Dışındaki Müzelerde Bulunan Anadolu Kaynaklı Roma Cam Eserleri Işığında Anadolu'da Cam", *TAED* 2, 2001b, 73-82.

----------, "Glass Finds Olba Survey-2001" *OLBA*, VII, 2003, 145-154.

----------, "Fethiye Müzesi Koleksiyonundan Antalya, Kaş, Dirgenler Köyü Kaynaklı Camlar" *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi,* S. 4, 2004a, 13-18.

----------, "Anadolu'dan Örneklerle Demir Çağı'nda Cam" *OLBA IX*, 2004b, 95-110.

----------, "Anadolu'da Erken Bizans Dönemi Camcılığı ve Roma Kökenleri" *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi, VII. Ortaçağ ve Kültür Dönemi Kazıları Ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu* C.7, S.1, 2005, 225-235.

----------, "Glass in Hittites" *V. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri* Çorum 2005, 319-329.

----------, "Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nden Cam Pendant" *OLBA* XV, 2007, 1-12.

----------, "Fenike Camları ve Akdeniz Dünyası" *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2007-2008 Yıllığı*, S. XXI, Ankara 2009a, 227-239.

----------, "Early Ancient Glass from Şaraga Höyük, Gaziantep-Turkey" (Ed. Despina İgnatiodou- Anastassios Antonaras), *ANNALES du 18^{e} Congress de I'association Internationale pour I'Historie du Verre* Thessanoliki, Greece 2009b, 33-37.

----------, "Camın Erken Tarihi: Anadolu'da Tunç Çağı'nda Cam Konusunda Düşünceler" *Camgeran 2010 Uluslararası Katılımlı Uygulamalı Cam Sempozyumu*, Eskişehir 2010, 59-64.

----------, "Eskiçağ Camcılığında Renk ve Biçim İlişkileri" *II. ODTÜ Arkeometri Çalıştayı, Türkiye Arkeoloji'sinde Cam: Arkeolojik ve Arkeometrik Çalışmalar*, Ankara 2011.

----------, "Eski Çağda Tunç ve Cam" (Ed. Pelin Ayter- Prof. Dr. Şahinde Demirci- Prof. Dr. Ay Melek Özer), *III. ODTÜ Arkeometri Çalıştayı Türkiye Arkeolojisinde Metal: Arkeolojik ve Arkeometrik Çalışmalar* Ankara 2013a, 77-82.

----------, "Silifke Pazarkaşı kaya Mezarı Cam Buluntuları" (Ed. Çiğdem Gençler Güray), *Kaunos/Kbid Toplantıları 2 Anadolu Antik Cam Sempozyumu* Ankara 2013b, 41-51.

Erten Yağcı, E., "Hatay Müzesindeki Bir Grup Cam Eser" *I. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu* 1990, 30-36.

----------, *Başlangıcından Geç Antik Dönem Sonuna Kadar Anadolu'da Cam* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara 1993.

----------, "Akhamenid Cam Kaseleri ve Milas Müzesinden Yayımlanmamış İki Örnek" *T.C. Kültür Bakanlığı, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1995 Yıllığı,* Ankara 1996, 312-326.

----------, "İÖ 2. Binde Anadolu'da Cam" *OLBA I*, 1998, 29-44.

Fitzgerald, G. M., *A Sixth Century Monastery at Beth-Shan*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia 1939.

Flarska, B., "Glass Production is Ancient Greece" *Archeologia* XXIII, 1972, 1-6.

Fleming, S. J., "Roman Glass Reflections of Everyday Life" *The University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology*, Philadelphia, 1997.

----------, "Late Roman Glass at the Universitiy of Pennsylvania Museum: A Photo Essay" *Expedition*, Vol. 39, no. 2, 1997, 25-46.

Frank, S., *Glass and Archaeology,* Norwich, 1982.

Frankfort, H., *Iraq-Excavations of the Oriental Institute 1932-1933*, Illinois 1934.

Freeman, C., *Mısır, Yunan ve Roma Antik Akdeniz Uygarlıkları*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2010.

Freestone, I. C., - Gorin Rosen, Y., "The Great Glass Slab at Bet She'arim, Israel: An Early Islamic Glassmaking Experiment, *JGS* V. 41 New York 1999, 105-116.

Freestone, I. C. – Price, J. – Cartwright, C.R., "The Batch: Its Recognition and Significance" *Annales Du 17e Congrès D'Associationi Internationale Pour L'histoire Du Verre*, (Ed. Koen Janssens), Belgium 2009, 130-135.

French, D.,"Tille Höyük 1983" *KST VI*, 1985, 245-258.

Fossing, P., *Glass Vessels before Glass-Blowing*, Copenhagen 1940.

Foy, D., *A Travers Le Verre,* Nancy 1989.

----------, "Méprise Sur L'iconographie D'un Four De Verrier Antique" *Antiquités Africaines, 34,* 1998, 227-230.

Foy D. - Picon M. - Vichy M., "Verres Omeyyades Et Abbasides D'origine Egyptienne: Les Temoignages De L'archeologie et de L'archeometrie" *AIHV du 15e Congress New York-Corning* 2003.

Gasser, A., *Forschungen in Ephesos, Die Korinthische und Attische Importkeramik vom Artemision in Ephesos,* Band XII/1, Schindler-Wien 1989.

Gençler, Ç., "Hierapolis Camları- I Vetri Di Hierapolis ", (Ed. F. D'andria- F. Silvestrelli), *Lycos Vadisi Türk Arkeoloji Araştırmaları - Ricerche Archeologiche Turche Nella Valle Del Lykos* Congedo Editore, Lecce 2000a, 209-289.

----------, *"Smintheion Camları"* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara 2000b.

----------, "*Elaiussa Sebaste Antik Yerleşimi Cam Buluntuları*" (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara 2009a.

Gençler Güray, Ç., "Early Byzantine Glass Finds From Elaiussa Sebaste (Mersin-Ayaş)" *ANNALES du 18e Congrèss De L'associatıon Internationale Pour L'histoire Du Verre,* Thessaloniki 2009, 292-299.

----------, "Soli-Pompeipolıs Antik Kenti (Mersin-Mezitli) Cam Buluntuları" *CAMGERAN Uluslararası Katılımlı Uygulamalı Cam Sempozyumu*, Eskişehir 2010, 141-146.

----------, "Elaiussa Sebaste'nin Roma Dönemi Cam Buluntuları" *Olba* XIX 2011, 233-266.

----------, "Smintheion Roma Dönemi Cam Buluntuları" (Ed. Ahmet Coşkun Özgünel), *SMINTHEION: Apollon Smintheus'un İzinde,* Ege Yayınları, İstanbul 2013, 129-134.

Geyik Karpuz, G., "Adıyaman-Elazığ-Hatay-Mardin-Şanlıurfa Müzelerinde Bulunan İslami Dönem Cam Eserler", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Erzurum, 2014.

Goetze, A., "On the Chronology of the Second Millennium B. C." *Journal of Cuneiform Studies,* Vol. 11, No. 3, 1957, 63-73.

Goldman, G. H., *"Tarsus" Materialheft Spatbronzeltliche Keramik*, Honnover 1987.

Goldstein, S. M., *Pre-Roman and Early Roman Glass in the Corning Museum of Glass Corning*, NewYork 1979.

----------, *Pre-Persian and Persian Glass: Some Observations on Objects in the Corning Museum of Glass*, (Ed. Schmandt-Besserat Ancient Persia: The Art of an Empire, Undena 1980.

Gorin-Rosen Y.-Katsnelson, N., "Glass Finds from the Salvage Excavation in Ramla*"* *Atiqot* 49, 2005, 101-114.

----------, "Localglassproductıon In Thelateroman–Early Byzantıne Periods In Light Of The Glass Finds From Khirbat El-Nı'Ana" *Antiqot* 57, 2007, 73-151.

Gorin Rosen, Y., "Glass Vessels From Khirbatdeiran, Rehovot" *Antiqot* 55, 2008,145-149.

----------, "Remains Of a Glass Industry and Glass Finds From Horbat Biz'a" *Atiqot* 70, 2012, 49-62.

Grammenos, D.V., *The Archaeological Museum of Thessaloniki*, EFG Eurobank Ergasias S.A. / John S. Latsis Public Benefit Foundation, Olkos 2004.

Greenewalt C. H., Sullivan, Donald G., Ratté Christopher, Howe Thomas N., "The Sardis Campaigns of 1981 and 1982" *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, No. 23, Preliminary Reports of ASOR-Sponsored

Excavations 1981-83, 1985, 53-92.

----------, "Sardis: Archaeological Research in 1986" *IX. KST*, C. 2, 1987, 41-58.

Grose, D. F., "Early Blown Glass" *JGS* XIX, 1977, 9-29.

----------, "The Syro-Palestinian Glass Industury in The Later Hellenistic Period" *MUSE* 13, 54-67.

----------, "The Hellenistic Glass Industry Reconsidered" *ANNALES* du 8 Congress, 1981, 66-72.

----------, "Glass Forming Methods in Classical Antiquity: Some Considerations" *JGS 26*, 1984, 25-34.

----------, *The Toledo Museum of Art: Early Ancient Glass*, NewYork 1989.

Grossmann R. A., *Ancient Glass A Guide to the Yale Collection*, Yale University Art Gallery, New Haven 2002.

Gunnar, E., "Scandinavian Glass Vessels of Oriental Origin from the First to the Sixth Century" *JGS*, Vol. V, Corning, 1963,29-38.

Günay, G., *İzmir Müzesi'nde Bulunan Unguentariumlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1989.

Güneş, F., "Late Antique Glass from the Museum of Kahramanmaraş" (Ed. Ergün Laflı), *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean* İzmir 2009, 245-259.

Gürler, B., "An Inscribed Bowl Decorated With Wheel Abrasion-Technique in Western Anatolia" *Anatolian Studies,* Vol. 48,1998, 171-173.

----------, *Tire Müzesi Cam Eserleri*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 2000.

Gürler, B. - Ersoy, A., "Smyrna Agorası Geç Antik Çağ Cam Repertuarı" *CAMGERAN Uluslararası Katılımlı ve Uygulamalı Cam Sempozyumu,* Eskişehir, 2010, 23-27.

Haberey, W., *Spatantike Glaser aus Grabern von Mayen* Bonn: Rheinisches Landesmuseum, German 1942.

Hall, H. R., "Objects of Tut'ankhamūn in the British Museum" *The Journal of Egyptian Archaeology*, Vol. 14, No. 1/2, 1928, 74-77.

----------, *A Season's Work at Ur,* London 1930.

Harden, D. B., "The Glass of the Greeks and Romans" *Greece & Rome,* Vol. 3, No. 9, 1934, 140-149.

----------, "Romano-Syrian Glasses with Mould Blown İnscriptions" *Journal of Roman Studies* Vol.25, 1935, 163-186.

----------, *Roman Glass from Karanis, University of Michigan Studies*, Humanistic Series 41, An Arbor 1936.

----------, "Tomb-Groups of Glass of Roman Date From Syria and Palestine" *IRAQ* XI, 1949, 151-159.

----------, "Glass and Glazes": Ch. Singer, R.J.Holymrad, A.R.Hall, *A History of Technology II*, Oxford 1956, 132-167.

----------, "Late Roman Wheel-Inscribed Glasses with Double-Line Letters" *KJ* 9 1967/1968, 43-55.

----------,The Canosa Group of Hellenistic Glasses in the British Museum" *JGS* 10, 1968, 21-47.

----------, "Ancient Glass II: Roman" *The Archaeological Journal* 126 (1969-1970), 1970, 44-47.

----------, *Catalogue of Greek and Roman Glass in the British Museum Vol.1: Core and Rod-Formed Vessels and Pendants nad Mycenaean Glass Objects*, London 1981.

Haspels, C.H.E., "How the Aryballos was Suspended" *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 29, 1927/1928, 216-223. Hausmann, U., *Hellenistiche Keramik*, Berlin 1996.

Hayes, J. W., "Four Early Roman Groups from Knossos" *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 66, 1971, 249-275.

----------, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum*, Toronto 1975.

Hazinedar Coşkun, T., "Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Kazısı 2007-2010 Sezonu Cam Buluntuları "Pencere Camları" - The Glass Finds of Kadikalesi Excavation at Kusadasi during the Seasons of 2007-2010 " Windows Glass" *Selevcia Calycadnum/3*, 2013, s. 197-210.

Henderson, J., *Ancient Glass: An Interdisciplinary Exploration*, Cambridge University Press, New York 2013.

Herbert, S. C., "Tel Anafa 1978: Preliminary Report" *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, No. 234, 1979, 67-83.

Honey, W. B., *Glass: A Handbook for the Study of Glass Vessels of all Periods and Countries & A Guide to the Museum Collection,* Victoria and Albert Museum, Shenval Press, London 1946.

Höpken, C., "Gaben für das Jenseits Glas" *Das Schönste Museum der Welt, Museum Folkwang bis 1933*, , (Ed.Hartwing Fischer) Folkwand/Steidl, Germany 2010.

Ignatiadou, D., "A Haematınon Bowl From Pydna" *ANNALES Du 18e Congrès De L'associatıon Internatıonale Pour L'hıstoire Du Verre, 18*, Thessaloniki, 2009, 69-74.

----------, "Achaemenid and Greek Colourless Glass", *The World of Achaemenid Persia* (Ed. J. Curtis, St J. Simpson,) British Museum, London/New York 2010, 419-426.

Isings, C., *Roman Glass From Dated Finds, Archaelogia Traiectina II*, Groningen/Djakarta 1957.

----------, *Roman Glass in Limburg*. Groningen, Wolters-Nordhoff 1971.

Israeli, Y., "The Glass Vessels" *Archaeological ExcavationsAt Caesarea Maritima Areas Cc, Kk And Nn Final Reports*, Volume I: The Objects 2002, 363-418.

----------, *Ancient Glass in İsrael Museum. The Eliahu Dobkin Collection and Other Gifts*, Jaruselam 2003.

Işın, G., "The Hellenistic and Roman Pottery of Patara" *Proceedings of the XVIth International Congress of Classical Archaeology*, Boston 2003, 98-101.

Jackson, C. M., - Nicholson, P.T., - Gneisinger, W., "Glassmaking at Tell-el Amarna: An Inergrated Approach, *J GS* 40, 1998, 11-24.

Jackson-Tal, R. E., "The Glass and Small Stone Finds from a Roman Tomb at 'Ein El-Sha'Ara" *Atiqot* 73, 2013a, 54- 65.

----------, "The Glass Finds from The Hasmonean and Herodian Palaces At Jericho" Hasmonean and Herodian Palaces At Jericho, Final Reports of the 1973–1987 Excavations (Ed. Ehud Netzer), Jerusalem 2013b, 100-130.

Jenkins, M., "Islamic Glass: A Brief History" The Metropolitan Museum of Art Bulletin, Vol. 44, No. 2, Islamic Glass: A Brief History 1986, 1+10-56.

Jime´nez J. L.- Ruiz E. - Burriel J.M., "A Late Roman industrial complex with glass Furnaces in the northern area of Valencia" *Journal of Cultural Heritage* 9, 2008, 97-100.

Kanışkan, E., "Camın Gizemle Buluştuğu Yer: Murano Adası" *CAMGERAN Uluslararası Katılımlı Ve Uygulamalı Cam Sempozyumu*, Eskişehir 2010, 137-140.

Kanyak, S. - Hasdemir, İ., "Cam Fırınlarının Tarihsel Gelişimi" *Seres IV. Uluslararası Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri* 2007, 1126-1142.

Kanyak, S., *Cam Fırınlarının Tarihsel Gelişimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.

----------, "Late Roman/Early Byzantine Window Glass from the Marmaray Rescue Excavations at Sirkeci, İstanbul" *LateRoman/Early Byzantine in the Eastern Mediterranean,* İzmir 2009, 25-47.

Kasapoğlu, H., *Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 2008.

----------, "Nekropol" *Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion*, (Ed. Prof. Dr. Cevat Başaran) Ege Yayınları, İstanbul 2013, 107-136.

Kasapoğlu, H. – Özdemir, S., "Cam Eserler" *Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion* (Ed. Prof. Dr. Cevat Başaran), Ege Yayınları, İstanbul 2013, 151-163.

Kasapoğlu, B. E., *"Parion Korinth Aryballosları (2005-2013)"*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum, 2013.

Kaltsas, N., *The National Archaeological Museum*, Olkos 2007.

----------, "Baqa El-Gharbiya Area: The Glass Vessels From Horbatkosit (East)" *Atiqot* 64, 2010, 29-34.

----------, "The Glass Findsf a Roman-Period Farms Tead at El-Qabu, South of Ashqelon" *Atiqot* 71, 2012, 133-142

Kavaz, B., "*Tralleis Cam Fırınlarının Geleneksel Cam Fırınları İle Karşılaştırılması"* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 2011.

Klein, D. - Lloyd, W., *The History of Glass*, A Little, Brown and Company, London 2000.

Kock, R. J. - Sode, T., *Glass, Glassbeads and Glassmakers in Northern India*, Vanlose-Thor Pres, 1994, ss. 32-36.

Koçhan, N. – Meral, K. - Güneş, F., "Kyzikos 2007 Yılı Kazıları" *30. KST*, C.1, Ankara 2008, 163-176.

Konyar, E., "Kahramanmaraş Yüzey Araştırması 2007*" Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri* 2008, 130-138.

Korfmann, M., "Troia Çalışmaları 1989-1990" *KST XIII*, 1991, 423-446.

Korkmaz, G. E., "*Surnamelerde 1582 Şenliği"* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara 2004.

Kottaridi, A., *Aigai: The Royal Metropolis of the Macedonians*, John S. Latsis Public Benefit Foundation 2013.

Körsulu, H., *"Kappadokıa-Komana'sı Hellenistik Ve Roma Dönemi Seramikleri"* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2011.

Kröger, J., *NISHAPUR Glass of the Early Islamic Period*, The Metropolitan Museum of Art, New York 1995.

Kunina, N., *Ancient Glass in the Hermitage Museum*, ARS Publiser, St.Petersburg 1997.

Küçükerman, Ö., *Cam /Glass*, İstanbul 1978.

----------, *Cam Sanatı,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1985.

----------, *3000 Yıllık Akdeniz Camcılığının Anadolu'daki Son İzleri Göz Boncuğu*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul 1987.

----------, "Venedik Camcılığı ve Venedik Kanalları Çevresinde Yaşatılan 1000 Yıllık Gelenek: Murano Cam Adası" *Antik&Dekor Antika Dekorasyon ve Sanat Dergisi*, S. 12, İstanbul 1991, 64-69.

----------, *Türk Cam Sanayi ve Şişecam*, Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. İstanbul 1998.

Küçükpazarlı, N., *Konya Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Roma Çağı Cam Eserleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2006.

Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü *Türkiye Müzeleri* (Proje Danışmanı M. Aykut Özet) 2002.

La Baume, P.- Salomonson, J. W., *Römische Kleinkunst Sammlung Karl Löffler. Wissenschaftliche Kataloge des Römisch-Germanischen Museums* Köln 3 1976.

Laflı, E., *Studien Zu Hellenistischen, Kaiserzeitlichen und Spätantikfrüh Byzantinischen Tonunguentarien aus Kilikien und Pisidien (Süd Türkei): Der Forschungsstand und Eine Auswahl von Fundobjekten aus den Örtlichen Museen,* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Köln Üniversitesi, 2003.

Lamm, C. J., *Das Glass von Samrra*, Berlin 1928.

----------, *Mittelalterliche Glaser Und Steinscnittarbeiten aus dem Nahen Osten*, Band I-II, Alle Rechte Vorbehalten, Berlin 1929-1930.

Lancel, S., *Verrerie Antique de Tipasa*, Paris 1967.

Lauwers, V.- Degryse, P.- Waelkens, M.,"Evidence for Anatolian Glassworking in Antiquity: The Case of Sagalassos" *JGS* 49, 2007, 39-46.

Layard, A. H., *Ninova ve Kalıntıları* (Çev. Zafer Avşar), İstanbul 2000.

Lazar, I., "An Oil Lamp Depicting a Roman Glass Furnace - a new find from Slovenia" *in Instrumentum* 22, Dec. 2005, ss. 227-235

Leljak, M., "Typology of the Roman Glass Vessels from the Croatian Part of the Province Pannonia" *HAEMUS* Vol.1, 2012, 121-133.

Lightfoot, C. S., "A Group of Early Roman Mold-Blown Flask from the West" *JGS* 29, 1987, 11-29.

----------, "Three cast vessels from Anatolia" *ANNALES du 11 Congress,* 1988, 85-94.

----------, *A Catalogue of Glass Vessels in Afyon Museum* Ankara 1989.

----------, "Some Types of Roman Cut-Glass Vessels Found in Turkey" *I.Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu,* 26-27 Nisan 1988, İstanbul 1990, 7-15.

----------, "Anatolian Iron Age" *The Proceedings of the Second Anatolian Iron Ages Colloquium, 4-8 Mayıs 1987,* (Ed. A. Çilingiroğlu-D.H. French), Oxbow Monograph 13, 1991a, 67-74.

----------, "Recent finds of Roman Glass from the Tigris in South-east Turkey" *ANNALES* du 12 Congress, 1991b, 89-98.

----------, "Some Examples of Ancient Cast and Ribbed Bowls in Turkey" *JGS* 35, 1993a, 22-38.

----------, "A Catalogue of the Glass Finds: Sagalassos 1990" *Sagalassos I First General Report on the Survey (1986-1989) and Excavations (1990-1991),* 1993b, 173-195.

----------, "From East to West: The Early Roman Glass Industry" (Ed. D. Foy and M.-D. Nenna.), *Échanges Et Commerce Du Verre Dans Le Monde Antique, Monographies Instrumentum 24*, Montagnac 2003.

----------, "Glass Finds at Amorium" *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 59, 2005,173-181.

----------, *Ancient Glass in National Museum Scotland*, Scoland 2007.

Lightfoot, C., S.- Arslan, M., *Anadolu Antik Camları: Yüksel Erimtan Koleksiyonu,* Ankara 1992.

Lilibaki-Akamati, M., Akamatis, I. M., Chrysostomou, An., Chrysostomou, P., *The Archaeological Museum of Pella*, John S. Latsis Public Benefit Foundation and EFG Eurobank Ergasias S.A, Olkos, 2011.

Love, I., "Knidos: Excavations in 1967" *Türk Arkeoloji Dergisi* 16. 2, 1967, 133-159.

Luckner K.T., "Ancient Glass" Art Institute of Chigago Museum Studies, Vol.20, No.1, 1994,78-91.

Malek, J.,"Trumpets and Kohl-Tubes" *The Journal of Egyptian Archaeology*, Vol. 77, 1991, 185-186.

Mandel, U., Kleinasiatische Reliefkeramik der Mittleren Kaiserzeit, Sie 'Oinophorengruppe' und Verwandtes, Walter De Gruyter, PF 5, Berlin 1988.

Marcus, M. I., "The Mosaic Glass Vessels from Hasanlu, Iran: A Study in Large-Scale Stylistic Trait" *The Art Bulletin*, Vol. 73, No. 4, 1991, 536-560.

Marson, P., *Glass and Glass Manufacture*, London 1919.

Matheson, S. B., *Ancient Glass in the Yale University Art Gallery*, New Haven 1980.

Matsumura, K., "Büyükkale" *Hititler Bir Anadolu İmparatorluğu* (Ed. Meltem Doğan Alparslan- Metin Alparslan), YKY, İstanbul 2013.

McClellan, M. C., "Core-Formed Glass From Dated Contexts" (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Pennsylvania Universty, ABD 1984.

----------, "Ancient Glass Perfume Vases: The Collection of the Museum of Art and Archaeology" *MUSE* 19, 1985, 34-43.

McFadden, G. H., "A Tomb of the Necropolis of Ayios Ermoyenis at Kourion" Vol.50, No.4, 1946- 449-514.

McGovern, P. E.- Flemıng, S. J.- Swann, C.P.,"The Beads from Tomb B10a B27 at Dinkha Tepe and the Beginnings of Glassmaking in the Ancient Near East" *American Journal of Archaeology*, Vol. 95, No. 3, 1991, 395-402.

Megaw, A. H. S., "Supplementary Excavations on a Castle Site at Paphos, Cyprus, 1970-1971"*Dumbarton Oaks Papers,* Vol. 26,1972, 322-343.

Mehlman, F., *Phaidon Guide to Glass,* Oxford 1982.

Meral, K.-Eker, F., "Kyzikos Antik Kenti 2006-2007 Kazı Sezonunda Ortaya Çıkarılan Pişmiş Toprak Kâseler" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, S.25, 2013, 341-355.

Meral, K., "Kyzikos'tan Lahit Mezar Buluntuları" *HÖYÜK*, S. 5, Ankara, 2012, s. 26-50.

Meriç, R.-Ersoy A., "1994 yılı Metropolis Kazı Çalışmaları" *XVII. KST 2*, Ankara, 1995, 37-46.

Meyer, C., "Glass from the North Theater Byzantine Church, and Soundings at Jerash" *Bulletin of the American Schools of Oriental Research. Supplementary Studies*, No. 25, Preliminary Reports of ASOR-Sponsored Excavations 1982-85, 1988, 175-222.

----------, "Glass From Quseir al-Qadim and the Indian Ocean Trade" *Studies in Ancient Oriental Civilization* No.53, Cap.2 (Ed.Thomas A. Holland&Thomas G. Urban), Chicago 1992.

Morin-Jean., *La Verrerie en Gaule Sous L'empire Romain,* Paris 1922-23.

Moorey, P.R.S., *Materials and manufacture in ancient Mesopotamia: The Evidence Of Archaeology And Art : Metals And Metalwork, Glazed Materials And Glass*, BAR İnternational Series 237, Oxford 1985.

----------, *Ancient Mesopotamian Materials and Industries: The Archaeological Evidence,* Indiana, 1994.

Nagorskay, A., "A Tomb From Thesecondtempleperıod Atshoham" *Antiqot* 55, 2007, 43-49.

Newmann, H., *An Illustrated Dictionary of Glass*, London 1977.

Nicholson, P. T., "Glassmaking and Glassworking at Amarna: Some New Work", *JGS*, V.37, 1995, 11-19.

----------, "Fieldwork, 1998-9: Sais, Memphis, Gebel el-Haridi, Tell el-Amarna, Tell el-Amarna Glass Project" *JEA*, V. 85, 1999,1-20.

----------, *Brilliant Things for Akhenaten, The Production of Glass, Vitreous Materials and Pottery at Amarna Site O45.1*, Egypt Exploration Society 2007.

----------, "Glass Working, Use and Discard" *UCLA Encyclopedia of Egyptology*, 2011, 1-10.

Nicholson, P. T.- Jackson, C.M.- Trott, K. M.,"The Ulu Burun Glass Ingots, Cylindrical Vessels and Egyptian Glass" *JEA*, Vol. 83, 1997, 143-153.

Nightingale, G., "Tiny, Fragile, Common, Precious. Myceanean Glass and Faience Beads and Other Object", *Vitreols Metarials in teh Late Bronze Age Aegean* (Ed. C.M. Jackson- E.C.Wager), Oxford, Sheffield Studies in Aegean Archaeology, 9, 1995, 64-104.

Oates, D., "The Excavations at Tell al Rimah 1965" IRAQ XVIII, 1966, 122-139.

Oates, J., *Babil*, (Çev. Fatma Çizmeli), Arkadaş Yayınları, Ankara 2004.

Olcay, B. Y., *Antalya'nın Demre(Kale) İlçesi'ndeki Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı 1989-1995 Yılları Cam Buluntuları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara 1997.

----------, "Bizans Dönemi Pencere Camları ve Kullanım Biçimler Üzerine Bazı Bulgular", *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 2, Eskişehir, 2000, 259-265

----------, "Ancient Glass Vessels in Eskişehir Museum" *Anatolian Studies,* Vol.51, 2001, 147-157.

Oliver Jr. A., "Millefiori Gless in Classical Antiquity" *JGS* 10, 1968,48-70.

----------, “Persian Export Glass” *JGS* 12, 1970, 9-16.

----------, “Glass Lagynoi” *JGS* 14, 1972, 17-22.

----------, *Ancient Glass in the Carnegie Museum of Natural History*, Pittshburg 1980.

----------, “The Glass” *La Necropole D’amathonte Tombes 113-367 Etudes Chypriotes* XIV (Ed. V.Karageorghis, O.Picard), Nicosie 1992, 101-116.

Oppenheim, A. Leo-Brill, R.H- Barag, D.-Saldern, A., “The Technology of Mesopotamian Glassmaking” *Corning Museum Of Glass Monographs, vol. III,* GGAM Cap.3, Corning 1970, 69-87.

Oppenheim, A. L., “Towards a History of Glass in the Ancient Near East” *Journal of the American Oriental Society*, V. 93, 1973, 259-266.

Oransay, A., “Roma İmparatorluk Devri Cam Endüstrisinde Madeni Kapların Etkisi” *Kaunos/Kbid Toplantıları 2 Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu, 17-20 Haziran 2010*, (Ed. Çiğdem Gençler Güray), Ankara 2013, 117-125.

Öğün, B., “Kaunos Kazıları 1982” *KST* V, İstanbul 1983, 239-240.

Önder, M., *Türkiye Müzeleri,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1992.

Önder, M. – Bilgin, A.İ., *“Philadelphia Yakınlarındaki Roma Devrine Ait Bir Nekropol Sondajı”* Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, İzmir 1995, 133-143.

Özen, S., “Cam Mezar Hediyelerinin İşlevi” *Kaunos/Kbid Toplantıları 2 Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu, 17-20 Haziran 2010*, (Ed. Çiğdem Gençler Güray), Ankara 2013, 15-24.

Özet, A, “Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki Cam Örnekleri İle Antik Çağda Cam Yapımı” *Belleten* C. LI S. 200, 1987a, 587-609.

----------, “Arkaik ve Hellenistik Dönemlerin Cam Alabastron ve Amphoriskosları”, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1986 Yıllığı*, Ankara 1987b, 81-94.

----------, *Dipten Gelen Parıltı, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Cam Eserleri*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 1998.

Özgen İ. - Öztürk J., *Heritage Recoverd-The Lydian Treasure*, İstanbul 1996.

Özgümüş, Ü., “Anadolu’da Bizans Dönemi Camcılığı” *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S. 12, İstanbul 1994, 39-43.

----------, *Anadolu Camcılığı,* Pera Yayıncılık, İstanbul 2000.

Özgümüş, Ü., "Marmaray Sirkeci Kurtarma Kazıları Cam Buluntularının Değerlendirilmesi" *İstanbul Arkeoloji Müzeleri: 1. Marmaray-Metro Kurtarma Kazıları Sempozyumu* (Ed. Ufuk Kocabaş), 2010, 121-134.

Özgümüş, Ü.- Kanyak, S., "Marmaray-Sirkeci Kazıları Cam Buluntuları" *CAMGERAN Uluslararası Katılımlı ve Uygulamalı Cam Sempozyumu, Eskişehir*, 2010, 35-40.

Özgünel, C., "1991 Yılı Gülpınar (Apollo-Smintheus Tapınağı) Kazı ve Onarım Çalışmaları" *XIV. KST* C. 1, Ankara, 1992, 509-514.

Öztürk, N.-Can, B.,"Erzurum Müzesi Cam Eserleri" *24. Araştırma Sonuçları Toplantısı* 2. C. 1, 2006, 113-122.

Öztürk, N., *Erzurum Müzesi Cam Eserleri,* Erzurum 2013a.

Öztürk, N, *Kars Müzesi Cam Eserleri,* Erzurum, 2013b.

Özyiğit, Ö., "1989 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları" *XII. KST* Ankara 1990, 127-154.

Petrie, W. M. F., *Tell el Amarna*, California, U.S.A. 1894.

Philippe, J., "Reflections on Byzantine Glass" *I. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu 26-27 Nisan* 1988, İstanbul, 1990, 40-46.

Pinder Wilson, R. H.-Scanlon, G. T., "Glass Finds from Fustat:1972-1980" *JGS* 29, 1987,. 60-71.

Pottier, E. - Reinach, S., *La Necropole de Myrina*, Paris 1887.

Price, M. J., "The Roman Glass" in L.F.Pitts and J.K.St.Joseph, İnchtuthil, the Roman Legionary Fortress, *Britannia Monograph* Series 6, 1985, 303-313.

----------, "Decorated Mould Blown Tablewares in the First Century A.D." (Ed. M. Newby-K.Painter), *Roman Glass: Two Centuries of Art and İnvention,* The Society of Antiquaries of London, London 1991.

----------, "Glass Vessels and Other Objects" *Knossos from Grek City to Roman Colony, Excavations at the Unexplored Mansion II*, Alden Press, Oxford 1992.

Price, M. J.-Cottam, S., *Romano-British Glass Vessels: A Handbook. Practical Handbook in Archaeology* 14 NewYork 1998.

Pulak , C., "The Uluburun Shipwreck: An Overview" *The International Journal of Nautical Archaeology* 27.3, 1998, 188-224.

----------, "Üç Bin Üç Yüzyılın Tanığı" *National Geograpich*, İstanbul 2001, 117-125.

----------, "Uluburun Batığı", (Ed.Ünsal Yalçın, Cemal Pulak, Rainer Slotta), *Uluburun Gemisi 3000 Yıl Önce Dünya Ticareti,* Bochum 2006.

Pyatygin, A., *"Gorny & Mosch's Representative in Russia"* Arbat 38/1, Bld. 2, 198 2011, 1-248.

----------, *"Gorny & Mosch's Representative in Russia"* Arbat 38/1, Bld. 2, 202 2011, 1-291.

----------, *"Gorny & Mosch's Representative in Russia"* Arbat 38/1, Bld. 2, 206 2012, 1-244.

----------, *"Gorny & Mosch's representative in Russia"* Arbat 38/1, Bld. 2, 204, Russia 2013, 67-87.

Rebourg, A., "L'urbanisme d' Augustodunum (Autun, Saône-et-Loire)", *Gallia*, Tome 55, 1998, 141-236.

Rehren, T.- Spencer, L. – Triantafyllidis, P.,"The Primary Production of Glass at Hellenistic Rhodes" *ANNALES du 16. Congress*, 2003, 39-43

Rehren, T., "Geç Tunç Çağında Cam Ticareti", (Ed. Ünsal Yalçın, Cemal Pulak, Rainer Slotta), *Uluburun Gemisi 3000 Yıl Önce Dünya Ticareti,* Bochum 2006.

Rohde, E., "Antikes Glas: Eine Vorlage aus den Beständen der Berliner Antiken-Sammlung" *Forschungen und Berichte, Bd. 20, 150 Jahre Staatliche Museen zu Berlin* 1980, 147-187.

Roller, D. W., "Hellenistic Pottery from Caesarea Maritima: A Preliminary Study" *Bulletin of the American Schools of Oriental Research,* No. 238 1980, 35-42.

Roos, P., "The Rock Tombs Caunus: The Finds" *Studies in Mediterranean Archaeology* 34, Göteborg 1974.

Rostovtzeff, M. I., *The Social and Economic History of the Hellenistic World*, Oxford University Press, New York 1941.

Rotroff, S. I., "Silver, Glass and Clay Evidence fort he Dating of Hellenistic Luxury Tableware" *Hesperia* 51.3, 1982, 329-337.

----------, "Hellenistic Pottery: The Plain Wares" *The Athenian Agora, Vol. 33, Hellenistic Pottery: The Plain Wares*, 2006, iii-iv,vii-ix, xi-xxi, xxiii-xxxvii, 1, 3-53, 55-67, 69-223, 225-239, 241, 243-337, 339, 341-377, 379-391, 393-399, 401-403, 405-407, 409-429, 431-438.

Rotroff S. I. - Oliver, A., *The Hellenistic Pottery from Sardis: The Finds Through 1994*, Harvard Univesity Press, London 2003.

Rubinson, K. S., "A Mid-Second Millennium Tomb at Dinkha Tepe" *AJA,* Vol. 95, No. 3, 1991, 373-394.

Sadberk Hanım Müzesi, *Sadberk Hanım Müzesi Kataloğu*, İstanbul 1995.

Saldern, A. V., "Glass Finds at Gordion" *JGS* 1, 1959, 22-49.

----------, "Glass from Sardis" *AJA* 66, 1962, 5-12.

----------, "Mosaic Glass from Hasanlu, Marlik, and Tell Al-Rimah" *JGS 8*, 1966, 9-22.

----------, *Glaser der Antike, Sammlung Erwin Oppenlander,* Hamburg 1974.

----------, "Two Achaemenid Glass Bowls and a Hoard of Hellenistic Glass Vessels" *JGS* 17,1975, 37-46.

----------, *Ancient and Byzantine Glass from Sardis*, London 1980.

Saltuk, S., *Arkeoloji Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1997.

Saraçoğlu, A., "Hellenistic And Roman Unguentaria From The Necropolis of Tralleis" *Anatolia/Anadolu* S. 37, 2011, 1-42.

Sarıoğlu, M.A.- Atila, Cenker.-Sahan, M.-Ustura, N.,*Bergama Müzesi Belleten* S. 15, Bergama, 1989.

Schafer, J., *Hellenistiche Keramik Aus Pergamon*, Berlin 1968.

Schauenburg, B.F., "Die Glas Funde aus Pitane" *Anadolu/Anatolia* XVIII , Ankara 1974, 141-175.

Schreiber, T., *Athenian Vase Construction: A Potter's Analysis*, J.Paul Getty Museum Malibu, California, 1999.

Sevin, V.-Özfırat, A.- Kavaklı, E., "1997-1998 Van / Altıntepe Urartu Nekropolü Kazıları" *21. KST*, C.1, 1999, 421-434.

Sevinç, N., "Çanakkale-Gümüşçay Tümülüsleri 1994 Yılı Kurtarma Kazıları Ön Raporu" *VI Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Didim 1996, 443-449.

Shalikadze, T. -Kakhidze, E.,"Early Byzantine Glass Vessels from the Southwestern Littoral of Georgia" (Ed. Ergün Laflı) *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean,* İzmir 2009, 369-378.

Şimşek C.- Duman B., "Leodikeia'da Bulunan Ampullalar" *OLBA* XV, 2007, 1-29.

----------, "2006 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazıları" *29. KST,* C. 3,, 2007, 99-122.

----------, "2007 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazıları" *30. KST*, C. 2, Ankara 2008, 409-436.

----------, *Laodikeia (Laodicea ad Lycum), Laodikeia Çalışmaları 2,* Ege Yayınları, İstanbul 2013.

Smith, J. C., "A Roman Chamber Tomb on the South-East Slopes of Monasteriaki Kephala, Knossos" *The Annual of the British School at Athens,* Vol. 77, 1982, 255-293.

Smith, R. R. R.., "Aphrodisias 1994" *17. KST,* C. 2, Ankara 1995, 185-197.

Smith R. R. R. - Ratté, C.,"Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1994" *AJA*, Vol. 100, No. 1, 1996, 5-33.

----------, "Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1996," *AJA*, Vol.102, 1998, 225-250.

Smith, R. W., "The Significance of Roman Glass" The Metropolitan Museum of Art Bulletin V.8, No.2, 1949, 49-60.

Somersan, T. S., *"Anthandros Korinth Seramikleri"* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2007.

Starr R. F.S., *NUZI Report On The Excavatıons At Yorgan Tepa Near Kırkuk, Iraq Conducted by Harvard Unıversıty ın Conjunctıon Wıth the Amerıcan School of Orıental Researc Hand The Unıversıty Museum of Phıladelphıa 1927-1931,* Vol.1 Harvard Unıversıty Press, Massachusetts Cambridge 1939.

Stern, E. M., *Ancient Glass at the Fondation Custodia (Collection Frits Lugt),* Utrecht, Paris 1977.

----------, "Antikes Glas in der Südtürkei" Glastechnische Berichte, Vol. 57, No. 5 1984,. 132-139.

----------, "Ancient and Medieval Glass from the Necropolis Church at Anemurium" *ANNALES du 9e Congresss,* France 1985, 22-28.

----------, "Glass Vessels Exhibited in the Bölge Museum Adana" *Belleten* 53, (Çev. E.E.Yağcı) 1989a, 595-605.

----------, "The Production of Glass Vessels in Roman Cilicia" *Kölner jahrbuch für Vor-und Früngeschicthte 22*, 1989b, 121-128.

----------, *Roman Mold-Blown Glass: The First Thought Sixth Centuries*, Roma 1995.

----------, "Roman Glassblowing in a Cultural Context" *AJA* 103, 1999, 441-484.

----------, *Roman, Byzantine and Early Medieval Glass 10 BCE-700 CE,* Ernesto Wolf Collection, Ruit 2001.

Stern, E. M. - Schlick Nolte, B., *Early Glass of the Ancient World*, Germany 1994.

Stern, E. M.- Yale, G.-R., Burial Caves Near Kabri. *Atiqot 33*, 1997, 1-22.

Stern Edna M. - Getzov, Nimrod "Aspects Of Phoenician Burial Customs in the Roman Period in Light of an Excavation Nearel-Kabri (Kabri)" *Atiqot* 51, 2006, ss. 91-123.

Tait, H., *Five Thousand Years of Glass,* British 1991.

Tal, O. J. -Tal R. E., Freestone I. C., "Glass From a Late ByzantineSecondary Workshop at Ramla (South), İsrael, *JGS* 50, 2008, 81-95.

Taştemür, E., "Klaros Kehanet Merkezinde Ortaya Çıkarılan Cam Eserlerin Üretim Teknikleri ve Uygulanan Dekor Çeşitleri" *IV. Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri*, 2008, 169-180.

Tatton, V.- Carol, A., "Before the Invention of Glasblowing" (Ed. Hugh Tait), *Five Thousand Years of Glass*, Singapore, 1995.

Tek, A.T.,"Prismatic Glass Bottles with Greek inscriptions from Arycanda in Lycia" *ANNALES du 15e Congress de l' Assocıatıon Internatıonale pour 1'hıstoıre Du Verre*, New York 2001, 82-87.

----------, "Antik Dönem'de Anadolu'da Cam Üretimi"*, Seres, III. Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri,* Eskişehir 2005, 108-123.

----------, "Arykanda'da Bulunan Antikcam Eserlere Genel Bir Bakış", *Seres, IV. Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri,* Eskişehir 2007, 153-168.

Tekkök Biçken, B., *The Hellenistic and Roman Pottery from Troia: Second Century B.C. to six century A.D.* (Ph. D. Dissertation, University of Missouri-Columbia) 1996.

Tekkök, B., "Denizden Gelenler ve Demir Çağı" *Akdeniz Uygarlıkları Sanatı* (Ed. Prof. Dr. Filiz Çalışlar Yenişehirlioğlu), Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir 2010, 49-73.

----------, "Hellenistik ve Roma Döneminde Seramik ve Cam" (Ed. Çiğdem Gençler Güray), *Kaunos/Kbid Toplantıları 2 Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu,* Ankara 2013, 103-116.

Tekocak, M., "Akşehir Müzesi Seramik ve Cam Eserler Koleksiyonu" *28. AST, C. 2* 2010, 409-433.

----------, "Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji Müzesi'nden Bir Grup Cam Eser" (Ed. Çiğdem Gençler Güray), Kaunos/Kbid Toplantıları, Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu 17-20 Haziran, Ankara 2013, 127-142.

Thompson, H. A.,"Two Centuries Of Hellenistic Pottery" *: Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens*, Vol. 3, No. 4, The American Excavations in the Athenian Agora: Fifth Report 1934, 311-476.

Torben, S. - Kock, J., "Traditional Raw Glass Production in Northern İndia: The Final Stage of An Ancient Technology", *JGS* 43, 2001, 155-169.

Tosun, A.- Akman, A.,"Doğu Garajı-Halk Pazarı Mevkii (Attaleia Nekropolü) Kurtarma Kazısı 2009 Yılı Çalışmalar" *19. Müze Çalışmaları Ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu,* Ordu 2010, 97-117.

Triantafyllidis, P.,"Achaemenian Glass Production" *ANNALES du 15. Congress*, 2001, 13-17.

Türk Ansiklopedisi, C. IX, Maarif Basımevi, İstanbul 1958.

Türkiye Diyanet Vakfi İslam Ansiklopedisi C. 7, İstanbul 1993.

Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. *Cam Ebedi Güzel* (Derleyen Nursel Duruel-Seçkin Selvi Cılızoğlu), İstanbul 1990.

Türkmenoğlu, D., "Sanatsal Bir Belge Olarak Surname-İhumayun Minyatürlerive Toplumsal Anlamları" *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 7, S. 26, 2008, 98-111.

Uygun D.- Özden Gerçekler, S.,*Kadim Çağlardan İzler Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu*, İstanbul 2013.

Uysal, Z., *"Kubad-Abad Sarayı Cam Buluntuları (1981-2004)",* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstirüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İzmir 2008.

Uzuner, B., *Bulunuşundan Üflemeye Cam Teknikleri AKANTAŞ*, İnkılap Yayınları, İstanbul 2004.

Ünal, A., *Hititler Devrinde Anadolu*, İstanbul 2002.

Van Doornick, F.H., "The Serçe Limanı Shipwrevk: An 11th-Century Cargo of Fatimid Glassware Cullet for Byzantine Glassmakers" *I.Uluslararası Anadolu Cam Sempozyumu 26-27 Nisan 1988*, İstanbul 1990, 58-63.

Vessberg , O., "Roman Glass in Cyprus" *Opuscula Archaeologica* 7, 1952, 109-65.

----------, "Glass: Typology-Chronology," in O.Vessberg and A.Westholm, *The Swedish Cyprus Expedition* Vol.4, Part:3 *The Hellenistic and Roman Periods in Cyprus*, Swedish Cyprus Expedition, Cyprus 1956.

Waelkens, M., "Report on the 2006 and 2007 Excavation and Restoration Activities at Tepe Düzen and at Sagalssos" *30. KST*, C. 3, 2007, 427-546.

Waldbaum, J. C., *Metalwork From Sardis: The Finds Through 1974*, Harvard University Press, Cambridge 1983.

Weinberg, G. D., "Hellenistic Glass Vessels from the Athenian Agora" *Hesperia*, Vol. 30, No. 4, 1961, 380-392.

----------, "Evidence for Glass Manifactura in Ancient Thessaly" *AJA* 66, 1962, 129-133.

----------, "The Glass From Antikythera Shipwreck Reconsidered: The Glass Vessels From The Antıkythera Wreck" *Transactions of the American Philosophical Society*, V.55, No.3, 1965, 30-39.

----------, "Glass Manifacture in Hellenistic Rhodes" *Archaeologikon Deltion* 24, 1969, 143-151.

----------, "The Buildings and İnstallations" *Jelame*, 1998, 5-23.

Weinberg, G. D.- McClellan M.C., *Glass Vessels in Ancient Greece*, Archaeological Receipts Fund, Athens 1992.

Weinberg, G. D.-Stern E. M., *The Athenian Agora, Vessel Glass* Vol. XXXIV, New Jersey 2009.

Whitehouse, D., "Glass in the Epigrams of Martial" *JGS* 41, 1993, 73-81.

----------, *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol. 1, New York 1997.

----------, *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol. 2, New York 2001.

----------, *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol. 3, New York 2003.

----------, *Islamic Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol. 1, New York 2010.

Winter, T., "Glass Vessels From The Byzantine Period At Horbat Nazur" *Atiqot 64* 2010, 99-104

Yaylalı, Abdullah, "2007 Yılı Tralleis Antik kenti Kazı Çalışmaları" *30. KST*, C. 3, Ankara, 2008, ss. 17-40.

Yaylalı, S., *"Kaunos Cam Eserleri"* (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Ankara 1989.

Yener, K. A., "Açhana Höyüğü 2004 Yılı Kazı Sonuçları" *27. KST*, C.1, Antalya 2005, 37-46.

Yenisoğancı, H.V., "Reyhanlı-Esentepe Kaya Mezarları Kurtarma Kazısı" *I. Müze Kurtarma Kazıları Semineri,* Ankara 1991, 215-224.

Yenişehirlioğlu, F., "Tarihsel Belgeler Işığında Osmanlı Camı (16 -18.Yüzyıl)" (Ed. Çiğdem Gençler Güray), *Kaunos/Kbid Toplantıları 2 Anadolu Antik Cam* Ankara 2013, 165-174.

Yılmazer Çorbacı, H., "Mersin Müzesi'nde Bulunan Megara Kaseleri" *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* C.16, S. 2, 2007, 169-186.

Yıldız, V., *"Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazısında Bulunan Doğu Sigillataları A Grubu Seramikleri*" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Konya 2006.

Yurtseven, F., "Tarsus Köylü Garajı Mezarı Buluntuları" *Anadolu /Anatolia 31*, 2006, 91-121.

Young, R.S., "Gordion 1956: Preliminary Report" *AJA* 61, 1957, 319,331.

Zerwick, C., *A Short History of Glass,* The Corning Museum of Glass, New York 1980, 44-79.

Zumeta, J. J., "A Recent Acquisition of Ancient Glass at the Kelsey Museum" *Bulletin* Vol. 2, 1979, 1-9.

ANTİK KAYNAKLAR

Athenaeus., *The Deipnosophistai* (Çev. C.D.Yonge),1854.

Jones, H. L., *The Geography of Strabo VII*, Harvard University Press, Cambrige 1954.

Petronius., *The Satyriconof Petronius Arbiter, cap.51.*

Pliny., *Natural History* (Ed.-Çev. D. E. Eichholz), Vol. x (books xxxvi–xxxvii) London 1962.

Plinius., *Naturalis Historia XXXVI,* 1669.

Pliny the Elder., *Natural History* (Ed. John Bostock, M.D., F.R.S., H.T. Riley), London 1855.

Strabon., *Geographica,* XVI, cap. 2, 2.25.

ONLİNE KAYNAKLAR

http://www.romanglassmakers.co.uk

http://en.wikipedia.org/wiki/Milk_glass

http://www.alalakh.org/report_2004.asp

http://tr.wikipedia.org/wiki/Antikythera_düzeneği

http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0137%3Abook%3D36%3Achapter%3D66

http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Strabo/16B*.html

http://www.britishmuseum.org/explore/highlights/highlight_objects/gr/c/cobalt-blue_glass_beaker.aspx

http://www.attalus.org/old/athenaeus11.html

http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Ath.+11.14

http://en.wikipedia.org/wiki/Hellenistic_glass

http://brunelleschi.imss.fi.it/vitrum/evtr.asp?c=8171

http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43855/kahramanmaras-muzesi-mudurlugu.html

http://www.britannica.com/EBchecked/topic/12011/alabastron

EKLER

EK 1. KATALOG, ÇİZİM VE FOTOĞRAFLAR

Müze'deki eserlerin bazıları temizlenmiş bazılarının içi toprak dolu olarak teşhir edilmekte veya depoda saklanmaktadır. Eserler formlarına göre tiplerine ayrılarak erkenden geçe doğru sıralanmıştır. Ölçüleri, özellikleri ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Cam ve seramik benzer örneklerine bakılarak yakın bir tarihleme yapılmıştır.

Numaralar: Her bir esere katalogda yer almış olduğu sıraya göre birden başlamak üzere katalog, (fotoğraf ve çizim), sayfa numarası verilmiştir. Eserlerin müze envanter numaraları ayrıca belirtilmiştir.

Boyutlar: Eserin ölçüleri santimetre cinsinden gösterilmiştir. Camın kırılma olasılığı düşünülerek cidar ölçülerinin alınma zorluğundan dolayı metin içerisinde kalın veya ince cidarlı olarak bahsedilmiştir.

Tanımlar-Resimler: Tanımlar genellikle eserin üst kısmından başlanıp dibe doğru iner. Ayrıntılı bir şekilde anlatılan eserlerin çizim ve fotoğrafları yan yana verilerek eserin tamamını yansıtması sağlanmıştır. Katalogda görülmeyen özellikler metin içerisinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Formlar bezeme ve form özelliklerine göre tiplere ayrılmıştır. Tek olan eserlerimizde "Tip I" olarak ele alınmıştır.

Köken: Eserlerin çoğunluğu Kahramanmaraş-Merkez, ilçeler ve yakın illerden geldiğinden köken konusunda fazla bir bilgi yoktur. Benzer cam ve seramik örneklerle karşılaştırılarak köken bulunmaya çalışılmıştır.

Renkler: Katalog çalışmasında cam eserlerin renklerinin tespiti için eserlerin ayrıntılı incelenmesiyle yapılmış ve "renksiz-şeffaf" terimi tamamen ağartılmış ve rengi giderilmiş camlar için kullanılmıştır. Çizimlerde uygulanan renkler ile fotoğraftaki renklerin farklılıkları fotoğraf çekimi sırasında oluşan ışık yansımalarından kaynaklanmaktadır. "Açık Yeşil" tabiri ise camın hiç işlem görmemiş doğal renginde üretilmiş kaplar için kullanılmıştır.

Yüzey Durumu: Cam kaplar çok kullanıldığından yüzeylerde oldukça fazla çizikler ve aşınmalar meydana gelmektedir. Bu yüzden cam kapların yüzeyi ateşle parlatılarak dayanıklılığı Yük.seltilmiştir. Fakat toprakla temas eden camların yüzeyi bozulmaya başlamaktadır. Buna ek olarak çarkta yapılmış kesik bezemelerde koruyucu tabakayı kaldırarak bu aşınmayı kolaylaştırmaktadır. Bunun dışında camın gömülü olduğu topraktaki nemin de etkisiyle atmosferik aşınma görünür. Bazı yüzeyler aşınmadan matlaşır bazıları ise kolayca dökülebilen veya hiç dökülmeyen kabın rengini ve desenini bozan bir tabaka oluşur. Bunlar irrizeli yüzeylerdir.

Tarihleme: Eserlerin çoğunluğu satın alma yoluyla geldiğinden dolayı tek tek incelenmiş, teknik özellikler ile formlara bakılmış, benzer cam ve seramik örneklerle

karşılaştırılarak tarihlendirilmiştir. Benzer örneklerin mezar konteksi olmasına ve birebir benzerlerinin olmasına dikkat edilmiştir**.**

Benzer örnekler: Cam ve seramik konusunda yapılan hemen hemen bütün araştırmalar ve kitaplar incelenerek tez kapsamındaki eserlerin aynı özelliklerini gösteren eserler ele alınmış, aralarında fark varsa bunlar da kaydedilmiştir. Ayrıca seramik benzerleriyle form veya bezeme özellikleri ile karşılaştırılarak seramik ve cam üretimi konusunda bilgiler verilmiştir. Benzer seramik örnekleri kaynak olarak belirtilmiştir.

Katalog kısmında kullanılan kısaltmaların açıklaması aşağıda verilmiştir.

A. Çapı **:** Ağız Çapı

Göv. Gen. : Gövde Genişliği

Kat. No. **:** Katalog, Resim, Çizim Numarası

Kor. Yük. **:** Korunan Yükseklik

Kulp Yük. **:** Kulp Yüksekliği

Lev. **:** Levha

M. Env. No. **:** Müze Envanter Numarası

T. Çapı **:** Taban Çapı

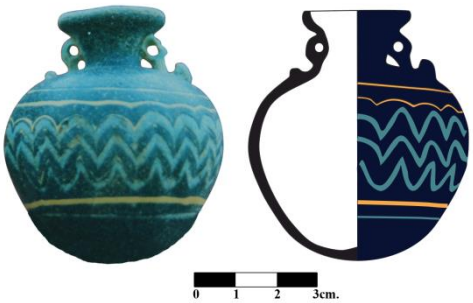
Yük. **:** Yükseklik

Kat. No: 1 **Sayfa:107-109**

Form : Amphoriskos
İşlevi : Kozmetik Kabı
M.Env. No : 21.1.84
Buluntu Yeri : Satın Alma
Ölçüler: **Kor. Yük.** : 6 cm.
Kulp.Yük. : 4 cm.
Dip Çap : 1,2 cm.
Renk : Lacivert, sarı, turkuaz
Teknik : İç Kalıp
Tanım : Yarısaydam, kalın cidarlı. Boyunun bir kısmı ve ağız kırık, silindirik boyun, kaideye doğru daralan oval gövde, topuz kaide, kulplar ve kaide koyu mavi renkte, omuz ve dibe yakın kısmın arasında sarı ve turkuaz ipliklerden zigzag ve spiral bezeme.
Benzer Örnekler : **Cam;** Hayes 1975, pl. I, no. 11 (MÖ 5. yüzyıl başları);Harden 1981, ss. 78-81, no. 163-175, (MÖ 6. yy ortaları-MÖ 4. yy. başları); Grose 1989, s.146,147 no.107, (MÖ 5. yüzyılın ilk yarısı);Weinberg- McClellan 1992, s.48, no 15, (MÖ 475-425).
: **Seramik;** Kottaridi, 2013, s. 100.
Tarih : MÖ 6. yüzyıl sonu 5.yüzyıl

Kat. No: 2 **Sayfa: 110-112**

Form : Aryballos
İşlevi :Kozmetik Kabı
M. Env. No. : 11.1.86
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 6 cm.
A. Çapı : 2,5 cm
Göv.Gen : 5,3 cm.
Renk :Kobalt mavisi, Sarı, açık mavi.
Teknik : İç Kalıp Tekniği
Tanım : Yarısaydam, kalın cidarlı. Düzleştirilmiş ağız, kısa, silindirik boyun, küresel gövde, yuvarlatılmış taban, sonradan eklenmiş turkuaz renkli basit yüzük kulplar, omuz ve dip kısımda sarı ve mavi renkli cam ipliğinde düzensiz kalınlıkta bant bezemesi arasında zigzag motifi.
Benzer Örnekler : **Cam;** Hayes 1975, s. 187, plt.1, no. 14; Harden 1981, ss.58,59, no. 233; Grose 1989, s. 125, Plt. 15, no. 259; Weinberg-McClellan 1992, s. 87, no.20; Kunina 1997, s.251, no. 23-26; Lightfoot 2007, s.31, no.10.
: **Seramik;** Akurgal 1977, Lev. 75:2; Boardman 1998, s.179, no.365; Uygun-Özden Gerçekler 2013, s. 87, no. 178.
Tarih : MÖ 5. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 3 **Sayfa: 112-114**
Form : Sürme Şişesi
İşlevi : Kozmetik Kabı.
M.Env. No : 11.32.78
Buluntu Yeri : Satın alma
Ölçüler: Kor. Yük. : 5,6 cm.
T.Çapı : 1 cm.
Renk : Siyah, Beyaz
Teknik : Çubuk Kalıp Tekniği
Tanım : Yarısaydam, kalın cidarlı. Bir kulp, boyun ve ağız kırık. Siyah cam üzerine beyaz renkte tüy bezemeli silindirik gövde, muhtemelen karşılıklı duran yunus balığı şekilli kulplar, oval dip.

Benzer Örnekler : **Cam;** Saldern 1974, s.73, no.190; Barag 1975, s. 29, fig. 55;Hayes 1975, s.10, no.8, plt.2; Goldstein 1979, s.107, plt.12, no.212; Harden 1981, plt.10, no. 158; Akat, Fıratlı, Kocabaş, 1984, s. 17, resim 13; Grose 1989, s.79. fig.47.
: **Seramik;** Boskova, A., 2012, fig. 2, no. 3.
Tarih : MÖ 5. yüzyıl sonu- MÖ 4. yüzyıl başları

Kat. No: 4 **Sayfa: 116-119**
Form : Silindirik Gövdeli Alabastron
İşlevi : Kozmetik Kabı
M.Env. No : 7.11.78
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Kor. Yük. : 8,2 cm.
T.Çapı : 1 cm.
Renk : Kobalt Mavisi
Teknik : Çubuk Kalıp Tekniği
Tanım : ***Alabastron Tip I.*** Yarısaydam, kalın cidarlı. Boynun bir kısmı ve ağız kırık, aletle sıkıştırılarak oluşturulan boyundan, yumuşak bir hat çizerek omuza geçiş, silindirik gövde, oval taban, habbeli, korozyona uğramış yüzey, içi toprak dolu. Matlaşma, delinme ve oyuklar var.

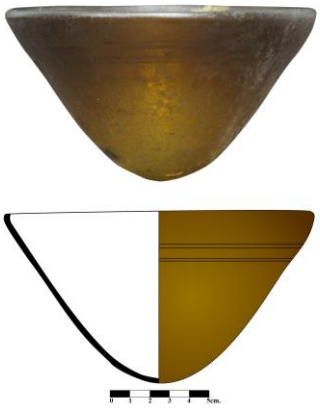
Benzer Örnekler :**Cam;** Saldern 1974, s.73, no.190; Hayes 1975, s.8, plt.2, no.7; Goldstein 1979, s. 129, no. 264; Harden 1981 s. 68, no.122; Grose 1989, s. 137, fig.77; Atik 2004, res. I-68; Lightfoot 2007, s. 28, no.4.
: **Seramik;** Akurgal 1997, lev. 40.1; Boardman 1998, s. 200, no 369; Kaltsas, 2007, s. 272, No. 17917; Hadjidakis, 2013, s. 352, no 684, 685.
Tarih : MÖ 4. yüzyıl sonları

Kat. No: 5 **Sayfa: 117-119**
Form **:** İğ Gövdeli Alabastron
İşlevi **:** Koku-yağ Kabı
M.Env. No **:** 15.19.92
Buluntu Yeri **:** Satın Alma
Ölçüler: **Yük.** **:** 13,5 cm.
A.Çapı **:** 2,6 cm.
Dud. Kal **:** 0,2 cm.
Renk **:** Siyah üzerine mavi
Teknik **:** İç Kalıp Tekniği
Tanım **:*Alabastron Tip II.*** Yarısaydam, kalın cidarlı. Sonradan eklenmiş dışa dönük ağız, silindirik boyun, iğ şekilli uzunca gövde, boynun aşağısında basit iki tutamak, boyunda ve dip kısmında opak mavi renkte spiral, gövdede tüy bezeme.

Benzer Örnekler **: Cam;** Hayes 1975, plt.2, fig.30; Harden 1981, s. 123, 128; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, s.4, res.14; Barag 1985, pl.11, no.91; Canav 1985, ss.30, fig.8; Özet 1987, s. 86, res. 4; Grose 1989, s. 168, no 166.
:Seramik; Rotroff, 2006, s. 301, plt.60, fig.70, no.541; Lilibaki-Akamati, Akamatis, Chrysostomou, Chrysostomou, 2011, s. 344,Uygun-Özden Gerçekler 2013, s. 86.
Tarih **:** MÖ 1.yüzyılın ilk yarısı

Kat. No: 6 **Sayfa: 121-123**
Form **:** Konik Kase
İşlevi **:** Sofra kabı
M. Env. No **:** 9.1.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 8,5 cm.
A.Çapı **:** 15,5 cm.
Renk **:** Amber Sarısı
Teknik **:** Kalıba Basma
Tanım **:** ***Kase Tip I.*** Yarısaydam, kalın cidarlı. Alevle düzleştirilmiş ağız, konik gövde, yuvarlatılmış dip, ağızın 1,5 cm. altında 2 sıra, onun da 0,5 cm. altında 2 sıra çarkta kesme tekniğiyle yapılmış oluk, iç kısımda da 6 sıra çizgi bezek, yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler **: Cam;** Weinberg 1961 fig.3, no.12; Saldern 1974, s. 93, no. 244; Grose 1989, s. 204, no. 212 (Group A); Weinberg 1992 s. 27, no.53; Lightfoot 1993a, s. 24-25, figs.6-10 (Group A); Lightfoot 2007, s. 43, no. 34, 35, 36;
: Seramik; Weinberg 1961, Plt. 95a; Civelek 2001, s. 156; Weinberg-Stern, 2009, s. 24, no. 24; Can 2014, s. 25, Kat. No. 7, Res. 15.
Tarih **:** MÖ 2. yüzyıl ortaları-1. yüzyıl başları

Kat. No:7 **Sayfa: 123-126**
Form **:** Derin Kaburgalı Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 18.15.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 4 cm.
A.Çapı **:** 14 cm.
T.Çapı **:** 4 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** İndirme-Çökertme
Tanım **:** ***Kase Tip IIa.*** Çarkta parlatılmış yuvarlak, basit ağız kenarı, yuvarlak kenarlı hafif dışa dönük ağızın 1 cm. aşağısında konveks gövde üzerinde tabana doğru uzanan 15 adet kaburga, hafif içe çökük taban, yüzeyde yer yer matlaşma.

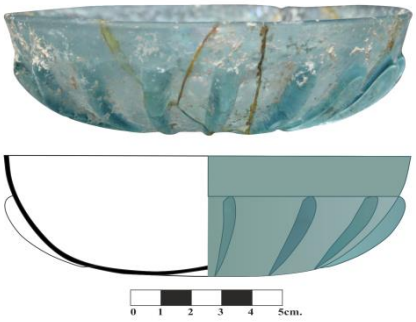

Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957 Form 3a; Isings 1971, fig. 11 no.50-51; Hayes 1975, fig.1 no. 46; Goldstein 1979, fig. 327, 328 pl:20; Canav 1985, s. 85 no.137; Grose 1989 264 no. 228-230; Stern 1989, 597; Lightfood 2007, s. 68, no.144-145.

: Seramik; Hayes, J., 1975, s. 70, Forma 80; Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 73, Kat. No. 74, , Çiz. 20; Can, C., 2014, Kat. No. 15,16, Resim: 23,24.

Tarih **:** MÖ 1. yüzyıl başları

Kat. No: 8 **Sayfa: 123-126**
Form **:** Derin Kaburgalı Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 2710
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 4 cm.
A. Çapı **:** 13 cm.
T. Çapı **:** 6 cm.
Renk **:** Mavi
Teknik **:** İndirme-Çökertme
Tanım **:** ***Kase Tip IIa.*** Onarım görmüş, çarkta parlatılmış yuvarlak, basit ağız kenarı, hafif dışa dönük ağızın 2 cm. aşağısında konveks gövde üzerinde tabana doğru uzanan 18 adet kaburga, hafif içe çökük taban, yüzeyde yer yer matlaşma.

Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957 Form 3a; Isings 1971, fig.11 no.50-51; Hayes 1975, fig.1 no. 46;Goldstein 1979, fig.327,328 pl:20; Oliver 1980, s.47 no.24; Canav 1985, s.85 no.137; Grose 1989 264 no.228-230; Özet 1998, s.49 no.16; Stern 1989, 597; Lightfood 2007, s.68, no.144-145.

:Seramik; Hayes, J., 1975, s. 70, Forma 80; Rotroff, S. I., 2006, s. 115, pl. 42, fig. 52, no. 317; Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 73, Kat. No. 74, , Çiz. 20; Can, C., 2014, Kat. No. 15,16, Resim: 23,24.

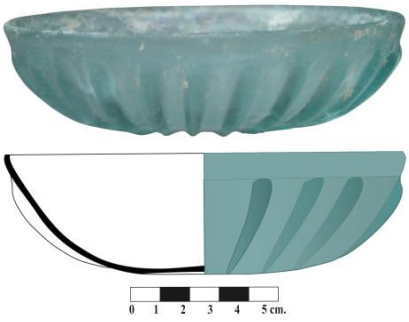
Tarih **:** MÖ 1. yüzyıl başları

Kat. No: 9 **Sayfa: 123-126**
Form **:**Derin Kaburgalı Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 2708
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 3,8 cm.
A. Çapı **:** 13,5 cm.
T. Çapı **:** 3,5 cm.
Renk **:** Mavi
Teknik **:** İndirme-Çökertme
Tanım **:** ***Kase Tip IIa.*** Çarkta parlatılmış yuvarlak, basit ağız kenarı, hafif içe dönük ağızın 0,75 cm. aşağısında konveks gövde üzerinde tabanın merkezinden çıkan 24 adet kaburga, hafif içe çökük taban.

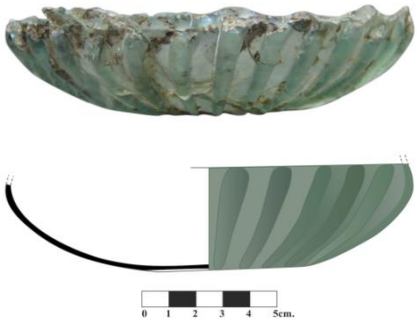
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957 Form 3a; Isings 1971, fig.11 no.50-51; Hayes 1975, fig.1 no. 46;Goldstein 1979, fig.327,328 pl:20; Oliver 1980, s.47 no.24; Canav 1985, s.85 no.137; Grose 1989 264 no.228-230; Özet 1998, s.49 no.16; Stern 1989, 597; Lightfood 2007, s.68, no.144-145.
: Seramik; Hayes, J., 1975, s. 70, Forma 80; Rotroff, S. I., 2006, s. 115, pl. 42, fig. 52, no. 317; Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 73, Kat. No. 74, , Çiz. 20; Can, C., 2014, Kat. No. 15,16, Resim: 23,24.
Tarih **:** MÖ 1. yüzyıl başları

Kat. No: 10 **Sayfa: 123-126**
Form **:** Derin Kaburgalı Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 2709
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 4 cm.
A.Çapı **:** 13,5 cm.
T.Çapı **:** 3,5 cm.
Renk **:** Açık Mavi
Teknik **:** İndirme-Çökertme
Tanım **:** ***Kase Tip IIa.*** Çarkta parlatılmış yuvarlak, basit ağız kenarı, hafif içe dönük ağızın 0,75 cm. aşağısında konveks gövde üzerinde tabanın merkezinden çıkan 28 adet kaburga , hafif içe çökük tabanda 2 adet yatay yiv, temiz yüzey.

Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957 Form 3a; Isings 1971, fig.11 no.50-51; Hayes 1975, fig.1 no. 46; Goldstein 1979, fig.327,328 pl:20; Canav 1985, s.85 no.137; Grose 1989 264 no.228-230; Oliver 1980, s.47 no.24; Özet 1998, s.49 no.16; Stern 1989, 597; Lightfood 2007, s.68, no.144-145; Taştemür 2008, s.174, Şekil 4.
: Seramik; Hayes, J., 1975, s. 70, Forma 80; Rotroff, S. I., 2006, s. 115, pl. 42, fig. 52, no. 317; Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 73, Kat. No. 74, , Çiz. 20; Can, C., 2014, Kat. No. 15,16, Resim: 23,24.
Tarih **:** MÖ 1. yüzyıl başları

Kat. No: 11 **Sayfa: 123-126**
Form **:**Derin Kaburgalı Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M. Env. No **:** 17.38.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Kor. Yük.** **:** 3,7 cm.
A. Çapı **:**14,5 cm.
T. Çapı **:** 7 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** İndirme-Çökertme
Tanım **:** ***Kase Tip IIa.*** Ağız kısmı kırık, konveks gövde üzerinde tabanın merkezinden çıkan 29 adet keskin sırtlı kaburga, hafif içe çökük tabanın iç kısmında tabanı sınırlayan içiçe iki sıra çizgi bezek, yüzeyde yer yer matlaşma.

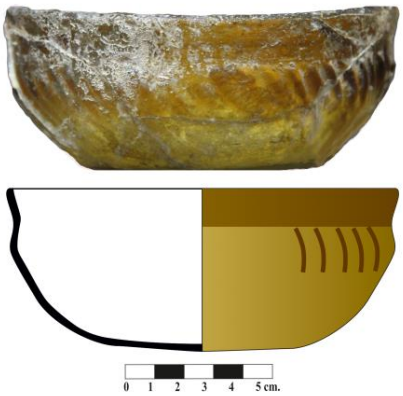
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957 Form 3a; Isings 1971, fig.11 no.50-51; Hayes 1975, fig.1 no. 46; Goldstein 1979, fig.327,328 pl:20; Oliver 1980, s.47 no.24; Canav 1985, s.85 no.137; Grose 1989 264 no.228-230; Özet 1998, s.49 no.16; Stern 1989, 597; Lightfood 2007, s.68, no.144-145; Taştemür 2008, s.174, Şekil 4.
: Seramik; Hayes, J., 1975, s. 70, Forma 80; Rotroff, S. I., 2006, s. 115, pl. 42, fig. 52, no. 317; Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 73, Kat. No. 74, , Çiz. 20; Can, C., 2014, Kat. No. 15,16, Resim: 23,24.
Tarih **:** MÖ 1. yüzyıl başları

Kat. No: 12 **Sayfa: 123-126**
Form **:** Yüzeysel Kaburgalı Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 3027
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 5 cm.
A.Çapı **:** 17 cm.
T.Çapı **:** 7,5 cm.
Renk **:** Mavi
Teknik **:** Kalıba Dökme
Tanım **:*Kase Tip IIb.*** Çarkta parlatılmış yuvarlak, basit ağız kenarı, hafif dışa dönük ağızın 1,5 cm. aşağısında konkav gövde üzerinde dibe doğru uzanan yüzeysel kaburgalar, oval taban, irrizeli yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 3c; Goldstein 1979, fig.329 pl:20; Özet 1987, s.593, fig.7; Lightfoot-Arslan 1992, fig. 3; Lightfoot 1993, JGS 35, fig. 22, 23; Lightfood 2007, s.68, no.138;
: Seramik; Hayes, J., 1975, s. 70, Forma 80; Rotroff, S. I., 2006, s. 115, pl. 42, fig. 52, no. 317; Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 73, Kat. No. 74, , Çiz. 20; Can, C., 2014, Kat. No. 15,16, Resim: 23,24.
Tarih **:** MÖ 1.yüzyıl sonları

Kat. No: 13 **Sayfa:123-126**
Form **:** Yüzeysel Kaburgalı Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 2727
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 5 cm.
A.Çapı **:** 13 cm.
T.Çapı **:** 5,5 cm.
Renk **:** Sarımsı Yeşil
Teknik **:** Kalıba Dökme
Tanım ***:Kase Tip IIb.***

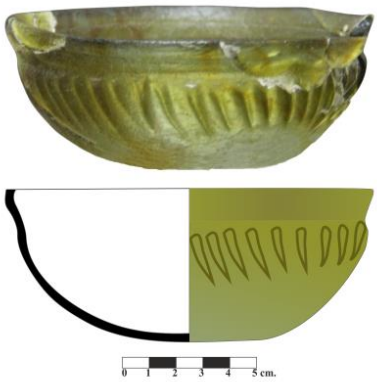
Onarım görmüş, çarkta parlatılmış yuvarlatılmış dik ağız kenarı, hafif dışa dönük ağızın 1,15 cm. aşağısında konkav gövde üzerinde, meyilli, tabana doğru uzanan 50 adet yüzeysel kaburga, düz taban, parlak yüzey.

Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 3c; Goldstein 1979, fig.329 pl:20; Özet 1987, s.593, fig.7; Lightfoot-Arslan 1992 fig3; Lightfoot 1993, JGS 35, fig.22,23; Lightfoot 2007, s.68, no.138;

: Seramik; Hayes, J., 1975, s. 70, Forma 80; Rotroff, S. I., 2006, s. 115, pl. 42, fig. 52, no. 317; Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 73, Kat. No. 74, , Çiz. 20; Can, C., 2014, Kat. No. 15,16, Resim: 23,24.

Tarih **:** MÖ 1.yüzyıl sonları

Kat. No: 14 **Sayfa: 123-126**
Form **:** Yüzeysel Kaburgalı Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 2728
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 5,5 cm.
A.Çapı **:** 13 cm.
T.Çapı **:** 7 cm.
Renk **:** Amber Sarısı
Teknik **:** Kalıba Dökme
Tanım ***:Kase Tip IIb.***

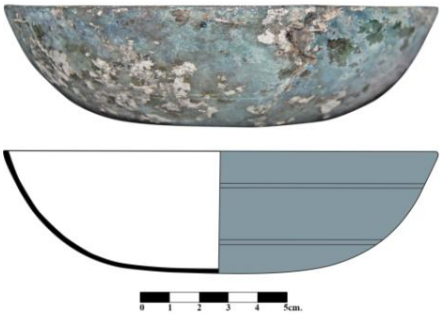
Onarım görmüş, çarkta parlatılmış yuvarlatılmış dik ağız kenarı, hafif dışa dönük ağızın 1,30 cm. aşağısında konkav gövde üzerinde, soldan sağa doğru meyilli, tabana doğru uzanan 52 adet kaburga, düz taban, irrizeli yüzey.

Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 3c; Goldstein 1979, fig.329 pl:20; Özet 1987, s.593, fig.7; Lightfoot-Arslan 1992 fig3; Lightfoot 1993, JGS 35, fig.22,23; Lightfoot 2007, s.68, no.138;

: Seramik; Hayes, J., 1975, s. 70, Forma 80; Rotroff, S. I., 2006, s. 115, pl. 42, fig. 52, no. 317; Aydın Tavukçu, Z., 2007, s. 73, Kat. No. 74, , Çiz. 20; Can, C., 2014, Kat. No. 15,16, Resim: 23,24.

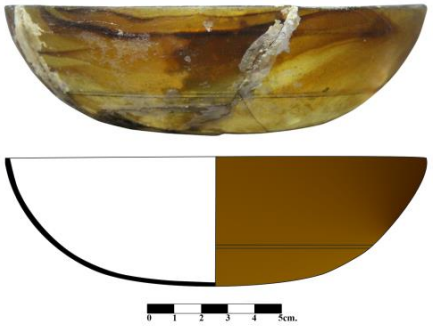
Tarih **:** MÖ 1.yüzyıl sonları

Kat. No: 15 **Sayfa: 126-127**
Form : Yarı Küresel Sığ Kase
İşlevi : Sofra Kabı
M.Env. No : 4.64.75
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 5 cm.
A.Çapı : 15 cm.
T.Çapı : 6 cm.
Renk : Mavi
Teknik : Kalıba Basma
Tanım : ***Kase Tip III.*** Yarısaydam, kalın cidarlı, çarkta parlatılmış basit ağız kenarı, hafif içe dönük ağızın 1 cm. ve 3 cm. aşağısında gövde üzerinde ikişer sıra çarkta kesme tekniğiyle yapılmış enine yivler, düz taban, irrizeli yüzeyde matlaşma.

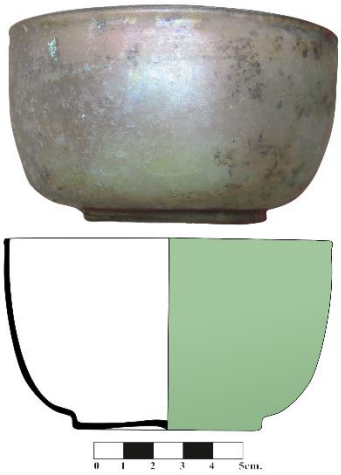
Benzer Örnekler : **Cam;** McFadden 1946, plt. XLV, no.109; Isings 1957, s. 36, Form 18; Hayes 1971, s. 253, fig. 6, no. 33; Hayes 1975, fig.1, no. 41; Grose 1989, s. 213, no. 244,245 (Group D); Lightfoot 1993a, fig.1, 2 (Group D).
: **Seramik;** Hayes, J., 1975, s. 70, Forma 80; Rotroff, S. I., 2006, s. 115, pl. 42, fig. 52, no. 317; Can, C., 2014 Kat. No. 4, Resim 12.
Tarih : MÖ 1. yüzyıl sonları

Kat. No: 16 **Sayfa:126-127**
Form : Yarı Küresel Sığ Kase
İşlevi : Sofra Kabı
M.Env. No : 3.4.76
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 5 cm.
A.Çapı : 15 cm.
T.Çapı : 5 cm.
Renk : Amber Sarısı
Teknik : Kalıba Basma
Tanım :***Kase Tip III.*** Yarısaydam, kalın cidarlı. Onarım görmüş. Çarkta parlatılmış keskin, basit ağız kenarı, hafif içe dönük ağızın 2 cm. aşağısında gövde üzerinde çarkta kesme yöntemiyle yapılan iki sıra enine yivler, düz taban, irrizeli yüzey.

Benzer Örnekler : **Cam;** McFadden 1946, plt. XLV, no.109; Isings 1957, s. 36, Form 18; Hayes 1971, 253, fig.56, no.33; Hayes 1975, fig.1 no. 41; Grose 1989, s. 213, no. 244,245 (Group D); Lightfoot 1993a, JGS 35, fig.1(Geoup D).
: **Seramik;** Hayes, J., 1975, s. 70, Forma 80; Rotroff, S. I., 2006, s. 115, pl. 42, fig. 52, no. 317; Can, C., 2014 Kat. No. 4, Resim 12.
Tarih : MÖ 1. yüzyıl sonları

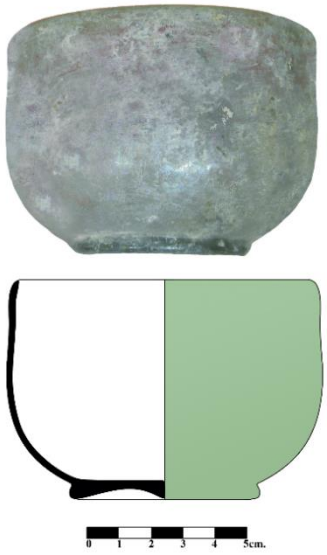
Kat. No: 17 **Sayfa: 127-129**
Form **:** Halka Kaideli Derin Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 32.3.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 6 cm.
A.Çapı **:** 10 cm.
T.Çapı **:** 6,2 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:**Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme
Tanım **:** ***Kase Tip IV.*** Saydam, orta kalınlıkta. Alttan sıkıştırılarak halka haline getirilen ve ateşle parlatılan ağız, dibe doğru ovalleşen dik kenar, sonradan eklenmiş taban halkası, hafif içe çökük taban, irrizeli, habbeli yüzey.

Benzer Örnekler **: Cam;** Vessberg 1956, s. 134, fig.42.26-27; Isings 1957, s. 59, Form 44a; Isings 1971, s.47, Fig.3, no.56; Hayes 1975,s.63,64, Fig.21, no.178; Lightfoot-Arslan 1992, s.171,no.106; Weinberg-McClellan 1992, s. 122, no.92a.

Seramik; Edwards, G. R., 1956, s. 85, fig. 2, no. 24; Işın, G., 2003, s.100, fig. 1.7; Meral, K.,-Eker, F., 2013 , s. 347, Kat. No. 11.
Tarih **:** MS 1. yüzyılın 2. yarısı

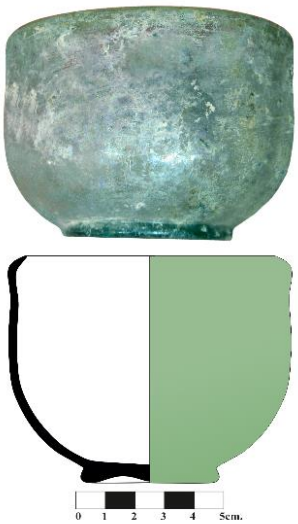
Kat. No: 18 **Sayfa: 127-129**
Form **:** Halka Kaideli Derin Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 9.6.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 7 cm.
A.Çapı **:** 9 cm.
T.Çapı **:** 5,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme
Tanım **:** ***Kase Tip IV.*** Saydam, orta kalınlıkta. Alttan sıkıştırılarak halka haline getirilen ve ateşle parlatılan ağız, dibe doğru ovalleşen dik kenar, sonradan eklenmiş taban halkası, hafif içe çökük taban, irrizeli, habbeli yüzeyde aşınma.

Benzer Örnekler **: Cam;** Vessberg 1956, s. 134, fig.42.26-27; Isings 1957, s. 59, Form 44a; Isings 1971, s.47, Fig.3, no.56; Hayes 1975,s.63,64, Fig.21, no.178; Canav 1985, s.86, no. 139, 140,141; Lightfoot-Arslan 1992, s.171,no.106;

Seramik; Edwards, G. R., 1956, s. 85, fig. 2, no. 24; Işın, G., 2003, s.100, fig. 1.7; Meral, K.,-Eker, F., 2013 , s. 347, Kat. No. 11.
Tarih **:** MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 19 **Sayfa: 127-129**
Form : Halka Kaideli Derin Kase
İşlevi : Sofra Kabı
M. Env. No : 12.14.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,5 cm.
A.Çapı : 9 cm.
T.Çapı : 4,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

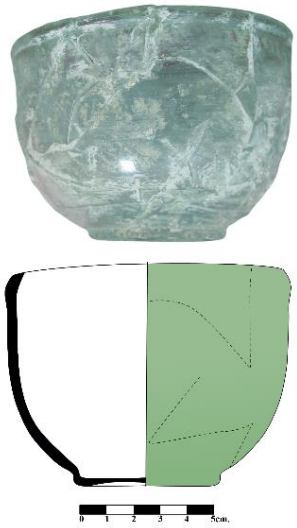
Tanım : ***Kase Tip IV.*** Saydam, orta kalınlıkta. Alttan sıkıştırılarak halka haline getirilen ve ateşle parlatılan ağız, dibe doğru ovalleşen dik kenar, sonradan eklenmiş taban halkası, hafif içe çökük taban, irrizeli, habbeli yüzeyde aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, s. 59, Form 44a; Isings 1971, s.47, Fig.3, no.56; Hayes 1975,s.63,64, Fig.21, no.178; Canav 1985, s.86, no. 139, 140,141; Lightfoot-Arslan 1992, s.171,no.106.
Seramik; Edwards, G. R., 1956, s. 85, fig. 2, no. 24; Işın, G., 2003, s.100, fig. 1.7; Meral, K.,-Eker, F., 2013 , s. 347, Kat. No. 11.
Tarih : MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 20 **Sayfa: 127-129**
Form : Halka Kaideli Derin Kase
İşlevi : Sofra Kabı
M.Env. No : 3149
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7 cm.
A.Çapı : 9 cm.
T.Çapı : 5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Kase Tip IV.*** Saydam, orta kalınlıkta. Alttan sıkıştırılarak halka haline getirilen ve ateşle parlatılan ağız, dibe doğru ovalleşen dik kenar, sonradan eklenmiş taban halkası, hafif içe çökük taban, irrizeli, habbeli yüzeyde aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, s. 59, Form 44a; Isings 1971, s.47, Fig.3, no.56; Hayes 1975,s.63,64, Fig.21, no.178; Lightfoot-Arslan 1992, s.171,no.106; Canav 1985, s.86, no. 139, 140,141.
Seramik; Edwards, G. R., 1956, s. 85, fig. 2, no. 24; Işın, G., 2003, s.100, fig. 1.7; Meral, K.,-Eker, F., 2013 , s. 347, Kat. No. 11.
Tarih : MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 21 **Sayfa: 127-129**
Form **:** Halka Kaideli Derin Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
74M.Env. No **:** 17.37.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 7,5 cm.
A.Çapı **:** 10 cm.
T.Çapı **:** 4,5 cm.
Renk **:** Açık yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Kase Tip IV.*** Saydam, orta kalınlıkta. Alttan sıkıştırılarak halka haline getirilen ve ateşle parlatılan ağız, dibe doğru ovalleşen dik kenar, sonradan eklenmiş taban halkası, hafif içe çökük taban, gövdenin hemen hemen her yerinde kırıklar mevcut, onarımı yapılmış, yüzeyde aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Vessberg 1956, s. 134, fig.42.26-27; Isings 1957, s. 59, Form 44a; Isings 1971, s.47, Fig.3, no.56; Hayes 1975,s.63,64, Fig.21, no.178; Canav 1985, s.86, no. 139, 140,141; Lightfoot-Arslan 1992, s.171,no.106;
Seramik; Edwards, G. R., 1956, s. 85, fig. 2, no. 24; Işın, G., 2003, s.100, fig. 1.7; Meral, K.,-Eker, F., 2013 , s. 347, Kat. No. 11.
Tarih **:** MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 22 **Sayfa: 127-129**
Form **:** Halka Kaideli Derin Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 2497
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 6,5 cm.
A. Çapı **:** 10 cm.
T.Çapı **:** 4,9 cm.
Renk **:** Açık yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme

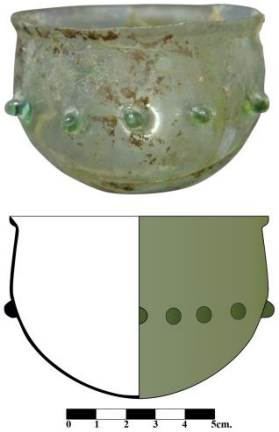
Tanım **:** ***Kase Tip IV.*** Saydam, orta kalınlıkta. Alttan sıkıştırılarak halka haline getirilen ve ateşle parlatılan ağız, dibe doğru ovalleşen dik kenar, sonradan eklenmiş taban halkası, hafif içe çökük taban, yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Vessberg 1956, s. 134, fig.42.26-27; Isings 1957, s. 59, Form 44a; Isings 1971, s.47, Fig.3, no.56; Hayes 1975,s.63,64, Fig.21, no.178; Canav 1985, s.86, no. 139, 140,141; Lightfoot-Arslan 1992, s.171,no.106;
Seramik; Edwards, G. R., 1956, s. 85, fig. 2, no. 24; Işın, G., 2003, s.100, fig. 1.7; Meral, K.,-Eker, F., 2013 , s. 347, Kat. No. 11.
Tarih **:** MS 1. yüzyılın 2. Yarısı

Kat. No: 23 **Sayfa: 127-129**
Form **:** Halka Kaideli Derin Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 18.41.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 5,2 cm.
A. Çapı **:** 8 cm.
T.Çapı **:** 3,8 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme

Tanım **:** ***Kase Tip IV.*** Saydam, orta kalınlıkta. Alttan sıkıştırılarak halka haline getirilen ve ateşle parlatılan ağız, dibe doğru ovalleşen dik kenar, sonradan eklenmiş taban halkası, hafif içe çökük taban, yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Vessberg 1956, s. 134, fig.42.26-27; Isings 1957, s. 59, Form 44a; Isings 1971, s.47, Fig.3, no.56; Hayes 1975,s.63,64, Fig.21, no.178; Lightfoot-Arslan 1992, s.171,no.106; Weinberg-McClellan 1992, s. 122, no.92a; Adana Bölge Müzesi Env. No. 4557/2 ve 5.20.71/1; Canav 1985, s.86, no. 139, 140,141.
Seramik; Edwards, G. R., 1956, s. 85, fig. 2, no. 24; Işın, G., 2003, s.100, fig. 1.7; Meral, K.,-Eker, F., 2013 , s. 347, Kat. No. 11.
Tarih **:** MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 24 **Sayfa: 129-131**
Form **:** Siğil (Yumru) Bezemeli Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 4.57.75
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 7 cm.
A.Çapı **:** 10 cm.
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

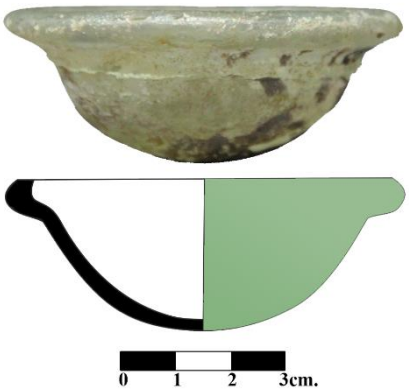
Tanım **:** ***Kase Tip V.*** Saydam, ince cidarlı. Alevle düzleştirilmiş, hafif dışa dönük ağız, küresel gövde, 10 adet gövdeye sonradan eklenmiş siğil (yumru) bezemesi, irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Saldern 1980, Plt.3, No. 81 (Bonn-Rheinisches Landesmuseum, 6662 örneğinden) ; Cool- Price 1995, 86-87, no. 548, fig. 5.14; Gençler 2009, s. 64, res. 36; Çakmaklı 2007 Kat.no.29.
Seramik; Schafer, T., 1968, Taf. 51, No. M6. 570; Ergürer, H. E., 2012, s. 70, Kat. No. 125; Meral, K.,-Eker, F., 2013, s. 348, Kat. No. 14.
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 25 **Sayfa: 131-132**
Form **:** Bantlı Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M. Env. No **:** 1.17.78
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 3,5 cm.
A.Çapı **:** 6,5 cm.
T.Çapı **:** 2,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme, Aletle şekillendirme

Tanım **:*Kase Tip VI.*** Saydam, orta kalınlıkta. Alevle düzleştirilmiş ağızdan daralarak inen gövde, gövdenin üst kısmında camın katlanmasıyla yapılmış dışa doğru taşan bir bant, düz dip.
Benzer Örnekler **: Cam;** Oliver 1980, s. 90, no.129; Katsnelson 2010, s.138, fig.14.
: Seramik; Civelek, A., 2010, s. 191, fig. 16; ; Hayes 2008, Plt. 45, no. 790.
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 26 **Sayfa: 132-133**
Form **:** Yuvarlatılmış Ağızlı Kase
İşlevi **:** Sofra Kabı
M.Env. No **:** 9.16.83
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 3 cm.
A.Çapı **:** 6,8 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Kalıba basma

Tanım **:*Kase Tip VII.*** Saydam, orta kalınlıkta. Alevle düzleştirilmiş dışa dönük ağız, dışbükey gövde, ağızın altında çarkla yapılmış geniş oluk. Yüzeyde matlaşma, mine gibi aşınma, delinme, oyuklar.
Benzer Örnekler **: Cam;** Haberey 1942, s. 274, gr. 17; Isings 1957, Form 119; Gorin Rosen- Katsnelson 2007, s. 132, fig.29,1-2; Weinberg-Stern 2009 Athenian Agora s.119, no. 1655 (G445).
Seramik; Goldman, 1987, Taf. 8, no. 176, 177, 190; Beyll, D., 1993, taf. 2, no. 22; Hayes, J., 2008, s. 38, fig. 12, no. 316,320.
Tarih **:** MS 4. yüzyıl

Kat. No: 27 **Sayfa:134-136**
Form **:** Yarı Küresel Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:** 18.6.72
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 7 cm.
A.Çapı **:** 7,5 cm.
T.Çapı **:** 3 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle şekillendirme

Tanım **:*Bardak Tip Ia.*** Saydam, İnce cidarlı. Dışa dönük yuvarlatılmış ağız, torba şekilli gövde, tabanda nokta şeklinde sivri içe çökertme, irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 12; Saldern 1980, s.13-14, Fig.46, 49, 51; Oliver 1992, Fig. 5, no. 7.T.330/18; Erten 2001a, s. 96, 98, 102, Res. 1-2; Erten 2001b, s.102, Res.1 Çiz.1;Yurtseven 2006, s.119, Resim 39, Çizim 31; Atila-Gürler 2009, s.127, Kat.No.199.
:Seramik; Hayes, J.W., 1971, s. 53, fig. 15, no. 20,21; Alessi G., 1981, s. 218, 219, Tav. CVII, no. 2,3.
Tarih **:** MS 1 yüzyıl

Kat. No: 28 **Sayfa: 134-136**
Form **:** Yarı Küresel Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:**12.23.72
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 8 cm.
A.Çapı **:** 7,5 cm.
T.Çapı **:** 2,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle şekillendirme

Tanım **: *Bardak Tip Ia.*** Saydam, İnce cidarlı. Dışa çekilerek yuvarlatılmış dudak, dudaktan derin bir boğumla hafif torba şekilli gövdeye geçiş, tabanda nokta şeklinde sivri içe çökertme, irrizeli ve matlaşmış yüzey.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 12; Saldern 1980, s.13-14, Fig.46, 49, 51; Oliver 1992, Fig. 5, no. 7.T.330/18; Erten 2001a, s. 96, 98, 102, Res. 1-2; Erten 2001b, s.102, Res.1 Çiz.1;Yurtseven 2006, s.119, Resim 39, Çizim 31; Atila-Gürler 2009, s.127, Kat.No.199.
:Seramik; Hayes, J.W., 1971, s. 53, fig. 15, no. 20,21; Alessi G., 1981, s. 218, 219, Tav. CVII, no. 2,3.
Tarih **:** MS 1 yüzyıl

Kat. No: 29 **Sayfa: 134-136**
Form **:** Yarı Küresel Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:**12.24.72
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 8 cm.
A.Çapı **:** 7,5 cm.
T.Çapı **:** 2,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme
Aletle şekillendirme

Tanım **:** ***Bardak Tip Ia.*** Saydam, İnce cidarlı. Dışa çekilerek yuvarlatılmış dudak, dudaktan hafif bir boğumla hafif torba şekilli gövdeye geçiş, tabanda nokta şeklinde sivri içe çökertme, irrizeli ve matlaşmış yüzey.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 12; Saldern 1980, s.13-14, Fig.46, 49, 51; Oliver 1992, Fig. 5, no. 7.T.330/18; Erten 2001a, s. 96, 98, 102, Res. 1-2; Erten 2001b, s.102, Res.1 Çiz.1;Yurtseven 2006, s.119, Resim 39, Çizim 31; Atila-Gürler 2009, s.127, Kat.No.199.
:Seramik; Hayes, J.W., 1971, s. 53, fig. 15, no. 20,21; Alessi G., 1981, s. 218, 219, Tav. CVII, no. 2,3.
Tarih **:** MS 1 yüzyıl

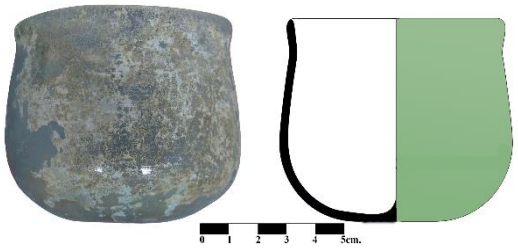
Kat. No: 30 **Sayfa: 134-136**
Form **:** Yarı Küresel Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:** 1.11.72
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 10 cm.
A.Çapı **:** 9 cm.
T.Çapı **:** 5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:**Serbest üfleme
Aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Bardak Tip Ia.*** Saydam, İnce cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilen ağız kenarı, yarı küresel gövde, tabanda nokta şeklinde sivri içe çökertme ve noble izi, irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 12; Saldern 1980, s.13-14, Fig.46, 49, 51; Oliver 1992, Fig. 5, no. 7.T.330/18; Erten 2001a, s. 96, 98, 102, Res. 1-2; Erten 2001b, s.102, Res.1 Çiz.1;Yurtseven 2006, s.119, Resim 39, Çizim 31; Atila-Gürler 2009, s.127, Kat.No.199.
:Seramik; Hayes, J.W., 1971, s. 53, fig. 15, no. 20,21; Alessi G., 1981, s. 218, 219, Tav. CVII, no. 2,3.
Tarih **:** MS 1 yüzyıl

Kat. No: 31 **Sayfa: 134-136**

Form : Yarı Küresel Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 2498
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,5 cm.
A.Çapı : 7 cm.
T.Çapı : 3,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme
Aletle şekillendirme

Tanım : ***Bardak Tip Ia.*** Saydam, İnce cidarlı. Hafif dışa dönük ağız, işlenmemiş ağız kenarı, torba şekilli gövde, tabanda nokta şeklinde sivri içe çökertme, irrizeli yüzeyde süt gibi aşınma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 12; Saldern 1980, s.13-14, Fig.46, 49, 51; Oliver 1992, Fig. 5, no. 7.T.330/18; Erten 2001a, s. 96, 98, 102, Res. 1-2; Erten 2001b, s.102, Res.1 Çiz.1;Yurtseven 2006, s.119, Resim 39, Çizim 31; Atila-Gürler 2009, s.127, Kat.No.199.

:Seramik; Hayes, J.W., 1971, s. 53, fig. 15, no. 20,21; Alessi G., 1981, s. 218, 219, Tav. CVII, no. 2,3.

Tarih : MS 1 yüzyıl

Kat. No: 32 **Sayfa: 134-136**

Form : Yarı Küresel Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 12.52.73
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,5 cm.
A.Çapı : 7,2 cm.
T.Çapı : 2,5cm.
Renk : Mavimsi Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme
Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip Ia.*** Saydam, İnce cidarlı. Hafif dışa dönük ağız, işlenmemiş ağız kenarı, torba şekilli gövde, tabanda nokta şeklinde sivri içe çökertme, irrizeli yüzeyde süt gibi aşınma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 12; Saldern 1980, s.13-14, Fig.46, 49, 51; Oliver 1992, Fig. 5, no. 7.T.330/18; Erten 2001a, s. 96, 98, 102, Res. 1-2; Erten 2001b, s.102, Res.1 Çiz.1;Yurtseven 2006, s.119, Resim 39, Çizim 31; Atila-Gürler 2009, s.127, Kat.No.199.

:Seramik; Hayes, J.W., 1971, s. 53, fig. 15, no. 20,21; Alessi G., 1981, s. 218, 219, Tav. CVII, no. 2,3.

Tarih : MS 1 yüzyıl

Kat. No: 33 **Sayfa: 134-136**
Form : Yarı Küresel Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M.Env. No : 12.20.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 6,1 cm.
A.Çapı : 7,5 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

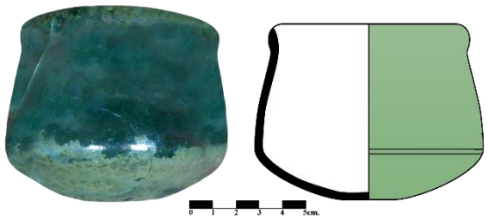
Tanım : ***Bardak Tip Ib.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük düz, ateşe tutularak yuvarlatılmış ağız, aşağıya doğru genişleyen torba biçimli gövde, ağız altında ve tabana geçişte iki sıra çark-kesme takniğiyle yapılan iki sıra yiv, oval taban, temiz yüzey, kaliteli cam.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 12; Saldern 1980, s.13-14, Fig.46, 49, 51; Oliver 1992, Fig. 5, no. 7.T.330/18; Erten 2001a, s. 96, 98, 102, Res. 1-2; Erten 2001b, s.102, Res.1 Çiz.1;Yurtseven 2006, s.119, Resim 39, Çizim 31; Atila-Gürler 2009, s.127, Kat.No.199.
:Seramik; Hayes, J.W., 1971, s. 53, fig. 15, no. 20,21; Alessi G., 1981, s. 218, 219, Tav. CVII, no. 2,3.
Tarih : MS 1 yüzyıl

Kat. No: 34 **Sayfa: 134-136**
Form : Yarı Küresel Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M.Env. No : 12.19.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 6,5 cm.
A.Çapı : 7 cm.
T.Çapı : 4,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme
Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip Ib.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük düz ağız, aşağıya doğru genişleyen torba biçimli gövde, düz taban, toprak tabakasıyla kaplı mat yüzey.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 12; Saldern 1980, s.13-14, Fig.46, 49, 51; Oliver 1992, Fig. 5, no. 7.T.330/18; Erten 2001a, s. 96, 98, 102, Res. 1-2; Erten 2001b, s.102, Res.1 Çiz.1;Yurtseven 2006, s.119, Resim 39, Çizim 31; Atila-Gürler 2009, s.127, Kat.No.199.
:Seramik; Hayes, J.W., 1971, s. 53, fig. 15, no. 20,21; Alessi G., 1981, s. 218, 219, Tav. CVII, no. 2,3.
Tarih : MS 1 yüzyıl

Kat. No: 35 **Sayfa: 134-136**
Form : Yarı Küresel Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M.Env. No : 12.21.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 6,5 cm.
A.Çapı : 7,5 cm.
T.Çapı : 2,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme
Aletle şekillendirme

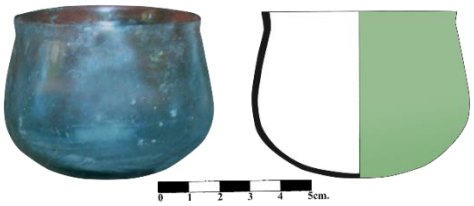
Tanım : ***Bardak Tip Ib.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük, düz ağız, aşağıya doğru genişleyen torba biçimli gövdenin tabana yakın kısmında çark-kesme tekniği ile yapılmış iki sıra yiv, oval taban, hafif irrizeli matlaşmış yüzey.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 12; Saldern 1980, s.13-14, Fig.46, 49, 51; Oliver 1992, Fig. 5, no. 7.T.330/18; Erten 2001a, s. 96, 98, 102, Res. 1-2; Erten 2001b, s.102, Res.1 Çiz.1;Yurtseven 2006, s.119, Resim 39, Çizim 31; Atila-Gürler 2009, s.127, Kat.No.199.
:Seramik; Hayes, J.W., 1971, s. 53, fig. 15, no. 20,21; Alessi G., 1981, s. 218, 219, Tav. CVII, no. 2,3.
Tarih : MS 1 yüzyıl

Kat. No: 36 **Sayfa: 134-136**
Form : Yarı Küresel Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M.Env. No : 2730
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 6,5 cm.
A.Çapı : 7,5 cm.
T. Çapı : 2,5 cm.
Renk : Açık yeşil
Teknik : Serbest üfleme
Çarkta kesme.

Tanım : ***Bardak Tip Ib.*** Saydam, ince cidarlı. Onarım görmüş. Düz kesme ağız, konkav gövde, oval taban, ağızdan 1,2 cm. aşağıda ve ondan 3,3 cm. aşağıda çark-kesme tekniğiyle yapılmış iki adet yiv, temiz yüzey.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 12; Saldern 1980, s.13-14, Fig.46, 49, 51; Oliver 1992, Fig. 5, no. 7.T.330/18; Erten 2001a, s. 96, 98, 102, Res. 1-2; Erten 2001b, s.102, Res.1 Çiz.1;Yurtseven 2006, s.119, Resim 39, Çizim 31; Atila-Gürler 2009, s.127, Kat.No.199.
:Seramik; Hayes, J.W., 1971, s. 53, fig. 15, no. 20,21; Alessi G., 1981, s. 218, 219, Tav. CVII, no. 2,3.
Tarih : MS 1 yüzyıl

Kat. No: 37 **Sayfa: 134-136**
Form **:** Yarı Küresel Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M.Env. No **:** 12.49.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 6,5 cm.
A.Çapı **:** 8 cm.
Renk **:** Açık yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme
Aletle şekillendirme

Tanım **:** ***Bardak Tip Ib.*** Saydam, orta kalınlıkta. Hafif dışa çekik ağız, konkav gövde, oval taban, temiz yüzey.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 12; Saldern 1980, s.13-14, Fig.46, 49, 51; Oliver 1992, Fig. 5, no. 7.T.330/18; Erten 2001a, s. 96, 98, 102, Res. 1-2; Erten 2001b, s.102, Res.1 Çiz.1;Yurtseven 2006, s.119, Resim 39, Çizim 31; Atila-Gürler 2009, s.127, Kat.No.199.
:Seramik; Hayes, J.W., 1971, s. 53, fig. 15, no. 20,21; Alessi G., 1981, s. 218, 219, Tav. CVII, no. 2,3.
Tarih **:** MS 1 yüzyıl

Kat. No:38 **Sayfa: 136-137**
Form **:** Konik Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:** 12.25.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 12 cm.
A.Çapı **:** 7,3 cm.
T.Çapı **:** 4,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
çarkta kesme.

Tanım **:** ***Bardak Tip II.*** Saydam, orta kalınlıkta. İşlenmemiş ağız kenarı, ağzın 4 cm. altında başlayan ve 2,5-3 cm. aralıklarla yapılan üç adet çarkla yapılmış yiv, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957 Form 29; Lancel 1967, Planche VIII, fig. 20, Form 18; Kocabaş 1984, s. 36, no:297, Plt.141; Canav 1985,s. 82,no:130; Lightfoot 1989, s.77, no.12, fig:1/3; Lightfoot 1990, s. 9,fig; 4,5; Olcay 2001, s.147, fig.1-a ; Lightfoot 2007, s.94,no.215 (MS 3-4.yüzyıl).
: Seramik; Hayes, J.W., 2008, s. 98, fig. 47, no. 1518.
Tarih **:** MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 39 **Sayfa:136-137**

Form : Konik Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 17.8.78
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 8,5 cm.
A.Çapı : 7 cm.
T.Çapı : 2,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, çarkta kesme.

Tanım : ***Bardak Tip II.*** Saydam, orta kalınlıkta. İşlenmemiş ağız kenarı, ağzın 3 cm. altında başlayan 2 adet onun da 3 cm. altında 2 adet yapılan 4 adet çarkla yapılmış yiv, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957 Form 29; Lancel 1967, Planche VIII, fig. 20, Form 18; Kocabaş 1984, s. 36, no:297, Plt.141; Canav 1985,s. 82,no:130; Lightfoot 1989, s.77, no.12, fig:1/3; Lightfoot 1990, s. 9,fig; 4,5; Olcay 2001, s.147, fig.1-a; Lightfoot 2007, s.94,no.215 (MS 3-4.yüzyıl).

: **Seramik;** Hayes, J.W., 2008, s. 98, fig. 47, no. 1518.

Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 40 **Sayfa: 137-139**

Form : Çökertme Bezemeli Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M.Env. No : 2713
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,5 cm.
A.Çapı : 7 cm.
T.Çapı : 4 cm.
Renk : Renksiz
Teknik : Serbest üfleme, Aletle şekillendirme.

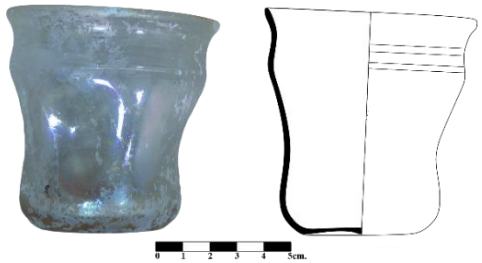
Tanım : ***Bardak Tip III.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük ağız, üstte genişleyip alta doğru daralan, dört adet çökertme bezemeli, habbeli gövde, içe çökük tabanda noble izi.

Benzer Örnekler : **Cam;** Lancel 1967, Planche VIII, no.11, Form 20a; Isings 1957 Form 32; Barkoczi 1996, s. 33, Taf. XXXIX, no. 45; Lightfoot 2007, s.85, no.186; Stern 1989, Fig./Res.4(1-3);Erten 2004, s.13, Resim.1,2; Erten Yağcı 1990, s.108, no.33d (MS 3.yy); Whitehouse 1997, s.112, no.171.

: **Seramik;** Hayes, J.W., 2008, s. 266, pl. 76, no. 1583.

Tarih : MS 2. yüzyıl

Kat. No: 41 **Sayfa: 137-139**
Form : Çökertme Bezemeli Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M.Env. No : 3000
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,5 cm.
A.Çapı : 7 cm.
T.Çapı : 4,5 cm.
Renk : Renksiz
Teknik : Serbest üfleme, Aletle sıkıştırma, Çarkta kesme

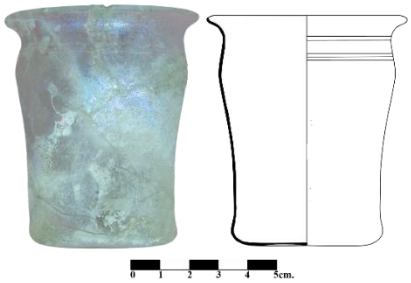
Tanım : ***Bardak Tip III.*** Saydam, İnce cidarlı. Dışa dönük ağız, ince dudak altında 4 sıra yiv, üstte genişleyip alta doğru daralan gövdede dört adet çökertme, içe çökük tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde yer yer matlaşma .
Benzer Örnekler : **Cam;** Lancel 1967, Planche VIII, no.11, Form 20a; Isings 1957 Form 32; Barkoczi 1996, s. 33, Taf. XXXIX, no. 45; Lightfoot 2007, s.85, no.186; Stern 1989, Fig./Res.4(1-3);Erten 2004, s.13, Resim.1,2; Erten Yağcı 1990, s.108, no.33d (MS 3.yy); Whitehouse 1997, s.112, no.171.
: **Seramik;** Hayes, J.W., 2008, s. 266, pl. 76, no. 1583.
Tarih : MS 2. yüzyıl

Kat. No: 42 **Sayfa: 137-139**
Form : Çökertme Bezemeli Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M.Env. No : 2998
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 9cm.
A.Çapı : 8,5 cm.
T.Çapı : 5,5 cm.
Renk : Renksiz
Teknik : Serbest üfleme, Aletle şekillendirme, Çarkta kesme

Tanım : ***Bardak Tip III.*** Saydam, İnce cidarlı. Dışa dönük ağız, ince dudak altında 4 sıra yiv, üstte genişleyip alta doğru daralan gövdede dört adet çökertme, içe çökük tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde yer yer matlaşma .
Benzer Örnekler : **Cam;** Lancel 1967, Planche VIII, no.11, Form 20a; Isings 1957 Form 32; Barkoczi 1996, s. 33, Taf. XXXIX, no. 45; Lightfoot 2007, s.85, no.186; Stern 1989, Fig./Res.4(1-3);Erten 2004, s.13, Resim.1,2; Erten Yağcı 1990, s.108, no.33d (MS 3.yy); Whitehouse 1997, s.112, no.171.
: **Seramik;** Hayes, J.W., 2008, s. 266, pl. 76, no. 1583.
Tarih : MS 2. yüzyıl

Kat. No: 43 **Sayfa: 137-139**
Form **:** Çökertme Bezemeli Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M.Env. No **:** 1.10.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 8 cm.
A.Çapı **:**7,5 cm.
T.Çapı **:** 5 cm.
Renk **:** Renksiz
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme,
Çarkta kesme

Tanım **:** ***Bardak Tip III.*** Saydam, İnce cidarlı. Dışa dönük ağızın kenarı aleve tutularak yuvarlatılmış, aletle çekilerek oluşturulmuş dudaktan bir boğumla gövdeye geçiş, dudağın hemen altında 2, omuzun biraz altında 3 sıra yiv, dört adet çökertme bezemesi olan gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzey.
Benzer Örnekler **: Cam;** Lancel 1967, Planche VIII, no.11, Form 20a; Isings 1957 Form 32; Barkoczi 1996, s. 33, Taf. XXXIX, no. 45; Lightfoot 2007, s.85, no.186; Stern 1989, Fig./Res.4(1-3);Erten 2004, s.13, Resim.1,2; Erten Yağcı 1990, s.108, no.33d (MS 3.yy); Whitehouse 1997, s.112, no.171.
: Seramik; Hayes, J.W., 2008, s. 266, pl. 76, no. 1583.
Tarih **:** MS 2. yüzyıl

Kat. No: 44 **Sayfa: 137-139**
Form **:** Çökertme Bezemeli Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M.Env. No **:** 12.12.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 8 cm.
A.Çapı **:** 7,5 cm.
T.Çapı **:** 3,5 cm.
Renk **:** Renksiz
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme,
Çarkta kesme,

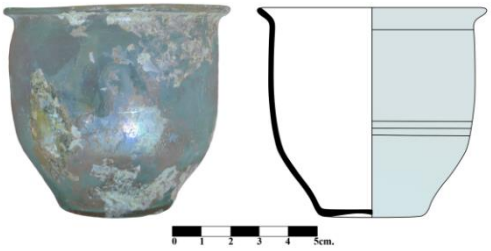
Tanım **:** ***Bardak Tip III.*** Saydam, İnce cidarlı. Dışa dönük ağız, üstte genişleyip alta doğru daralan gövdede dört adet çökertme bezeme, içe çökük tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde yer yer matlaşma .
Benzer Örnekler **: Cam;** Lancel 1967, Planche VIII, no.11, Form 20a; Isings 1957 Form 32; Barkoczi 1996, s. 33, Taf. XXXIX, no. 45; Lightfoot 2007, s.85, no.186; Stern 1989, Fig./Res.4(1-3);Erten 2004, s.13, Resim.1,2; Erten Yağcı 1990, s.108, no.33d (MS 3.yy); Whitehouse 1997, s.112, no.171.
: Seramik; Hayes, J.W., 2008, s. 266, pl. 76, no. 1583.
Tarih **:** MS 2. yüzyıl

Kat. No: 45 **Sayfa: 137-139**
Form : Çökertme Bezemeli Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 12.11.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 8,5 cm.
A.Çapı : 8 cm.
T.Çapı : 5 cm.
Renk : Sarımsı yeşil
Teknik : Serbest üfleme

Tanım : ***Bardak Tip III.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük ağız altında 4 adet yiv, üstte genişleyip alta doğru daralan gövdede dört adet oval çökertme, düztaban, irrizeli yüzeyde yoğun matlaşma ve süt gibi aşınma .
Benzer Örnekler : **Cam;** Lancel 1967, Planche VIII, no.11, Form 20a; Isings 1957 Form 32; Barkoczi 1996, s. 33, Taf. XXXIX, no. 45; Lightfoot 2007, s.85, no.186; Stern 1989, Fig./Res.4(1-3);Erten 2004, s.13, Resim.1,2; Erten Yağcı 1990, s.108, no.33d (MS 3.yy); Whitehouse 1997, s.112, no.171.
: **Seramik;** Hayes, J.W., 2008, s. 266, pl. 76, no. 1583.
Tarih : MS 2. yüzyıl

Kat. No: 46 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 3002
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: Yük. : 8 cm.
A.Çapı : 7,5 cm.
T.Çapı : 3,5cm.
Renk : Renksiz
Teknik :Serbest üfleme, aletle şekillendirme, çarkta kesme.

Tanım : ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa döndürülmüş, aleve tutularak yuvarlatılmış ağızın alt kısmında 1 ve gövdenin en geniş yerinde 3 adet çarkta kesme tekniğinde çizgi bezek, ağızdan dik şekilde inen üst gövde, hafif çıkıntıdan sonra konkav şekilde dibe inen alt gövde, içe çökük tabanda noble izi, , irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 96b; Lightfoot – Arslan 1992, s. 71, no. 27; Erten 2001b, s.102, Res. 3- 4, Çiz. 3-4; Gaziantep Müzesi, Env. No. 126.74.74, 126.72.74.
:**Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih : MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 47 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 3004
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7 cm.
A.Çapı : 7,5 cm.
T.Çapı : 3,7cm.
Renk : Renksiz
Teknik : Serbest üfleme, Aletle şekillendirme, Çarkta kesme.

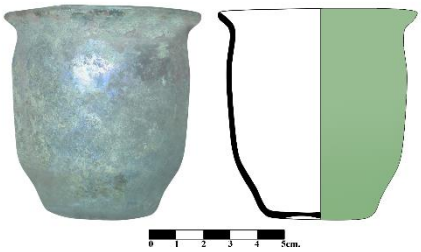
Tanım : ***Bardak Tip IVa.*** Ateşle şekillendirilmiş dışa dönük ağız, dik kenarlı üst gövdeden konkav şekilde tabana inen alt gövde, gövdenin en geniş yerinde çarkta kesme tekniğinde 3 sıra çizgi bezek, hafif içe çökük taban, habbeli yüzey.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 96b; Lightfoot – Arslan 1992, s. 71, no. 27; Erten 2001b, s.102, Res. 3- 4, Çiz. 3-4; Gaziantep Müzesi, Env. No. 126.74.74, 126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih : MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 48 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 12.13.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7 cm.
A.Çapı : 7,5 cm.
T.Çapı : 3,5cm.
Renk : Sarımsı yeşil
Teknik : Serbest üfleme-aletle şekillendirme-çarkta kesme.

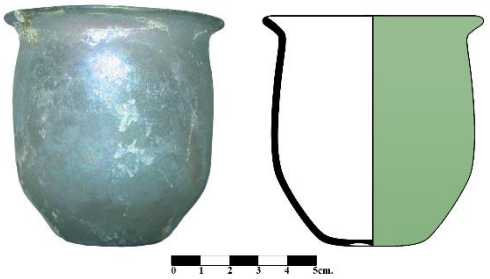
Tanım : ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa döndürülmüş ağız, dudaktan oval şekilde inen üst gövde, hafif çıkıntıdan sonra konkav şekilde dibe inen alt gövde içe çökük tabanda noble izi, dudağın alt kısmında 2 ve gövdenin en geniş yerinde 4 adet çarkta kesilerek yapılmış çizgi bezek, yüzeyde aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 96b; Lightfoot – Arslan 1992, s. 71, no. 27; Erten 2001b, s.102, Res. 3- 4, Çiz. 3-4; Gaziantep Müzesi, Env. No. 126.74.74, 126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih : MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 49 **Sayfa: 140-142**

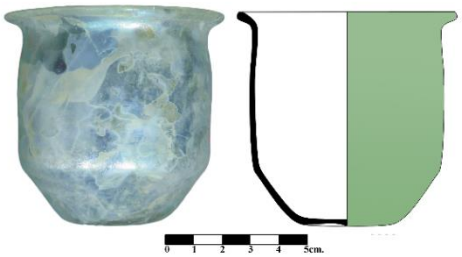
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 12.18.72
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,5 cm.
A.Çapı : 7 cm.
T.Çapı : 3,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.
Tanım : ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük, ateşle şekillendirilmiş ağız, dik kenarlı üst gövdeden konkav şekilde tabana inen alt gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzeyde Renksiz aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 96b; Lightfoot – Arslan 1992, s. 71, no. 27; Erten 2001b, s.102, Res. 3- 4, Çiz. 3-4; Gaziantep Müzesi, Env. No. 126.74.74, 126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih : MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 50 **Sayfa: 140-142**

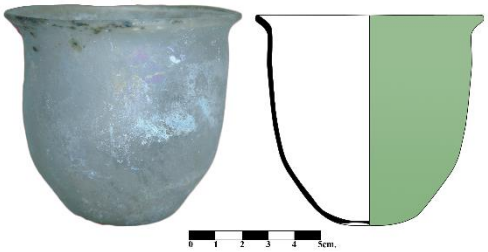
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 2712
Buluntu Yeri : Satın alma
Ölçüle: **Yük.** : 8,3 cm.
A.Çapı : 7,5 cm.
T.Çapı : 3,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik :Serbest Üfleme,
Aletle şekillendirme.
Tanım : ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük, ateşle şekillendirilmiş ağız, dik kenarlı üst gövdeden konkav şekilde tabana inen alt gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzeyde Renksiz aşınma tabakası.
Dışa dönük ağız, ateşle şekillendirilmiş dudak, hafif konkav gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzeyde Renksiz aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 96b; Lightfoot – Arslan 1992, s. 71, no. 27; Erten 2001b, s.102, Res. 3- 4, Çiz. 3-4; Gaziantep Müzesi, Env. No. 126.74.74, 126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih : MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 51 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 3005
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,5 cm.
A.Çapı : 7,5 cm.
T.Çapı : 3,5cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

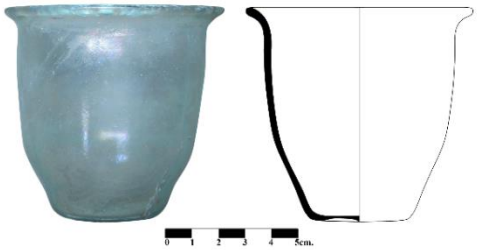
Tanım : ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük, ateşle şekillendirilmiş ağız, dik kenarlı üst gövdeden konkav şekilde tabana inen alt gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzeyde aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 96b; Lightfoot – Arslan 1992, s. 71, no. 27; Erten 2001b, s.102, Res. 3- 4, Çiz. 3-4; Gaziantep Müzesi, Env. No. 126.74.74, 126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih : MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 52 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 2711
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,5 cm.
A.Çapı : 8 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik :Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük, ateşle şekillendirilmiş ağız, dik kenarlı üst gövdeden konkav şekilde tabana inen alt gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzeyde Renksiz aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 96b; Lightfoot – Arslan 1992, s. 71, no. 27; Erten 2001b, s.102, Res. 3- 4, Çiz. 3-4; Gaziantep Müzesi, Env. No. 126.74.74, 126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih : MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 53 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 3007
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 8 cm.
A.Çapı : 8,5 cm.
T.Çapı : 3,5 cm.
Renk : Renksiz
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük, ateşle şekillendirilmiş ağız, dik kenarlı üst gövdeden konkav şekilde tabana inen alt gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzeyde Renksiz aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 96a; Lightfoot – Arslan 1992, s.71, no.27; Price-Cottam 1998, 112-113; Erten 2001b,s.102, Res.3- 4, Çiz.3-4; Gençler 2009, s. 63, res. 35; Gaziantep Müzesi, Env.No. 126.74.74,126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih : MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 54 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 3001
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 8,5 cm.
A.Çapı : 8 cm.
T.Çapı : 3,5 cm.
Renk : Renksiz
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük, ateşle şekillendirilmiş ağız, dik kenarlı üst gövdeden konkav şekilde tabana inen alt gövde, hafif içe çökük taban. irrizeli yüzey.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 96a; Lightfoot – Arslan 1992, s.71, no.27; Price-Cottam 1998, 112-113; Erten 2001b,s.102, Res.3- 4, Çiz.3-4; Gençler 2009, s. 63, res. 35; Gaziantep Müzesi, Env.No. 126.74.74,126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih : MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 55 **Sayfa: 140-142**
Form **:** Dik Kenarlı Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:** 3003
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 8,5 cm.
A.Çapı **:** 7,5 cm.
T.Çapı **:** 3,5 cm.
Renk **:** Renksiz
Teknik **:**Serbest Üfleme, Aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük, ateşle şekillendirilmiş ağız, dik kenarlı üst gövdeden konkav şekilde tabana inen alt gövde, hafif içe çökük taban. irrizeli yüzeyde Renksiz aşınma tabakası.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 96a; Lightfoot – Arslan 1992, s.71, no.27; Price-Cottam 1998, 112-113; Erten 2001b,s.102, Res.3- 4, Çiz.3-4; Gençler 2009, s. 63, res. 35; Gaziantep Müzesi, Env.No. 126.74.74,126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih **:** MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 56 **Sayfa: 140-142**
Form **:** Dik Kenarlı Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:** 4.58.75
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 8,5 cm.
A.Çapı **:** 7,5 cm.
T.Çapı **:** 3,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme, Aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük, ateşle şekillendirilmiş ağız, dik kenarlı üst gövdeden konkav şekilde tabana inen alt gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzey.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 96a; Lightfoot – Arslan 1992, s.71, no.27; Price-Cottam 1998, 112-113; Erten 2001b,s.102, Res.3- 4, Çiz.3-4; Gençler 2009, s. 63, res. 35; Gaziantep Müzesi, Env.No. 126.74.74,126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih **:** MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 57 **Sayfa: 140-142**
Form **:** Dik Kenarlı Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:** 2499
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 8,5 cm.
A.Çapı **:** 7,5 cm.
T.Çapı **:** 4 cm.
Renk **:** Renksiz
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Bardak Tip IVa.*** Dışa dönük ağız, ateşle şekillendirilmiş dudak, hafif konkav gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzeyde yoğun Renksiz aşınma tabakası.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 96a; Lightfoot – Arslan 1992, s.71, no.27; Price-Cottam 1998, 112-113; Erten 2001b,s.102, Res.3- 4, Çiz.3-4; Gençler 2009, s. 63, res. 35; Gaziantep Müzesi, Env.No. 126.74.74,126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih **:** MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 58 **Sayfa: 140-142**
Form **:** Dik Kenarlı Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:** 3006
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 8 cm.
A.Çapı **:** 7,5 cm.
T.Çapı **:** 3,5 cm.
Renk **:** Renksiz
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

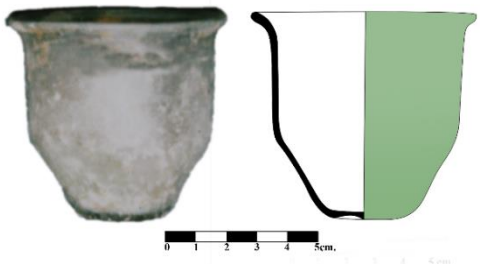
Tanım **:** ***Bardak Tip IVa.*** Dışa dönük ağız, ateşle şekillendirilmiş dudak, hafif konkav gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzeyde yoğun Renksiz aşınma tabakası.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 96a; Lightfoot – Arslan 1992, s.71, no.27; Price-Cottam 1998, 112-113; Erten 2001b,s.102, Res.3- 4, Çiz.3-4; Gençler 2009, s. 63, res. 35; Gaziantep Müzesi, Env.No. 126.74.74,126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih **:** MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 59 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 1.13.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 8,5 cm.
A.Çapı : 8 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

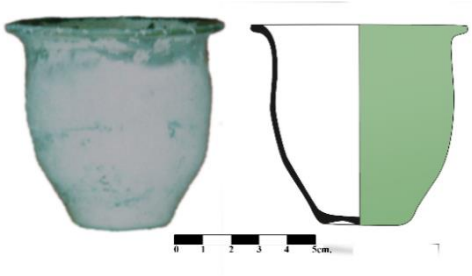
Tanım : ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük, ateşle şekillendirilmiş ağız, dik kenarlı üst gövdeden konkav şekilde tabana inen alt gövde, hafif içe çökük taban. irrizeli yüzey.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 96a; Lightfoot – Arslan 1992, s.71, no.27; Price-Cottam 1998, 112-113; Erten 2001b,s.102, Res.3- 4, Çiz.3-4; Gençler 2009, s. 63, res. 35; Gaziantep Müzesi, Env. No. 126.74.74,126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih : MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 60 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 18.38.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 6,6 cm.
A.Çapı : 7,5 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük, ateşle şekillendirilmiş ağız, dik kenarlı üst gövdeden konkav şekilde tabana inen alt gövde, hafif içe çökük taban. irrizeli yüzey.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 96a; Lightfoot – Arslan 1992, s.71, no.27; Price-Cottam 1998, 112-113; Erten 2001b,s.102, Res.3- 4, Çiz.3-4; Gençler 2009, s. 63, res. 35; Gaziantep Müzesi, Env.No. 126.74.74,126.72.74.
:Seramik; Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih : MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 61 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 18.39.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 6,6 cm.
A.Çapı : 7,5 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik :Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük, ateşle şekillendirilmiş ağız, dik kenarlı üst gövdeden konkav şekilde tabana inen alt gövde, hafif içe çökük taban. irrizeli yüzey.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 96a; Lightfoot – Arslan 1992, s.71, no.27; Price-Cottam 1998, 112-113; Erten 2001b,s.102, Res.3- 4, Çiz.3-4; Gençler 2009, s. 63, res. 35; Gaziantep Müzesi, Env.No. 126.74.74,126.72.74.
:**Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 7.
Tarih : MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 62 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 9.2.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 8 cm.
A.Çapı : 8 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Renksiz
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip IVb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük ağız, kaideye doğru daralan hafif konkav gövde, halka taban, içe çökük taban, irrizeli yüzeyde matlaşma, gövdede sonradan onarılmış kırık.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 34; Hayes 1975, s. 40, fig.5, no.184; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, s. 37,no. 301, res. 145; Price 1985, s. 75, no.26; Canav 1985, s.79, no.123; Lightfoot-Arslan 1992, s.75, no.31,32; Erten 2001b,s.102, Res.6, Çiz.6; Erten 2011, s.95, Şekil 23.
: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 6; Ertekin Doksanaltı, M., 2006, s. 835, no. 1651.
Tarih : MS 3.-4.yüzyıl

Kat. No: 63 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No :1.12.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 9 cm.
A.Çapı : 8,5 cm.
T.Çapı : 4,5 cm.
Renk : Renksiz
Teknik : Serbest üfleme, Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip IVb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük ağız, ağızdan düz inen gövde, gövde alt kısmına doğru daralma, halka taban, içe çökük taban, gövdede sonradan onarılmış kırık, onarımdan dolayı orantısızlık, irrizeli yüzeyde aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 34; Hayes 1975, s. 40, fig.5, no.184; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, s. 37,no. 301, res. 145; Price 1985, s. 75, no.26; Canav 1985, s.79, no.123; Lightfoot-Arslan 1992, s.75, no.31,32; Erten 2001b,s.102, Res.6, Çiz.6; Erten 2011, s.95, Şekil 23.
: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 6; Ertekin Doksanaltı, M., 2006, s. 835, no. 1651.
Tarih : MS 3.-4.yüzyıl

Kat. No: 64 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 12.13.72
Buluntu Yeri : Satın Alma
Ölçüler: **Yük.** : 7,8 cm.
A.Çapı : 7,7 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip IVb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük ağız, ateşle yuvarlatılmış dudak, düz inip kaideye doğru daralan gövde, halka taban, içe çökük tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 34; Hayes 1975, s. 40, fig.5, no.184; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, s. 37,no. 301, res. 145; Price 1985, s. 75, no.26; Canav 1985, s.79, no.123; Lightfoot-Arslan 1992, s.75, no.31,32; Erten 2001b,s.102, Res.6, Çiz.6; Erten 2011, s.95, Şekil 23.
: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 6; Ertekin Doksanaltı, M., 2006, s. 835, no. 1651.
Tarih : MS 3.-4.yüzyıl

Kat. No: 65 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 12.14.72
Buluntu Yeri : Satın Alma
Ölçüler: **Yük.** : 8,5 cm.
A.Çapı : 8,3 cm.
T.Çapı : 4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme-aletle şekillendirme.
Tanım : ***Bardak Tip IVb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük ağız, ateşle yuvarlatılmış dudak, düz inip kaideye doğru daralan gövde, halka taban, içe çökük tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 34; Hayes 1975, s. 40, fig.5, no.184; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, s. 37,no. 301, res. 145; Price 1985, s. 75, no.26; Canav 1985, s.79, no.123; Lightfoot-Arslan 1992, s.75, no.31,32; Erten 2001b,s.102, Res.6, Çiz.6; Erten 2011, s.95, Şekil 23.
: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 6; Ertekin Doksanaltı, M., 2006, s. 835, no. 1651.
Tarih : MS 3.-4.yüzyıl

Kat. No: 66 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 18.40.73
Buluntu Yeri : Satın Alma
Ölçüler: **Yük.** : 7,8 cm.
A.Çapı : 7,5 cm.
T.Çapı : 3,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme-aletle şekillendirme.
Tanım : ***Bardak Tip IVb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük ağız, ateşle yuvarlatılmış dudak, düz inip kaideye doğru daralan gövde, halka taban, içe çökük tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 34; Hayes 1975, s. 40, fig.5, no.184; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, s. 37,no. 301, res. 145; Price 1985, s. 75, no.26; Canav 1985, s.79, no.123; Lightfoot-Arslan 1992, s.75, no.31,32; Erten 2001b,s.102, Res.6, Çiz.6; Erten 2011, s.95, Şekil 23.
: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 6; Ertekin Doksanaltı, M., 2006, s. 835, no. 1651.
Tarih : MS 3.-4.yüzyıl

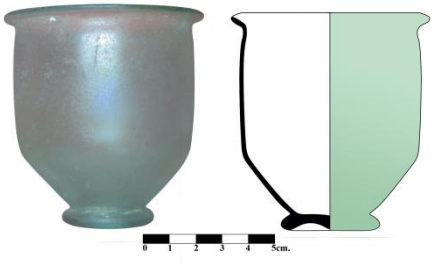

Kat. No: 67 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 12.57.73
Buluntu Yeri : Satın Alma
Ölçüler: **Yük.** : 8 cm.
A.Çapı : 8,4 cm.
T.Çapı : 3,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme-aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip IVb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük ağız, ateşle yuvarlatılmış dudak, düz inip kaideye doğru daralan gövde, halka taban, içe çökük tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 34; Hayes 1975, s. 40, fig.5, no.184; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, s. 37,no. 301, res. 145; Price 1985, s. 75, no.26; Canav 1985, s.79, no.123; Lightfoot-Arslan 1992, s.75, no.31,32; Erten 2001b,s.102, Res.6, Çiz.6; Erten 2011, s.95, Şekil 23.
: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 6; Ertekin Doksanaltı, M., 2006, s. 835, no. 1651.
Tarih : MS 3.-4.yüzyıl

Kat. No: 68 **Sayfa: 140-142**
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 12.16.73
Buluntu Yeri : Satın Alma
Ölçüler: **Yük.** : 8cm.
A.Çapı : 6,5 cm.
T.Çapı : 3cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme-aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip IVb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük ağız, ateşle yuvarlatılmış dudak, düz inip kaideye doğru daralan gövde, halka taban, içe çökük tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 34; Hayes 1975, s. 40, fig.5, no.184; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, s. 37,no. 301, res. 145; Price 1985, s. 75, no.26; Canav 1985, s.79, no.123; Lightfoot-Arslan 1992, s.75, no.31,32; Erten 2001b,s.102, Res.6, Çiz.6; Erten 2011, s.95, Şekil 23.
: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 6; Ertekin Doksanaltı, M., 2006, s. 835, no. 1651.
Tarih : MS 3.-4.yüzyıl

Kat. No: 69 **Sayfa: 140-142**

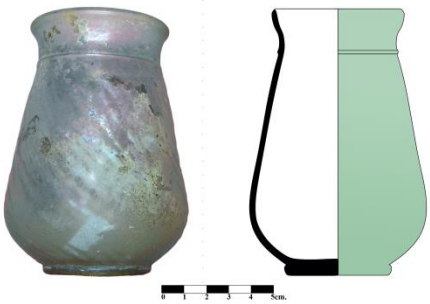
Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No :12.12.72
Buluntu Yeri : Satın Alma
Ölçüler: **Yük.** : 8,5 cm.
A.Çapı : 7,2 cm.
T.Çapı : 3,2 cm.
Renk : Sarımsı yeşil
Teknik : Serbest üfleme-aletle şekillendirme.
Tanım : ***Bardak Tip IVb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük ağız, ateşle parlatılmış dudak, düz inip kaideye doğru daralan gövde, halka kaide, içe çökük taban, irrizeli yüzeyde aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 34; Hayes 1975, s. 40, fig.5, no.184; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, s. 37,no. 301, res. 145; Price 1985, s. 75, no.26; Canav 1985, s.79, no.123; Lightfoot-Arslan 1992, s.75, no.31,32; Erten 2001b,s.102, Res.6, Çiz.6; Erten 2011, s.95, Şekil 23.
: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 6; Ertekin Doksanaltı, M., 2006, s. 835, no. 1651.
Tarih : MS 3.-4.yüzyıl

Kat. No: 70 **Sayfa: 140-142**

Form : Dik Kenarlı Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 12.15.73
Buluntu Yeri : Satın Alma
Ölçüler: **Yük.** : 9,5 cm.
A.Çapı : 8 cm.
T.Çapı : 4,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme-aletle şekillendirme.
Tanım : ***Bardak Tip IVb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük ağız, ateşle parlatılmış dudak, düz inip kaideye doğru daralan gövde, halka taban, içe çökük taban, irrizeli yüzeyde Renksiz aşınma tabakası, kaide kısmında yapım hatasından dolayı sağ ve sol kısımda orantısızlık.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 34; Hayes 1975, s. 40, fig.5, no.184; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, s. 37,no. 301, res. 145; Price 1985, s. 75, no.26; Canav 1985, s.79, no.123; Lightfoot-Arslan 1992, s.75, no.31,32; Erten 2001b,s.102, Res.6, Çiz.6; Erten 2011, s.95, Şekil 23.
: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 283, Tav. XCI, no. 6; Ertekin Doksanaltı, M., 2006, s. 835, no. 1651.
Tarih : MS 3.-4.yüzyıl

Kat. No: 71 **Sayfa: 142-143**
Form **:** Torba Gövdeli Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:** 2496
Buluntu Yeri **:** Satın Alma
Ölçüler: **Yük.** **:** 11,5 cm.
A.Çapı **:** 6 cm.
T.Çapı **:** 4,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Bardak Tip V.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa dönük ağız, tabana doğru torba şeklini alan gövde, ağzın yaklaşık 2 cm. aşağısında cam ipliği bezemesi, gövdede kalıba üflendikten sonra serbest üfleme sırasında soldan sağa doğru ince spiral bezekler, halka tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Barag 1970:144, Fig. 32: 11; Oliver 1992, s.121, Fig. 5, no. 9. T. 187/8; Lightfoot-Arslan 1992, s. 74-76, no. 30-32; Gençler 2000, s. 32,33, no. 61; Whitehouse 2001, s. 159, no. 681; Jakson- Tal 2013, s. 54, Fig. 1-3.
: Seramik; Alesse, G., 1985, s. 273, Tav. LXXXVIII, no. 1.
Tarih **:** MS 3.-4.yüzyıl

Kat. No: 72 **Sayfa: 141-143**
Form **:**Torba Gövdeli Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:** 3150
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 10 cm.
A.Çapı **:** 7 cm.
T.Çapı **:** 4,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Bardak Tip V.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa dönük, içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, uzun silindirik gövdeden dar dibe kavisli geçiş, içe çökük halka tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde bej renkte aşınma tabakası.
Benzer Örnekler **: Cam;** Morin-Jean 1922-23, s. 142, fig.192 Type 109; Isings 1957, Form 108a; Lightfood-Arslan, 1992, s.77, no. 33; Atila- Gürler, 2009, no. 201; Weinberg-Stern 2009, s. 93, fig.12, no. 187.
: Seramik; Alesse, G., 1985, s. 273, Tav. LXXXVIII, no. 1.
Tarih **:** MS 3.-4.yüzyıl

Kat. No: 73 **Sayfa: 144-145**
Form **:** Kaburga Bezemeli Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:**12.26.72
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 7 cm.
A.Çapı **:** 6 cm.
T.Çapı **:** 3,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme-
aletle şekillendirme.

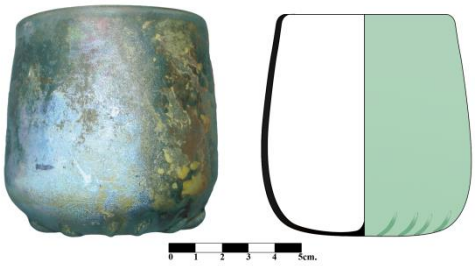
Tanım **:** ***Bardak Tip VI.*** Saydam, ince cidarlı. İçe dönük işlenmemiş ağız, hafif dış bükey gövde, gövdenin tabana yakın kısmında aletle sıkıştırılarak yapılmış kaburga bezemesi, orta kısmı nokta şeklinde içe çökük düz taban, yüzeyde yoğun aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Stern 1989, s. 600, 601, res.1(1-3); Erten 2004, s.14, Resim. 4.
: Seramik; Hayes, J., 2008, s. 93, pl. 72, no. 1470-72.
Tarih **:** MS. 3.yüzyılın 2.yarısı -4.yüzyıl başları

Kat. No: 74 **Sayfa: 144-145**
Form **:** Kaburga Bezemeli Bardak
İşlevi **:** İçme Kabı
M. Env. No **:**12.27.72
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 7 cm.
A.Çapı **:** 6,5 cm.
T.Çapı **:** 3,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:**Serbest üfleme,
aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Bardak Tip VI.*** Saydam, ince cidarlı. İçe dönük işlenmemiş ağız, oval gövde, gövdenin tabana yakın kısmında aletle sıkıştırılarak yapılmış kaburga bezemesi, orta kısmı nokta şeklinde içe çökük taban, tabanda yer yer aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Stern 1989, s. 600, 601, res.1(1-3); Erten 2004, s.14, Resim. 4.
: Seramik; Hayes, J., 2008, s. 93, pl. 72, no. 1470-72.
Tarih **:** MS. 3.yüzyılın 2.yarısı -4.yüzyıl başları

Kat. No: 75 **Sayfa: 144-145**
Form : Kaburga Bezemeli Bardak
İşlevi : İçme Kabı
M. Env. No : 2997
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 8 cm.
A.Çapı : 6 cm.
T.Çapı : 5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım : ***Bardak Tip VI.*** Saydam, ince cidarlı. İçe dönük işlenmemiş ağız, oval gövde, gövdenin alt kısmı aletle sıkıştırılarak yapılmış olan 15 adet kaburga bezemesi, orta kısmı nokta şeklinde içe çökük taban, irrizeli yüzeyde aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Stern 1989, s. 600, 601, res.1(1-3); Erten 2004, s.14, Resim. 4.
: **Seramik;** Hayes, J., 2008, s. 93, pl. 72, no. 1470-72.
Tarih : MS. 3.yüzyılın 2.yarısı -4.yüzyıl başları

Kat. No: 76 **Sayfa: 145- 146**
Form : Sürahi
İşlevi : Servis Kabı
M.Env. No : 18.16.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 17,5 cm.
A.Çapı : 3,7 cm.
T.Çapı : 6 cm.
G.Gen : 16,7 cm.
Kulp Yük. : 5,3 cm.
Renk : Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım : Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, gövdeye doğru genişleyen boyun, yuvarlak ve geniş omuz, hafif ağızın hemen altında boyuna birleştirilmesi ile yapılan kulp, irrizeli yüzey, karın kısmında onarım görmüş.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 14; Isings 1971, fig. 9, plt. 3, no. 114; Hayes 1975, plt. 33, no. 540; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, no. 276, res.125; Lightfoot-Arslan 1992, no.15, 47, 48; Gürler 2000 no. 16; Antonaras 2006 fig. 5, no. 84; Atila-Gürler 2009, Kat. No. 221.
: **Seramik;** Ergürer, H. E., 2012, s. 77, lev. 65, Kat. No. 139; Can, C., 2014, s. 74, Res. 47, no. 39.
Tarih : MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 77 **Sayfa: 146-148**

Form : Lagynos
İşlevi : İçki Servis Kabı
M.Env. No : 2779
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 13,5 cm.
A.Çapı : 3,5 cm.
T.Çapı : 7 cm.
Kulp Yük. : 4 cm.
Renk : Renksiz
Teknik :Serbest üfleme
Aletle şekillendirme.
Tanım : Saydam ince cidarlı. Ağızın bir kısmı kırık, geniş ağızdan daralarak gövdeye doğru genişleyen silindirik boyuna geçiş, oval omuz, hafif torba şekilli gövde, boyun ortasından omuza sonradan aplike edilmiş kulp, yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : Isings 1957, Form 55a, Isings 1971, fig. 9, plt. 3, no. 114; Oliver 1972, JGS 14, s. 17; Rohde 1980, s. 158, Abb. 24; Atila-Gürler 2009, Kat. No. 221.
: **Seramik;** Thompson, H. A., 1934, s. 403-405, 450, 451; Can, C., 2014, s. 126, kat. no. 23, 24.
Tarih : MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 78 **Sayfa: 149-150**

Form : Kaburgalı Şişe
İşlevi : Yağ, Koku Şişesi
M.Env. No : 12.1.85
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 10 cm.
A. Çapı : 4 cm.
Göv. Gen : 5,5 cm.
T. Çapı : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
aletle şekillendirme.
Tanım : ***Şişe Tip I.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, soğan şekilli gövde de çimdikleme metoduyla yapılmış 8 adet dikine kaburga, oval kaide, irrizeli yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, s. 40, Form 26b; Honey 1946, Plt. 5E; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, s. 29, res. 95; Oliver 1992, fig.1, 17. T. 256/28; Öztürk-Can 2006, s.120, Resim 2, Çizim 2.
: **Seramik;** Edward 1975, s. 148, plt. 64, no. 754.
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 79 **Sayfa: 150-152**
Form **:** Prizmal Gövdeli, Kulplu Şişe
İşlevi **:** Sıvı Saklama Kabı
M.Env. No **:** 12.62.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: Yük. **:** 11,5 cm.
T. Çapı **:** 7,8 cm.
Göv. Gen **:** 7 cm.
Kulp Yük. **:** 3,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Şişe Tip II.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dudağın bir kısmı kırık, silindirik boyun, prizmal gövdede kenarlar sonradan düzleştirilmiş, boyunda başlayıp omuzda son bulan sonradan eklenmiş kulp, içe çökük taban, irrizeli yüzey.
Benzer Örnekler **: Cam;** Morin-Jean 1922-23, s. 62, form 14; Isings Form 1957, 51a, Isings 1971, fig. 5, no. 86; Hayes 1975, plt. 33, no. 538; Rohde 1980, s.171, Abb. 59, Kat. nr. 60; Oliver 1980, s. 75, no. 75.
: Seramik; Mandel, U., 1988, Taf. 9, no. 13.
Tarih **:** MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No: 80 **Sayfa: 152-153**
Form **:** Konik Şişe
İşlevi **:** Sıvı Saklama Kabı
M.Env. No **:** 4.62.75
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: Yük. **:** 11 cm.
A.Çapı **:** 5 cm.
T.Çapı **:** 10,5 cm.
Renk **:** Mavimsi Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme , aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Şişe Tip III.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış, ateşle şekillendirilmiş ağız, konkav boyun, tabana doğru yayılmış konik gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzey.
Benzer Örnekler **: Cam;** Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 26, no. 85; Gürler 2000 s.104, no.127; Lightfoot 2007, no.189.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 2.-3. yüzyıl

Kat. No: 81 **Sayfa: 153-154**

Form : Silindirik Şişe
İşlevi : İlaç-Parfüm Saklama
M.Env. No : 4.6.87
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 8,5 cm.
A.Çapı : 3 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme aletle şekillendirme.
Tanım : ***Şişe Tip IVa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, aletle sıkıştırılarak oluşturulan boyun, belirgin omuz, silindirik gövde, hafif iç bükey taban, irrizeli yüzeyde aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 102a; Hayes 1975 taf.15, no. 200, 201; Stern 1977 lev.12, no. 21; Bujukliev 1986, s.120, no. 245-252; Stern 1989, res.16; Barkoczi 1996 taf. XLVI, no. 101,102; Özet 1998, no.69.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 2. yüzyıl- 3.yüzyıl ortaları.

Kat. No: 82 **Sayfa: 153-154**

Form : Silindirik Şişe
İşlevi : İlaç- Parfüm Saklama
M.Env. No : 13.56.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 8,5 cm.
A.Çapı : 3,5 cm.
T.Çapı : 4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme.
Tanım : ***Şişe Tip IVb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış tabla ağız, kısa boyun, basık omuz, silindirik gövde, düz tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 102a; Hayes 1975 taf.15, no. 200, 201; Stern 1977 lev.12, no. 21; Bujukliev 1986, s.120, no. 245-252; Stern 1989, res.16; Barkoczi 1996 taf. XLVI, no. 101,102; Özet 1998, no.69.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 2. yüzyıl- 3.yüzyıl ortaları.

Kat. No: 83 **Sayfa: 153-154**

Form : Silindirik Şişe
İşlevi : İlaç- Parfüm Saklama
M.Env. No : 13.58.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 8,5 cm.
A.Çapı : 3,5 cm.
T.Çapı : 3,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, Aletle şekillendirme.
Tanım : ***Şişe Tip IVb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış tabla ağız, kısa boyun, basık omuz, silindirik gövde, düz tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 102a; Hayes 1975 taf.15, no. 200, 201; Stern 1977 lev.12, no.21; Bujukliev 1986, s.120, no. 245-252; Stern 1989, res.16; Özet 1998, no.69; Barkoczi 1996 taf. XLVI, no. 101,102.
Tarih : MS 2. yüzyıl- 3.yüzyıl ortaları.
: **Seramik;** -

Kat. No:84 **Sayfa: 153-154**

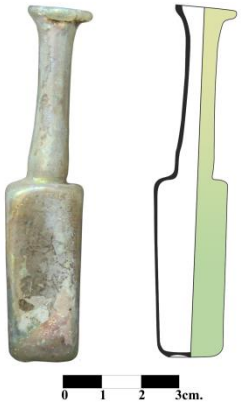
Form : Silindirik Şişe
İşlevi : İlaç- Parfüm Saklama
M.Env. No : 13.57.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 9,5 cm.
A.Çapı : 4 cm.
T.Çapı : 3,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme.
Tanım : ***Şişe Tip IVb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış tabla ağız, çok kısa silindirik boyun, basık omuz, silindirik gövde, düz tabanda noble izi, irrizeli yüzeyde aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 102a; Hayes 1975 taf.15, no. 200, 201; Stern 1977 lev.12, no. 21; Bujukliev 1986, s.120, no. 245-252; Stern 1989, res.16; Barkoczi 1996 taf. XLVI, no. 101,102; Özet 1998, no.69.
: **Seramik;** -
Tarih : MS 2. yüzyıl- 3.yüzyıl ortaları.

Kat. No: 85 **Sayfa: 155-156**
Form : Kulplu, Dikine Oluklu Şişe
İşlevi : Sıvı Saklama
M.Env. No : 12.10.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 14,2 cm.
A.Çapı : 3,5cm.
Göv.Gen. : 7 cm.
T.Çapı : 4,5 cm.
Kulp Yük. : 5 cm.
Renk : Mavi
Teknik : Kalıba üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım : ***Şişe Tip V.*** Yarı saydam, kalın cidarlı. Onarım görmüş ağız, silindirik boyundan yumuşak hatlı omuza geçiş, omuzdan ağızın altına kadar sonradan aplike edilmiş kulp, silindirik gövdede dikine oluklar, içe çökük taban, irrizeli yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Honey 1942, s. 26, 6C; Isings 1957, Form 98; La Baume-Salomonsson 1976, 26 Kat. 14; Pyatygin 2012 206 s.105, no.125; Gaziantep Müzesi Env. No. 029.12.77.
: **Seramik;** Mandel, U., 1988, taf. 9, no. 12.
Tarih : MS 2.- 3. yüzyıl ortaları

Kat. No: 86 **Sayfa: 156**
Form : Prizmal Gövdeli Şişe
İşlevi : Yağ-parfüm saklama.
M.Env. No : 2.6.87
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 11cm.
A.Çapı : 2 cm.
G.Gen : 2 cm.
T.Çapı : 2cm.
Renk : Sarımsı Yeşil
Teknik : Kalıba üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım : ***Şişe Tip VI.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, bir yana meyilli, uzun silindirik boyundan gövdeye geçişte aletle sıkma izi, prizmal gövdenin dört kenarında hafif içe çökertme, habbeli yapı, irrizeli yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Moren-Jean 1922-23, Form 19; Isings 1957, Form 84; Isings 1971 s.11 fig.1 no.16; Stern-Yağcı 1989, s. Fig./Res. 2-9; Barkoczi 1996 s. 48, taf. XLV, no. 99.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 3. yüzyıl

Kat. No: 87 **Sayfa: 157-158**

Form : Huni Ağızlı Şişe
İşlevi : Yağ-Parfüm Saklama
M.Env. No : 11.55.78
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 13 cm.
A.Çapı : 4,5 cm.
T.Çapı : 3,5 cm.
Renk : Mavimsi Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme.
Tanım : ***Şişe TipVIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanıp yuvarlatılan huni biçimli ağız, gövdeye doğru genişleyen boyun konik gövdenin tabana yakın kısmı onarım görmüş, düz taban, irrizeli yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Whitehouse 1997, s. 161, no. 278; Stern- Gorin-Rosen 1997, 14–17, Fig. 8:16; Nagorsky 2007, Fig. 4,1; Winter, 2010, s. 101; fig. 2:9.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 88 **Sayfa: 157-158**

Form : Huni Ağızlı Şişe
İşlevi : Yağ-Parfüm Saklama
M.Env. No : 11.57.78
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 14,5 cm.
A.Çapı : 4,7 cm.
T.Çapı : 3,5 cm.
Renk : Mavimsi Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme.
Tanım : ***Şişe TipVIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanıp yuvarlatılan huni biçimli ağız, gövdeye doğru genişleyen boyun konik gövde, düz taban, irrizeli yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Whitehouse 1997, s. 161, no. 278; Stern- Gorin-Rosen 1997, 14–17, Fig. 8:16; Nagorsky 2007, Fig. 4,1; Winter, 2010, s. 101; fig. 2:9.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 89 **Sayfa: 157-158**
Form **:** Huni Ağızlı Şişe
İşlevi **:**Yağ-Parfüm Saklama
M.Env. No **:** 4.63.75
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 21,5 cm.
A.Çapı **:** 4,5 cm.
T.Çapı **:** 4,7 cm.
Renk **:** AçıkYeşil
Teknik **:** Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Şişe TipVIIb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanıp yuvarlatılan huni biçimli ağız, gövdeye doğru genişleyen boyun soğan şekilli gövde, içe çökük taban, irrizeli yüzeyde yer yer aşınm.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1971, s. 68, no. 28; Hayes 1975, s. 93, no. 314; Oliver 1980, s.113, no.187; Lightfoot-Arslan 1992, s. 120, no. 67; Özet 1998, s.151, no. 104.
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl
Seramik; Can, C., 2014, s. 76, Resim 52, Kat. No. 44.

Kat. No: 90 **Sayfa: 157-158**
Form **:** Huni Ağızlı Şişe
İşlevi **:** Sıvı Saklama
M.Env. No **:** 4.63.75
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 16 cm.
A.Çapı **:** 4,5 cm.
T.Çapı **:** 4,7 cm.
Renk **:** AçıkYeşil
Teknik **:** Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Şişe TipVIIb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanıp yuvarlatılan huni biçimli ağız, gövdeye doğru genişleyen boyun, soğan şekilli gövde, içe çökük taban, irrizeli yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1971, s. 68, no. 28; Hayes 1975, s. 93, no. 314; Oliver 1980, s.113, no.187; Lightfoot-Arslan 1992, s. 120, no. 67; Özet 1998, s.151, no. 104.
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl
Seramik; Can, C., 2014, s. 76, Resim 52, Kat. No. 44.

Kat. No: 91 **Sayfa: 157-158**
Form **:** Huni Ağızlı Şişe
İşlevi **:** Sıvı Saklama
M.Env. No **:** 32.1.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 14,5 cm.
A.Çapı **:** 3,5 cm.
T.Çapı **:** 5,6 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:**Serbest üfleme, Aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Şişe Tip VIIc.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanıp yuvarlatılan huni biçimli ağız, gövdeye doğru genişleyen ince uzun boyun, küresel gövde, halka kaide irrizeli yüzeyde aşınma tabakası.
Benzer Örnekler **: Cam;** Davidson 1952, taf.56, no.678; Oliver 1980, s.113, no.186; Lightfoot/Arslan 1992, No.79,126; Barkoczi 1996 Taf. LX, no.265; Kunina 1997, s. 299, no. 224; Gürler 2000, no.123; Czurda-Ruth 2007, no. 891.
: Seramik; Can, C., 2014, s. 76, Resim 52, Kat. No. 44.
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 92 **Sayfa: 159-160**
Form **:** Huni Ağızlı Şişe
İşlevi **:** Sıvı Saklama
M.Env. No **:** 4.60.75
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 13,5 cm.
A.Çapı **:** 3,8 cm.
T.Çapı **:** 4,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme, Aletle şekillendirme.

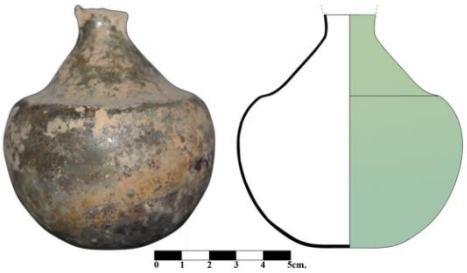
Tanım **:** ***Şişe Tip VIId.*** Saydam ince cidarlı. Çarkta düzleştirilmiş ağız, huni biçimli boyun, küresel gövde, yuvarlak kaide, korozyona uğramış yüzey.
Benzer Örnekler **: Cam;** Haberey 1942 p. 257; Isings 1957 Form 104a; Hayes 1975, s.111, no.420, plt.26; Rohde 1980, s.178, Abb.78, kat. no.79; Whitehouse 1997, s.178, no. 312; Olcay 2001, s.155, fig. 14, no. 26; Antonaras 2006 fig. 5 no.63; Isparta Müzesi Env. No. 13.551.75; Marmaris Müzesi Env. No. 20.5.95.
: Seramik; Can, C., 2014, s. 76, Resim 52, Kat. No. 44.
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 93 **Sayfa: 159-160**

Form : Huni Ağızlı Şişe
İşlevi : Sıvı Saklama
M.Env. No : 6.1.77
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 14 cm.
A. Çapı : 4,5
T. Çapı : 6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, Aletle şekillendirme.
Tanım : ***Şişe Tip VIId.*** Saydam, ince cidarlı. Çarkta düzleştirilmiş huni biçimli ağız, gövdeye doğru daralan boyun, çökertilmiş omuz, küresel gövde, halka kaide, yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Haberey 1942 p. 257; Isings 1957, Form 104a; Hayes 1975, s.111, no. 420, plt. 26; Rohde 1980, s.178, Abb.78, kat. no.79; Whitehouse 1997, s.178, no. 312; Olcay 2001, s.155, fig. 14, no. 26; Antonaras 2006 fig. 5 no. 63; Isparta Müzesi Env. No. 13. 551. 75.
: **Seramik;** Can, C., 2014, s. 76, Resim 52, Kat. No. 44.
Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 94 **Sayfa: 159-160**

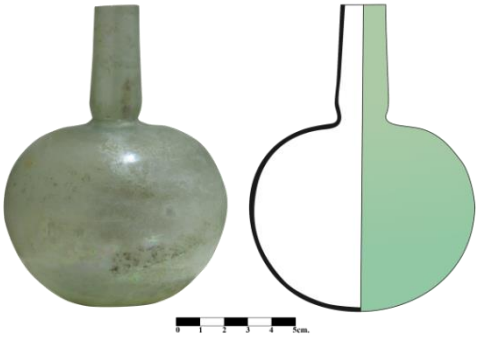
Form : Küresel Gövdeli Şişe
İşlevi : Sıvı Saklama
M.Env. No : 14.15.79
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Kor. Yük. : 8,5 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, Aletle şekillendirme.
Tanım : ***Şişe Tip VIIIa.*** Saydam İnce cidarlı Boyunun bir kısmından yukarısı kırık, çökertilmiş omuz, küresel gövde, oval taban, yüzeyde yoğun aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Hayes 1975 s. 94, pl. 21, no. 320; Barkoczi 1996 Taf. XXIII, no. 272.
: **Seramik;** Hayes, J. W., 2008, s. 254, pl. 71, no. 1466.
Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 95 **Sayfa: 159-160**
Form **:** Küresel Gövdeli Şişe
İşlevi **:** Sıvı Saklama
M.Env. No **:** 22.61.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Kor. Yük.** **:** 9 cm.
Göv. Gen. **:** 7 cm.
Renk **:** Renksiz
Teknik **:** Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

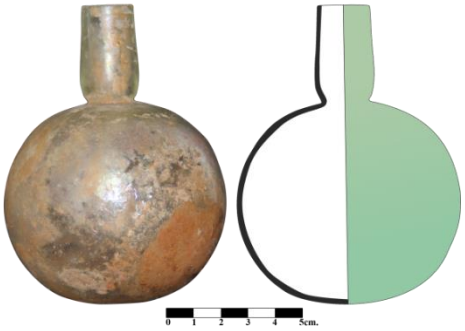
Tanım **:** ***Şişe Tip VIIIb.*** Saydam, ince cidarlı. Ağız ve boynun bir kısmı kırık, alt kısmı aletle şekillendirilerek belirgin bir boğum oluşturulmuş silindirik boyun, küresel gövde, oval taban, irrizeli ve habbeli yüzeyde üfleme çizgileri ve yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 103; Crowfoot 1957, no. 12; Saldern 1962, Plate 9, No. 9e; Weinberg 1962, Plt. 27, Fig.11; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, No. 246 Res.108; Canav 1985, 93; Lightfoot 1990, Fig. 8; Lighfoot- Arslan 1992, Fig. 69, 98; Özet 1998, No. 95; Gürler 2000, 101, 102, 128; Çakmaklı 2007, no. 20; Antonaras 2006 fig. 5 no. 50; Kunina 1997, s. 299, no. 225.
: Seramik; Hayes, J. W., 2008, s. 254, pl. 71, no. 1466.
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 96 **Sayfa: 159-160**
Form **:**Küresel Gövdeli Şişe
İşlevi **:** Sıvı Saklama
M.Env. No **:** 358
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 12 cm.
A. Çapı **:** 2 cm.
Göv. Çapı **:** 9,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

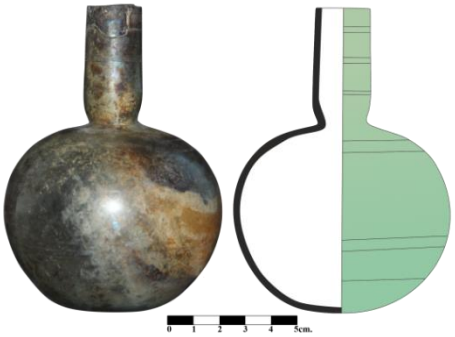
Tanım **:** ***Şişe Tip VIIIb.*** Saydam, ince cidarlı. Ateşle düzleştirilmiş ağız, boru biçimli boyun, gövde ve boyun arasında aletle şekillendirilerek yapılmış boğum, küresel gövde, oval taban, yoğun irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 103; Crowfoot 1957, no.12; Saldern 1962, Plate 9, No. 9e; Weinberg 1962, Plt. 27, Fig. 11; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, No. 246 Res.108; Canav 1985, 93; Lightfoot 1990, Fig. 8; Lighfoot- Arslan 1992, Fig. 69, 98; Özet 1998, No.95; Gürler 2000, 101, 102, 128.
: Seramik; Hayes, J. W., 2008, s. 254, pl. 71, no. 1466.
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 97 **Sayfa: 159-160**
Form **:**Küresel Gövdeli Şişe
İşlevi **:** Sıvı Saklama
M.Env. No **:** 15.14.83
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 11 cm.
A. Çapı **:** 2 cm.
Göv. Çapı **:** 8 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Şişe Tip VIIIb.***
Saydam İnce cidarlı. Ateşle düzleştirilmiş ağız, boru biçimli boyun, gövde ve boyun arasında aletle şekillendirilerek yapılmış boğum, küresel gövde, oval taban, yoğun irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 103; Crowfoot 1957, no.12; Saldern 1962, Plate 9, No. 9e; Weinberg 1962, Plt. 27, Fig.11; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, No. 246 Res.108; Canav 1985, 93; Lightfoot 1990, Fig. 8; Lighfoot- Arslan 1992, Fig. 69, 98; Özet 1998, No. 95; Gürler 2000, 101, 102, 128; Çakmaklı 2007, no. 20; Antonaras 2006 fig. 5, no. 50; Kunina 1997, s. 299, no. 225.
: Seramik; Hayes, J. W., 2008, s. 254, pl. 71, no. 1466.
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 98 **Sayfa: 159-160**
Form **:** Küresel Gövdeli Şişe
İşlevi **:** Sıvı Saklama
M.Env. No **:** 28.22.78
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 11,5 cm.
A. Çapı **:** 2 cm.
Göv. Çapı **:** 8 cm.
Renk **:** Sarımsı Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

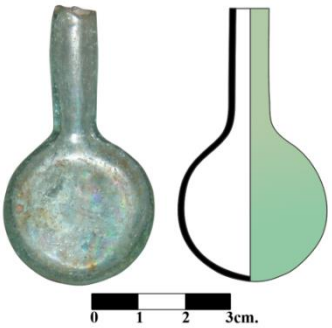
Tanım **:** ***Şişe Tip VIIIb.***
Saydam, ince cidarlı. Ateşle düzleştirilmiş ağızın bir kısmı kırık, boru biçimli boyun, gövde ve boyun arasında aletle şekillendirilerek yapılmış boğum, küresel gövde, oval taban, yoğun irrizeli yüzeyde yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 103; Crowfoot 1957, no.12; Saldern 1962, Plate 9, No. 9e; Weinberg 1962, Plt. 27, Fig.11; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984, No. 246 Res.108; Canav 1985, 93; Lightfoot 1990, Fig. 8; Lighfoot- Arslan 1992, Fig. 69, 98; Özet 1998, No. 95; Gürler 2000, 101, 102, 128; Çakmaklı 2007, no. 20; Antonaras 2006 fig. 5, no. 50; Kunina 1997, s. 299, no. 225.
: Seramik; Hayes, J. W., 2008, s. 254, pl. 71, no. 1466.
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 99 **Sayfa: 160-162**

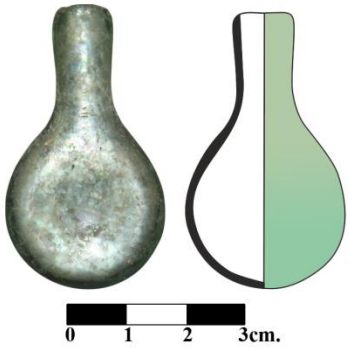
Form : Mercek Gövdeli Şişe
İşlevi : Kozmetik Kabı
M. Env. No : 1370
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 7,5 cm.
Göv.Gen : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle şekillendirme
Tanım : ***Şişe Tip IXa.*** Saydam, ince cidarlı. Düz, kesme ağız, ince, silindirik boyun, mercek gövde, oval taban, habbeli yapı.
Benzer Örnekler : **Cam;** Stern 1989a, Fig. 14; Lightfoot-Arslan 1992, no.145; Gürler 2000, no. 138.
: **Seramik;** Alessi, G., 1981, s. 49, Forma Lamboglia 13, Tav. XXVII, no. 8, 9, 10.
Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 100 **Sayfa: 160-162**

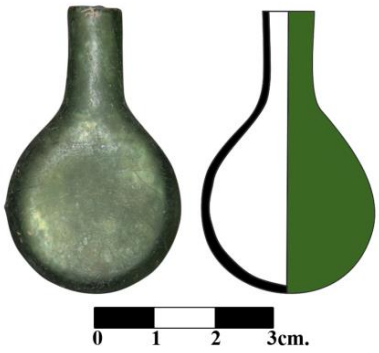
Form : Mercek Gövdeli Şişe
İşlevi : Kozmetik Kabı
M. Env. No : 5.23.79
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 5,8 cm.
Göv.Gen : 3,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle şekillendirme
Tanım : ***Şişe Tip IXa.*** Saydam, ince cidarlı. Düz, kesme ağız, ince, silindirik boyun, mercek gövde, oval taban, habbeli yapı.
Benzer Örnekler : **Cam;** Stern 1989a, Fig. 14; Lightfoot-Arslan 1992, no.145; Gürler 2000, no. 138.
: **Seramik;** Alessi, G., 1981, s. 49, Forma Lamboglia 13, Tav. XXVII, no. 8, 9, 10.
Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 101 **Sayfa: 160-162**

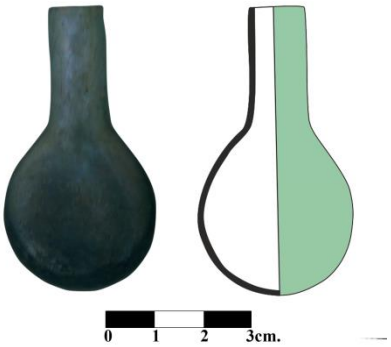
Form : Mercek Gövdeli Şişe
İşlevi : Kozmetik Kabı
M. Env. No : 34.29.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Kor.Yük. : 5 cm.
Göv.Gen : 2,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle şekillendirme
Tanım : ***Şişe Tip IXa.*** Saydam, ince cidarlı. Düz, kesme ağız, ince, silindirik boyun, mercek gövde, oval taban, habbeli yapı.
Benzer Örnekler : **Cam;** Stern 1989a, Fig. 14; Lightfoot-Arslan 1992, no.145; Gürler 2000, no. 138.
: **Seramik;** Alessi, G., 1981, s. 49, Forma Lamboglia 13, Tav. XXVII, no. 8, 9, 10.
Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 102 **Sayfa: 160-162**

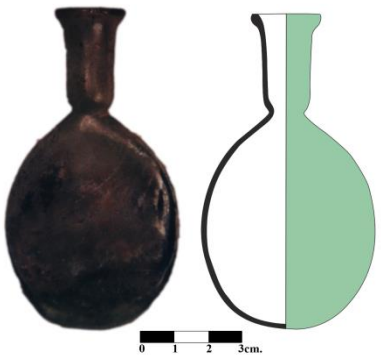
Form : Mercek Gövdeli Şişe
İşlevi : Kozmetik Kabı
M. Env. No : 34.30.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 5 cm.
Göv.Gen : 3 cm.
Renk : Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle şekillendirme
Tanım : ***Şişe Tip IXa.*** Saydam, İnce cidarlı. Düz, kesme ağız, silindirik boyun, yanlardan bastırılarak içe çökertilmiş mercek gövde, oval taban, habbeli ve irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Stern 1989a, Fig. 14; Lightfoot-Arslan 1992, no.145; Gürler 2000, no. 138.
: **Seramik;** Alessi, G., 1981, s. 49, Forma Lamboglia 13, Tav. XXVII, no. 8, 9, 10.
Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 103 **Sayfa: 160-162**

Form : Mercek Gövdeli Şişe
İşlevi : Kozmetik Kabı
M. Env. No : 34.31.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 5 cm.
Göv.Gen : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle şekillendirme
Tanım : ***Şişe Tip IXa.*** Saydam, ince cidarlı. Düz, kesme ağız, ince, silindirik boyun, yanlardan bastırılarak içe çökertilmiş mercek gövde, oval taban, habbeli ve irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Stern 1989a, Fig. 14; Lightfoot-Arslan 1992, no.145; Gürler 2000, no. 138.
: **Seramik;** Alessi, G., 1981, s. 49, Forma Lamboglia 13, Tav. XXVII, no. 8, 9, 10.
Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 104 **Sayfa: 160-162**

Form : Mercek Gövdeli Şişe
İşlevi : Kozmetik Kabı
M. Env. No : 15.11.83
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 9 cm.
A.Çapı : 2cm.
Göv. Gen : 5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle şekillendirme
Tanım : ***Şişe Tip IXb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak oluşturulmuş ağız, silindirik boyun, mercek gövde, oval taban, habbeli ve irrizeli yüzey.
Benzer Örnekler : **Cam;** Canav 1985, no. 89; Stern 1989, Fig.14; Lightfoot-Arslan 1992, no.145; Kunina 1997, s. 299, no. 227; Gürler 2000, no.138.
: **Seramik;** Alessi, G., 1981, s. 49, Forma Lamboglia 13, Tav. XXVII, no. 8, 9, 10.
Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 105 **Sayfa: 160-162**
Form : Mercek Gövdeli Şişe
İşlevi : Kozmetik Kabı
M. Env. No : 12.11.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10 cm.
A.Çapı : 2 cm.
Göv. Gen : 6,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle şekillendirme

Tanım : ***Şişe Tip IXc.*** Saydam, İnce cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak oluşturulmuş ağız, silindirik boyun, mercek gövde, oval tabanda noble izi, dudak kenarında başlayıp omuzda biten sonradan aplike edilmiş kulp, habbeli ve irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Stern 1989, Fig./Res.14-3; Lightfoot-Arslan 1992, no.145; Gürler 2000, no.138; Adana Bölge Müzesi Env.No.8258.
Seramik; Alessi, G., 1981, s. 49, Forma Lamboglia 13, Tav. XXVII, no. 8, 9, 10.
Tarih : MS 3-4. yüzyıl

Kat. No: 106 **Sayfa: 162-163**
Form :Armudi Gövdeli Şişe
İşlevi : Sıvı Saklama
Müze Env. No : 14.16.79
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 17 cm.
A. Çapı : 3,5 cm.
T. çapı : 4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme

Tanım : ***Şişe Tip Xa.*** Saydam, ince cidarlı. İçe doğru yuvarlatılmış dik ağız kenarı, huni biçimli boyun, gövdeye geçişte aletle sıkıştırılarak oluşturulmuş boğum, armut biçimli gövde, alçak halka kaidede noble izi, irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Akat- Fıratlı- Kocabaş 1984, res. 84; Lightfoot 1989, Fig.7, No. 4; Lightfoot-Arslan 1992, no.101,129,130 s.163, no. 194,195; Gürler 2000, no.137; Atilla-Gürler 2009, kat. no. 274; Güneş 2009, s. 251, Fig. 3a-b, Cat. No.3
: **Seramik;** Hayes, J., 2008, s. 286, fig. 56, no. 1760.
Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 107 **Sayfa: 162-163**

Form :Armudi Gövdeli Şişe
İşlevi : Sıvı Saklama
Müze Env. No : 31.1.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 18 cm.
A. Çapı : 3 cm.
T. çapı : 4,3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme
Tanım : ***Şişe Tip Xa.*** Saydam, ince cidarlı. İçe doğru yuvarlatılmış dik ağız kenarı, huni biçimli boyun, gövdeye geçişte aletle sıkıştırılarak oluşturulmuş boğum, armut biçimli gövde, alçak halka kaidede noble izi, irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Akat- Fıratlı- Kocabaş 1984, res. 84; Lightfoot 1989, Fig.7, No.4; Lightfoot-Arslan 1992, no.101,129,130 s.163, no. 194,195; Gürler 2000, no.137; Atilla-Gürler 2009, kat. no.274; Güneş 2009, s. 251, Fig. 3a-b, Cat. No. 3.
: **Seramik;** Hayes, J., 2008, s. 286, fig. 56, no. 1760.
Tarih : MS 3-4.yüzyıl

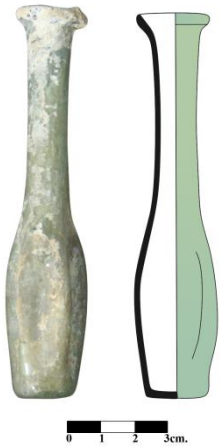
Kat. No: 108 **Sayfa: 162-163**

Form :Armudi Gövdeli Şişe
İşlevi : Sıvı Saklama
Müze Env. No : 3.5.77
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 19 cm.
A. Çapı : 3,5 cm.
T. Çapı : 3,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme
Tanım : ***Şişe Tip Xb.*** Saydam, ince cidarlı. İçe doğru yuvarlatılmış dik ağız kenarı, huni biçimli boyun, gövdeye geçişte aletle sıkıştırılarak oluşturulmuş boğum, armut biçimli sarkık gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Akat- Fıratlı- Kocabaş 1984, res. 84; Lightfoot 1989, Fig.7, No.4; Lightfoot-Arslan 1992, no.101,129,130 s.163, no. 194,195; Gürler 2000, no.137; Atilla-Gürler 2009, kat. no.274; Güneş 2009, s. 251, Fig. 3a-b, Cat. No. 3.
: **Seramik;** Hayes, J., 2008, s. 286, fig. 56, no. 1760.
Tarih : MS 3-4.yüzyıl

Kat. No: 109 **Sayfa: 164-166**

Form : Çökertme Bezemeli Şişe
İşlevi : Kozmetik Şişesi
M.Env. No : 3153
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 11,5cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım : ***Şişe Tip XIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, uzun, silindirik boyun, içe çökertme bezemeli oval gövde, irrizeli yüzeyde yer yer aşınma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Hayes 1975 s. 94, pl. 21, no. 321; Canav 1985 s. 54, no. 71,72; Erten Yağcı 1990 s. 108, no. 33e; Barkoczi 1996 taf. XXXV, no. 386; Antonaras 2006 s.76, fig. 4, no.134.

: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 262, tav. LXXXIII, no. 12,13.

Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 110 **Sayfa: 164-166**

Form : Çökertme Bezemeli Şişe
İşlevi : Kozmetik Şişesi
M.Env. No : 445
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 11,2cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım : ***Şişe Tip XIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, uzun, silindirik boyun, çökertme bezemeli oval gövde, yuvarlatılmış dip, irrizeli yüzeyde yer yer matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Hayes 1975 s. 94, pl. 21, no. 321; Canav 1985 s. 54, no. 71,72; Erten Yağcı 1990 s. 108, no. 33e; Barkoczi 1996 taf. XXXV, no. 386; Antonaras 2006 s.76, fig. 4, no.134.

: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 262, tav. LXXXIII, no. 12,13.

Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 111 **Sayfa: 164-166**
Form **:** Çökertme Bezemeli Şişe
İşlevi **:** Sıvı Saklama
M.Env. No **:** 1.9.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: Kor.Yük. **:** 22,5cm.
T.Çapı **:** 4 cm.
Renk-Hamur **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.
Tanım **:*Şişe Tip XIb.*** Saydam ince cidarlı. Ağızın bir kısmı kırık, hafif huni biçimli boyun, armudi gövdede dört adet çökertme bezeme, çökertilmiş halka taban, yüzeyde yoğun aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Stern 1989 s. 600, fig. 5, no.1; Özet 1998 s.144, no. 98; Güneş 2009 s. 250, fig. 2a-b.
: Seramik; Alessi, G., 1985, s. 262, tav. LXXXIII, no. 12,13.
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 112 **Sayfa: 164-166**
Form **:** Çökertme Bezemeli Şişe
İşlevi **:** Sıvı Saklama
M.Env. No **:** 12.58.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: Yük. **:** 24,5cm.
A.Çapı **:** 3 cm.
T.Çapı **:** 6,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
aletle şekillendirme.
Tanım **:*Şişe Tip XIb.*** Saydam, ince cidarlı. Düz basit ağız, hafif huni biçimli boyun, armudi gövdede dört adet çökertme bezeme, çökertilmiş halka taban, yüzeyde yoğun aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Stern 1989 s. 600, fig. 5, no.1; Özet 1998 s.144, no. 98; Güneş 2009 s. 250, fig. 2a-b.
: Seramik; Alessi, G., 1985, s. 262, tav. LXXXIII, no. 12,13.
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 113 **Sayfa: 164-166**

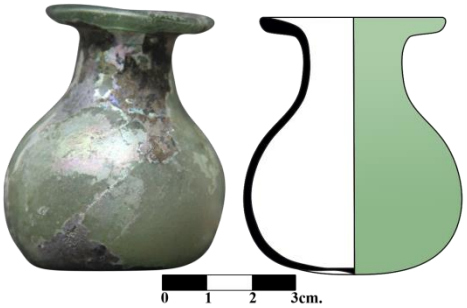
Form : Çökertme Bezemeli Şişe
İşlevi : Sıvı Saklama
M.Env. No : 2.4.87
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 7,5cm.
A.Çapı : 2,3 cm.
T.Çapı : 2,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.
Tanım :***Şişe Tip XIc.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak oluşturulmuş ağız, uzun, silindirik boyun, kare şekilli gövdede çökertme bezemesi, içe çökük taban, temiz yüzeyde yer yer çamur kalıntıları.
Benzer Örnekler : **Cam;** Hayes 1975 s. 76, pl.18, no.268; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 31, no.104; Antonaras 2006 s. 51, fig. 5.
: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 262, tav. LXXXIII, no. 12,13.
Tarih : MS 3.-4. Yüzyıl

Kat. No: 114 **Sayfa: 164-166**

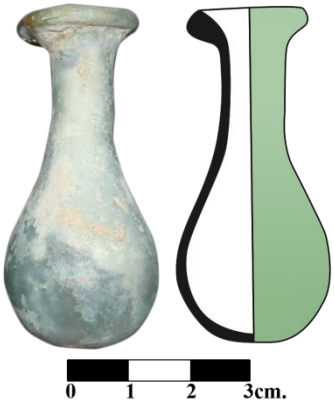
Form : Çökertme Bezemeli Şişe
İşlevi : Sıvı Saklama
M.Env. No : 4.73.75
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 8,3 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
aletle şekillendirme.
Tanım : ***Şişe Tip XIc.*** Saydam ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak oluşturulmuş ağız, uzun, silindirik boyun, kare şekilli gövdede çökertme bezemesi, içe çökük taban.
Benzer Örnekler : **Cam;** Hayes 1975 s. 76, pl.18, no.268; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 31, no.104; Antonaras 2006 s. 51, fig. 5.
: **Seramik;** Alessi, G., 1985, s. 262, tav. LXXXIII, no. 12,13.
Tarih : MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 116 **Sayfa: 166-167**
Form : Küresel Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi : Parfüm Kabı.
M.Env. No : 12.28.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 5,7 cm.
A.Çapı : 3,2 cm.
T. Çapı : 1 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme.

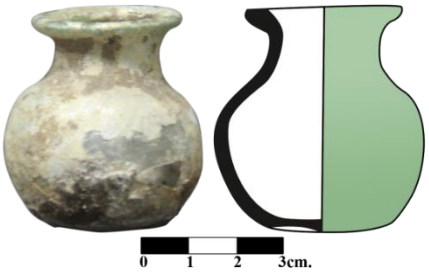
Tanım : ***Küresel Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, silindirik, kısa boyun, küresel gövde, hafif içe çökertilmiş dip, irrizasyon ve yüzeyde yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 26a; Isings 1971 s. 45, fig.1, no.14; Lightfoot-Arslan 1992, s. 214, No. 143; Özet 1998, s.56, no.23, Tip III D; Yurtseven 2006, s. 94, Resim 7; Aydın Tavukçu 2007, s.148, Resim 6, Çizim 6; Lightfoot 2007, s. 151, no. 374; Erten 2013, s. 42, Resim 2; Öztürk 2013 s. 67, kat. no. 14/18-2-74.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 117 **Sayfa: 166-167**
Form : Küresel Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi : Parfüm kabı.
M.Env. No : 18.43.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 5 cm.
A.Çapı : 2,6 cm.
T. Çapı : 1,3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle Şekillendirme.

Tanım : ***Küresel Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, silindirik boyun, küresel gövde, yuvarlak dip, yüzeyde yoğun matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 26a; Rohde 1980, s. 157, Abb. 21; Lightfoot-Arslan 1992 s. 39, no. 6; Yurtseven 2006, s. 94, Resim 5; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 118 **Sayfa: 166-167**
Form **:** Küresel Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi **:** Parfüm Kabı.
M.Env. No **:** 13.59.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 5 cm.
A.Çapı **:** 3 cm.
T. Çapı **:** 2,2 cm.
Renk **:** Cam Yeşili
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle Şekillendirme.

Tanım **:** ***Küresel Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIa.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, silindirik, kısa boyun, oval gövde, düztaban, korozyana uğrayan yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Hayes 1975 s.77, 207, no.272,323; Antonaras 2006 fig.4, no. 493; Küçükpazarlı 2006, s. 38, Resim 35; Lightfoot 2007, s. 118, no. 280; Öztürk 2013a, s.112, kat. no. 54/64-84.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 119 **Sayfa: 167-168**
Form **:** Oval Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi **:** Parfüm Kabı.
M. Env. No **:** 14.14.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 5,5 cm.
A.Çapı **:** 2 cm.
T.Çapı **:** 1 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Oval Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, oval gövde, oval dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma ve irrizasyon tabakası.
Benzer Örnekler **: Cam;** Rohde 1980, s. 156, Abb. 17, Kat. Nr. 17.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 1. yüzyıl ortaları-2. yüzyıl başı

Kat. No: 120 **Sayfa: 167-168**
Form **:** Oval Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi **:** Parfüm Kabı.
M.Env. No **:** 12.16.79
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 5 cm.
A.Çapı **:** 2,6 cm.
T. Çapı **:** 1,3 cm.
Renk **:** Kobalt mavisi
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle Şekillendirme.
Tanım **:** ***Oval Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIb.*** Yarısaydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, kısa boyun, sarkık, oval gövde, düztaban, temiz yüzey, içi toprak dolu.
Benzer Örnekler **: Cam;** Lightfoot 2007 s.155, no.388; Saldern 1980, s. 25, Pl. 9, no. 173.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 3. Yüzyıl

Kat. No: 121 **Sayfa: 168**
Form **:** Soğan Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi **:** Parfüm Kabı.
M.Env. No **:** 12.21.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 6,1 cm.
A.Çapı **:** 1,8 cm.
Renk **:** Koyu Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.
Tanım **:** ***Soğan Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIc.*** Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, silindirik boyun, soğan gövde, oval dip, temiz yüzey.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1971 s. 45, fig.1, no. 13; Lightfoot 2007, s. 161, no. 403.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 122 **Sayfa: 168-169**
Form **:** Silindirik Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi **:** Kozmetik-İlaç Kabı.
M.Env. No **:** 13.36.79
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 5 cm.
A. Çapı **:** 2 cm.
T. Çapı **:** 1 cm.
Renk **:** Renksiz
Teknik **:** Serbest üfleme,
aletle şekillendirme.

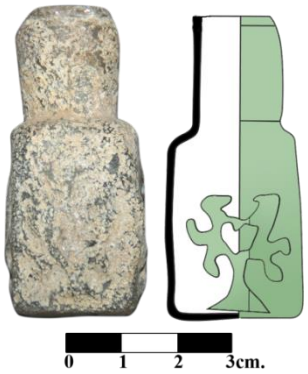
Tanım **:** ***Silindirik Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIId.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe çekilerek düzleştirilmiş tabla dudak, kısa boyun, oval omuzdan silindirik gövdeye geçiş, düz dipli, irrizeli yüzeyde ve matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Atik 2009, s. 10, fig. 46; Gorin-Rosen 2009, s. 76, fig. 1, no. 2,3; Atila-Gürler, 2009, s. 157, no. 234;
: Seramik; -
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 123 **Sayfa: 168-169**
Form **:** Silindirik Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi **:** Kozmetik-İlaç Kabı.
M.Env. No **:** 13.38.79
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 5 cm.
A.Çapı **:** 2 cm.
T.Çapı **:** 1 cm.
Renk **:** Renksiz
Teknik **:** Serbest üfleme,
aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Silindirik Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIId.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe çekilerek düzleştirilmiş tabla dudak, kısa boyun, oval omuzdan silindirik gövdeye geçiş, düz dipli, irrizeli yüzeyde ve matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Atik 2009, s. 10, fig. 46; Gorin-Rosen 2009, s. 76, fig. 1, no. 2,3; Atila-Gürler, 2009, s. 157, no. 234.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 3.-4. yüzyıl

Kat. No: 124 **Sayfa: 170-171**

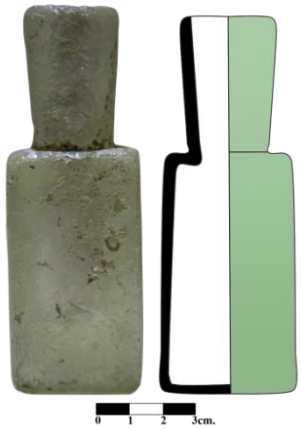
Form : Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi : Kozmetik kabı.
M.Env. No : 5.49.91
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 5,5 cm.
T.Çapı : 2,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Kalıba üfleme, aletle şekillendirme.
Tanım : ***Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIe.*** Yarısaydam, kalın cidarlı. Dudağın bir kısmı kırık, dudak altında kapak izi, silindirik boyun, yatay omuz, köşeli gövde, gövde merkezinde (kesme teknikle) kabartma şeklinde bir ağaç, yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Oliver 1980, s.131, no. 230; Jenkins 1986, s. 16, no. 10; Lightfoot-Arslan 1992, no.180; Carboni 2001, s. 249, Kat. No. 3. 32.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 7.-8. Yüzyıl

Kat. No: 125 **Sayfa: 170-171**

Form : Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi : Kozmetik kabı.
M.Env. No : 13.7.86
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 5 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Koyu Yeşil
Teknik : Kalıba üfleme, Aletle şekillendirme.
Tanım :***Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIe.*** Yarısaydam, kalın cidarlı. Çarkta düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, prizmal gövde, düztaban, habbeli yapı.
Benzer Örnekler : **Cam;** Lamm II, 1929, Taf. 3/47-4/30; Honey 1946, Plt.13A; Stern 1989, Fig./Res.14 (1-9); Carboni 2001, s. 249, Kat. No. 3.32.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 9-10. yüzyıl

Kat. No: 126 **Sayfa: 170-171**
Form **:** Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi **:** Parfüm kabı.
M.Env. No **:** 15.20.86
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 8,5 cm.
A.Çapı **:** 2 cm.
T.Çapı **:** 3 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Kalıba üfleme,
Aletle Şekillendirme.
Tanım **:** ***Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIe.*** Yarısaydam, kalın cidarlı. Ateşle şekillendirilmiş ağız, gövdeye doğru daralan boyun, prizmal gövde, düz taban, habbeli yapı.

Benzer Örnekler **: Cam;** Lamm II, 1929, Taf. 3/47-4/30; Stern 1989, Fig./Res.14(1-9); Carboni 2001, s. 249, Kat. No. 3. 34a.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 9-10. yüzyıl

Kat. No: 127 **Sayfa: 170-171**
Form **:** Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi **:** Kozmetik kabı.
M.Env. No **:** 22.1.82
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 5 cm.
A.Çapı **:** 1 cm.
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** KoyuYeşil
Teknik **:** Kalıba üfleme,
Aletle şekillendirme.
Tanım **:** ***Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIe.*** Yarısaydam, kalın cidarlı. Çarkta düzleştirilmiş ağız, silindirik boyunda aletle 6 adet boğum, köşeli gövde, düztaban, yüzeyde patlamış habbeler, irrizaston tabakası.

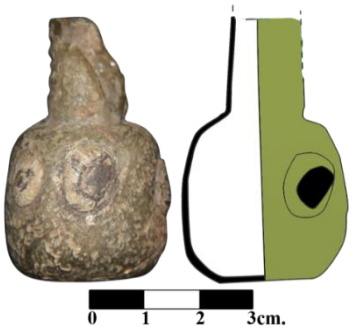
Benzer Örnekler **: Cam;** Lamm II, 1929, Taf. 3/47-4/30; Stern 1989, Fig./Res.14 (1-9). Carboni 2001, s. 249, Kat. No. 3. 32
: Seramik; -
Tarih **:** MS 9-10. yüzyıl

Kat. No: 128 **Sayfa: 170-171**

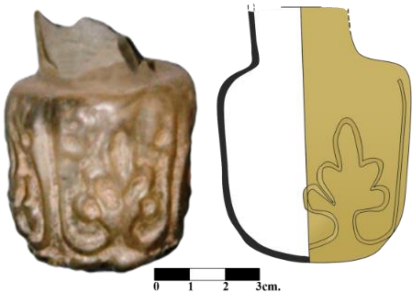
Form : Prizmal Gövdeli Minyatür Şişe
İşlevi : Kozmetik kabı.
M. Env. No : 31.3.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 6,5 cm.
A.Çapı : 1 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Mavimsi Yeşil
Teknik : Kalıba üfleme, aletle şekillendirme.
Tanım : ***Prizpal Gövdeli Minyatür Şişe Tip XIIe.*** Yarı saydam, kalın cidarlı. Çarkta düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru daralan boyun, prizmal gövdede dört adet çökertme bezemesi, düz taban, habbeli yapı, yüzeyde irrizasyon.
Benzer Örnekler : **Cam;** Gorin-Rosen-Katsnelson 2005, s. 112, No. 41; Kröger 1995, s. 77, no. 99; Carboni 2001, s. 155, Kat. No. 3.7a.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 9-10. yüzyıl

Kat. No: 129 **Sayfa: 172**

Form : Bezemeli Minyatür Şişe
İşlevi : Kozmetik kabı.
M.Env. No : 7.14.81
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 4,5 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Sarımsı Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme.
Tanım : ***Minyatür Şişe Tip XIIf.*** Yarı saydam, kalın cidarlı**,** Dudak ve boyunun bir kısmı kırık, köşe gövdeli şişe. Gövdede 4 adet siyah renkli sonradan aplike edilmiş damla bezemesi, düz dipli, yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Stern 1989, Fig./Res.14 (1-9).
: **Seramik; -**
Tarih : MS 9-10. yüzyıl

Kat. No: 130 **Sayfa: 172**
Form **:**Bezemeli Minyatür Şişe
İşlevi **:**Kozmetik kabı.
M.Env. No **:** 31.6.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 4,5 cm.
A. Çapı **:** -
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** Sarı
Teknik **:**Kalıba Üfleme, aletle şekillendirme

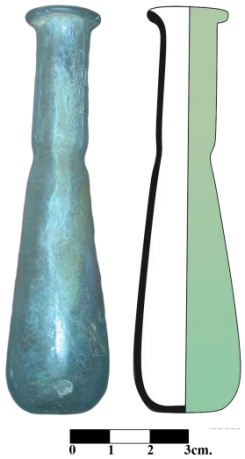
Tanım **:** ***Minyatür Şişe Tip XIIf.*** Yarısaydam, kalın cidarlı. Dudak ve boynun bir kısmı kırık, köşe gövdeli şişe. Gövdede bitkisel bezeme (Palmet) , düz dip, yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Carboni 2001, s. 202, 249, Kat. No. 49, 3. 38.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 10.-11. Yüzyıl

Kat. No: 131 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 22.46.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük** **:** 11,5 cm.
A.Çapı **:** 2 cm.
T.Çapı **:** 1,5 cm.

Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme, aletle şekillendirme
Tanım **:** ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dip, yoğun habbe, matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig. 2, no. 623; Smith 1982 s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40; Lancel 1967 form 15.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. yüzyıl

Kat. No: 132 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2415
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük** : 10 cm.
A.Çapı : 1,8 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle şekillendirme

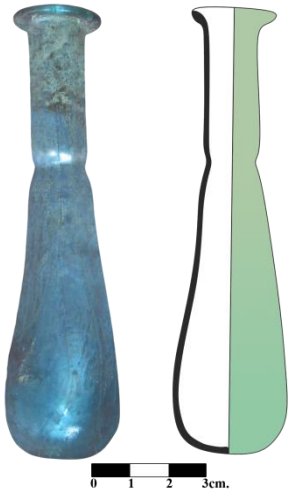
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dipte noble izi, habbeli yapı, irizasyon tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig. 2, no. 623; Smith 1982 s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40; Lancel 1967 form 15.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 133 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2416
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük** : 11 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
T.Çapı : 1,4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme

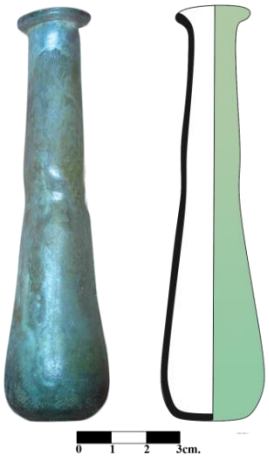
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dipte noble izi, yoğun habbe, özellikle gövdenin üst kısmında ve boyunda yüzeyde irrizasyon.
Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig. 2, no. 623; Smith 1982 s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40; Lancel 1967 form 15.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 134 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.44.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük** : 11,6 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle şekillendirme

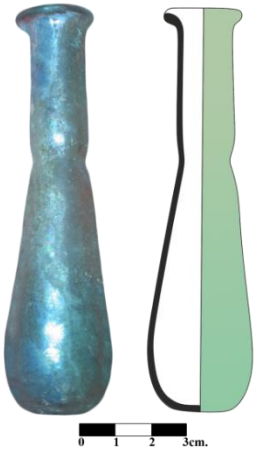
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövde, oval dip, habbeli yapı, boyun kısmında aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig.2, no.623; Smith 1982 s. 276, fig.5, no.29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40; Lancel 1967 form 15.
Tarih : MS 1. yüzyıl
: **Seramik;-**

Kat. No: 135 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 158
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük** : 12 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dipte noble izi, habbeli yapı, yüzeyde irrizasyon.
Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig. 2, no. 623; Smith 1982 s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40; Lancel 1967 form 15.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 136 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.43.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük** : 12 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövde, oval dipte noble izi, habbeli yapı.

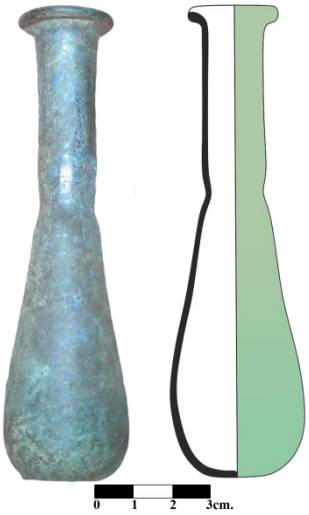
Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig. 2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982 s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 137 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2981
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük** : 12,7 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı :1,8 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
aletle Şekillendirme
Tanım :***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dipte noble izi, habbeli yapı, yüzeyde matlaşma ve irizasyon.

Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig. 2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982 s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 138 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.39.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük** : 11cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme

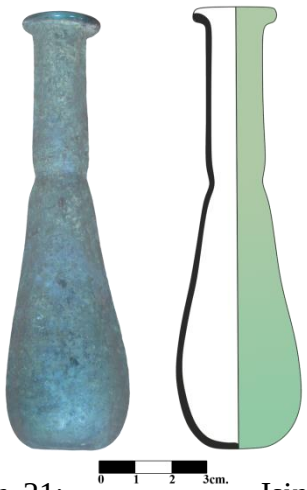
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig. 2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982 s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 139 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.36.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük** : 11,6 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,8 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövde, oval dipte noble izi, habbeli yapı, yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig.2, no.623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982 s. 276, fig.5, no.29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 140 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 22.40.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük** **:** 11,6 cm.
A.Çapı **:** 2 cm.
T.Çapı **:** 1,8 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
aletle Şekillendirme
Tanım **:*Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövde, oval dipte noble izi, habbeli yapı, yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler **: Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig. 2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982 s.276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. yüzyıl

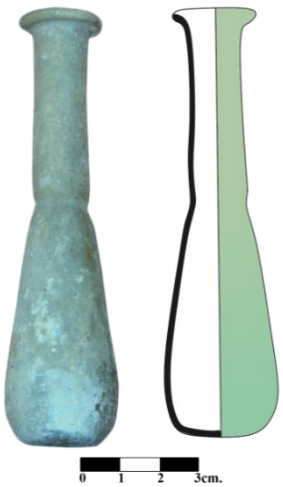
Kat. No: 141 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 22.41.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük** **:** 12,3 cm.
A.Çapı **:** 2 cm.
T.Çapı **:** 1,8 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım **:*Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövde, oval dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler **: Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig. 2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982 s.276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. yüzyıl

Kat. No: 142 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 170
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük** : 10,8cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövde, oval dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982 s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 143 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 161
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük** : 10,7 cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövde, oval dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde özellikle gövdenin üst kısmında ve boyunda yoğun matlaşma.

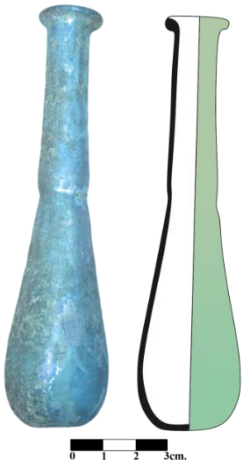
Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982 s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 144 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.45.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük** : 12,5 cm.
A.Çapı : 1,8 cm.
T.Çapı : 1,7 cm.
Renk : Mavimsi Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövde, oval dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.

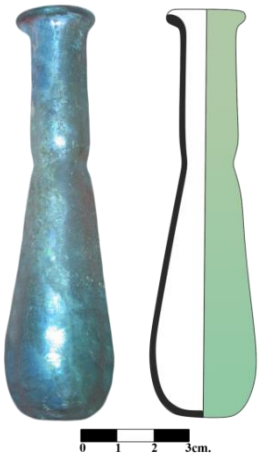
Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982, s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 145 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.38.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982 s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 146 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.48.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12,1 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982, s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 147 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 159
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12,4 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik :Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982, s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 148 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 53.2.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 13 cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Sarımsı Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.

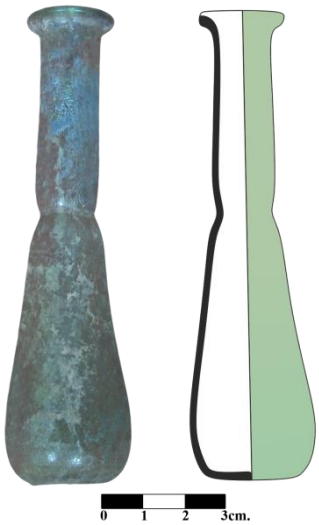
Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982, s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.

: **Seramik;-**

Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 149 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.47.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,7 cm.
A.Çapı : 1,9 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme

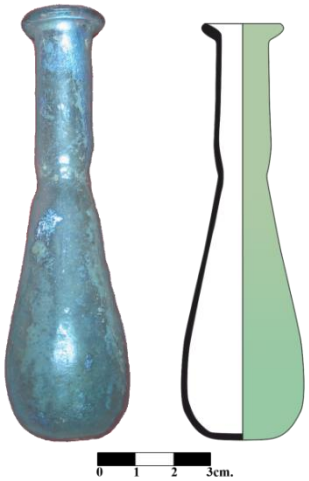
Tanım :***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982, s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.

: **Seramik;-**

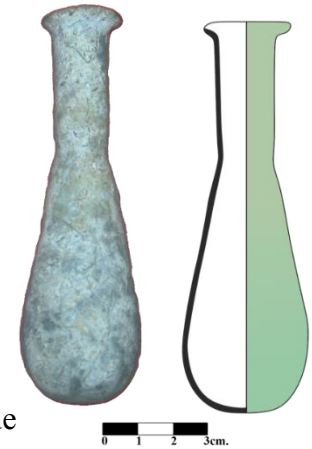
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 150 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.37.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10 cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.

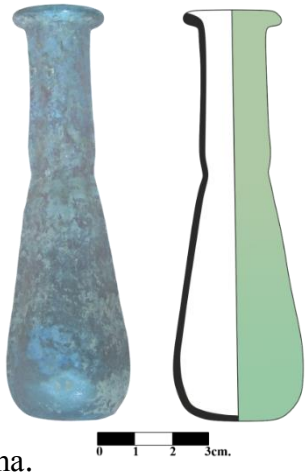
Benzer Örnekler : **Cam;** Morin-Jean 1922-23, Form 21; Isings 1957, Form 8; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Lancel 1967 form 15; Smith 1982, s. 276, fig. 5, no. 29; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 151 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 21.3.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 9,1 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 1 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, hava kabarcıklı yüzeyde yoğun matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isıngs 1957, Form 8; Lancel 1967 form 15; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 152 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 22.34.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 11 cm.
A.Çapı **:** 2 cm.
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yüzeyde yoğun matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isıngs 1957, Form 8; Lancel 1967 form 15; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. yüzyıl

Kat. No: 153 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 22.35.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 12,4 cm.
A.Çapı **:** 1,8 cm.
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

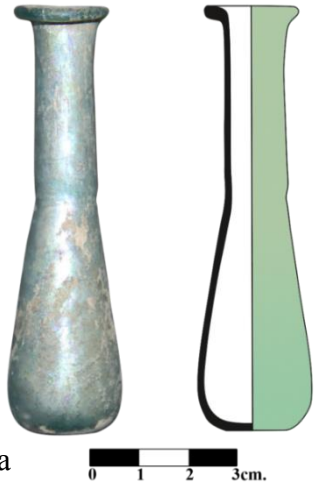
Tanım **:** ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma tabakası.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isıngs 1957, Form 8; Lancel 1967 form 15; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. yüzyıl

Kat. No: 154 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.33.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde yoğun matlaşma.

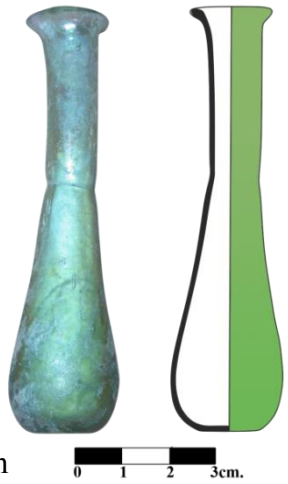
Benzer Örnekler : **Cam;** Isıngs 1957, Form 8; Lancel 1967 form 15; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 155 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 10.7.77
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma tabakası.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isıngs 1957, Form 8; Lancel 1967 form 15; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 156 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 2722
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 9,5 cm.
A.Çapı **:** 1,6 cm.
T.Çapı **:** 1,2 cm.
Renk **:** SarımsıYeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yüzeyde yoğun matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 8; Lancel 1967 form 15; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. yüzyıl

Kat. No: 157 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 163
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 12,9 cm.
A.Çapı **:** 2,5 cm.
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

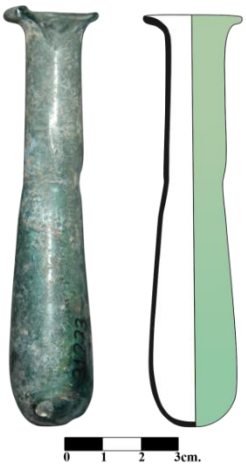
Tanım **:** ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, yüzeyde yoğun matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 8; Lancel 1967 form 15; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. yüzyıl

Kat. No: 158 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 136
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 10,6 cm.
A.Çapı **:** 1,7 cm.
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde, özellikle boyun kısmında yoğun matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 8; Lancel 1967 form 15; Hayes 1975 Fig.2, no. 623; Atila-Gürler 2009 Kat. No. 40.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. yüzyıl

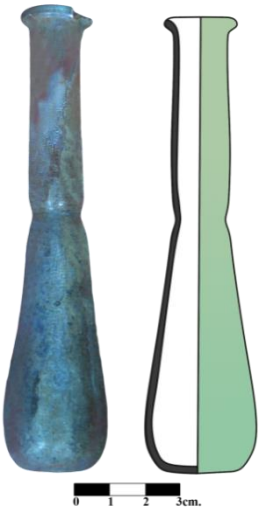
Kat. No: 159 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 31.2.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 11,5 cm.
A.Çapı **:** 2,6 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım **:*Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızın bir kısmı kırık, silindirik boyun, tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dipte noble izi, yoğun hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 8; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig. 20, no. 630, 631; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Smith 1982, s. 276, fig.5, no. 29; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 36, no.21; Atila-Gürler 2009, s. 33, Kat. No. 34.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. yüzyıl

Kat. No: 160 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.50.72
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 14,4 cm.
A.Çapı : 2,2 cm.
T.Çapı : 1,9 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızın bir kısmı kırık, uzun, silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, habbeli yapı, irrizeli yüzeyde matlaşma.

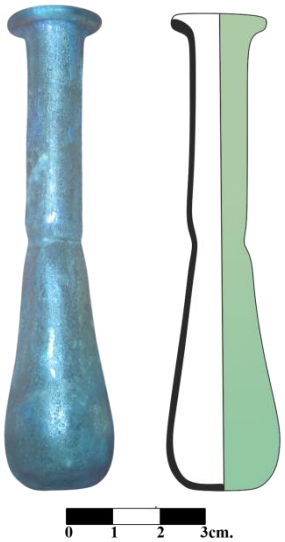
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 8; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig. 20, no. 630, 631; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Smith 1982, s. 276, fig.5, no. 29; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 36, no.21; Atila-Gürler 2009, s. 33, Kat. No. 34.

: **Seramik;-**

Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 161 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.52.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,7 cm.
A.Çapı : 1,9 cm.
T.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 8; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig. 20, no. 630, 631; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Smith 1982, s. 276, fig.5, no. 29; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 36, no.21; Atila-Gürler 2009, s. 33, Kat. No. 34.

: **Seramik;-**

Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 162 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1217
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 9,4 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 1,2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme
aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde yoğun matlaşma.

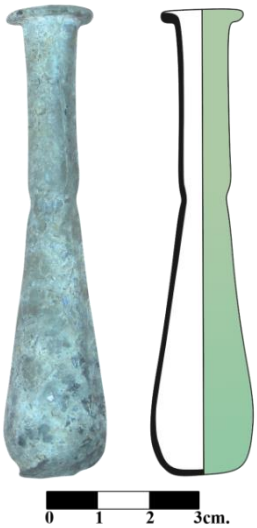
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 8; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig. 20, no. 630, 631; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Smith 1982, s. 276, fig.5, no. 29; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 36, no.21; Atila-Gürler 2009, s. 33, Kat. No. 34.

: **Seramik;-**

Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 163 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 21.5.72
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,9 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ia.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde yoğun matlaşma.

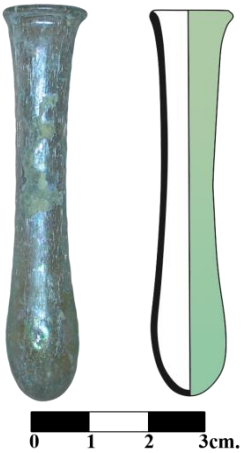
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 8; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig. 20, no. 630, 631; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Smith 1982, s. 276, fig.5, no. 29; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 36, no.21; Atila-Gürler 2009, s. 33, Kat. No. 34.

: **Seramik;-**

Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 164 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2756
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 6,8 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ib.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, neredeyse gövde ve boyunun ayrılmadığı tüp biçimli gövde, oval dipte kalınlaşma, habbeli yapı, yüzeyde irrizasyon.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig. 20, no. 630, 631; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Erten Yağcı 1988, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18,19.

Seramik;-

Tarih : MS 1. yüzyıl ve ortaları.

Kat. No: 165 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2983
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,9 cm.
A.Çapı : 1,4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ib.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, neredeyse gövde ve boyunun ayrılmadığı tüp biçimli gövde, oval dipte noble izi, yoğun habbeler, yer yer matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig. 20, no. 630, 631; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Erten Yağcı 1988, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18,19.

Seramik;-

Tarih : MS 1. yüzyıl ve ortaları.

Kat. No: 166 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 135
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ib.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, neredeyse gövde ve boyunun ayrılmadığı tüp biçimli gövde, oval dipte noble izi, yoğun habbeler, yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig. 20, no. 630, 631; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Erten Yağcı 1988, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18,19.
Seramik;-
Tarih : MS 1. yüzyıl ve ortaları.

Kat. No: 167 **Sayfa: 174-178**

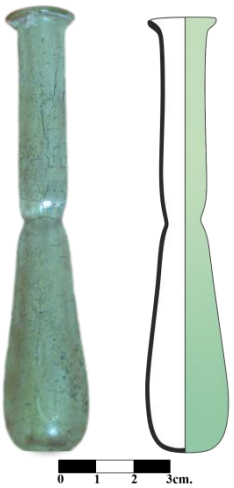
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3011
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,8 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım :***Unguentarium Tip Ib.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövde, oval dipte noble izi, yoğun habbeler, yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig. 20, no. 630, 631; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Erten Yağcı 1988, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18,19.
Seramik;-
Tarih : MS 1. yüzyıl ve ortaları.

Kat. No: 168 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 156
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,7 cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ib.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, tüp biçimli gövde, oval dip, yoğun habbeler ve yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig. 20, no. 630, 631; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Erten Yağcı 1988, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18,19.
Seramik;-
Tarih : MS 1. yüzyıl ve ortaları.

Kat. No: 169 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.25.73
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,7 cm.
A.Çapı : 1,8 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçiş burularak boğum oluşturulmuş, oval dipte noble izi.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.
: Seramik;-
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 170 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2721
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,5 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Mavi
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun, silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dip, yoğun hava kabarcıklı yüzeyde yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 171 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3112
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,5 cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, uzun, silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sınma izi, oval dip, yoğun hava kabarcıklı yüzeyde yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 172 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 5.5.72
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 13,2 cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, uzun, silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dipte noble izi, habbeli yapı, irrizeli yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.
: **Seramik;-**

Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 173 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 21.2.72
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 13,9cm.
A.Çapı : 2,6 cm.
T. Çapı :1.5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

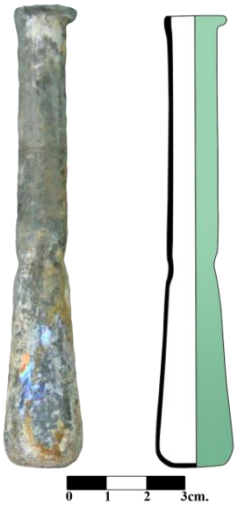
Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, uzun, silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dipte noble izi, irrizeli yüzeyde özellikle boyun kısmında matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.
: **Seramik;-**

Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 174 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.49.91
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,7cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T. Çapı : 1,7cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, uzun, silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dipte noble izi, irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 175 **Sayfa: 174-178**

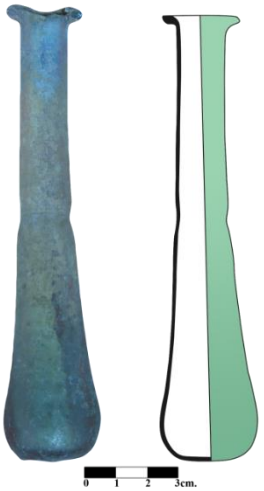
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.53.72
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
T.Çapı : 1,9 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, uzun, silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, hava kabarcıklı, irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 176 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.55.72
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 14,5 cm.
A.Çapı : 2,5 cm.
T.Çapı : 1,9 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızın bir kısmı kırık, uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.

: **Seramik;-**

Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 177 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 138
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,4 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 1,2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde yoğun matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.

: **Seramik;-**

Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 178 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.42.72
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 13,3 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, uzun, silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, oval dipte noble izi, irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 179 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 162
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,9 cm.
A.Çapı : 1,9 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde yoğun matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 180 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 167
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızın bir kısmı kırık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde yoğun matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 181 **Sayfa: 174-178**

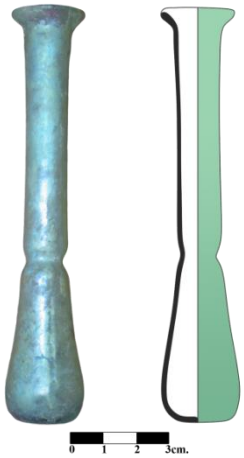
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 5.3.72
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 14,4 cm.
A.Çapı : 2,2 cm.
T.Çapı : 1,9 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, uzun, silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, hava kabarcıklı yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 27; Isings 1971, s. 6, fig. 1, no. 3; Hayes 1975, pl. 39, fig.20, no. 630, 631; Matheson 1980 s. 29, no.78,79; Saldern 1980, s. 25, pl. 21, no. 112; Erten Yağcı 1990, s.107, no.29; Gürler 2000, s. 32, no.18, 19.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 182 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 526
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 10,7 cm.
A.Çapı **:** 1,7 cm.
T.Çapı **:** 1,2 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik: Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

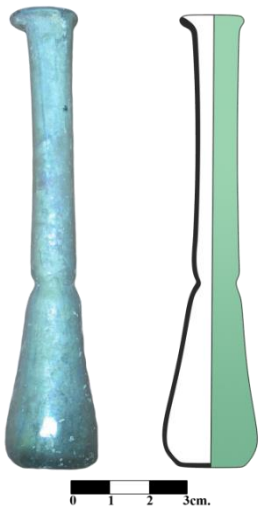
Tanım **:** ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, ağızda akıtmalık, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, yoğun habbeli yüzey.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 28b; Saldern 1980, pl. 6, no.126; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, res. 59a; Özet 1998, no. 89 Tip IV F-b; Atila-Gürler 2009, Kat. No. 100.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 183 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 2510
Buluntu Yeri **:** Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 12,3 cm.
A.Çapı **:** 2,1 cm.
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

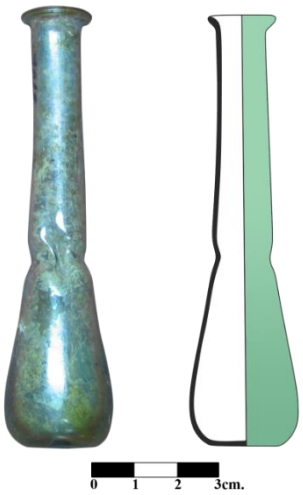
Tanım **:** ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 28b; Saldern 1980, pl. 6, no.126; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, res. 59a; Özet 1998, no. 89 Tip IV F-b; Atila-Gürler 2009, Kat. No. 100.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 184 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3018
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,6 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
T.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen konik gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, habbeler, irrizasyon ve matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b; Saldern 1980, pl. 6, no.126; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, res. 59a; Özet 1998, no. 89 Tip IV F-b; Atila-Gürler 2009, Kat. No. 100.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 185 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3016
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,3 cm.
A.Çapı : 1,3 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızın bir kısmı kırık, silindirik boyun, alta doğru hafif genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle döndürülerek sıkma izi, düz dipte noble izi, habbeler,irrizasyon ve matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b; Saldern 1980, pl. 6, no.126; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, res. 59a; Özet 1998, no. 89 Tip IV F-b; Atila-Gürler 2009, Kat. No. 100.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 186 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3017
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 9 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 1,2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen konik gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, habbeler, irrizasyon ve aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b; Saldern 1980, pl. 6, no.126; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, res. 59a; Özet 1998, no. 89 Tip IV F-b; Atila-Gürler 2009, Kat. No. 100.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

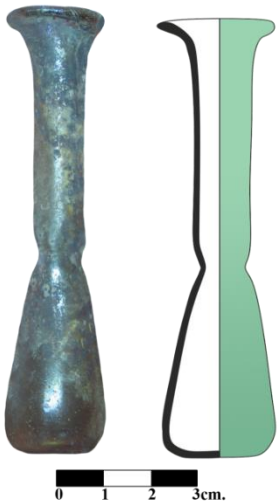
Kat. No: 187 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Şişesi
M. Env. No : 447
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 9,2 cm.
A.Çapı : 2,2cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızın küçük bir kısmı kırık, ağızda akıtmalık, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, irrizeli yüzeyde yoğun habbeler.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b; Saldern 1980, pl. 6, no.126; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, res. 59a; Özet 1998, no. 89 Tip IV F-b; Atila-Gürler 2009, Kat. No. 100.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 188 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.24.73
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,4 cm.
A.Çapı : 2,6 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b; Saldern 1980, pl. 6, no.126; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, res. 59a; Özet 1998, no. 89 Tip IV F-b; Atila-Gürler 2009, Kat. No. 100.

: **Seramik;-**

Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 189 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 526
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,7 cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
T.Çapı : 1,2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Ic.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, ağızda hafif sağa meyilli akıtmalık, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, yoğun hava kabarcıklı yüzey.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b; Saldern 1980, pl. 6, no.126; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984, res. 59a; Özet 1998, no. 89 Tip IV F-b; Atila-Gürler 2009, Kat. No. 100.

: **Seramik;-**

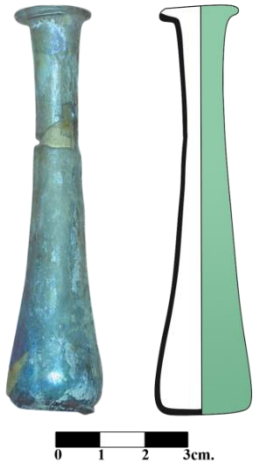
Tarih : MS 1. yüzyıl ortaları

Kat. No: 190 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 527
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Kor.Yük.** : 6,5 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Sarımsı Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

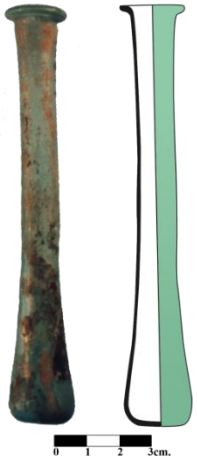
Tanım : ***Unguentarium Tip Id.*** Saydam, ince cidarlı . Boynun bir kısmından yukarısı kırık, silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, habbeli,, irrizeli yüzey.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 191 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 137
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 9,5 cm.
A.Çapı : 1,9 cm.
T.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Cam Yeşili
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

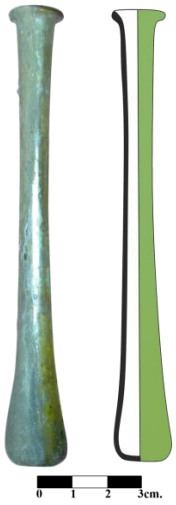
Tanım : ***Unguentarium Tip Id.*** Saydam, ince cidarlı . Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru gemişleyen tüp biçimli gövde, düz dipte noble izi.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No:192 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.46.91
Buluntu Yeri : Öksürük Mağarası
Ölçüler: **Yük.** : 13 cm.
A.Çapı : 2,2 cm
T.Çapı : 1.8 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

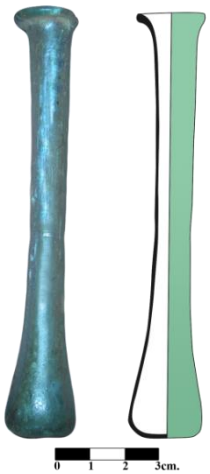
Tanım : ***Unguentarium Tip Id.*** Saydam, ince cidarlı . Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş, ağızda akıtmalık, uzun, silindirik boyundan alta doğru genişleyen tüp biçimli geçiş,, düz dip, irrizeli yüzeyde yoğun matlaşma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 193 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 168
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12,5 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 1,2 cm.
Renk : Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme ve Aletle Şekillendirme

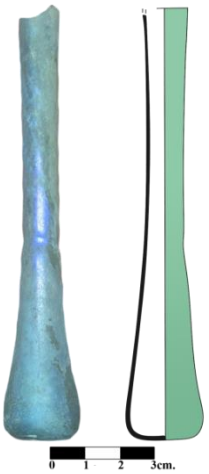
Tanım : ***Unguentarium Tip Id.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 194 **Sayfa: 174-178**

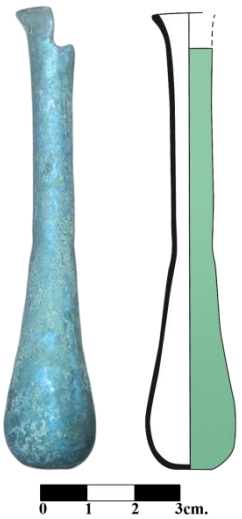
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1957
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12,7 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme ve Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id*** **.** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s. 25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 195 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 160
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Kor.Yük.** : 12,6 cm.
T.Çapı : 1,4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme ve Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id*** **.** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 196 **Sayfa: 174-178**

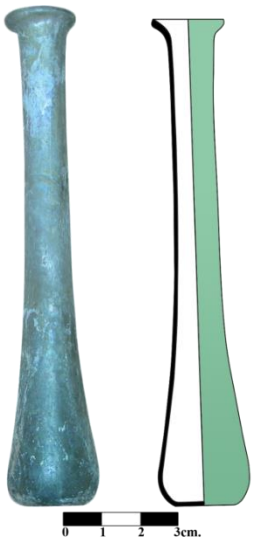
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1524
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10 cm.
T.Çapı : 1 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id .*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş bir kısmı kırık ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 197 **Sayfa: 174-178**

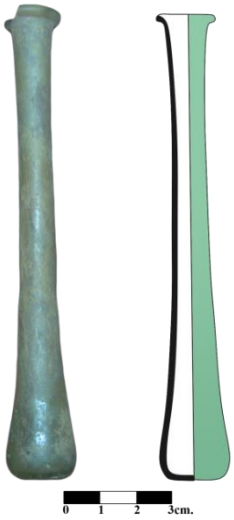
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 165
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12,2 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme ve Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id .*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler, irrizasyon.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 198 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 169
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 11 cm.
A.Çapı **:** 1,6 cm.
T.Çapı **:** 1,3 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:**Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip Id*** **.** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 199 **Sayfa: 174-178**
Form **:** Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 554
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 11 cm.
A.Çapı **:** 1,6 cm.
T.Çapı **:** 1,3 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

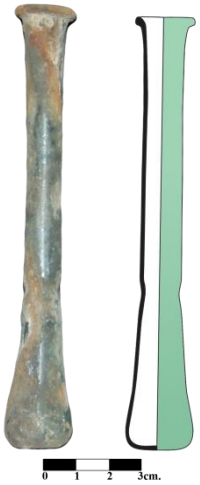
Tanım **:** ***Unguentarium Tip Id*** **.** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: Seramik;-
Tarih **:** MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 200 **Sayfa: 174-178**

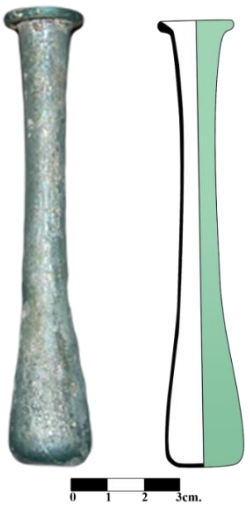
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.51.91
Buluntu Yeri : Öksürük Mağarası
Ölçüler: **Yük.** : 13,3 cm.
A.Çapı : 2,5 cm.
T.Çapı : 1,7 cm.
Renk : Sarımsı Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id*** **.** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 201 **Sayfa: 174-178**

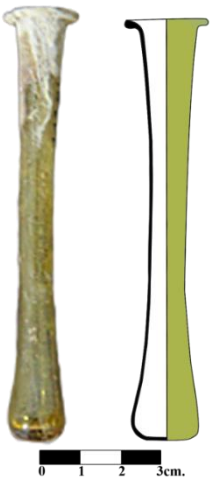
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.17.91
Buluntu Yeri : Öksürük Mağarası
Ölçüler: **Yük.** : 11,9 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id.*** Saydam, ince cidarlı . Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, uzun, silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yüzeyde yoğun matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Hayes 1975 Pl. 42, no. 666; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3;
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 202 **Sayfa: 174-178**

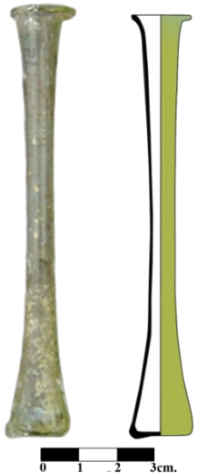
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.12.91
Buluntu Yeri : Öksürük Mağarası
Ölçüler: **Yük.** : 11,2 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler, matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Hayes 1975 Pl. 42, no. 666; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3;
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 203 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.13.91
Buluntu Yeri : Öksürük Mağarası
Ölçüler: **Yük.** : 10,6 cm.
A.Çapı : 1,8 cm.
T.Çapı : 1 cm.
Renk : Sarı
Teknik : Serbest Üfleme ve Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id .*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 204 **Sayfa: 174-178**

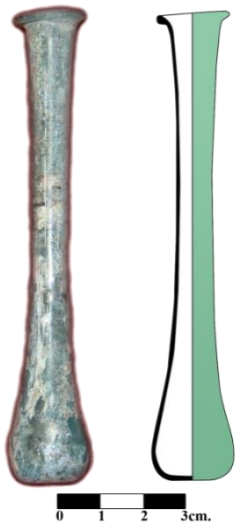
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.15.91
Buluntu Yeri : Öksürük Mağarası
Ölçüler: **Yük.** : 11,1 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Sarı
Teknik : Serbest Üfleme ve Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id*** **.** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler, matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 205 **Sayfa: 174-178**

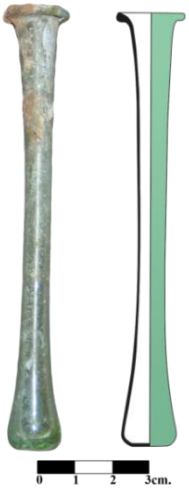
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.16.91
Buluntu Yeri : Öksürük Mağarası
Ölçüler: **Yük.** : 11,4 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : AçıkYeşil
Teknik : Serbest Üfleme ve Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızda akıtmalık, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler, matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 206 **Sayfa: 174-178**

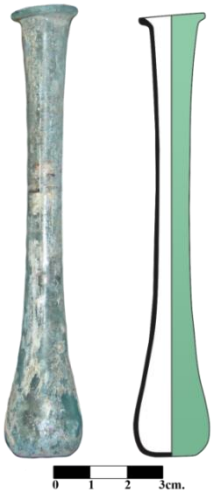
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.22.91
Buluntu Yeri : Öksürük Mağarası
Ölçüler: **Yük.** : 12 cm.
A.Çapı : 1,8 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id .*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler, matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 207 **Sayfa: 174-178**

Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.23.91
Buluntu Yeri : Öksürük Mağarası
Ölçüler: **Yük.** : 11,9 cm.
A.Çapı : 1,8 cm.
T.Çapı : 1 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id .*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler, ağız ve boynun bir kısmında korozyon.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 208 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.24.91
Buluntu Yeri : Öksürük Mağarası
Ölçüler: **Yük.** : 12 cm.
A.Çapı : 1,8 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Id.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler, matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 209 **Sayfa: 174-178**
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.54.72
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,6cm.
A.Çapı : 1,8 cm.
T.Çapı : 1,8 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

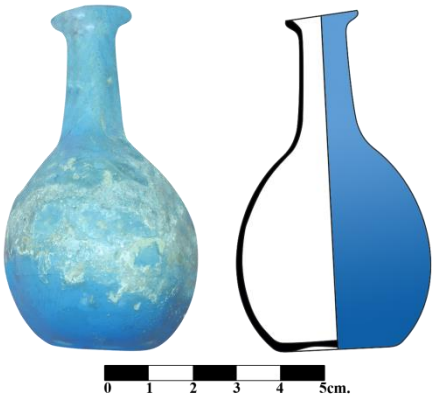
Tanım : ***Unguentarium Tip Id .*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 210 **Sayfa: 174-178**

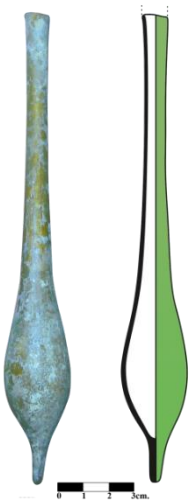
Form : Tüp Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 10.6.27
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,7cm.
A.Çapı : 2,9 cm.
T.Çapı : 1,9 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Id.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, gövdeye doğru daralan uzun ve silindirik boyun, alta doğru genişleyen tüp biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dip, yoğun habbeler.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82B1; Cooney 1974 s.103, no. 1072; Saldern 1980 s.25, pl. 21, no. 112; Gençler Güray 2011, s. 247, fig.7, no. 1-3.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 211 **Sayfa: 178-179**

Form :Küresel Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.17.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 6,5 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
T.Çapı : 2,8 cm.
Renk : Kobalt Mavisi
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım :***Unguentarium Tip II.*** Yarı saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek ateşle yuvarlatılmış ağız, gövdeye doğru hafif genişleyen silindirik, kısa boyun, küresel gövde, hafif içe çökük taban, özellikle gövde kısmında süt gibi aşınma tabakası (minelenme), irrizasyon.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, form 26a; Saldern, 1980 s. 23, lev. 6/119; Canav 1985, s. 43, fig. 35; Weinberg 1992 s. 114, no. 78; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, 41, no. 7,8; Özet 1998, s. 57 no. 24 Tip III D; Yurtseven 2006, s.103 Res. 3, Çiz.1; Lightfoot 2007, s. 146, no. 361.
: **Seramik;** Aydın Tavukçu, Z., 2007, Kat. No. 171, 172, 173; Kasapoğlu, Hasan., 2008, Kat. No. 9, 10; Ergürer, H. E., 2012, s. 48, Kat. No. 97-101.
Tarih : MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No: 212 **Sayfa: 179-181**
Form **:** İğ Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 3111
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: Kor. Yük. **:** 19,5 cm.
Renk **:** Sarımsı Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip III.*** Saydam, ince cidarlı. Boynun bir kısmı ve ağız kırık, ince, uzun, silindirik boyun, şişkin gövde, uzatılmış sivri dip, yüzeyde yoğun matlaşma tabakası.
Benzer Örnekler **: Cam :** McFadden 1946 pl. XLV, no. 114; Isings 1957, Form 9a; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 28, fig.165,166; Canav 1985 s.44 no. 38,39;Erten Yağcı 1988 s.108, no. 32; Lightfoot 2007 s.152, no. 380; Weinberg 1992 s.115-116, no. 80.
: Seramik; Rotroff, S. I.,-Oliver, A., 2003, s. 70, pl. 44, no. 263, Saraçoğlu, A., 2011, s. 1-42, fig. 2,3.
Tarih **:** MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 213 **Sayfa: 179-181**
Form **:** İğ Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 12.28.79
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: Kor. Yük. **:** 12,5 cm.
Renk **:** Renksiz
Teknik **:** Serbest Üfleme,
aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip III.*** Saydam, ince cidarlı. Boynun bir kısmı ve ağız kırık, ince, uzun, silindirik boyun, şişkin gövde, uzatılmış sivri dibin uç kısmı damla şekilli, habbeli yapı.
Benzer Örnekler **: Cam :** McFadden 1946 pl. XLV, no. 114; Isings 1957, Form 9a; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 28, fig.165,166; Canav 1985 s.44 no. 38,39;Erten Yağcı 1988 s.108, no. 32; Lightfoot 2007 s.152, no. 380; Weinberg 1992 s.115-116, no. 80.
: Seramik; Rotroff, S. I.,-Oliver, A., 2003, s. 70, pl. 44, no. 263, Saraçoğlu, A., 2011, s. 1-42, fig. 2,3.
Tarih **:** MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 214 **Sayfa: 179-181**

Form : İğ Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.30.79
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 14 cm.
A.Çapı : 1,5 cm
Renk : Renksiz
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip III.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek içe katlanmış ağızda akıtmalık, ince, uzun, silindirik boyun, şişkin gövde, uzatılmış sivri dibin uç kısmı damla şekilli, habbeli yapı, ağız ve boyun kısmında korozyon.
Benzer Örnekler : **Cam :** McFadden 1946 pl. XLV, no. 114; Isings 1957, Form 9a; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 28, fig.165,166; Canav 1985 s.44 no. 38,39; Erten Yağcı 1988 s.108, no. 32; Lightfoot 2007 s.152, no. 380; Weinberg 1992 s.115-116, no. 80.
: **Seramik;** Rotroff, S. I.,-Oliver, A., 2003, s. 70, pl. 44, no. 263, Saraçoğlu, A., 2011, s. 1-42, fig. 2,3.
Tarih : MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No:215 **Sayfa: 181-182**

Form : Oval Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2723
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 8 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip IV.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, alt kısmı aletle şekillendirilmiş silindirik boyun, uzun, oval biçimli gövde, hafif içe çökük taban, habbeli yapı.
Benzer Örnekler : **Cam;** Lancel 1967 pl.VII,5, no. 98; Isings 1971 fig.15, no.4; Saldern 1980 fig.110; Price 1992 plt. 348, no.297 a-b; Lightfoot/Arslan 1992 no.108; Israeli 2003 no. 248; Atila-Gürler 2009, s. 37, kat. no. 41.
Tarih : MS 1. yüzyıl sonu 2. yüzyıl başı
Seramik; Saraçoğlu, A., 2011, ss. 6,7, fig. 4, no. U44: Ergürer, H. E., 2012, Kat. No. 106-109.

Kat. No: 216 **Sayfa: 181-182**

Form : Oval Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3113
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 8,7 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip IV.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, alt kısmı aletle şekillendirilmiş silindirik boyun, uzun, oval biçimli gövde, hafif içe çökük taban, yüzeyde aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Lancel 1967 pl.VII,5, no. 98; Isings 1971 fig.15, no.4; Saldern 1980 fig.110; Price 1992 plt. 348, no.297 a-b; Lightfoot/Arslan 1992 no.108; Israeli 2003 no. 248; Atila-Gürler 2009, s. 37, kat. no. 41.
Tarih : MS 1. yüzyıl sonu 2. yüzyıl başı
Seramik; Saraçoğlu, A., 2011, ss. 6,7, fig. 4, no. U44: Ergürer, H. E., 2012, Kat. No. 106-109.

Kat. No: 217 **Sayfa: 181-182**

Form : Oval Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 6.21.76
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10 cm.
A.Çapı : 2,5 cm.
T.Çapı : 2,5cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip IV.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, oval gövde, hafif içe çökük taban, habbeli yapı, boyun kısmında yoğun matlaşma ve irrizasyon.
Benzer Örnekler : **Cam;** Lancel 1967 pl. VII,5, no. 98; Isings 1971 fig.15, no. 4; Saldern 1980 fig.110; Lightfoot-Arslan 1992 no.108.
: **Seramik;** Saraçoğlu, A., 2011, ss. 6,7, fig. 4, no. U44: Ergürer, H. E., 2012, Kat. No. 106-109.
Tarih : MS 1. yüzyıl sonu 2. yüzyıl başı

Kat. No: 218 **Sayfa: 182-184**
Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 28.23.78
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 6,3 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 2,7 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Va.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, kısa, silindirik boyun, soğan biçimi gövde, hafif içe çökük taban, habbeli yüzeyde yer yer aşınma ve irrizasyon.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 26a; Hayes 1975, s. 51, pl. 16no. 99; Barag 1985 pl.16,no.131; Stern 1989 s.598, fig.3/3; Lightfoot-Arslan 1992 no.113; Özet 1998 s.57 no. 24 Tip III D; Olcay 2001 fig.10f.
Seramik; Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 219 **Sayfa: 182-184**
Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 15.13.83
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,5 cm.
A.Çapı : 3,5 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Açık yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Va.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, silindirik boyun, kısa, soğan biçimi gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli, habbeli yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 26a; Hayes 1975, s. 51, pl. 16no. 99; Barag 1985 pl.16,no.131; Stern 1989 s.598, fig.3/3; Lightfoot-Arslan 1992 no.113; Özet 1998 s.57 no. 24 Tip III D; Olcay 2001 fig.10f.
Seramik; Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 220 **Sayfa: 182-184**

Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 11.27.78
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12,2 cm.
A.Çapı : 3,7 cm.
T.Çapı : 2,7 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Vb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, silindirik boyun, soğan gövdeye geçişte aletle sıkma izi, hafif bastırılmış dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 26a; Hayes 1975, s. 51, pl. 16no. 99; Barag 1985 pl.16,no.131; Stern 1989 s.598, fig.3/3; Lightfoot-Arslan 1992 no.113; Özet 1998 s.57 no. 24 Tip III D; Olcay 2001 fig.10f.
Seramik; Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 221 **Sayfa: 182-184**

Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1.53.91
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Kor.Yük.** : 12 cm.
A.Çapı : 2,2 cm
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Vb.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik boyun, kısa, soğan biçimi gövde, düz dip, yüzeyde yoğun matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 26a; Hayes 1975, s. 51, pl. 16no. 99; Barag 1985 pl.16,no.131; Stern 1989 s.598, fig.3/3; Lightfoot-Arslan 1992 no.113; Özet 1998 s.57 no. 24 Tip III D; Olcay 2001 fig.10f.
Seramik; Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 1. yüzyılın 2. Yarısı

Kat. No: 222 **Sayfa: 182-184**
Form **:** Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 1.54.91
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 10,7 cm.
A.Çapı **:** 2,2 cm.
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** AçıkYeşili
Teknik **:** Serbest Üfleme,
aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip Vb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, kısa, silindirik boyun, soğan gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli habbeli yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 26a; Hayes 1975, s. 51, pl. 16no. 99; Barag 1985 pl.16,no.131; Stern 1989 s.598, fig.3/3; Lightfoot-Arslan 1992 no.113; Özet 1998 s.57 no. 24 Tip III D; Olcay 2001 fig.10f.
Seramik; Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih **:** MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No: 223 **Sayfa: 182-184**
Form **:** Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 29.6.82
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 12 cm.
A.Çapı **:** 1,5 cm
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme
aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip Vb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak oluşturulmuş dudakta yapım hatası, uzun, silindirik boyun, soğan biçimi gövde, düz dip, irrizeli yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 26a; Hayes 1975, s. 51, pl. 16no. 99; Barag 1985 pl.16,no.131; Stern 1989 s.598, fig.3/3; Lightfoot-Arslan 1992 no.113; Özet 1998 s.57 no. 24 Tip III D; Olcay 2001 fig.10f.
Seramik; Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih **:** MS 1. yüzyılın 2. yarısı
.

Kat. No: 224 **Sayfa: 182-184**
Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2434
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,5 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
T.Çapı : 2,7 cm.
Renk : Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Vb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik boyun, soğan biçimi gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli habbeli yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 26a; Hayes 1975, s. 51, pl. 16no. 99; Barag 1985 pl.16,no.131; Stern 1989 s.598, fig.3/3; Lightfoot-Arslan 1992 no.113; Özet 1998 s.57 no. 24 Tip III D; Olcay 2001 fig.10f.
: **Seramik;** Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 1. yüzyılın 2. Yarısı

Kat. No: 225 **Sayfa: 182-184**
Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 164
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 13,2 cm.
A.Çapı : 2,4 cm.
T.Çapı : 3,4 cm.
Renk : Cam Yeşili
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme

Tanım :***Unguentarium Tip Vc.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağızda akıtmalık, uzun, silindirik boyundan gövdeye geçiş aletle şekillendirilmiş, soğan biçimi gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli habbeli yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, form 28b; Hayes 1975 fig.16, no.501; Canav 1985, s.65, fig.94; Lightfoot- Arslan 1992 no. 46; Lightfoot 2007, s. 146, no. 361.
: **Seramik;** Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 3. yüzyıl

Kat. No: 226 **Sayfa: 182-184**
Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 29.15.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,2 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme
Tanım :***Unguentarium Tip Vc.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik boyun, soğan biçimi gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli habbeli yüzeyde yer yer aşınma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, form 28b; Hayes 1975 fig.16, no.501; Canav 1985, s.65, fig.94; Lightfoot- Arslan 1992 no. 46; Lightfoot 2007, s. 146, no. 361.
: **Seramik;** Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 3. yüzyıl

Kat. No: 227 **Sayfa: 182-184**
Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.29.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 15,7 cm.
A.Çapı : 1,8 cm.
T.Çapı : 2,5 cm.
Renk : Açık yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Vc.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik boyun, soğan biçimi gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli habbeli yüzeyde yer yer aşınma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, form 28b; Hayes 1975 fig.16, no.501; Canav 1985, s.65, fig.94; Lightfoot- Arslan 1992 no. 46; Lightfoot 2007, s. 146, no. 361.
: **Seramik;** Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 3. Yüzyıl

Kat. No: 228 **Sayfa: 182-184**
Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 29.12.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 14 cm.
A.Çapı : 2,5 cm.
T.Çapı : 2,7 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme
Tanım :***Unguentarium Tip Vc.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik boyun, soğan gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli habbeli yüzeyde yer yer aşınma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, form 28b; Hayes 1975 fig.16, no.501; Canav 1985, s.65, fig.94; Lightfoot- Arslan 1992 no. 46; Lightfoot 2007, s. 146, no. 361.
: **Seramik;** Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 3. yüzyıl

Kat. No: 229 **Sayfa: 182-184**
Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3010
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 16,2 cm.
A.Çapı : 2,8 cm.
T.Çapı : 2,8 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip Vc.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun , silindirik boyun, soğan biçimi gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli habbeli yüzeyde yer yer aşınma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, form 28b; Hayes 1975 fig.16, no.501; Canav 1985, s.65, fig.94; Lightfoot- Arslan 1992 no. 46; Lightfoot 2007, s. 146, no. 361.
: **Seramik;** Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 3. yüzyıl

Kat. No: 230 **Sayfa: 182-184**
Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 29.7.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,5 cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme
aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Vc.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik boyun, soğan biçimi gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli habbeli yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, form 28b; Hayes 1975 fig.16, no.501; Canav 1985, s.65, fig.94; Lightfoot- Arslan 1992 no. 46; Lightfoot 2007, s. 146, no. 361.
: **Seramik;** Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 3. yüzyıl

Kat. No: 231 **Sayfa: 182-184**
Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 29.11.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11cm.
A.Çapı : 1,5cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Vc.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik boyun, soğan biçimi gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli habbeli yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, form 28b; Hayes 1975 fig.16, no.501; Canav 1985, s.65, fig.94; Lightfoot- Arslan 1992 no. 46; Lightfoot 2007, s. 146, no. 361.
: **Seramik;** Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 3. yüzyıl

Kat. No: 232 **Sayfa: 182-184**
Form **:** Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 4.3.94
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 10 cm.
A.Çapı **:** 2,5 cm.
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip Vc.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik boyun, soğan biçimi gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli habbeli yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, form 28b; Hayes 1975 fig.16, no.501; Canav 1985, s.65, fig.94; Lightfoot- Arslan 1992 no. 46; Lightfoot 2007, s. 146, no. 361.
: Seramik; Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih **:** MS 3. yüzyıl

Kat. No: 233 **Sayfa: 182-184**
Form **:** Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 13.32.79
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 16 cm.
Kor. A.Çapı **:** 2,6 cm.
T.Çapı **:** 3 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip Vc.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik boyun, soğan biçimi gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli habbeli yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, form 28b; Hayes 1975 fig.16, no.501; Canav 1985, s. 65, fig.94; Lightfoot- Arslan 1992 no. 46; Lightfoot 2007, s. 146, no. 361.
: Seramik; Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih **:** MS 3. yüzyıl

Kat. No: 234 **Sayfa: 182-184**
Form : Soğan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 555
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11 cm.
A.Çapı : 1,3 cm.
T.Çapı : 1,8 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip Vc.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik boyun, soğan biçimi gövde, hafif içe çökertilmiş taban, irrizeli habbeli yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, form 28b; Hayes 1975 fig.16, no.501; Canav 1985, s. 65, fig.94; Lightfoot- Arslan 1992 no. 46; Lightfoot 2007, s. 146, no. 361.
: **Seramik;** Ergürer, H. E., 2012, s. 40, Kat. No. 57-81, Levha 35-42.
Tarih : MS 3. Yüzyıl

Kat. No: 235 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3110
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,9 cm.
A.Çapı : 2,6 cm.
T.Çapı : 4,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, konik gövde, hafif konkav dip, irrizeli, hava kabarcıklı yüzeyde yoğun matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28a; Weinberg 1992 s.116, no.79; Barag 1985 pl.15, no.125; Israeli 2003 no. 246; Atila-Gürler 2009 s. 36, kat. no. 39.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 236 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3012
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük..** : 10,4 cm.
A.Çapı : 1,8 cm.
T.Çapı : 2,9 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

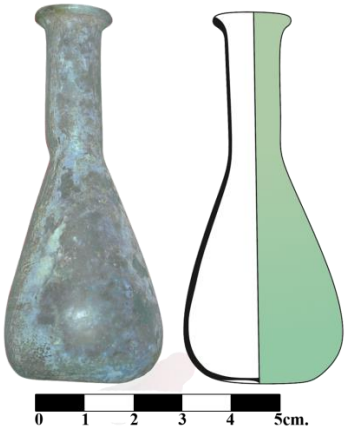
Tanım : ***Unguentarium Tip VIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağızda akıtmalık, silindirik boyun, konik gövdeye geçişte alet izi, hafif bastırılmış dip, irrizeli yüzeyde yoğun aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28a; Weinberg 1992 s.116, no.79; Barag 1985 pl.15, no.125; Israeli 2003 no. 246; Atila-Gürler 2009 s. 36, kat. no. 39.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 237 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.26.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 9 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
T.Çapı : 2,8 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

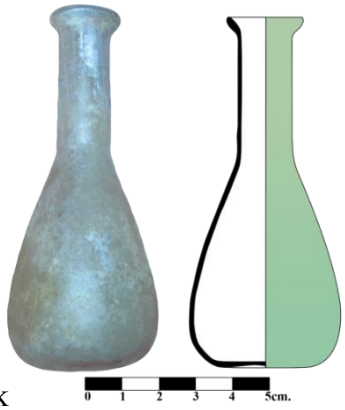
Tanım : ***Unguentarium Tip VIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, konik gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28a; Weinberg 1992 s.116, no.79; Barag 1985 pl.15, no.125; Israeli 2003 no. 246; Atila-Gürler 2009 s. 36, kat. no. 39.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 238 **Sayfa: 184-187**
Form **:** Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 2507
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 7,6 cm.
A.Çapı **:** 1,4 cm.
T.Çapı **:** 1,6 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip VIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, konik gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 28a; Weinberg 1992 s.116, no.79; Barag 1985 pl.15, no.125; Israeli 2003 no. 246; Atila-Gürler 2009 s. 36, kat. no. 39.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 1. yüzyıl

Kat. No: 239 **Sayfa: 184-187**
Form **:** Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 22.57.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 10 cm.
A.Çapı **:** 2 cm.
T.Çapı **:** 2,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip VIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, konik gövde, hafif konkav dip, irrizeli, habbeli yapı.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 28a; Weinberg 1992 s.116, no.79; Barag 1985 pl.15, no.125; Israeli 2003 no. 246; Atila-Gürler 2009 s. 36, kat. no. 39.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 1. yüzyıl

Kat. No: 240 **Sayfa: 184-187**

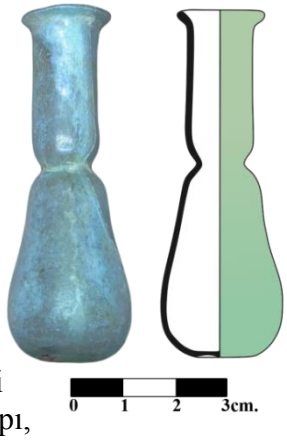
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3013
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 9,8 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
T.Çapı : 1,8 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIa.*** Saydam, ince cidarlı Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, konik gövde, hafif içe çökük taban, habbeli yapı, yer yer aşınma ve irrizasyon.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28a; Weinberg 1992 s.116, no.79; Barag 1985 pl.15, no.125; Israeli 2003 no. 246; Atila-Gürler 2009 s. 36, kat. no. 39.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1. yüzyıl

Kat. No: 241 **Sayfa: 184-187**

Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2512
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 6,6 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 1cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

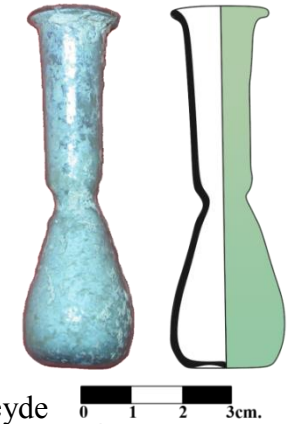
Tanım : ***Unguentarium Tip VIb.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kısa, silindirik boyun, alta doğru genişleyen konik biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, hafif konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b, Hayes 1975 s.74, no.251; Lightfoot-Arslan 1992 s. 43, no.10.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları

Kat. No: 242 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3155
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 6,5 cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
T.Çapı : 1,4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

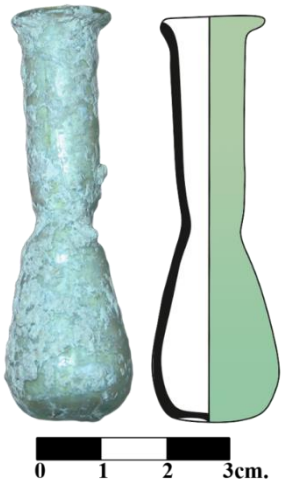
Tanım : ***Unguentarium Tip VIb.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kısa, silindirik boyun, alta doğru genişleyen konik biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, hafif konkav dip habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b, Hayes 1975 s.74, no.251; Lightfoot-Arslan 1992 s. 43, no.10.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları

Kat. No: 243 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3156
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,2 cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
T.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIb.***Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kısa, silindirik boyun, alta doğru genişleyen konik biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, hafif konkav dip habbeli yapı, yüzeyde matlaşma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b, Hayes 1975 s.74, no.251; Lightfoot-Arslan 1992 s. 43, no.10.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları

Kat. No: 244 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3158
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 6,8 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 1,2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIb.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kısa, silindirik boyun, alta doğru genişleyen konik biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, hafif konkav dip habbeli yapı, yüzeyde matlaşma tabakası.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b, Hayes 1975 s.74, no.251; Lightfoot-Arslan 1992 s. 43, no.10.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları

Kat. No: 245 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.22.73
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 6,7 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
T.Çapı : 1,4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIb.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kısa, silindirik boyun, alta doğru genişleyen konik biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, hafif konkav dip habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma

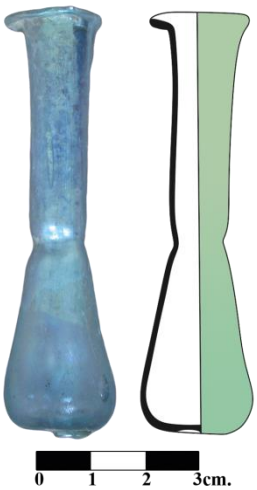
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b, Hayes 1975 s.74, no.251; Lightfoot-Arslan 1992 s. 43, no.10.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları

Kat. No: 246 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3023
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,4 cm.
A.Çapı : 1,4 cm.
T.Çapı : 1,7 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIb.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kısa, silindirik boyun, alta doğru genişleyen konik biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, hafif konkav dip habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b, Hayes 1975 s.74, no.251; Lightfoot-Arslan 1992 s. 43, no.10.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları

Kat. No: 247 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Şişesi
M. Env. No : 3019
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 8 cm.
A.Çapı : 1,8 cm.
T.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kısa, silindirik boyun, alta doğru genişleyen konik biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, hafif konkav dipte noble izi, habbeli yapı.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b, Lightfoot/Arslan 1992 s.43, no.10; Hayes 1975 s.74, no.251.
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları
: **Seramik; -**

Kat. No: 248 **Sayfa: 184-187**
Form **:** Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 12.29.92
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 10,8 cm.
A.Çapı **:** 3,5 cm.
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım **:** ***Unguentarium Tip VIb.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış boru şekilli ağız, silindirik boyun, konik gövdeye geçişte alet izi, hafif bastırılmış dip, yoğun habbeli yapı.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 28b, Hayes 1975 s.74, no.251; Lightfoot-Arslan 1992 s. 43, no.10.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 1.yüzyıl sonları

Kat. No: 249 **Sayfa: 184-187**
Form **:** Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 29.4.82
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 11,9 cm.
A.Çapı **:** 2 cm.
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım **:*Unguentarium Tip VIc.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, konik gövde, konkav dip, yoğun habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings Form 82 B2; Stern 1989, (Çev. Erten) fig./res.7,2-6; Barkoczi 1996 taf. LIII, no. 200.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 250 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 29.9.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Kor. Yük.** : 14,5 cm.
A.Çapı : 2 cm
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik :Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIc.*** Dışa çekilip tekrar içe katlanarak oluşturulmuş dudakta yapım hatası, uzun, silindirik boyun, konik gövde, düz dip, irrizeli yüzeyde yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings Form 82 B2; Stern 1989, (Çev. Erten) fig./res.7,2-6; Barkoczi 1996 taf. LIII, no. 200.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 251 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2501
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 14,5 cm.
A.Çapı : 2,6 cm.
T.Çapı : 2,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIc.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, konik gövde, konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings Form 82 B2; Stern 1989, (Çev. Erten) fig./res.7,2-6; Barkoczi 1996 taf. LIII, no. 200.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 252 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 17.33.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 13 cm.
A.Çapı : 2,6 cm.
T.Çapı : 4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIc.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, konik gövde, konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings Form 82 B2; Stern 1989, (Çev. Erten) fig./res.7,2-6; Barkoczi 1996 taf. LIII, no. 200.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 253 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2502
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 13,6 cm.
A.Çapı : 2.5 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım :***Unguentarium Tip VIc.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağızda akıtmalık, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, konik gövde, konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings Form 82 B2; Stern 1989, (Çev. Erten) fig./res.7,2-6; Barkoczi 1996 taf. LIII, no. 200.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 254 **Sayfa: 184-187**

Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.18.79
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12,2 cm.
A.Çapı : 2,5 cm.
T.Çapı : 4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme

Tanım :***Unguentarium Tip VIc.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilerek oluşturulan ağızda akıtmalık ağız, uzun, silindirik, uzun, silindirik boyun, konik gövde, hafif içe çökük taban, habbeli yapı, yüzeyde yer yer matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings Form 82 B2; Stern 1989, (Çev. Erten) fig./res.7,2-6; Barkoczi 1996 taf. LIII, no. 200.
: **Seramik; -**

Tarih : MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 255 **Sayfa: 184-187**

Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.21.79
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 13,2 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme

Tanım :***Unguentarium Tip VIc.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilerek oluşturulan ağızda akıtmalık ağız, uzun, silindirik, uzun, silindirik boyun, konik gövde, hafif içe çökük taban, habbeli yapı, yüzeyde yer yer matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings Form 82 B2; Stern 1989, (Çev. Erten) fig./res.7,2-6; Barkoczi 1996 taf. LIII, no. 200.
: **Seramik; -**

Tarih : MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 256 **Sayfa: 184-187**
Form **:** Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 2504
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 13 cm.
A.Çapı **:** 2 cm.
T.Çapı **:** 3 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım **:*Unguentarium Tip VIc.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, konik gövde, konkav dipte noble izi, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings Form 82 B2; Stern 1989, (Çev. Erten) fig./res.7,2-6; Barkoczi 1996 taf. LIII, no. 200.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 257 **Sayfa: 184-187**
Form **:** Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 5.6.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 11 cm.
A.Çapı **:** 1,4 cm.
T.Çapı **:** 2 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım **: *Unguentarium Tip VIc.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, konik gövde, hafif konkav dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings Form 82 B2; Stern 1989, (Çev. Erten) fig./res.7,2-6; Barkoczi 1996 taf. LIII, no. 200.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 258 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 34.6.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12,7cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 2,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIc.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağızda akıtmalık, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, konik gövde, konkav dip, habbeli yapı.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings Form 82 B2; Stern 1989, (Çev. Erten) fig./res.7,2-6; Barkoczi 1996 taf. LIII, no. 200.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 259 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 34.5.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,9 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIc.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, konik gövde, konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings Form 82 B2; Stern 1989, (Çev. Erten) fig./res.7,2-6; Barkoczi 1996 taf. LIII, no. 200.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 260 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2716
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11 cm.
A.Çapı : 2,5 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIc.*** Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, konik gövde, hafif konkav dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings Form 82 B2; Stern 1989, (Çev. Erten) fig./res.7,2-6; Barkoczi 1996 taf. LIII, no. 200.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 261 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 4.4.85
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,3 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIc.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, uzun, silindirik boyun, konik gövdeye geçişte alet izi, hafif bastırılmış dip, temiz yüzeyin dip kısmında matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Lancel 1967 pl.VII, 5 no. 98; Hayes 1975 fig. 20 no. 625; Gürler 2000, s. 34, No. 23;

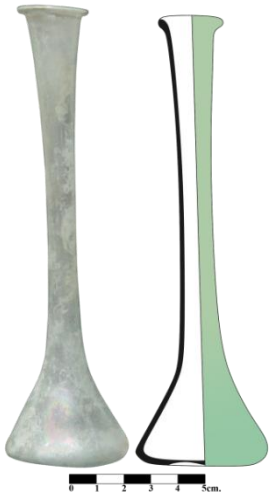
: **Seramik; -**
Tarih : MS 1.-2. yüzyıl.

Kat. No: 262 **Sayfa: 184-187**
Form **:** Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 7.10.78
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 10,3 cm.
A.Çapı **:** 2,2 cm.
T.Çapı **:** 3,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım **:*Unguentarium Tip VId.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik boyun, Yüksek konik gövde, düz taban, taban etrafında cam kırıklarından oluşan bir halka.

Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 82 B2; Weinberg 1962 pl. 25, fig. 3.
Seramik; -
Tarih **:** MS 2.-3.yüzyıl

Kat. No: 263 **Sayfa: 184-187**
Form **:** Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M. Env. No **:** 2718
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 16,5 cm.
A.Çapı **:** 2,3 cm.
T.Çapı **:** 4 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım **: *Unguentarium Tip VId.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru daralan boyun, konik gövde, konkav dip.

Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 82 B2; Isings 1971 fig.15, no.15; Oliver 1980 s.84, no. 109; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984 s.27, no.133, res. 54/c; Lightfoot 1993b fig.123, no.57; Barkoczi 1996 taf. LI, no. 167, 173; Gürler 2000 s. 63, no. 80.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 2.-3. yüzyıl

Kat. No: 264 **Sayfa: 184-187**

Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2724
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10, 2 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 1,2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VId.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru daralan boyun, konik gövde, konkav dip.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82 B2; Isings 1971 fig.15, no.15; Oliver 1980 s.84, no. 109; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984 s.27, no.133, res. 54/c; Lightfoot 1993b fig.123, no.57; Barkoczi 1996 taf. LI, no. 167, 173; Gürler 2000 s. 63, no. 80.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 2.-3. yüzyıl

Kat. No: 265 **Sayfa: 184-187**

Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 446
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10 cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
T.Çapı : 1,3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

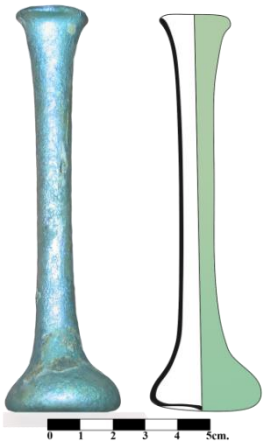
Tanım : ***Unguentarium Tip VId.*** Saydam, orta kalınlıkta. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, uzun, silindirik boyun, alta doğru genişleyen konik biçimli gövdeye geçişte aletle sıkma izi, düz dipte noble izi, yoğun habbeli yapı, yüzeyde yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82 B2; Isings 1971 fig.15, no.15; Oliver 1980 s.84, no. 109; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984 s.27, no.133, res. 54/c; Lightfoot 1993b fig.123, no.57; Barkoczi 1996 taf. LI, no. 167, 173; Gürler 2000 s. 63, no. 80.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 2.-3. yüzyıl

Kat. No: 266 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2433
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,3 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

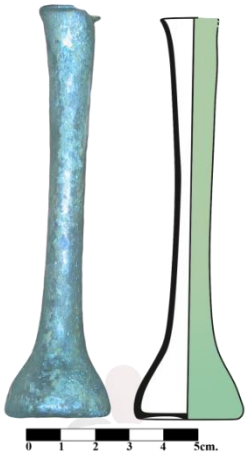
Tanım : ***Unguentarium Tip VId.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, konik gövde, konkav dip, habbeli yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82 B2; Isings 1971 fig.15, no.15; Oliver 1980 s.84, no. 109; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984 s.27, no.133, res. 54/c; Lightfoot 1993b fig.123, no.57; Barkoczi 1996 taf. LI, no. 167, 173; Gürler 2000 s. 63, no. 80.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 2.-3. yüzyıl

Kat. No: 267 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2508
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 2,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VId.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, konik gövde, konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yoğun aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82 B2; Isings 1971 fig.15, no.15; Oliver 1980 s.84, no. 109; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984 s.27, no.133, res. 54/c; Lightfoot 1993b fig.123, no.57; Barkoczi 1996 taf. LI, no. 167, 173; Gürler 2000 s. 63, no. 80.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 2.-3. yüzyıl

Kat. No: 268 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Şişesi
M. Env. No : 2509
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : cm.
A.Çapı : cm.
T.Çapı : cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağızın bır kısmı kırık, uzun, silindirik, gövdeye doğru daralan boyun, konik gövde, konkav dip, habbeli yapı, yer yer aşınma.

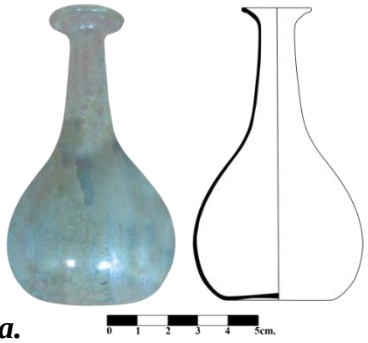
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82 B2; Isings 1971 fig.15, no.15; Oliver 1980 s.84, no. 109; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984 s.27, no.133, res. 54/c; Lightfoot 1993b fig.123, no.57; Barkoczi 1996 taf. LI, no. 167, 173; Gürler 2000 s. 63, no. 80.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 2.-3. yüzyıl

Kat. No: 269 **Sayfa: 184-187**
Form : Konik Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 9.3.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 4 cm.
Renk : Sarımsı Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VId.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, konik gövde, konkav dip, yüzeyde yer yer matlaşma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82 B2; Isings 1971 fig.15, no.15; Oliver 1980 s.84, no. 109; Fıratlı-Akat-Kocabaş 1984 s.27, no.133, res. 54/c; Lightfoot 1993b fig.123, no.57; Barkoczi 1996 taf. LI, no. 167, 173; Gürler 2000 s. 63, no. 80.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 2.-3. yüzyıl

Kat. No: 270 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.18.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 9,5 cm.
A.Çapı : 2,3 cm.
T.Çapı : 3,5 cm.
Renk : Renksiz
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek ateşle yuvarlatılmış ağız, gövdeye doğru genişleyen silindirik boyun, armudi gövde, hafif konkav dip, habbeli yapı, yer yer matlaşma, içte irrizasyon.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, H. E., 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 271 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 10.3.92
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,3 cm.
T.Çapı : 1,8 cm.
Renk : Siyah görünümlü
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.*** Yarısaydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağızın bir kısmı kırık, silindirik, kısa boyun, armudi gövde, hafif konkav dip, yoğun irrizeli, habbeli yapı, yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 272 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 592
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 12,4 cm.
A.Çapı : 2,4 cm.
T.Çapı : 2,9 cm.
Renk : Cam Yeşili
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.*** saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, armudi gövde, hafif konkav dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 273 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 140
Buluntu Yeri : Bilinmiyor, Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10 cm.
A.Çapı : 2 cm.
T.Çapı : 2,3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, armudi gövde, hafif konkav dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma tabakası.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 274 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3015
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,7 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 1,3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağızda akıtmalık, silindirik boyun, armudi gövde, oval dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde aşınma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 275 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3014
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,2 cm.
A.Çapı : 1,7 cm.
T.Çapı : 1,9 cm.
Renk : Cam Yeşili
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, armudi gövde, hafif konkav dip, irrizeli, habbeli yapı.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 276 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2506
Buluntu Yeri : Bilinmiyor, Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 9,6 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 1,7 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

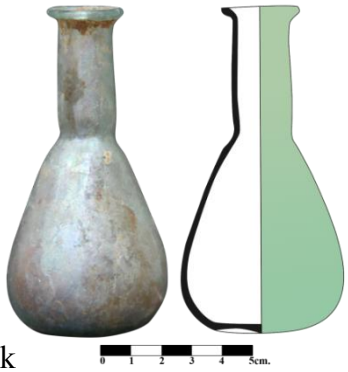
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.*** saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, armudi gövde, hafif bastırılmış dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 277 **Sayfa: 187-190**
Form :Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2505
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 9,5 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyundan armudi gövdeye geçişte alet izi, hafif konkav dipte noble izi, irrizeli, habbeli yapısı, yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 278 **Sayfa: 187-190**
Form :Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 9.4.76
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11cm.
A.Çapı : 2,5 cm.
T.Çapı : 2,8cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.***

Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, armudi gövde, hafif konkav dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 279 **Sayfa: 187-190**
Form :Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.1.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 16,4 cm.
A.Çapı : 3,4 cm.
T.Çapı : 4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım :***Unguentarium Tip VIIa.***

Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyundan armudi gövdeye geçişte aletle yapılmış boğum, hafif konkav dip, irrizeli, habbeli yapı.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 280 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2503
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,5 cm.
A.Çapı : 2,5 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.*** saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, armudi gövde, hafif konkav dip, irrizeli, habbeli yapı.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. Yüzyıl

Kat. No: 281 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Şişesi
M. Env. No : 12.27.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,2 cm.
A.Çapı : 1,5 cm.
T.Çapı : 2,7 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.*** saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, armudi gövde, hafif konkav dip, irrizeli, habbeli yapı.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 282 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2719
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,3 cm.
A.Çapı : 1,6 cm.
T.Çapı : 2,2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağızda akıtmalık, silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.

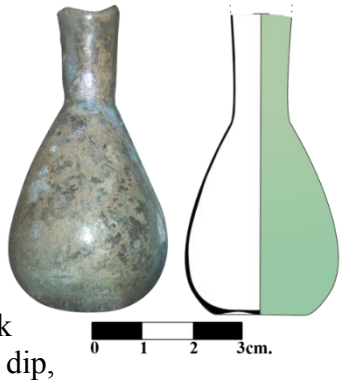
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 283 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2511
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,4 cm.
A.Çapı : 1,4 cm.
T.Çapı : 1,6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, armudi gövdede çatlaklar, hafif bastırılmış dip, irrizeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.

Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 284 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 1972
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Kor. Yük.** : 8,3 cm.
T.Çapı : 2,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.***

Saydam, ince cidarlı. Boyunun bir kısmı ve ağız kırık, silindirik boyun, armudi gövdeye geçişte aletle sıkma izi, hafif bastırılmış dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 285 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 22.58.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,5 cm.
A.Çapı : 2,1 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Açıkı Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.***

Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, armudi gövdede çatlaklar, hafif bastırılmış dip, irrizeli yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 286 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 34.4.82
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 11,5 cm.
A.Çapı : 2,5 cm.
T.Çapı : 2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIa.***

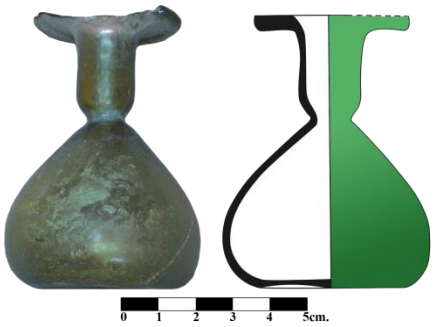
Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyundan armudi gövdeye geçişte belirgin alet izi, konkav dipte noble izi, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. Yüzyıl

Kat. No: 287 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2500
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 14,5 cm.
A.Çapı : 1,8 cm.
T.Çapı : 3,2 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme
Tanım :***Unguentarium Tip VIIa.***

Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik boyundan belirgin boğumla armudi gövdeye geçiş, hafif bastırılmış dip, irrizeli habbeli yapı, yüzeyde aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 6; Lightfoot- Arslan 1992, s. 40, no. 7; Lightfoot 2007, s. 151, no. 373; Gençler Güray 2011 fig.6, no.8.
: **Seramik;** Ergürer, 2012, Kat. No. 91-96, 6B Grubu.
Tarih : MS 1. -2. yüzyıl

Kat. No: 288 **Sayfa: 187-190**
Form : Armudi Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2717
Buluntu Yeri : Satın Alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,7 cm.
A.Çapı : 4 cm.
T.Çapı : 3,8 cm.
Renk : Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIIb.***
Saydam, orta kalınlıkta. Dudağın bir kısmı kırıktır. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızın bir kısmı kırık, kısa boyun, alta doğru genişleyen armudi gövdeye geçişte aletle sıkma izi, hafif bastırılmış dip, irrizasyon ve matlaşma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Harden 1936 p.186; Isings 1957, Form 133; Antonaras 2006 s.77 fig. 6, no. 58;
Tarih : MS 4. yüzyıl- erken 5. yüzyıl
: **Seramik;**

Kat. No: 289 **Sayfa:190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.4.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 13 cm.
A.Çapı : 3,5 cm
T.Çapı : 4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme

Tanım :***Unguentarium VIIIa.***
Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak oluşturulmuş ağızda akıtmalık, uzun, silindirik boyun, şamdan gövde, vurma taban.
Benzer Örnekler : **Cam;** McFadden 1946 s.485, Pl.XLIV, no.100; Isings 1957, 82 A1; Hayes 1975 s.125, plt.32, no.487; Saldern 1980 pl.5, no.110; Oliver 1992 fig.2, no.4, T.256/109; Barkoczi 1996 s.80, taf. LVII, no.236; Gürler 2000 s. 42, no.37; Atila-Gürler 2009 s.47, kat. no. 62; Gençler Güray 2011 fig. 7, no. 6, 7.
: **Seramik;** Ergürer 2013, s. 140, Resim 185, 10. Grup.
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları-2. yüzyıl başları

Kat. No: 290 **Sayfa: 190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3152
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10 cm.
A.Çapı : 2,4 cm.
T.Çapı : 2,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium VIIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak yuvarlatılmış ağız, silindirik boyun, şamdan gövde, hafif düz dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** McFadden 1946 s.485, Pl.XLIV, no.100; Isings 1957, 82 A1; Hayes 1975 s.125, plt.32, no.487; Saldern 1980 pl.5, no.110; Oliver 1992 fig.2, no.4, T.256/109; Barkoczi 1996 s.80, taf. LVII, no.236; Gürler 2000 s. 42, no.37; Atila-Gürler 2009 s.47, kat. no. 62; Gençler Güray 2011 fig. 7, no. 6, 7.
: **Seramik;** Ergürer 2013, s. 140, Resim 185, 10. Grup.
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları-2. yüzyıl başları

Kat. No: 291 **Sayfa: 190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 17.34.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Kor. Yük.** : 12,5 cm.
A.Çapı : 3,1 cm
T.Çapı : 4,7 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium VIIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak oluşturulmuş ağız, uzun, silindirik boyun, şamdan gövde, vurma dip, irrizasyon ve süt gibi aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** McFadden 1946 s.485, Pl.XLIV, no.100; Isings 1957, 82 A1; Hayes 1975 s.125, plt.32, no.487; Saldern 1980 pl.5, no.110; Oliver 1992 fig.2, no.4, T.256/109; Barkoczi 1996 s.80, taf. LVII, no.236; Gürler 2000 s. 42, no.37; Atila-Gürler 2009 s.47, kat. no. 62; Gençler Güray 2011 fig. 7, no. 6, 7.
: **Seramik;** Ergürer 2013, s. 140, Resim 185, 10. Grup.
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları-2. yüzyıl başları

Kat. No: 292 **Sayfa: 190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 3154
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Kor. Yük.** : 8,5 cm.
T.Çapı : 3,7 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium VIIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Boynun bir kısmı ve ağız kırık, silindirik boyun, konik gövde, düz dip, irrizeli, habbeli yapı, yüzeyde yer yer süt gibi aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** McFadden 1946 s.485, Pl. XLIV, no.100; Isings 1957, 82 A1; Hayes 1975 s.125, plt.32, no.487; Saldern 1980 pl.5, no.110; Oliver 1992 fig.2, no.4, T.256/109; Barkoczi 1996 s.80, taf. LVII, no.236; Gürler 2000 s. 42, no.37; Atila-Gürler 2009 s.47, kat. no. 62; Gençler Güray 2011 fig. 7, no. 6, 7.
: **Seramik;** Ergürer 2013, s. 140, Resim 185, 10. Grup.
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları-2. yüzyıl başları

Kat. No: 293 **Sayfa: 190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 2720
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 13,8 cm.
A.Çapı : 3 cm.
T.Çapı : 4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium VIIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, çan biçimli gövde, konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** McFadden 1946 s.485, Pl.XLIV, no.100; Isings 1957, 82 A1; Hayes 1975 s.125, plt.32, no.487; Saldern 1980 pl.5, no.110; Oliver 1992 fig.2, no.4, T.256/109; Barkoczi 1996 s.80, taf. LVII, no.236; Gürler 2000 s. 42, no.37; Atila-Gürler 2009 s.47, kat. no. 62; Gençler Güray 2011 fig. 7, no. 6, 7.
: **Seramik;** Ergürer 2013, s. 140, Resim 185, 10. Grup.
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları-2. yüzyıl başları

Kat. No: 294 **Sayfa: 190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.19.79
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 13 cm.
A.Çapı : 2,4 cm.
T.Çapı : 4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

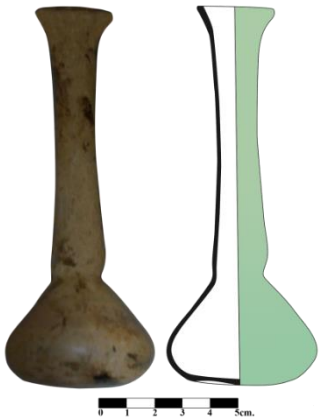
Tanım : ***Unguentarium VIIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, çan biçimli gövde, konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** McFadden 1946 s.485, Pl.XLIV, no.100; Isings 1957, 82 A1; Hayes 1975 s.125, plt.32, no.487; Saldern 1980 pl.5, no.110; Oliver 1992 fig.2, no.4, T.256/109; Barkoczi 1996 s.80, taf. LVII, no.236; Gürler 2000 s. 42, no.37; Atila-Gürler 2009 s.47, kat. no. 62; Gençler Güray 2011 fig. 7, no. 6, 7.
: **Seramik;** Ergürer 2013, s. 140, Resim 185, 10. Grup.
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları-2. yüzyıl başları

Kat. No: 295 **Sayfa: 190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 14 cm.
A.Çapı : 2,2 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium VIIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, çan biçimli gövde, konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** McFadden 1946 s.485, Pl.XLIV, no.100; Isings 1957, 82 A1; Hayes 1975 s.125, plt.32, no.487; Saldern 1980 pl.5, no.110; Oliver 1992 fig.2, no.4, T.256/109; Barkoczi 1996 s.80, taf. LVII, no.236; Gürler 2000 s. 42, no.37; Atila-Gürler 2009 s.47, kat. no. 62; Gençler Güray 2011 fig. 7, no. 6, 7.
: **Seramik;** Ergürer 2013, s. 140, Resim 185, 10. Grup.
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları-2. yüzyıl başları

Kat. No: 296 **Sayfa: 190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.24.79
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 13,5 cm.
A.Çapı : 2,7 cm.
T.Çapı : 4 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium VIIIa.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, çan biçimli gövde, konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** McFadden 1946 s.485, Pl.XLIV, no.100; Isings 1957, 82 A1; Hayes 1975 s.125, plt.32, no.487; Saldern 1980 pl.5, no.110; Oliver 1992 fig.2, no.4, T.256/109; Barkoczi 1996 s.80, taf. LVII, no.236; Gürler 2000 s. 42, no.37; Atila-Gürler 2009 s.47, kat. no. 62; Gençler Güray 2011 fig. 7, no. 6, 7.
: **Seramik;** Ergürer 2013, s. 140, Resim 185, 10. Grup.
Tarih : MS 1.yüzyıl sonları-2. yüzyıl başları

Kat. No: 297 **Sayfa: 190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.3.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 17,2 cm.
A.Çapı : 4 cm.
T.Çapı : 5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIIIb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, basık gövde, konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Harden 1934 Vol. III, pl.VIII, d; Honey 1946 pl.7D; Isings 1957, Form 82 B2; Hayes 1975 s.127, pl.33, no. 506; Barkoczi 1996 Taf. LVI, no. 222.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl başı

Kat. No: 298 **Sayfa: 190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 18.21.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 17 cm.
A.Çapı : 3,7 cm.
T.Çapı : 5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme,
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIIIb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, basık gövde, konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Harden 1934 Vol.III, pl.VIII, d; Honey 1946 pl.7D; Isings 1957, Form 82 B2; Hayes 1975 s.127, pl.33, no. 506; Barkoczi 1996 Taf. LVI, no. 222.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl başı

Kat. No: 299 **Sayfa: 190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.5.72
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 16 cm.
A.Çapı : 4 cm.
T.Çapı : 4,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme
Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIIIb.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik, gövdeye doğru genişleyen boyun, basık gövde, konkav dip, habbeli yapı, yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Harden 1934 Vol.III, pl.VIII, d; Honey 1946 pl.7D; Isings 1957, Form 82 B2; Hayes 1975 s.127, pl.33, no. 506; Barkoczi 1996 Taf. LVI, no. 222.
: **Seramik;-**
Tarih : MS 2. yüzyıl sonu 3. yüzyıl başı

Kat. No: 300 **Sayfa: 190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 4.61.75
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 15,9 cm.
A.Çapı : 4 cm.
T.Çapı : 6 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme

Tanım : ***Unguentarium Tip VIIIc.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış halka ağız, uzun, silindirik boyundan gövdeye geçişte alet izi, geniş şamdan biçimli gövde, konkav dip, yüzeyde yoğun aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Lancel 1967 pl.VI,1, no.137; Isings 1957, Form 82 A2; Hayes 1975 fig.9, no.256; Stern 1977 s.73, lev.12, no.20; Oliver 1980 s. 84, no. 106; Erten Yağcı 1990 s.107, no.30; Lightfoot 2007 s.172 no.446;Atila-Gürler 2009 s.105, kat.no.172.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 2.-3. yüzyıl

Kat. No: 301 **Sayfa: 190-191**
Form : Şamdan Gövdeli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M. Env. No : 12.59.53
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 15,2 cm.
A.Çapı : 2,3 cm.
T.Çapı : 5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Aletle Şekillendirme

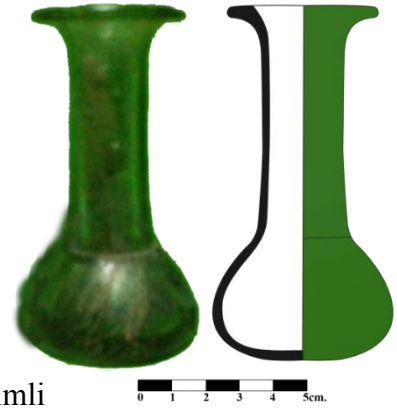
Tanım : ***Unguentarium Tip VIIId.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, uzun, gövdeye doğru hafif genişleyen silindirik boyun, geniş, basık gövde, halka kaide, yüzeyde yoğun aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 82 A2; Antonaras 2006 fig.4, no.49; Whitehouse 2007, s. 181, no. 319; Pyatygin 2012 s.114, no.158.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 2.-3. yüzyıl

Kat. No: 302 **Sayfa: 194-195**
Form : Makara Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M.Env. No : 15.16.83
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 10,5cm.
A.Çapı : 5 cm.
T.Çapı : 5,5 cm.
Renk : Koyu yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım : ***Unguentarium Tip IX.*** Yarı saydam, kalın cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kalın, silindirik boyundan matara biçimli gövdeye geçişte belirgin aletle sıkma izi, gövde ve boyunda gerilme izleri, düztaban, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b; Hayes 1975 s.141, plt.36, no.585; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 22, no. 64; Canav 1985 s.57, no.78; Erten Yağcı 1988 s.107, no.31; Güneş 2009 s.246, fig.1a-b.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 3. yüzyıl

Kat. No: 303 **Sayfa: 194-195**
Form : Makara Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M.Env. No : 5.9.90
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 9 cm.
A.Çapı : 4 cm.
T.Çapı : 4,5 cm.
Renk : Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım : ***Unguentarium Tip IX.*** Yarı saydam, kalın cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kalın, silindirik boyundan matara biçimli gövdeye geçişte belirgin aletle sıkma izi, gövde ve boyunda gerilme izleri, düztaban, yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b; Hayes 1975 s.141, plt.36, no.585; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 22, no. 64; Canav 1985 s.57, no.78; Erten Yağcı 1988 s.107, no.31; Güneş 2009 s.246, fig.1a-b.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 3. yüzyıl

Kat. No: 304 **Sayfa: 194-195**
Form **:** Makara Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M.Env. No **:** 3.14.95
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 9 cm.
A.Çapı **:** 3,5 cm.
T.Çapı **:** 3,5 cm.
Renk **:** Koyu Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Unguentarium Tip IX.*** Yarı saydam, kalın cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kalın, silindirik boyundan matara biçimli gövdeye geçişte belirgin aletle sıkma izi, düztaban, yüzeyde yer yer aşınma ve matlaşma.
Benzer Örnekler **:** **Cam;** Isings 1957, Form 28b; Hayes 1975 s.141, plt.36, no.585; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 22, no. 64; Canav 1985 s.57, no.78; Erten Yağcı 1988 s.107, no.31; Güneş 2009 s.246, fig.1a-b.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 3. yüzyıl

Kat. No: 305 **Sayfa: 194-195**
Form **:** Makara Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M.Env. No **:** 12.6.73
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 9 cm.
A.Çapı **:** 3,5 cm.
T.Çapı **:** 4 cm.
Renk **:** Koyu yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Unguentarium Tip IX.*** Yarı saydam, kalın cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kalın, silindirik boyundan matara biçimli gövdeye geçişte belirgin aletle sıkma izi, gövde ve boyunda gerilme izleri, düztaban, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam; Isings Form 28b;** Hayes 1975 s.141, plt.36, no.585; Güneş 2009 s.246, fig.1a-b; Canav 1985 s.57, no.78; Lightfoot 1989 Res.4/2; Erten Yağcı 1988 s.107, no.31; Akat/Fıratlı/Kocabaş 1984 s.22, no.64.
Tarih **:** MS 3. yüzyıl
: Seramik;-

Kat. No: 306 **Sayfa: 194-195**
Form : Matara Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M.Env. No : 55.5.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 8,5 cm.
A.Çapı : 4 cm.
T.Çapı : 4 cm.
Renk : Koyu yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Unguentarium Tip IX.*** Yarı saydam, kalın cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızın kenarı hafif kırık, kalın, silindirik boyundan matara biçimli gövdeye geçişte belirgin aletle sıkma izi, düztaban, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b; Hayes 1975 s.141, plt.36, no.585; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 22, no. 64; Canav 1985 s.57, no.78; Erten Yağcı 1988 s.107, no.31; Güneş 2009 s.246, fig.1a-b.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 3. yüzyıl

Kat. No: 307 **Sayfa: 194-195**
Form : Makara Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M.Env. No : 2375
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: Yük. : 9 cm.
A.Çapı : 3,5 cm.
T.Çapı : 3 cm.
Renk : Koyu yeşil
Teknik : Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Unguentarium Tip IX.*** Yarı saydam, kalın cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızın kenarı hafif kırık, kalın, silindirik boyundan matara biçimli gövdeye geçişte belirgin aletle sıkma izi, düztaban, yüzeyde yer yer aşınma tabakası.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b; Hayes 1975 s.141, plt.36, no.585; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 22, no. 64; Canav 1985 s.57, no.78; Erten Yağcı 1988 s.107, no.31; Güneş 2009 s.246, fig.1a-b.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 3. yüzyıl

Kat. No: 308 **Sayfa: 194-195**
Form **:** Makara Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M.Env. No **:** 4.2.96
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 8,5 cm.
A.Çapı **:** 3,3 cm.
T.Çapı **:** 3 cm.
Renk **:** Koyu yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Unguentarium Tip IX.*** Yarı saydam, kalın cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağızın kenarı hafif kırık, kalın, silindirik boyundan matara biçimli gövdeye geçişte belirgin aletle sıkma izi, düztaban, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 28b; Hayes 1975 s.141, plt.36, no.585; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 22, no. 64; Canav 1985 s.57, no.78; Erten Yağcı 1988 s.107, no.31; Güneş 2009 s.246, fig.1a-b.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 3. yüzyıl

Kat. No: 309 **Sayfa: 194-195**
Form **:** Makara Biçimli Unguentarium
İşlevi **:** Yağ, Koku Kabı
M.Env. No **:** 14.15.85
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 8,5 cm.
A.Çapı **:** 1,5 cm.
T.Çapı **:** cm.
Renk **:** Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle şekillendirme.

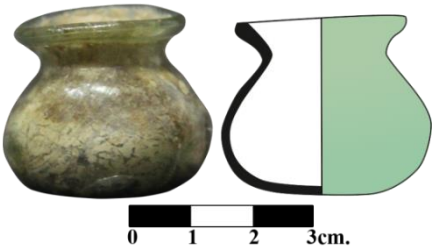
Tanım **:** ***Unguentarium Tip IX.*** Yarı saydam, kalın cidarlı. Dışa çekilip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kalın, silindirik boyundan matara biçimli gövdeye geçişte belirgin aletle sıkma izi, düztaban, yüzeyde yer yer aşınma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 28b; Hayes 1975 s.141, plt.36, no.585; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 22, no. 64; Canav 1985 s.57, no.78; Erten Yağcı 1988 s.107, no.31; Güneş 2009 s.246, fig.1a-b.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 3. yüzyıl

Kat. No: 310 **Sayfa: 194-195**
Form : Makara Biçimli Unguentarium
İşlevi : Yağ, Koku Kabı
M.Env. No : 20.33.79
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 10,5 cm.
A.Çapı : 4 cm.
T.Çapı : 7 cm.
Renk : Mavimsi Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, Aletle şekillendirme.

Tanım : ***Unguentarium Tip IX.*** Yarı saydam, kalın cidarlı. Dışa çeklip tekrar içe katlanarak düzleştirilmiş ağız, kalın, silindirik boyundan matara biçimli gövdeye geçişte belirgin aletle sıkma izi, düztaban, temiz yüzey.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 28b; Hayes 1975 s.141, plt.36, no.585; Akat-Fıratlı-Kocabaş 1984 s. 22, no. 64; Canav 1985 s.57, no.78; Erten Yağcı 1988 s.107, no.31; Güneş 2009 s.246, fig.1a-b.
: **Seramik; -**
Tarih : MS 3. yüzyıl

Kat. No: 311 **Sayfa: 198-199**
Form : Küresel Gövdeli Merhem Kabı
İşlevi : Merhem, krem saklama.
M.Env. No : 18.18.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 3 cm.
A.Çapı : 2,6 cm.
T. Çapı : 1,3 cm.
Renk-Hamur : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, Aletle Şekillendirme.

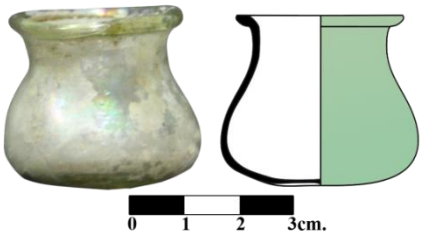
Tanım : ***Merhem Kabı Tip I.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, yumuşak bir şekilde kısa omuzdan soğan şekilli gövdeye geçiş, oval taban, temiz yüzey, içi toprak dolu.
Benzer Örnekler : **Cam;** Isings 1957, Form 68; Hayes 1975, fig.3, no.141; Atila-Isings 1971 fig.22, no.241; Saldern 1980 pl.22, no.135; Barkoczi 1996 Taf. XXXV, no. 381; Rohde 1980, s. 174, Gruppe E, Abb. 69; Gürler 2009 s.120, kat. no. 189.
: **Seramik;** Laflı 2003, taf. 9-b.
Tarih : MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No: 312 **Sayfa: 198-199**
Form **:** Küresel Gövdeli Merhem Kabı
İşlevi **:** Merhem, krem saklama
M.Env. No **:** 15.12.83
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 3,3 cm.
A.Çapı **:** 2,5 cm.
T. Çapı **:** 1,5 cm.
Renk-Hamur **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle Şekillendirme.

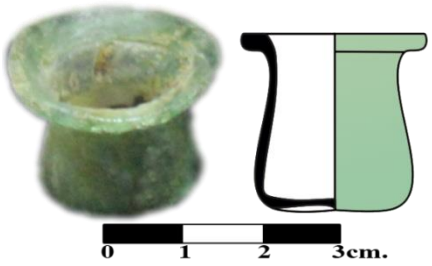
Tanım **:** ***Merhem Kabı Tip I.*** Saydam, ince cidarlı. İçe dönük ağız, kısa, omuza gömülü boyun, içe çökük omuz, küresel gövde oval taban, irrizeli yüzeyde yoğun matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Isings 1957, Form 68; Hayes 1975, fig.3, no.141; Atila-Isings 1971 fig.22, no.241; Saldern 1980 pl.22, no.135; Barkoczi 1996 Taf. XXXV, no. 381; Rohde 1980, s. 174, Gruppe E, Abb. 69; Gürler 2009 s.120, kat. no. 189.
: Seramik; Laflı 2003, taf. 9-b.
Tarih **:** MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No: 313 **Sayfa: 198-199**
Form **:** Sarkık Gövdeli Merhem Kabı
İşlevi **:** Merhem, krem saklama.
M.Env. No **:** 3024
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 3,9 cm.
A.Çapı **:** 3,1cm.
T. Çapı **:** 1,5 cm.
Renk **:** Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle Şekillendirme.

Tanım **:** ***Merhem Kabı Tip II.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek içe katlanmış ağız, sarkık gövde, hafif içe çökük taban, irrizeli yüzeyde matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Stern-Yağcı 1989, s. 602, Res./Fig. 11 (1),12 (3,4).
: Seramik; Laflı 2003, taf. 9-b.
Tarih **:** MS 2. yüzyıl

Kat. No: 314 **Sayfa:198-199**
Form **:** Konik Gövdeli Merhem Kabı
İşlevi **:** Merhem, krem saklama.
M.Env. No **:** 2726
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 2,2 cm.
A.Çapı **:** 2,5 cm.
T. Çapı **:** 1,3 cm.
Renk-Hamur **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

Tanım **:** ***Merhem Kabı Tip III.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, konik gövde, hafif içe çökük taban, yüzeyde yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler **:Cam;** Hayes 1975 s.140, Pl.35, No.583; ; Stern 1984, s.137, lev.8; Stern 1989a, s.590, res. 11.3-12,12.1-4; Yenisoğancı 1991, s. 217 res. 11; Lightfoot-Arslan 1992, s. 213, no.142; Barkoczi 1996 taf.XLVI, no.113; Antonaras 2006 fig.5, no.493.
: Seramik; Laflı 2003, taf. 9-b.
Tarih **:** MS 2. yüzyıl

Kat. No: 315 **Sayfa: 198-199**
Form **:** Konik Gövdeli Merhem Kabı
İşlevi **:** Merhem, krem saklama.
M.Env. No **:** 3025
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 2,7 cm.
A.Çapı **:** 3,5 cm.
T. Çapı **:** 1,6 cm.
Renk **:** AçıkYeşil
Teknik **:** Serbest üfleme, Alete Şekillendirme.

Tanım **:** ***Merhem Kabı Tip III.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış boru şekilli ağız, konik gövde, içe çökertilmiş taban, hava kabarcıklı yüzey.
Benzer Örnekler **:Cam;** Hayes 1975 s.140, Pl.35, No.583; ; Stern 1984, s.137, lev.8; Stern 1989a, s.590, res. 11.3-12,12.1-4; Yenisoğancı 1991, s. 217 res. 11; Lightfoot-Arslan 1992, s. 213, no.142; Barkoczi 1996 taf.XLVI, no.113; Antonaras 2006 fig.5, no.493.
: Seramik; Laflı 2003, taf. 9-b.
Tarih **:** MS 2. yüzyıl

Kat. No: 316 **Sayfa: 198-199**
Form **:** Konik Gövdeli Merhem Kabı
İşlevi **:** Merhem, krem saklama.
M.Env. No **:** 13.35.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 2,3 cm.
A.Çapı **:** 2 cm.
T. Çapı **:** 1,8 cm.
Renk-hamur **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle Şekillendirme.

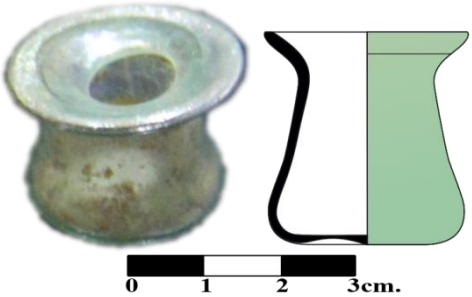
Tanım **:** ***Merhem Kabı Tip III.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış boru şekilli ağız, konik gövde, yüzeyde yer yer matlaşma tabakası.
Benzer Örnekler **:Cam;** Hayes 1975 s.140, Pl.35, No.583; ; Stern 1984, s.137, lev.8; Stern 1989a, s.590, res. 11.3-12,12.1-4; Yenisoğancı 1991, s. 217 res. 11; Lightfoot-Arslan 1992, s. 213, no.142; Barkoczi 1996 taf.XLVI, no.113; Antonaras 2006 fig.5, no.493.
: Seramik; Laflı 2003, taf. 9-b.
Tarih **:** MS 2. yüzyıl

Kat. No: 317 **Sayfa: 198-199**
Form **:** Konik Gövdeli Merhem Kabı
İşlevi **:** Merhem, krem saklama.
M.Env. No **:** 2203
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 2,3 cm.
A.Çapı **:** 2,8 cm.
T. Çapı **:** 2,5 cm.
Renk-hamur **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle Şekillendirme.

Tanım **:** ***Merhem Kabı Tip III.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek düzleştirilmiş bir tarafa eğimli ağız, konik gövde, irrizeli yüzey.
Benzer Örnekler **:Cam;** Hayes 1975 s.140, Pl.35, No.583; ; Stern 1984, s.137, lev.8; Stern 1989a, s.590, res. 11.3-12,12.1-4; Yenisoğancı 1991, s. 217 res. 11; Lightfoot-Arslan 1992, s. 213, no.142; Barkoczi 1996 taf. XLVI, no.113; Antonaras 2006 fig.5, no.493.
: Seramik; Laflı 2003, taf. 9-b.
Tarih **:** MS 2. yüzyıl

Kat. No: 319 **Sayfa: 198-199**
Form **:** Konik Gövdeli Merhem Kabı
İşlevi **:** Merhem, krem saklama.
M.Env. No **:** 2181
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 3 cm.
A.Çapı **:** 3,3 cm.
T. Çapı **:** 2,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle Şekillendirme.

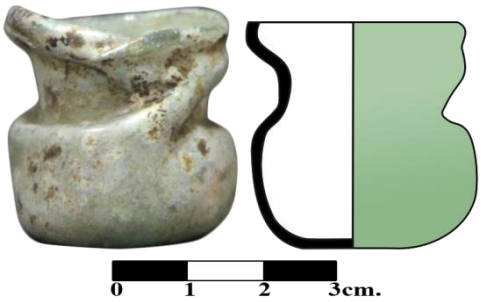
Tanım **:** ***Merhem Kabı Tip III.***
Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek düzleştirilmiş ağız, daralarak sarkık gövdeye inen boyun, içe çökük taban, yüzeyde yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Muller 1959,404, Abb. 37.6; Isings 1971, s. 52, fig. 8, no. 128; Hayes 1975 s.140, Pl.35, No.583; Cool-Price 1995, s.116, fig. 7.10, no. 861; Barkoczi 1996 taf. XLVI, no.113.
: Seramik; Laflı 2003, taf. 9-b.
Tarih **:** MS 2. yüzyıl

Kat. No: 319 **Sayfa: 198-199**
Form **:** Konik Gövdeli Merhem Kabı
İşlevi **:** Merhem, krem saklama.
M.Env. No **:** 3026
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 2,3 cm.
A.Çapı **:** 2 cm.
T. Çapı **:** 1,8 cm.
Renk-hamur **:** AçıkYeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle Şekillendirme.

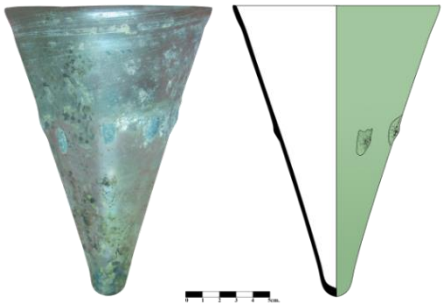
Tanım **:** ***Merhem Kabı Tip III.*** Saydam, ince cidarlı. Dışa çekilerek oluşturulmuş ağız, konik gövde, temiz yüzey.
Benzer Örnekler **: Cam;** Muller 1959,404, Abb. 37.6; Isings 1971, s. 52, fig. 8, no. 128; Hayes 1975 s.140, Pl.35, No.583; Cool-Price 1995, s.116, fig. 7.10, no. 861; Barkoczi 1996 taf. XLVI, no.113.
: Seramik; Laflı 2003, taf. 9-b.
Tarih **:** MS 2. yüzyıl

Kat. No: 320 **Sayfa: 199**
Form **:** Üretim Hatalı Merhem Kabı
İşlevi **:** Merhem, krem saklama.
M.Env. No **:** 8.47.74
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 3,8 cm.
A.Çapı **:** 2,8 cm.
T. Çapı **:** 1,5 cm.
Renk **:** Açık Yeşil
Teknik **:** Serbest üfleme,
Aletle Şekillendirme.

Tanım **:** Dışa çekilerek tekrar içe katlanmış ağız, yapım esnasında oluşan form bozukluğu, düztaban, korozyona uğramış yüzeyde yer yer matlaşma.
Benzer Örnekler **: Cam;** Barag 1970, s. 154, Type 6: 18; Gorin Rosen-Katsnelson 2007, s. 94, fig.9,2.
: Seramik;-
Tarih **:** -

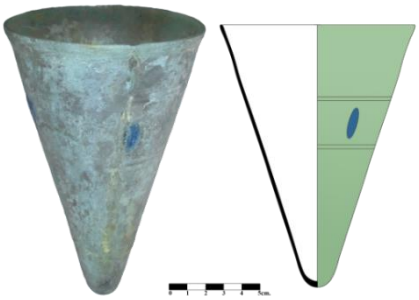
Kat. No: 321 **Sayfa: 200-201**
Form **:** Konik Gövdeli Kandil
İşlevi **:** Aydınlatma
M.Env. No **:** 1.16.72
Buluntu Yeri **:** Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** **:** 17,5 cm.
A.Çapı **:** 10,5 cm.
Renk **:** Cam yeşili
Teknik **:** Serbest üfleme,
Alevle şekillendirme.

Tanım **: *Konik Gövdeli Kandil Tip I.*** Yarısaydam, kalın cidarlı. Alevle şekillendirilmiş ağız, dibe doğru daralan konik gövde ve orta kısmında sonradan eklenmiş 10 adet siyah renkli damla bezeme, oval taban, yüzeyde irrizasyon.
Benzer Örnekler **: Cam;** Harden 1936, s.166, no. 455-6; Smith 1957, s.100, plt.2, fig.4; Kunisch 1967, s.196, no.38, fig.38; Hayes 1975, s. 217, plt.31, no. 476,477; Whitehouse 1997, s. 213, no. 366; Stern 1999 fig. 28; ; İsraeli 2002, s.409, no.151-152; Lightfoot 2007, s. 95, no. 219, 220.
: Seramik; -
Tarih **:** MS 4. yüzyıl

Kat. No: 322 **Sayfa: 200-201**

Form : Konik Gövdeli Kandil
İşlevi : Aydınlatma
M.Env. No : 2714
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 16 cm.
A.Çapı : 9,5 cm.
Renk : Açık yeşil
Teknik : Serbest Üfleme, Alevle şekillendirme.

Tanım : ***Konik Gövdeli Kandil Tip I.*** Yarısaydam, kalın cidarlı. Alevle şekillendirilmiş hafif dışa dönük ağız, dibe doğru daralan konik gövdenin orta kısmında sonradan eklenmiş koyu mavi renkli damla bezemesi, damla bezeklerin alt ve üst kısmında ikişer sıra tornada kazınarak yapılmış yiv, oval taban, yüzeyde irrizasyon.

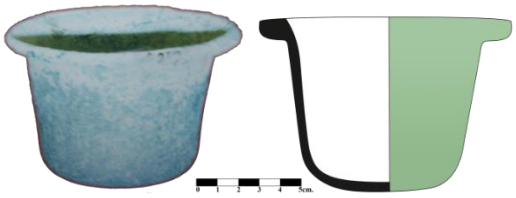
Benzer Örnekler : **Cam;** Harden 1936, s.166, no. 455-6; Smith 1957, s.100, plt.2, fig.4; Kunisch 1967, s.196, no.38, fig.38; Hayes 1975, s. 217, plt.31, no. 476,477; Whitehouse 1997, s. 213, no. 366; Stern 1999 fig. 28; ; İsraeli 2002, s.409, no.151-152; Lightfoot 2007, s. 95, no. 219, 220.

: **Seramik;** -

Tarih : MS 4. Yüzyıl

Kat. No: 323 **Sayfa: 201-202**

Form : Silindirik Gövdeli Kandil
İşlevi : Aydınlatma
M.Env. No : 18.42.73
Buluntu Yeri : Satın alma.
Ölçüler: **Yük.** : 7,1 cm.
A.Çapı : 11,3 cm.
T.Çapı : 4,5 cm.
Renk : Açık Yeşil
Teknik : Serbest üfleme, aletle şekillendirme.

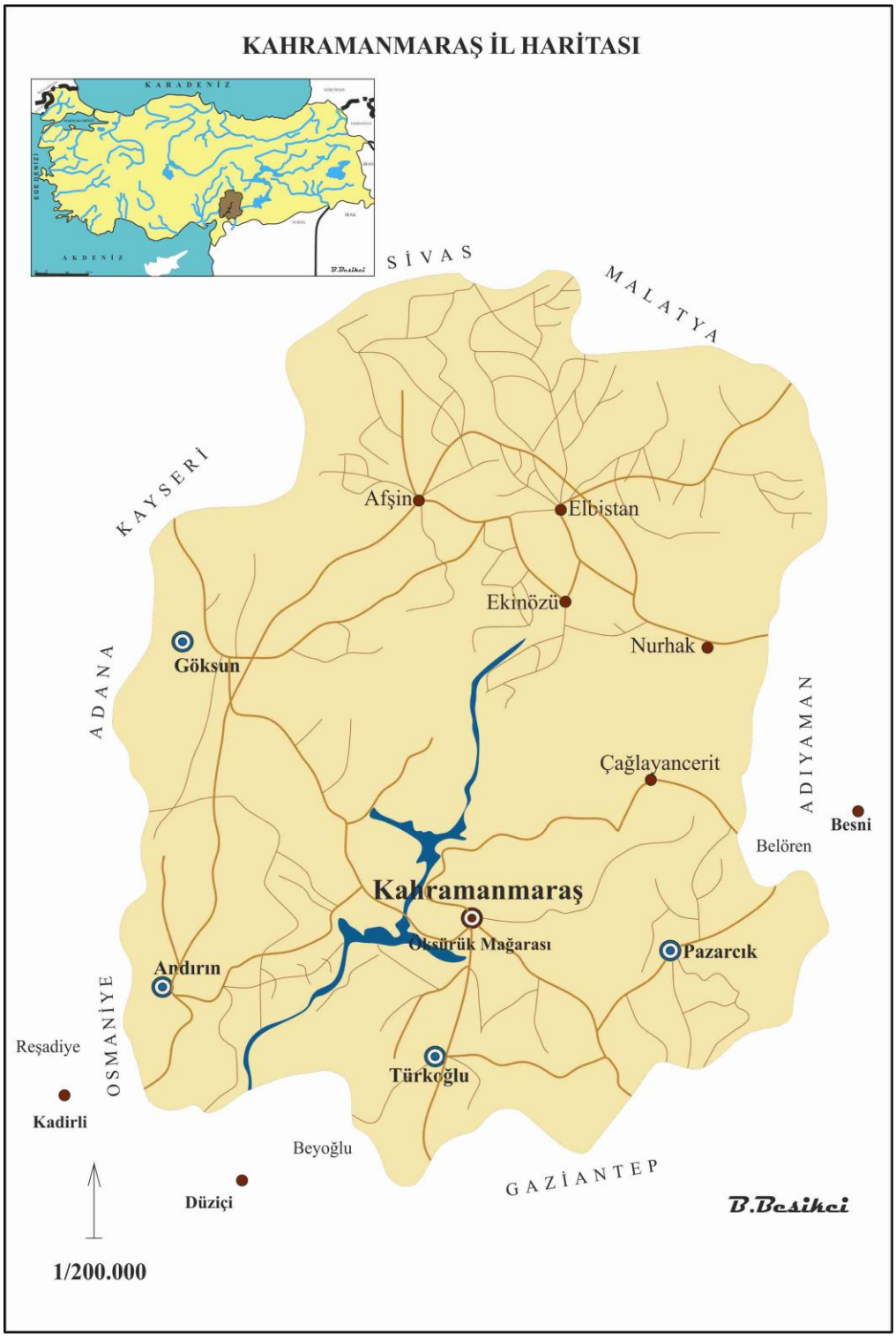
Tanım : ***Silindirik Gövdeli Kandil Tip II.*** Yarısaydam, kalın cidarlı. Alevle yuvarlatılmış, dışa çekik ağız, silindirik gövde, düz taban, yüzeyde yoğun aşınma.

enzer Örnekler : **Cam;** Lightfoot 2007, s. 95, no. 217 (MS 4. yy); Gorin-Rosen 2008, Fig.1, no.6.

: **Seramik;** -

Tarih : MS 11 yüzyıl

EK 2. HARİTALAR

Harita 1: Kahramanmaraş Müzesi Cam Eserlerinin Satın Alındığı Merkezler.

EK 2:

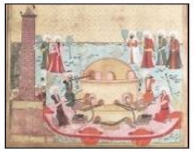
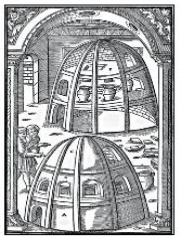
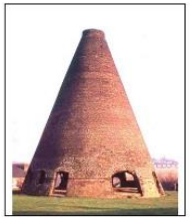
Harita 2: Anadolu'daki Camlarının Buluntu Yerleri.

EK 2:

Harita 3: Antik Çağ Cam Üretim Merkezleri

EK 3.

MEZOPOTAMYA	MISIR	ROMA VE BİZANS	VENEDİK	OSMANLI	BRİTANİA VE BOHEMİA	HİNDİSTAN	BACALI
 Tell Atchana (Alalakh), MÖ 15-14. yy	 Tell el Amarna, MÖ 1330'lar	 İtalya-Ferrara Müzesi MS 1. yy	 Venedik, MS 1091 (Suriyc'deki El Yazmasından faydalanılmıştır)	 Surname-i Hümayun, 1582 Şenliğinden	 Bohemia, MS 1380	 Hindistan, MS 17. yy	 İngiltere, MS 18. yy
	 Tell el Amarna, Yeniden Kurma Denemesi (Nicholson,2007)	 Aphrodisias Doğu Nekropolü Antoninler Dönemi	 Venedik, MS 15. yy (Vatikan Kütüphanesi'ndeki el çiziminden faydalanılmıştır	 Osmanlı, Cam Fırını Rekonstrüksiyonu (Surname-i Hümayun 1582 şenliği'nden faydalanılmıştır)	 İrlanda-Wolseley Cam Fırını Kalıntıları MS 16. yy	 Hindistan, MS 20. yy	 Slovenia, MS 18. yy
		 Tralles, Cam Fırını Kalıntıları Geç Roma			 İngiltere, MS 17. yy		
		 Alexandria, Kom el Dikka cam fırını kalıntıları, Bizans Dönemi			 Bohemya, Cam Fırını MS 16.-17. yy		

Tablo 1. Cam Fırınlarının Tarihsel Gelişim Tablosu

EK 3.

	TİP I	TİP II	TİP III	TİP IV	TİP V	TİP VI	TİP VII
MÖ 2. yy. ortaları-1. yy. başları							
MÖ 1. yüzyılın başları							
MS 1. yüzyılın sonları							
MS 1. yüzyılın 2. yarısı							
MS 3.-4. yüzyıl							
MS 4. yüzyıl							

Tablo 2: Kaselerin Kronolojik Gelişimi

EK 3.

	TİP I	**TİP II**	**TİP III**	**TİP IV**	**TİP V**	**TİP VI**
MS 1 yüzyıl						
MS 1. -2. yüzyıl						
MS 2. yüzyıl						
MS 2.-3.yüzyıl						
MS 3.-4.yüzyıl						
MS. 3.yüzyılın 2.yarısı -4.yüzyıl başları						

Tablo 3: Bardakların Kronolojik Gelişimi

EK 3.

	TİP I	**TİP II**	**TİP III**	**TİP IV**	**TİP V**
MS 1 yy ortaları					
MS 1. -2. yy					
MS 2.-3. yy					
MS 2.-3.yy ortaları					

Tablo 4: Şişelerin Kronolojik Gelişimi

EK 3.

	TİP VI	TİP VII	TİP VIII	TİP IX	TİP X	TİP XI
MS 3. yy						
MS 3. -4. yy						
TİP XII MİNYATÜR ŞİŞELER						
 MS 1. yy	 **MS 1.yy ort.-2. yy başı**	 **MS 3. -4. yy**	 **MS 3. -4. yy**	 **MS 9.-10. yy**	 **MS 10.-11. yy**	

Tablo 4 (Devamı): Şişelerin Kronolojik Gelişimi

EK 3. TABLO 5

	TİP I	TİP II	TİP III	TİP IV			TİP V	TİP VI	TİP VII
MS 1.-2. yy						**MS 1.-3. yy**			
MS 1. yy 2. yarısı						**MS 2.-3. yy**	**TİP VIII** 		
MS 1. yy sonu 2. yy başı						**MS 3. yy**		**TİP IX** 	

Tablo 5: Unguentariumların Kronolojik Gelişimi

EK 3. TABLO 6

	TİP I	**TİP II**	**TİP III**			**TİP I**	**TİP II**
MS 1.-2. yy					**MS 4. yy**		
MS 2. yy					**MS 11. yy**		

Tablo 6: Merhem Kaplarının ve Kandillerin Kronolojik Gelişimi

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Fevziye EKER
Doğum Yeri ve Tarihi	Pazar/Rize-17.01.1981
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	1999-2003: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	2004-2008: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	Nurettin KOÇHAN, Korkmaz MERAL, Hacer MOTOR, Fevziye GÜNEŞ 2007, **"**Kyzikos 2006 Yılı Kazı Çalışmaları, 29. *Kazı Sonuçları Toplantısı,* Kocaeli, 2007, s. 11-20. Nurettin KOÇHAN, Korkmaz MERAL, Fevziye GÜNEŞ 2008, "Kyzikos 2007 Yılı Kazı Çalışmaları", *30. Kazı Sonuçları Toplantısı,* Ankara, 2008, s. 163-176. Fevziye GÜNEŞ 2009, "A Group Of Glass Objects Present In Kahramanmaraş Museum" , *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean. Colloqvia Anatolica et Aegaea – Acta congressus communis omnium gentium Smyrnae II/Dokuz Eylül University,*

	Faculty of Arts, Department of Archaeology, Division for Medieval Archaeology, Publication Series, No. 1. Izmir, 2009, s. 247-251. Fevziye EKER 2010, " Camın Tarihi Serüveni" *CAMGERAN 2010 Uluslararası Katılımlı Uygulamalı Cam Sempozyumu,* Eskişehir, 2010, s. 147-152. Ayşe ERSOY, Kasım EKER, Fevziye EKER 2011, "Mosaic of Namik Kemal District and "Germanicia": The Lost City Of Anatolia" *15th Symposıum of Medıterranean Archaelogy* Catania/Italy, 2011(Poster Bildiri). Fevziye EKER 2013, "Kahramanmaraş'ın Tarihi Coğrafyasına Bir Bakış" *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt: 10, Sayı: 2, Kahramanmaraş, 2013, s. 25-38. Korkmaz MERAL, Fevziye EKER 2013, "Kyzikos Antik Kenti 2006-2007 Kazı Sezonunda Ortaya Çıkarılan Pişmiş Toprak Kâseler" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 6 Sayı: 25 - Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU Özel Sayısı*- Ordu, 2013, s. 341-355. Fevziye EKER 2014, "Kahramanmaraş Müzesi Örnekleri Işığında Antik Çağ Cam

	Sanatında İç Kalıp Tekniği" *Atatürk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Çalıştayı Mart 2014*, Erzurum.
İş Deneyimi	
Kazılar ve Yüzey Araştırmalar	2006-2008: Kyzikos Kazısı
Projeler	2007/158 BAP: Kyzikos Antik Kenti Roma Dönemi Seramikleri Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, Proje Yürütücüsü 2011/250 BAP: Kahramanmaraş Müzesi Cam Eserleri Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, Proje Araştırmacısı AKMED: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Proje Destekleme, Bursiyer. 2012/310 BAP: Kahramanmaraş-Çağlayancerit Mozaiği Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, Proje Araştırmacısı
Çalıştığı Kurumlar	MEB, İngilizce Öğretmeni, Rize-Pazar Kız Meslek Lisesi (2003-2004 Öğretim Yılı) Kültür ve Turizm Bakanlığı, Arkeolog, Trabzon Müzesi (2006 yılı) Araştırma Görevlisi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Klasik Arkeoloji ABD (2007 -)
İletişim Bilgileri	
E-Posta Adresi	kaszeh2013@yandex.com
Tarih	2014